LAUPEH · AIDEN'S STUDY CORNER · KSSM 2026

SEJARAH TINGKATAN 1

Semua latihan Sejarah

320 objektif · 80 berstruktur · 40 esei

8 bab · Daripada fakta kepada jawapan

Soalan Mudah, Sederhana dan Cabaran. Rangka bantuan, contoh jawapan dan panduan markah untuk latihan kendiri.

Cuba → Semak → Perbaiki

Tulis jawapan sendiri sebelum membuka skema. Cari isi yang betul dan huraian yang menjawab soalan. Baiki jawapan yang belum lengkap dengan merujuk buku teks.

Nama: _____

Kelas: _____ Tarikh: _____

Kandungan dirujuk kepada buku teks KPM/DBP Sejarah Tingkatan 1, KSSM, cetakan pertama 2016, ISBN 978-983-49-1119-5, serta DSKP KPM 2016. Untuk murid Tingkatan 1 sesi 2026.

Latihan asli berbantu AI, bukan terbitan atau pengesahan rasmi KPM. Agihan markah ialah panduan latihan dan tidak mewakili format atau skema rasmi peperiksaan. Semakan guru bebas belum dibuat.

Kandungan

Nombor dalam jadual ialah halaman PDF ini. Rujukan pada soalan ialah halaman bercetak buku teks KPM.

Bab / tajuk	Objektif	Bertulis	Skema bertulis
1. Mengenali Sejarah	3	125	136
2. Zaman Air Batu	18	148	159
3. Zaman Prasejarah	32	171	182
4. Mengenali Tamadun	47	194	205
5. Tamadun Awal Dunia	61	217	228
6. Peningkatan Tamadun Yunani dan Rom	77	240	251
7. Peningkatan Tamadun India dan China	92	263	274
8. Tamadun Islam dan Sumbangannya	107	286	297

Panduan markah latihan

Setiap bab bertulis: 10 soalan × 6 markah dan 5 esei × 8 markah, jumlah 100. F ialah fakta/isi; H ialah huraian berkaitan. H memerlukan F bernombor sama. Jangan gandakan markah untuk idea berulang.

Soalan pendapat mengandungi contoh cadangan murid, bukan dakwaan peristiwa sejarah. Jawapan munasabah lain dalam skop soalan boleh dipertimbangkan oleh guru.

Buku ini ialah latihan tambahan. Gunakan bersama buku teks KPM dan panduan guru.

SEJARAH TINGKATAN 1 · SESI 2026 · BAB 01

Mengenali Sejarah

Belajar cara memahami masa lalu melalui bukti. Bab ini membimbing kamu mengenali maksud sejarah, menyusun masa, memilih sumber, menjalankan penyelidikan dan menilai tafsiran sebelum mengambil pengajaran untuk kehidupan.

TIGA KAEDAH PENYELIDIKAN · HLM. 10–15

01 **Bertulis** Teliti maklumat pada sumber bertulis.	02 **Lisan** Temu bual orang sumber dan nilai maklumat.
03 **Arkeologi** Kaji tinggalan melalui penyelidikan tapak dan makmal.	

40 soalan objektif + skema berpenerangan

Nama: _____ Kelas: _____

Tarikh: _____ Markah: _____ / 40

Cara menggunakan buku latihan

1. Baca nota ringkas bersama buku teks.
2. Jawab semua 40 soalan tanpa membuka skema.
3. Semak penerangan dan baca semula halaman yang dirujuk.

Rujukan kandungan: buku teks KPM/DBP, cetakan pertama 2016, halaman 2–23. Kod SP merujuk standard pembelajaran.

Soalan asli untuk ulang kaji, bukan soalan rasmi atau ramalan peperiksaan. Bahan berbantu AI; semakan guru secara bebas belum dibuat.

Nota ringkas

1.1 Pengertian Sejarah

Buku teks, hlm. 4 · SP 1.1.1

Sejarah meneliti peristiwa yang benar-benar berlaku pada masa lalu. Ahli sejarah atau sejarawan menyelidik rekod untuk menerangkan kehidupan masyarakat dan negara. Istilah sejarah mempunyai kaitan dengan asal usul dan keturunan. Dalam pembelajaran ini, bezakan maklumat yang mempunyai bukti daripada cerita rekaan supaya penjelasan tentang masa lalu dapat dipertanggungjawabkan.

• Syajaratun ialah perkataan Arab yang bermaksud pokok.

• Sejarah berkaitan dengan salasilah, keturunan, riwayat dan asal usul.

• Historia dalam bahasa Yunani membawa maksud penyelidikan.

• Sejarawan menyampaikan dapatan melalui buku, monograf atau makalah.

Fikir: Mengapakah sejarah tidak sama dengan cerita rekaan?
Penerangan: Sejarah mengkaji peristiwa masa lalu berdasarkan rekod dan bukti.

1.2 Pengertian Sejarah Mengikut Pandangan Sejarawan

Buku teks, hlm. 5 · SP 1.1.2

Sejarawan menekankan aspek sejarah yang berlainan. Herodotus memberi perhatian kepada tindakan manusia dan sebab peristiwa. E.H. Carr menghubungkan ahli sejarah dengan fakta serta masa kini dengan masa lalu. Ibn Khaldun meneliti masyarakat dan perubahan peradaban. Khoo Kay Kim menekankan kefahaman masa kini, manakala Muhd Yusof Ibrahim mengaitkan sejarah dengan rekod masa lalu.

• Herodotus menghasilkan Histories atau Sejarah Perang Parsi.

• E.H. Carr menghasilkan What is History?

• Ibn Khaldun menghasilkan Muqaddimah.

• Pandangan tokoh berbeza tetapi tetap berkaitan manusia, masa lalu dan bukti.

Fikir: Apakah persamaan asas pandangan sejarawan yang dipelajari?
Penerangan: Sejarah berkaitan masyarakat dan peristiwa masa lalu yang difahami melalui bukti.

1.3 Masa Silam dan Ruang dalam Sejarah

Buku teks, hlm. 6–7 · SP 1.1.3

Kronologi membantu kita melihat peristiwa mengikut urutan masa, daripada yang awal kepada yang kemudian. Tempoh masa boleh dinyatakan sebagai dekad, abad dan alaf. Kajian sejarah juga mempunyai ruang yang luas. Oleh itu, sejarawan membahagikan kajian kepada tema seperti politik, ekonomi dan sosial serta tempoh tertentu supaya penyelidikan lebih terarah.

• Satu dekad bersamaan 10 tahun.

• Satu abad bersamaan 100 tahun; satu alaf bersamaan 1,000 tahun.

• SM bermaksud Sebelum Masihi dan M bermaksud Masihi.

• Politik, ekonomi dan sosial merupakan contoh tema kajian.

Fikir: Apakah kegunaan garis masa dalam kajian keluarga?
Penerangan: Garis masa menyusun peristiwa keluarga mengikut urutan berlakunya.

1.4 Sumber Sejarah

Buku teks, hlm. 8–9 · SP 1.1.4

Penulisan sejarah memerlukan sumber untuk mendapatkan dan membandingkan maklumat. Buku teks membahagikan sumber kepada primer dan sekunder. Sumber primer ialah bahan asal yang belum diolah atau ditafsir. Sumber sekunder sudah diolah dan diterbitkan. Kedua-duanya perlu dikaji dengan teliti agar penjelasan sejarah mempunyai bukti dan tidak bergantung pada andaian semata-mata.

• Contoh primer: manuskrip, diari, surat peribadi, dokumen rasmi dan artifak.

• Contoh sekunder: buku, jurnal, majalah dan ensiklopedia.

• Artifak ialah peralatan ciptaan manusia, misalnya daripada batu atau logam.

• Bukan artifak termasuk dinding gua, dinding kota dan struktur binaan.

Fikir: Mengapakah sumber sekunder berguna walaupun sumber primer sudah ditemukan?
Penerangan: Sumber sekunder membantu mencari maklumat dan membandingkan dapatan kajian yang telah diterbitkan.

1.5 Penyelidikan dalam Sejarah

Buku teks, hlm. 10–11 · SP 1.1.5

Tiga kaedah penyelidikan utama ialah bertulis, lisan dan arkeologi. Kaedah bertulis mengkaji maklumat yang dicatat atau dipahat. Penyelidik mengenal pasti sumber, mengesahkannya, mengumpul dan menyimpannya sebelum menganalisis. Sumber boleh diperoleh di arkib, muzium atau perpustakaan. Peralatan yang sesuai membantu menyusun maklumat dan menghasilkan penjelasan yang berasaskan kajian.

• Sumber bertulis termasuk catatan harian, fail kerajaan dan batu bersurat.

• Paleografi membantu pengkajian tulisan kuno.

• Epigrafi mengkaji tulisan pada tugu, bangunan dan prasasti.

• Batu Bersurat Terengganu mengandungi maklumat tentang hukum Islam.

Fikir: Mengapakah sumber yang diperoleh perlu dicatat dan disimpan?
Penerangan: Supaya penyelidik dapat merujuknya semula semasa kajian.

1.5a Kaedah Lisan

Buku teks, hlm. 12 · SP 1.1.5

Kaedah lisan mendapatkan maklumat melalui temu bual dengan orang sumber. Pengalaman dan pemerhatian orang tersebut membantu menjelaskan sesuatu peristiwa. Penyelidik perlu menyediakan skop dan soalan, menjalankan rakaman serta memproses hasil temu bual. Maklumat rakaman dinilai bersama sumber bertulis. Oleh itu, rakaman merupakan bahan yang perlu disimpan dan disemak dengan cermat.

• Persediaan: pilih tokoh, tentukan skop dan sediakan soalan.

• Rakaman temu bual: fahami perkara yang dikaji dan dapatkan kerjasama tokoh.

• Memproses rakaman: salin atau sunting, semak fakta dan simpan rakaman.

• Orang sumber lazimnya mempunyai pengalaman atau pemerhatian sendiri.

Fikir: Apakah tindakan penting selepas rakaman ditranskripsikan?
Penerangan: Menilai fakta dengan sumber bertulis dan menyimpan rakaman dengan baik.

1.5b Kaedah Arkeologi

Buku teks, hlm. 13–15 · SP 1.1.5, K1.1.10

Arkeologi menggunakan kajian saintifik terhadap tinggalan sejarah. Di tapak, penyelidik merancang grid, menandakan kawasan dan merekod penemuan ketika ekskavasi. Di makmal, bahan diasingkan, dibersihkan, dikatalogkan dan dianalisis. Kajian juga boleh dilakukan di dasar laut, sungai atau tasik. Pemeliharaan tapak dan artifak membolehkan bukti warisan terus dikaji oleh generasi seterusnya.

• Ekskavasi ialah kegiatan gali cari untuk mendapatkan data arkeologi.

• Grid membantu merekod lokasi penemuan dengan tepat.

• Pengkatalogan memberikan nombor pengenalan kepada artifak.

• Arkeologi bawah air mengkaji peninggalan manusia di dasar perairan.

Fikir: Mengapakah lokasi artifak perlu direkod semasa ekskavasi?
Penerangan: Rekod lokasi membolehkan penemuan dikenal pasti dengan tepat dalam kajian.

1.6 Tafsiran dalam Sejarah

Buku teks, hlm. 16–17 · SP 1.1.6

Tafsiran ialah penerangan tentang fakta sejarah dengan merujuk sumber berkaitan. Dua penulis boleh menghasilkan penjelasan berlainan kerana sumber, pandangan, ideologi atau tujuan penulisan mereka berbeza. Perbezaan tersebut perlu dinilai secara terbuka dan kritis. Matlamat sejarawan tetap penjelasan yang objektif, dengan bukti yang kukuh untuk menyokong hujahnya.

• Tafsiran mesti berkaitan dengan sumber sejarah.

• Sumber dan sudut pandangan boleh mempengaruhi penjelasan.

• Pelbagai sumber membantu mengukuhkan bukti.

• Buku teks membandingkan tafsiran tempatan dan Barat tentang Tok Janggut.

Fikir: Adakah perbezaan tafsiran membolehkan penulis mengabaikan bukti?
Penerangan: Tidak. Tafsiran perlu berasaskan sumber dan mengutamakan ketepatan.

1.7 Kepentingan Mempelajari Sejarah

Buku teks, hlm. 18–19, 23 · SP 1.1.7, K1.1.11

Sejarah membantu kita mengenal asal usul keluarga dan negara serta memahami adat dan budaya. Pengajaran masa lalu boleh membimbing keputusan hari ini. Pengetahuan sejarah juga menyokong patriotisme, perpaduan dan pembangunan negara. Apabila menilai bukti dan memahami pengalaman orang lain, kita mengasah pemikiran kritis, kebolehan menganalisis dan sikap empati.

• Iktibar membantu kita mengelakkan kesilapan yang berulang.

• Patriotisme berkaitan rasa cinta dan penghargaan terhadap negara.

• Pengetahuan sejarah membantu mengekalkan hubungan harmoni antara kaum.

• Empati bermaksud memahami perasaan orang lain.

• Memelihara warisan ialah cara menerapkan ilmu sejarah.

Fikir: Bagaimanakah sejarah boleh mempengaruhi keputusan pada masa depan?
Penerangan: Kita menggunakan pengajaran pengalaman lalu untuk bertindak dengan lebih berhati-hati.

Latihan objektif · 40 soalan

Arahan: Pilih satu jawapan terbaik, A, B, C atau D. Setiap soalan membawa 1 markah.

Tahap Asas, Faham dan Aplikasi digunakan sebagai panduan latihan; bukan pengelasan rasmi peperiksaan.

01. Aiden menemui catatan lama tentang pembukaan sekolahnya. Mengapakah catatan itu sesuai dikaji dalam sejarah?

A. Menceritakan peristiwa yang telah berlaku
B. Menetapkan rancangan sekolah yang baharu
C. Meramalkan semua peristiwa akan datang
D. Mengandungi cerita yang direka penulis

B1Q01 · Subtopik 1.1 · Asas

02. Dalam asal usul istilah sejarah, apakah makna perkataan Arab syajaratun?

A. Peristiwa
B. Pokok
C. Penyelidikan
D. Catatan

B1Q02 · Subtopik 1.1 · Asas

03. Perkataan historia dikaitkan dengan tugas sejarawan kerana maksudnya ialah

A. keturunan
B. penyelidikan
C. perayaan
D. pemerintahan

B1Q03 · Subtopik 1.1 · Faham

04. Seorang penulis mahu menghasilkan sejarah kampung. Langkah manakah paling selaras dengan tugas sejarawan?

A. Memilih cerita paling menarik tanpa semakan
B. Menyelidik rekod sebelum menulis dapatan
C. Menggantikan tarikh lama dengan tarikh baharu
D. Menulis pendapat sebelum mencari rekod

B1Q04 · Subtopik 1.1 · Aplikasi

05. Kajian yang menumpukan tindakan manusia yang penting serta sebab sesuatu peristiwa paling hampir dengan penekanan siapakah?

A. Ibn Khaldun
B. E.H. Carr
C. Muhd Yusof Ibrahim
D. Herodotus

B1Q05 · Subtopik 1.2 · Faham

06. Apakah penekanan E.H. Carr tentang hubungan dalam pengkajian sejarah?

A. Hubungan pemerintah dengan pedagang
B. Hubungan pengarang dengan penerbit
C. Interaksi ahli sejarah dengan fakta
D. Perubahan cuaca dengan pertanian

B1Q06 · Subtopik 1.2 · Faham

07. Siapakah tokoh yang menghasilkan Muqaddimah dan membincangkan perubahan masyarakat manusia?

A. Khoo Kay Kim
B. Herodotus
C. E.H. Carr
D. Ibn Khaldun

B1Q07 · Subtopik 1.2 · Asas

08. Pandangan Muhd Yusof Ibrahim paling jelas menghubungkan sejarah dengan perkara yang manakah?

A. Rekod peristiwa pada masa lalu
B. Ramalan perubahan pada masa depan
C. Pengelasan tumbuhan mengikut kawasan
D. Peraturan perdagangan pada masa kini

B1Q08 · Subtopik 1.2 · Faham

09. Seorang murid menggunakan pengalaman lampau untuk memahami masalah hari ini dan mengelakkan kesilapan sama. Pandangan siapakah yang paling jelas ditunjukkan?

A. Khoo Kay Kim
B. Herodotus
C. Muhd Yusof Ibrahim
D. Ibn Khaldun

B1Q09 · Subtopik 1.2 · Aplikasi

10. Tempoh 30 tahun bersamaan dengan berapa dekad?

A. 300 dekad
B. 0.3 dekad
C. 3 dekad
D. 30 dekad

B1Q10 · Subtopik 1.3 · Asas

11. Manakah padanan unit masa yang betul?

A. 1 alaf = 10 abad
B. 1 alaf = 100 tahun
C. 1 dekad = 100 tahun
D. 1 abad = 10 tahun

B1Q11 · Subtopik 1.3 · Faham

12. Album sekolah merekodkan penubuhan pada 1995, perpustakaan dibuka pada 2003 dan dewan siap pada 2012. Susunan kronologi yang betul ialah

A. perpustakaan → penubuhan → dewan
B. dewan → perpustakaan → penubuhan
C. penubuhan → dewan → perpustakaan
D. penubuhan → perpustakaan → dewan

B1Q12 · Subtopik 1.3 · Aplikasi

13. Mengapakah sejarawan membahagikan kajian kepada tema politik, ekonomi dan sosial?

A. Menghapuskan urutan masa dalam penulisan
B. Memudahkan penyelidikan bidang yang luas
C. Mengehadkan sejarah kepada seorang tokoh
D. Menggantikan semua bukti dengan pendapat

B1Q13 · Subtopik 1.3 · Faham

14. Mengikut pengelasan buku teks, bahan manakah merupakan sumber primer?

A. Jurnal penyelidikan
B. Surat peribadi asal
C. Ensiklopedia sejarah
D. Buku huraian sejarah

B1Q14 · Subtopik 1.4 · Asas

15. Sebuah ensiklopedia menghimpunkan hasil kajian pelbagai penulis. Mengapakah buku teks mengelaskannya sebagai sumber sekunder?

A. Bahannya ditemukan di bawah tanah
B. Penulisnya menyaksikan semua peristiwa
C. Catatannya belum pernah ditafsir
D. Maklumat telah diolah dan diterbitkan

B1Q15 · Subtopik 1.4 · Faham

16. Sekumpulan penyelidik menemukan alat batu buatan manusia. Dalam istilah sumber sejarah, alat itu ialah

A. manuskrip
B. keterangan lisan
C. artifak
D. ensiklopedia

B1Q16 · Subtopik 1.4 · Asas

17. Mengikut buku teks, penemuan manakah sesuai dikategorikan sebagai bukan artifak?

A. Bekas kaca perdagangan
B. Struktur dinding kota
C. Loceng daripada gangsa
D. Peralatan batu pemburu

B1Q17 · Subtopik 1.4 · Faham

18. Penemuan candi di Lembah Bujang membantu penyelidik meneliti perkara yang manakah?

A. Pembinaan kilang moden serta hubungan dengan Portugis
B. Pengaruh Hindu dan Buddha serta hubungan dengan India
C. Penubuhan bandar baharu serta hubungan dengan Belanda
D. Perkembangan agama Islam serta hubungan dengan British

B1Q18 · Subtopik 1.4 · Faham

19. Selepas mengkaji dokumen asal, Aiden membaca hasil kajian yang diterbitkan tentang peristiwa sama. Apakah kegunaan langkah kedua itu?

A. Mengelakkan keperluan menilai maklumat yang dibaca
B. Membuktikan setiap penulis mempunyai pendapat sama
C. Menggantikan semua dokumen asal yang ditemukan
D. Membandingkan dapatan dengan kajian terdahulu

B1Q19 · Subtopik 1.4 · Aplikasi

20. Penyelidik meneliti maklumat yang dipahat pada batu. Kaedah utama yang digunakan ialah

A. kaedah bertulis
B. pemerhatian orang sumber
C. kaedah lisan
D. rakaman temu bual

B1Q20 · Subtopik 1.5 · Asas

21. Dalam proses kaedah bertulis, apakah tindakan awal sebelum mendapatkan dan mengesahkan bahan?

A. Menyusun statistik dapatan akhir
B. Menyunting semua hasil penulisan
C. Menerbitkan kesimpulan penyelidikan
D. Mengenal pasti sumber yang berkaitan

B1Q21 · Subtopik 1.5 · Faham

22. Seorang murid sukar membaca tulisan kuno pada daun lontar. Bidang kepakaran manakah paling berkaitan untuk membantunya?

A. Astronomi
B. Paleontologi
C. Geologi
D. Paleografi

B1Q22 · Subtopik 1.5 · Aplikasi

23. Maklumat tentang hukum Islam pada Batu Bersurat Terengganu digunakan untuk mengkaji

A. asal pembinaan candi Lembah Bujang
B. pembentukan pentadbiran British
C. kewujudan Islam dalam sejarah negara
D. sistem perdagangan kerajaan Funan

B1Q23 · Subtopik 1.5 · Faham

24. Siapakah orang sumber yang paling sesuai untuk temu bual tentang pengalaman sesuatu peristiwa?

A. Individu yang membaca ringkasannya di majalah
B. Individu yang menonton lakonan tentangnya
C. Individu yang mengalami peristiwa itu sendiri
D. Individu yang mendengar cerita pihak ketiga

B1Q24 · Subtopik 1.5 · Faham

25. Apakah urutan tiga tahap kaedah lisan yang betul?

A. Persediaan → rakaman temu bual → memproses rakaman
B. Memproses rakaman → rakaman temu bual → persediaan
C. Persediaan → memproses rakaman → rakaman temu bual
D. Rakaman temu bual → persediaan → memproses rakaman

B1Q25 · Subtopik 1.5 · Asas

26. Dalam rakaman, orang sumber menyebut tarikh yang berbeza daripada dokumen. Apakah tindakan penyelidik yang sesuai?

A. Menerima rakaman kerana suara lebih jelas
B. Memadam dokumen tanpa menjalankan semakan
C. Menilai fakta rakaman bersama sumber bertulis
D. Menukar tarikh mengikut pendapat sendiri

B1Q26 · Subtopik 1.5 · Aplikasi

27. Mengapakah petak grid diberikan nombor sebelum ekskavasi?

A. Menggantikan catatan hasil ekskavasi
B. Menyusun pelawat mengikut umur
C. Menentukan harga jualan setiap artifak
D. Memudahkan rujukan kawasan penemuan

B1Q27 · Subtopik 1.5 · Faham

28. Di makmal arkeologi, setiap artifak diberi nombor pengenalan. Proses ini dinamakan

A. pengkatalogan
B. rakaman lisan
C. pemetaan cuaca
D. ekskavasi

B1Q28 · Subtopik 1.5 · Asas

29. Sebuah kapal dagang lama ditemukan di dasar laut. Bidang kajian manakah paling sesuai menelitinya?

A. Arkeologi bawah air
B. Sejarah lisan keluarga
C. Epigrafi bangunan darat
D. Paleografi daun lontar

B1Q29 · Subtopik 1.5 · Faham

30. Kelab sejarah mahu menjaga tapak arkeologi untuk murid pada masa depan. Tindakan manakah paling sesuai?

A. Mengubah tapak supaya kelihatan lebih baharu
B. Membawa pulang artifak sebagai cenderamata
C. Menyokong pemeliharaan tapak dan tinggalannya
D. Memindahkan bahan tanpa mencatat lokasinya

B1Q30 · Subtopik 1.5 · Aplikasi

31. Apakah yang dilakukan oleh sejarawan semasa membuat tafsiran?

A. Menetapkan satu pendapat tanpa penelitian
B. Mencipta peristiwa tanpa sebarang sumber
C. Menghapuskan fakta yang tidak disukainya
D. Menerangkan fakta dengan merujuk sumber

B1Q31 · Subtopik 1.6 · Asas

32. Dua pengkaji menggunakan kumpulan dokumen yang berlainan lalu menghasilkan huraian berbeza. Apakah punca perbezaan yang paling jelas?

A. Tujuan penulisan
B. Perbezaan ideologi
C. Pemilihan sumber
D. Perbezaan pandangan

B1Q32 · Subtopik 1.6 · Faham

33. Walaupun tafsiran berbeza, apakah matlamat utama penjelasan sejarawan?

A. Objektif dan tepat
B. Ringkas tanpa sumber
C. Memihak tanpa bukti
D. Popular dan sensasi

B1Q33 · Subtopik 1.6 · Faham

34. Aiden membaca dua tafsiran bertentangan tentang satu peristiwa. Apakah sikap yang patut diamalkannya?

A. Menilai bukti setiap tafsiran secara terbuka
B. Menolak semua tafsiran yang berbeza daripadanya
C. Menganggap sumber tambahan tidak lagi diperlukan
D. Memilih tafsiran berdasarkan tajuk paling menarik

B1Q34 · Subtopik 1.6 · Aplikasi

35. Menurut contoh buku teks, pengkaji tempatan mengaitkan kebangkitan Tok Janggut dengan

A. usaha memperluas perdagangan laut British
B. peraturan cukai yang membebankan penduduk
C. perebutan kawasan pertanian antara benua
D. pembukaan bandar perlombongan baharu

B1Q35 · Subtopik 1.6 · Faham

36. Mengkaji salasilah keluarga membantu seseorang mencapai kepentingan sejarah yang manakah?

A. Mengelaskan sumber arkeologi
B. Mengenal asal usul
C. Menentukan tema politik
D. Memahami kaedah ekskavasi

B1Q36 · Subtopik 1.7 · Faham

37. Selepas mengkaji kesilapan pengurusan acara tahun lalu, kelab mengubah perancangannya. Apakah manfaat sejarah yang diterapkan?

A. Membina salasilah
B. Mengelaskan artifak
C. Menentukan abad
D. Mengambil iktibar

B1Q37 · Subtopik 1.7 · Aplikasi

38. Apakah hasil yang ingin dicapai apabila pengetahuan sejarah digunakan untuk menjaga hubungan harmoni antara kaum?

A. Persaingan antara budaya
B. Pemisahan masyarakat
C. Perpaduan yang kukuh
D. Penghapusan adat resam

B1Q38 · Subtopik 1.7 · Faham

39. Apabila membaca kisah kesusahan penduduk dahulu, Aiden cuba memahami perasaan mereka. Sikap ini dinamakan

A. kronologi
B. ekskavasi
C. empati
D. ideologi

B1Q39 · Subtopik 1.7 · Asas

40. Membandingkan bukti dan menilai alasan dalam kajian sejarah terutama membantu mengembangkan

A. kebolehan menghafal tanpa memahami
B. pemikiran kritis dan analitis
C. kemahiran meramal tanpa bukti
D. kecenderungan menerima semua dakwaan

B1Q40 · Subtopik 1.7 · Faham

Skema jawapan & penerangan

Semak alasan jawapan. Jika tersalah, baca semula subtopik dan halaman buku teks yang ditunjukkan.

01 **A**	02 **B**	03 **B**	04 **B**	05 **D**	06 **C**	07 **D**	08 **A**	09 **A**	10 **C**
11 **A**	12 **D**	13 **B**	14 **B**	15 **D**	16 **C**	17 **B**	18 **B**	19 **D**	20 **A**
21 **D**	22 **D**	23 **C**	24 **C**	25 **A**	26 **C**	27 **D**	28 **A**	29 **A**	30 **C**
31 **D**	32 **C**	33 **A**	34 **A**	35 **B**	36 **B**	37 **D**	38 **C**	39 **C**	40 **B**

01. A · Menceritakan peristiwa yang telah berlaku

Sejarah meneliti peristiwa yang berlaku pada masa lalu.

Buku teks hlm. 4 · SP 1.1.1 · Subtopik 1.1

02. B · Pokok

Istilah sejarah dalam bahasa Melayu dikaitkan dengan syajaratun yang bermaksud pokok.

Buku teks hlm. 4 · SP 1.1.1 · Subtopik 1.1

03. B · penyelidikan

Historia berasal daripada bahasa Yunani dan bermaksud penyelidikan.

Buku teks hlm. 4 · SP 1.1.1 · Subtopik 1.1

04. B · Menyelidik rekod sebelum menulis dapatan

Sejarawan menyelidik rekod masa lalu sebelum menyampaikan dapatan kajian.

Buku teks hlm. 4 · SP 1.1.1 · Subtopik 1.1

05. D · Herodotus

Herodotus memberi perhatian kepada tindakan manusia dan sebab berlakunya peristiwa.

Buku teks hlm. 5 · SP 1.1.2 · Subtopik 1.2

06. C · Interaksi ahli sejarah dengan fakta

Carr melihat pengkajian sejarah sebagai interaksi berterusan antara ahli sejarah dengan fakta.

Buku teks hlm. 5 · SP 1.1.2 · Subtopik 1.2

07. D · Ibn Khaldun

Ibn Khaldun menghasilkan Muqaddimah dan meneliti masyarakat serta peradaban.

Buku teks hlm. 5 · SP 1.1.2 · Subtopik 1.2

08. A · Rekod peristiwa pada masa lalu

Muhd Yusof Ibrahim mengaitkan sejarah dengan masa lalu serta catatan atau rekod peristiwanya.

Buku teks hlm. 5 · SP 1.1.2 · Subtopik 1.2

09. A · Khoo Kay Kim

Khoo Kay Kim menekankan pemahaman masa kini dan usaha mengelakkan kesilapan berulang.

Buku teks hlm. 5 · SP 1.1.2 · Subtopik 1.2

10. C · 3 dekad

Satu dekad bersamaan 10 tahun, maka 30 tahun ialah tiga dekad.

Buku teks hlm. 6 · SP 1.1.3 · Subtopik 1.3

11. A · 1 alaf = 10 abad

Satu alaf ialah 1,000 tahun, bersamaan sepuluh abad yang setiap satunya 100 tahun.

Buku teks hlm. 6 · SP 1.1.3 · Subtopik 1.3

12. D · penubuhan → perpustakaan → dewan

Kronologi menyusun peristiwa daripada masa paling awal kepada masa yang kemudian.

Buku teks hlm. 6 · SP 1.1.3 · Subtopik 1.3

13. B · Memudahkan penyelidikan bidang yang luas

Pembahagian tema membantu sejarawan mengurus ruang kajian sejarah yang luas.

Buku teks hlm. 6 · SP 1.1.3 · Subtopik 1.3

14. B · Surat peribadi asal

Surat peribadi disenaraikan sebagai sumber primer yang bersifat asal.

Buku teks hlm. 8 · SP 1.1.4 · Subtopik 1.4

15. D · Maklumat telah diolah dan diterbitkan

Sumber sekunder mengandungi maklumat yang telah diolah serta diterbitkan.

Buku teks hlm. 8 · SP 1.1.4 · Subtopik 1.4

16. C · artifak

Artifak ialah peralatan yang dicipta manusia, termasuk alat daripada batu.

Buku teks hlm. 8 · SP 1.1.4 · Subtopik 1.4

17. B · Struktur dinding kota

Bukan artifak merangkumi struktur seperti dinding kota dan binaan yang berkaitan budaya manusia.

Buku teks hlm. 8 · SP 1.1.4 · Subtopik 1.4

18. B · Pengaruh Hindu dan Buddha serta hubungan dengan India

Buku teks menggunakan candi Lembah Bujang sebagai bukti pengaruh Hindu-Buddha dan perdagangan India dengan Kedah.

Buku teks hlm. 8 · SP 1.1.4 · Subtopik 1.4

19. D · Membandingkan dapatan dengan kajian terdahulu

Sumber sekunder membantu penyelidik mencari maklumat dan membandingkan dapatan penyelidikan.

Buku teks hlm. 9 · SP 1.1.4 · Subtopik 1.4

20. A · kaedah bertulis

Kaedah bertulis meliputi kajian maklumat yang ditulis atau dipahat.

Buku teks hlm. 10 · SP 1.1.5 · Subtopik 1.5

21. D · Mengenal pasti sumber yang berkaitan

Proses bermula dengan mengenal pasti sumber untuk peristiwa, tokoh atau institusi yang dikaji.

Buku teks hlm. 10 · SP 1.1.5 · Subtopik 1.5

22. D · Paleografi

Paleografi mengkaji dan menganalisis tulisan kuno, termasuk tulisan pada daun lontar.

Buku teks hlm. 10 · SP 1.1.5 · Subtopik 1.5

23. C · kewujudan Islam dalam sejarah negara

Kandungan Batu Bersurat Terengganu menjadi bukti tentang Islam yang telah bertapak di negara kita.

Buku teks hlm. 11 · SP 1.1.5 · Subtopik 1.5

24. C · Individu yang mengalami peristiwa itu sendiri

Orang sumber lazimnya memberikan maklumat melalui pengalaman dan pemerhatian sendiri.

Buku teks hlm. 12 · SP 1.1.5 · Subtopik 1.5

25. A · Persediaan → rakaman temu bual → memproses rakaman

Kaedah lisan bermula dengan persediaan, diikuti rakaman dan pemprosesan rakaman.

Buku teks hlm. 12 · SP 1.1.5 · Subtopik 1.5

26. C · Menilai fakta rakaman bersama sumber bertulis

Pemprosesan rakaman merangkumi penilaian fakta dengan sumber bertulis.

Buku teks hlm. 12 · SP 1.1.5 · Subtopik 1.5

27. D · Memudahkan rujukan kawasan penemuan

Grid dan nombor rujukan membantu merekod serta mengenal pasti kawasan penemuan.

Buku teks hlm. 13 · SP 1.1.5 · Subtopik 1.5

28. A · pengkatalogan

Pengkatalogan memberikan nombor pengenalan kepada setiap artifak.

Buku teks hlm. 15 · SP 1.1.5 · Subtopik 1.5

29. A · Arkeologi bawah air

Arkeologi bawah air mengkaji peninggalan manusia di dasar laut, sungai atau tasik.

Buku teks hlm. 14 · SP 1.1.5 · Subtopik 1.5

30. C · Menyokong pemeliharaan tapak dan tinggalannya

Pemeliharaan tapak membolehkan warisan dinikmati dan dikaji oleh generasi seterusnya.

Buku teks hlm. 13 · SP K1.1.10 · Subtopik 1.5

31. D · Menerangkan fakta dengan merujuk sumber

Tafsiran menjelaskan atau mengulas fakta sejarah berdasarkan sumber yang berkaitan.

Buku teks hlm. 16 · SP 1.1.6 · Subtopik 1.6

32. C · Pemilihan sumber

Pemilihan sumber yang berbeza boleh membawa kepada perbezaan tafsiran.

Buku teks hlm. 16 · SP 1.1.6 · Subtopik 1.6

33. A · Objektif dan tepat

Buku teks menegaskan bahawa pentafsiran yang objektif atau tepat ialah matlamat utama.

Buku teks hlm. 16 · SP 1.1.6 · Subtopik 1.6

34. A · Menilai bukti setiap tafsiran secara terbuka

Pelbagai tafsiran mendorong pemikiran terbuka dan kritis melalui penilaian sumber.

Buku teks hlm. 16 · SP 1.1.6 · Subtopik 1.6

35. B · peraturan cukai yang membebankan penduduk

Tafsiran tempatan menekankan penentangan terhadap cukai tanah dan hasil hutan yang membebankan.

Buku teks hlm. 16 · SP 1.1.6 · Subtopik 1.6

36. B · Mengenal asal usul

Sejarah membolehkan kita mengenali asal usul keluarga dan negara.

Buku teks hlm. 18 · SP 1.1.7 · Subtopik 1.7

37. D · Mengambil iktibar

Mengambil iktibar bermaksud menggunakan pengajaran masa lalu untuk mengelakkan kesilapan berulang.

Buku teks hlm. 18 · SP K1.1.11 · Subtopik 1.7

38. C · Perpaduan yang kukuh

Sejarah membantu mengukuhkan perpaduan dan meneruskan hubungan harmoni antara kaum.

Buku teks hlm. 19 · SP 1.1.7 · Subtopik 1.7

39. C · empati

Empati bermaksud memahami perasaan orang lain.

Buku teks hlm. 18 · SP 1.1.7 · Subtopik 1.7

40. B · pemikiran kritis dan analitis

Kajian sejarah meningkatkan pemikiran kritis dan analitis melalui penelitian peristiwa dan bukti.

Buku teks hlm. 19 · SP 1.1.7 · Subtopik 1.7

Sumber dan skop

Kandungan fakta: Sejarah Tingkatan 1, KSSM, KPM/DBP, cetakan pertama 2016, ISBN 978-983-49-1119-5. Standard dirujuk kepada DSKP KSSM Sejarah Tingkatan 1, KPM, terbitan 2016. Struktur bab disemak dengan Perincian DSKP dan Buku Teks Sejarah Tingkatan 1 pada portal Jabatan Muzium Malaysia.

Buka sumber buku teks KPM · DSKP KPM · Buka pemetaan DSKP

Nota ini ringkasan; gunakan bersama buku teks. Soalan dan penerangan ditulis semula secara asli. Tiada halaman atau latihan buku teks asal disertakan.

© 2026 LauPeh, setakat hak yang boleh dilindungi. Bahan asal untuk pembelajaran percuma.

SEJARAH TINGKATAN 1 · SESI 2026 · BAB 02

Zaman Air Batu

Kenali hubungan perubahan suhu, bentuk muka bumi dan kehidupan manusia. Susunan zaman serta angka masa dalam modul ini mengikut kronologi buku teks Sejarah Tingkatan 1 KPM/DBP yang dirujuk.

SUHU, PENCAIRAN AIS DAN ARAS LAUT · HLM. 34–39

LEBIH SEJUK	SUHU MENINGKAT
Aras laut lebih rendah	**Ais mencair, aras laut naik**
Lebih banyak tanah rendah terdedah; daratan menghubungkan kawasan.	Tanah rendah ditenggelami; kawasan daratan terpisah.

40 soalan objektif + skema berpenerangan

Nama: _____ Kelas: _____

Tarikh: _____ Markah: _____ / 40

Cara menggunakan buku latihan

1. Baca nota ringkas bersama buku teks.
2. Jawab semua 40 soalan tanpa membuka skema.
3. Semak penerangan dan baca semula halaman yang dirujuk.

Rujukan kandungan: buku teks KPM/DBP, cetakan pertama 2016, halaman 24–43. Kod SP merujuk standard pembelajaran.

Soalan asli untuk ulang kaji, bukan soalan rasmi atau ramalan peperiksaan. Bahan berbantu AI; semakan guru secara bebas belum dibuat.

Nota ringkas

2.1 Dunia Kita

Buku teks, hlm. 26–29 · SP 2.1.1

Bumi telah mengalami perubahan yang mempengaruhi iklim, hidupan, rupa bentuk fizikal dan kedalaman lautan. Pengetahuan sains membantu manusia menyelidik perubahan tersebut. Dalam topik ini, kenali peranan geologi dan paleontologi serta beza daratan dengan lautan. Perubahan dunia juga mengingatkan kita supaya menghargai alam sekitar untuk kehidupan generasi seterusnya.

• Geologi mengkaji pembentukan bumi.

• Paleontologi meneliti hidupan lampau melalui sisa atau fosil.

• Buku teks menyatakan lautan meliputi 71 peratus muka bumi.

• Selat ialah perairan sempit antara dua kawasan daratan.

• Teluk ialah bahagian perairan laut yang menghala ke daratan.

Fikir: Apakah perbezaan asas geologi dengan paleontologi?
Penerangan: Geologi meneliti pembentukan bumi; paleontologi meneliti organisma lampau melalui sisa atau fosil.

2.2 Zaman Air Batu

Buku teks, hlm. 30–31 · SP 2.1.2

Buku teks menerangkan Zaman Air Batu sebagai tempoh suhu bumi yang rendah dengan lapisan ais yang luas. Pembelajarannya dibahagikan kepada empat tahap: Miosen, Pliosen, Pleistosen dan Holosen. Setiap tahap dikaitkan dengan perubahan persekitaran serta kehidupan. Gunakan nama tahap bersama cirinya agar urutan perubahan lebih mudah difahami, bukan menghafal nama semata-mata.

• Miosen: pembentukan gunung-ganang, perkembangan mamalia serta keadaan panas dan kering.

• Pliosen: penyejukan dan pengeringan serta penyebaran padang rumput dan savana.

• Pleistosen: manusia mengetahui cara membuat api.

• Holosen: pertanian dan perkembangan tamadun manusia.

• Ciri tahap ini dihuraikan mengikut penerangan buku teks.

Fikir: Apakah perubahan kehidupan manusia yang dikaitkan dengan Holosen?
Penerangan: Manusia mendapatkan makanan melalui pertanian dan tamadun terus berkembang.

2.3 Garis Masa Zaman Air Batu

Buku teks, hlm. 30–33 · SP 2.1.3

Garis masa membolehkan kita membandingkan kedudukan tahap zaman daripada yang lebih awal kepada yang kemudian. Mengikut kronologi buku teks, urutannya ialah Miosen, Pliosen, Pleistosen dan Holosen. Angka masa perlu dibaca bersama unit tahun atau juta tahun. Bagi latihan ini, gunakan huraian tempoh pada halaman 30–31 dan urutan rajah halaman 32.

• Kronologi buku teks: Miosen sekitar 23 juta hingga 5 juta tahun dahulu.

• Huraian buku teks: Pliosen sekitar 5.3 juta hingga 2.6 juta tahun dahulu.

• Kronologi buku teks: Pleistosen sekitar 2.5 juta hingga 10,000 tahun dahulu.

• Kronologi buku teks: Holosen bermula sekitar 10,000 tahun dahulu hingga kini.

• Rajah ringkas halaman 32 membundarkan tempoh Pliosen kepada 5–2 juta tahun.

Fikir: Dalam urutan buku teks, tahap apakah yang berada antara Pliosen dengan Holosen?
Penerangan: Pleistosen.

2.4 Ciri-ciri Zaman Air Batu Akhir

Buku teks, hlm. 34–35 · SP 2.1.4

Buku teks menghuraikan ciri zaman ini melalui suhu, aras laut, fizikal bumi, tumbuhan, binatang dan kehidupan manusia. Ketika paras laut rendah, pulau bersambung dengan tanah besar dan memudahkan migrasi. Manusia hidup secara nomad serta memburu. Apabila suhu meningkat, air batu mencair dan paras laut naik, lalu mengubah hubungan antara kawasan daratan.

• Paras laut rendah membolehkan daratan bersambung.

• Rumput dan tumbuhan renek menjalar merupakan tumbuhan utama yang disebut.

• Mamot berbulu, badak, kuda dan singa dikaitkan dengan tanah pamah yang sejuk.

• Manusia menjalani kehidupan nomad dan memburu binatang.

• Perubahan kepada keadaan lebih panas membolehkan pertanian berkembang.

Fikir: Mengapakah paras laut yang rendah memudahkan migrasi?
Penerangan: Pulau dan tanah besar dihubungkan oleh daratan yang boleh dilalui.

2.5 Perubahan Zaman Air Batu Akhir

Buku teks, hlm. 36–37, 43 · SP 2.1.5, K2.1.8

Peningkatan suhu membawa perubahan pada glasier, saliran, bentuk bumi dan kehidupan. Buku teks mengaitkan kecairan air batu dengan pembentukan tasik serta perubahan paras laut. Manusia menyesuaikan kegiatan harian dan berpindah apabila keadaan iklim berubah. Pengetahuan ini membina kesedaran menjaga alam sekitar, termasuk memelihara sungai dan menggunakan air serta elektrik secara berjimat.

• Air daripada kawasan tinggi membawa batu dan tanah serta mengubah bentuk fizikal bumi.

• Buku teks menamakan Great Lakes dan Tasik Dayang Bunting sebagai contoh tasik.

• Bentuk saliran sungai turut berubah.

• Perubahan iklim mempengaruhi pergerakan manusia ke Eropah dan Asia.

• Pemeliharaan alam sekitar membantu menjaga kesejahteraan kehidupan.

Fikir: Apakah hubungan perubahan iklim dengan kegiatan manusia?
Penerangan: Manusia perlu menyesuaikan kegiatan harian dan tempat tinggal dengan keadaan iklim.

2.6 Kesan Perubahan Zaman Air Batu di Asia Tenggara

Buku teks, hlm. 38–39 · SP 2.1.6

Pentas Sunda pernah menghubungkan kawasan daratan yang kini dipisahkan oleh laut. Buku teks menjelaskan bahawa kenaikan paras laut menenggelamkan kawasan rendah dan mempengaruhi pergerakan manusia. Perubahan saliran serta bentuk pesisir dikaitkan dengan Selat Melaka, Teluk Siam dan Laut Jawa. Hubungan daratan terdahulu membantu memahami persamaan fizikal, hidupan dan budaya serantau.

• Sumatera, Jawa dan Borneo berada di atas Pentas Sunda.

- Buku teks menyatakan keluasan Pentas Sunda melebihi 3.2 juta kilometer persegi.
- Paras laut rendah membolehkan manusia melalui daratan dengan berjalan kaki.
- Mengikut buku teks, aras laut naik sekitar 100–120 meter sejak perubahan aktif 17,000–20,000 tahun dahulu.
- Sungai Sunda Utara merupakan antara sungai besar yang disebut.

Fikir: Apakah dua kesan utama perubahan Zaman Air Batu di Asia Tenggara?
Penerangan: Kenaikan paras laut di Pentas Sunda dan perubahan pergerakan manusia di sekitarnya.

Latihan objektif · 40 soalan

Arahan: Pilih satu jawapan terbaik, A, B, C atau D. Setiap soalan membawa 1 markah.

Tahap Asas, Faham dan Aplikasi digunakan sebagai panduan latihan; bukan pengelasan rasmi peperiksaan.

01. Penyelidik meneliti proses pembentukan bumi. Bidang ilmu manakah paling khusus untuk kajian itu?

A. Paleografi
B. Geologi
C. Epigrafi
D. Paleontologi

B2Q01 · Subtopik 2.1 · Faham

02. Sisa hidupan yang terawet digunakan untuk memahami organisma purba. Bidang manakah berkaitan secara langsung?

A. Geologi
B. Epigrafi
C. Paleografi
D. Paleontologi

B2Q02 · Subtopik 2.1 · Faham

03. Menurut buku teks, berapakah bahagian muka bumi yang diliputi lautan?

A. 29 peratus
B. 50 peratus
C. 71 peratus
D. 90 peratus

B2Q03 · Subtopik 2.1 · Asas

04. Pada peta, Aiden melihat perairan sempit yang memisahkan dua daratan. Bentuk perairan itu ialah

A. teluk
B. lembah
C. tasik
D. selat

B2Q04 · Subtopik 2.1 · Aplikasi

05. Apakah ciri yang membezakan teluk daripada selat?

A. Perairan laut menghala masuk ke daratan
B. Perairan sempit memisahkan dua daratan
C. Aliran air menghubungkan hulu dengan muara
D. Kawasan tinggi memanjang merentasi daratan

B2Q05 · Subtopik 2.1 · Faham

06. Manakah pasangan nama yang kedua-duanya merupakan lautan dalam buku teks?

A. Asia dan Atlantik
B. Afrika dan Artik
C. Pasifik dan Hindi
D. Eropah dan Selatan

B2Q06 · Subtopik 2.1 · Asas

07. Mengapakah kemajuan sains dan teknologi penting dalam mempelajari sejarah bumi?

A. Menentukan urutan sejarah tanpa menilai bukti
B. Menggantikan kajian fosil dengan andaian sahaja
C. Membantu menyelidik perubahan bumi masa lalu
D. Menyimpulkan semua zaman beriklim serupa

B2Q07 · Subtopik 2.1 · Faham

08. Ciri manakah paling sesuai untuk mengenal pasti Zaman Air Batu dalam penerangan buku teks?

A. Suhu seragam dan tiada perubahan fizikal
B. Suhu rendah dan lapisan ais yang luas
C. Suhu meningkat dan semua ais lenyap
D. Suhu tinggi dan semua lautan mengering

B2Q08 · Subtopik 2.2 · Faham

09. Menurut pembahagian buku teks, Zaman Air Batu dipelajari melalui berapa tahap utama?

A. Empat tahap
B. Tiga tahap
C. Dua tahap
D. Lima tahap

B2Q09 · Subtopik 2.2 · Asas

10. Dalam huraian buku teks, perkembangan mamalia dan pembentukan gunung-ganang dengan keadaan panas serta kering dikaitkan dengan

A. Miosen
B. Holosen
C. Pleistosen
D. Pliosen

B2Q10 · Subtopik 2.2 · Faham

11. Menurut huraian Pliosen, apakah kesan penyejukan dan pengeringan alam sekitar?

A. Hutan hujan meliputi kawasan yang mengering
B. Padang rumput berubah menjadi hutan tebal
C. Padang rumput dan savana tersebar luas
D. Savana digantikan oleh tasik yang meluas

B2Q11 · Subtopik 2.2 · Faham

12. Apakah kesan pembentukan jambatan darat Panama yang diterangkan dalam topik Pliosen?

A. Penenggelaman laluan darat antara dua benua
B. Penghijrahan tumbuhan dan haiwan ke habitat baharu
C. Pengasingan hidupan Amerika Utara daripada Selatan
D. Pengurangan hubungan antara habitat kedua-dua benua

B2Q12 · Subtopik 2.2 · Faham

13. Apakah kemahiran manusia yang dinyatakan dalam huraian Pleistosen?

A. Membina sistem pentadbiran tamadun
B. Membuat api
C. Mencipta tulisan kuneiform
D. Mengembangkan undang-undang bertulis

B2Q13 · Subtopik 2.2 · Asas

14. Apakah cara memperoleh makanan yang dikaitkan dengan kemajuan manusia pada Holosen?

A. Menjalankan pertanian
B. Mengumpul makanan tanpa bercucuk tanam
C. Bergantung pada perpindahan mamalia sahaja
D. Bergantung pada pemburuan sahaja

B2Q14 · Subtopik 2.2 · Faham

15. Mengikut huraian Holosen dalam buku teks, pasangan ciptaan manakah disebut sebagai perkembangan manusia?

A. Tembikar dan alat memburu
B. Api dan peralatan batu
C. Perahu dan alat menangkap ikan
D. Roda dan tulisan kuneiform

B2Q15 · Subtopik 2.2 · Asas

16. Apakah urutan tahap yang betul mengikut kronologi buku teks?

A. Holosen → Pleistosen → Pliosen → Miosen
B. Pliosen → Miosen → Holosen → Pleistosen
C. Pleistosen → Holosen → Miosen → Pliosen
D. Miosen → Pliosen → Pleistosen → Holosen

B2Q16 · Subtopik 2.3 · Asas

17. Mengikut kronologi buku teks, satu peristiwa 20,000 tahun dahulu berada dalam tempoh tahap yang manakah?

A. Pleistosen
B. Miosen
C. Pliosen
D. Holosen

B2Q17 · Subtopik 2.3 · Aplikasi

18. Huraian buku teks meletakkan Miosen antara 23 juta hingga 5 juta tahun dahulu. Berapakah tempoh anggarannya berdasarkan angka tersebut?

A. 5 juta tahun
B. 23 juta tahun
C. 18 juta tahun
D. 28 juta tahun

B2Q18 · Subtopik 2.3 · Aplikasi

19. Bagaimanakah paras laut rendah membantu manusia dan binatang bermigrasi?

A. Kawasan tanah tinggi ditenggelami laut
B. Sungai menggantikan semua laluan darat
C. Daratan terpisah menjadi lebih banyak pulau
D. Pulau bersambung dengan tanah besar

B2Q19 · Subtopik 2.4 · Faham

20. Apakah corak kehidupan manusia yang digambarkan dalam ciri Zaman Air Batu Akhir?

A. Mentadbir dan mencipta tulisan
B. Menetap dan mengusahakan pertanian
C. Nomad dan memburu binatang
D. Berdagang dan membina bandar

B2Q20 · Subtopik 2.4 · Asas

21. Pasangan tumbuhan manakah disebut sebagai tumbuhan utama zaman ini?

A. Rumput dan tumbuhan renek menjalar
B. Pokok bakau dan tanaman padi
C. Pokok koko dan pokok kopi
D. Pokok getah dan kelapa sawit

B2Q21 · Subtopik 2.4 · Asas

22. Menurut senarai binatang dalam topik 2.4, mamalia manakah dinyatakan berbulu dan hidup di tanah pamah yang sejuk?

A. Mamot
B. Pachycrocuta
C. Stegodon
D. Bison occidentalis

B2Q22 · Subtopik 2.4 · Asas

23. Dalam penerangan ciri suhu, kawasan manakah terutama diliputi salji?

A. Semenanjung Tanah Melayu dan Sumatera
B. Kutub dan benua Eropah
C. Lembah Nil dan Teluk Siam
D. Pentas Sunda dan Laut Jawa

B2Q23 · Subtopik 2.4 · Faham

24. Apakah perubahan keadaan di Asia yang membolehkan manusia berhijrah ke situ?

A. Daratan terpisah apabila ais semakin luas
B. Suhu mula menjadi lebih panas
C. Suhu semakin menurun dengan ketara
D. Lapisan ais meluas ke seluruh tanah pamah

B2Q24 · Subtopik 2.4 · Faham

25. Air batu mencair selepas suhu meningkat. Padanan perubahan manakah menepati penerangan buku teks?

A. Paras laut meningkat; daratan rendah semakin luas
B. Paras laut menurun; daratan rendah semakin luas
C. Paras laut menurun; tanah rendah ditenggelami
D. Paras laut meningkat; tanah rendah ditenggelami

B2Q25 · Subtopik 2.4 · Aplikasi

26. Apakah kesan pembentukan tasik dan pulau terhadap hidupan yang dihuraikan dalam buku teks?

A. Semua habitat daratan bersambung semula
B. Haiwan dan tumbuhan terpisah antara kawasan
C. Haiwan dan tumbuhan mendapat lebih banyak laluan darat
D. Hubungan hidupan antara pulau menjadi tanpa halangan

B2Q26 · Subtopik 2.4 · Faham

27. Menurut penerangan perubahan fizikal bumi, apakah yang dibawa bersama air dari kawasan tinggi?

A. Garam dan pasir pantai
B. Terumbu dan batu karang
C. Lumpur dan mendapan laut
D. Batu dan tanah

B2Q27 · Subtopik 2.5 · Faham

28. Tasik manakah di Malaysia digunakan oleh buku teks sebagai contoh dalam perbincangan kecairan air batu?

A. Tasik Bera
B. Tasik Chini
C. Tasik Kenyir
D. Tasik Dayang Bunting

B2Q28 · Subtopik 2.5 · Asas

29. Selain paras laut, apakah unsur saliran yang turut berubah menurut buku teks?

A. Keluasan litupan salji
B. Arah tiupan angin
C. Jenis tumbuhan renek
D. Bentuk saliran sungai

B2Q29 · Subtopik 2.5 · Faham

30. Mengapakah manusia perlu menyesuaikan kegiatan harian pada Zaman Air Batu Akhir?

A. Semua laluan migrasi telah terputus
B. Bentuk persekitaran tidak lagi berubah
C. Keadaan suhu sentiasa kekal
D. Keadaan iklim telah berubah

B2Q30 · Subtopik 2.5 · Faham

31. Menurut penerangan buku teks, manusia bergerak keluar dari Afrika lalu beransur-ansur mendiami

A. Amerika Utara dan Antartika
B. Eropah dan Asia
C. Antartika dan Artik
D. Oceania dan Kutub Selatan

B2Q31 · Subtopik 2.5 · Asas

32. Selepas belajar tentang perubahan bumi, kelas Aiden mahu mengamalkan penjagaan alam sekitar. Pilihan manakah paling selaras dengan nilai buku teks?

A. Membersihkan kelas tetapi membuang sisa ke sungai
B. Menjaga sungai dan berjimat menggunakan air
C. Menjimatkan elektrik tetapi membiarkan paip bocor
D. Menutup paip tetapi membiarkan lampu kosong menyala

B2Q32 · Subtopik 2.5 · Aplikasi

33. Apakah gambaran Pentas Sunda sebelum kenaikan paras laut menenggelamkan kawasan rendah?

A. Laut dalam yang memisahkan seluruh kawasan serantau
B. Gugusan pulau kecil yang tidak pernah bersambung
C. Daratan luas yang menghubungkan kawasan serantau
D. Rangkaian tasik besar yang menggantikan tanah rendah

B2Q33 · Subtopik 2.6 · Faham

34. Kumpulan kepulauan manakah disebut berada di atas Pentas Sunda?

A. Sumatera, Jawa dan Borneo
B. Sumatera, Jawa dan Sri Lanka
C. Borneo, Taiwan dan Sri Lanka
D. Jawa, Borneo dan Taiwan

B2Q34 · Subtopik 2.6 · Asas

35. Menurut buku teks, keluasan daratan Pentas Sunda melebihi

A. 320 kilometer persegi
B. 3.2 ribu kilometer persegi
C. 3.2 juta kilometer persegi
D. 32 ribu kilometer persegi

B2Q35 · Subtopik 2.6 · Asas

36. Apakah dua kesan utama perubahan Zaman Air Batu yang ditekankan bagi Asia Tenggara?

A. Peluasan daratan dan pengasingan semua manusia
B. Penurunan paras laut dan pertambahan lapisan ais
C. Kenaikan paras laut dan pergerakan manusia
D. Pengekalan pantai dan penghentian migrasi manusia

B2Q36 · Subtopik 2.6 · Faham

37. Seorang murid menulis bahawa perubahan aktif 17,000–20,000 tahun dahulu diikuti kenaikan aras laut sekitar 100–120 meter. Bagaimanakah catatan itu dinilai berdasarkan angka buku teks?

A. Salah kerana buku menyebut tempoh 17–20 tahun dahulu
B. Salah kerana buku menyebut kenaikan 1–2 meter
C. Selaras dengan penerangan Pentas Sunda
D. Salah kerana buku menyebut penurunan 100–120 meter

B2Q37 · Subtopik 2.6 · Aplikasi

38. Sungai besar manakah disebut dalam penerangan perubahan Asia Tenggara?

A. Sungai Huang He
B. Sungai Sunda Utara
C. Sungai Indus
D. Sungai Nil

B2Q38 · Subtopik 2.6 · Asas

39. Kumpulan bentuk perairan manakah dikaitkan dengan perubahan kawasan pesisir Asia Tenggara?

A. Selat Melaka, Teluk Siam dan Laut Jawa
B. Laut Mediterranean, Teluk Parsi dan Selat Gibraltar
C. Lautan Artik, Lautan Hindi dan Lautan Selatan
D. Great Lakes, Lautan Atlantik dan Lautan Pasifik

B2Q39 · Subtopik 2.6 · Faham

40. Bagaimanakah hubungan daratan Pentas Sunda membantu kita memahami rantau Asia Tenggara menurut buku teks?

A. Menjelaskan persamaan fizikal, hidupan dan budaya
B. Menjelaskan ketiadaan hubungan antara masyarakat serantau
C. Membuktikan semua bentuk muka bumi serantau seragam
D. Membuktikan bahasa serantau berkembang tanpa perkaitan

B2Q40 · Subtopik 2.6 · Faham

Skema jawapan & penerangan

Semak alasan jawapan. Jika tersalah, baca semula subtopik dan halaman buku teks yang ditunjukkan.

01 **B**	02 **D**	03 **C**	04 **D**	05 **A**	06 **C**	07 **C**	08 **B**	09 **A**	10 **A**
11 **C**	12 **B**	13 **B**	14 **A**	15 **D**	16 **D**	17 **A**	18 **C**	19 **D**	20 **C**
21 **A**	22 **A**	23 **B**	24 **B**	25 **D**	26 **B**	27 **D**	28 **D**	29 **D**	30 **D**
31 **B**	32 **B**	33 **C**	34 **A**	35 **C**	36 **C**	37 **C**	38 **B**	39 **A**	40 **A**

01. B · Geologi

Geologi ialah bidang ilmu yang mengkaji pembentukan bumi.

Buku teks hlm. 26 · SP 2.1.1 · Subtopik 2.1

02. D · Paleontologi

Paleontologi mengkaji organisma lampau melalui sisa atau fosilnya.

Buku teks hlm. 26 · SP 2.1.1 · Subtopik 2.1

03. C · 71 peratus

Buku teks menyatakan kawasan lautan meliputi 71 peratus muka bumi.

Buku teks hlm. 29 · SP 2.1.1 · Subtopik 2.1

04. D · selat

Selat ialah kawasan perairan sempit yang memisahkan dua kawasan daratan.

Buku teks hlm. 29 · SP 2.1.1 · Subtopik 2.1

05. A · Perairan laut menghala masuk ke daratan

Teluk ialah bahagian perairan laut yang menghala ke daratan dan dibatasi daratan.

Buku teks hlm. 29 · SP 2.1.1 · Subtopik 2.1

06. C · Pasifik dan Hindi

Lautan Pasifik dan Lautan Hindi termasuk dalam lima lautan yang disenaraikan.

Buku teks hlm. 29 · SP 2.1.1 · Subtopik 2.1

07. C · Membantu menyelidik perubahan bumi masa lalu

Sains dan teknologi membantu manusia mengetahui serta menyelidik perubahan bumi sejak masa lalu.

Buku teks hlm. 26 · SP 2.1.1 · Subtopik 2.1

08. B · Suhu rendah dan lapisan ais yang luas

Buku teks menerangkan suhu rendah yang berpanjangan serta liputan ais yang luas.

Buku teks hlm. 30 · SP 2.1.2 · Subtopik 2.2

09. A · Empat tahap

Buku teks menggunakan empat tahap: Miosen, Pliosen, Pleistosen dan Holosen.

Buku teks hlm. 30 · SP 2.1.2 · Subtopik 2.2

10. A · Miosen

Ciri tersebut dihuraikan di bawah tahap Miosen dalam buku teks.

Buku teks hlm. 30 · SP 2.1.2 · Subtopik 2.2

11. C · Padang rumput dan savana tersebar luas

Buku teks mengaitkan keadaan Pliosen dengan penyebaran padang rumput dan savana.

Buku teks hlm. 30 · SP 2.1.2 · Subtopik 2.2

12. B · Penghijrahan tumbuhan dan haiwan ke habitat baharu

Jambatan darat Panama menghubungkan kawasan Amerika dan mendorong penghijrahan hidupan.

Buku teks hlm. 30 · SP 2.1.2 · Subtopik 2.2

13. B · Membuat api

Buku teks menyatakan manusia pada Pleistosen mengetahui cara membuat api.

Buku teks hlm. 31 · SP 2.1.2 · Subtopik 2.2

14. A · Menjalankan pertanian

Buku teks mengaitkan Holosen dengan manusia mendapatkan makanan melalui pertanian.

Buku teks hlm. 31 · SP 2.1.2 · Subtopik 2.2

15. D · Roda dan tulisan kuneiform

Roda dan tulisan kuneiform disebut sebagai ciptaan dalam perkembangan Holosen.

Buku teks hlm. 31 · SP 2.1.2 · Subtopik 2.2

16. D · Miosen → Pliosen → Pleistosen → Holosen

Rajah buku teks menyusun tahap daripada Miosen kepada Pliosen, Pleistosen dan Holosen.

Buku teks hlm. 32 · SP 2.1.3 · Subtopik 2.3

17. A · Pleistosen

Dalam kronologi buku teks, Pleistosen berlangsung sekitar 2.5 juta hingga 10,000 tahun dahulu.

Buku teks hlm. 31 · SP 2.1.3 · Subtopik 2.3

18. C · 18 juta tahun

Berdasarkan angka kronologi buku teks, 23 juta ditolak 5 juta bersamaan 18 juta tahun.

Buku teks hlm. 30 · SP 2.1.3 · Subtopik 2.3

19. D · Pulau bersambung dengan tanah besar

Paras laut rendah membolehkan pulau dan tanah besar dihubungkan oleh daratan.

Buku teks hlm. 34 · SP 2.1.4 · Subtopik 2.4

20. C · Nomad dan memburu binatang

Buku teks menggambarkan manusia hidup secara nomad dan memburu di tanah pamah yang sejuk.

Buku teks hlm. 34 · SP 2.1.4 · Subtopik 2.4

21. A · Rumput dan tumbuhan renek menjalar

Rumput dan tumbuhan renek menjalar disenaraikan sebagai tumbuhan utama.

Buku teks hlm. 35 · SP 2.1.4 · Subtopik 2.4

22. A · Mamot

Mamot berbulu disenaraikan bersama badak, kuda dan singa di tanah pamah yang sejuk.

Buku teks hlm. 35 · SP 2.1.4 · Subtopik 2.4

23. B · Kutub dan benua Eropah

Buku teks menyatakan salji terutama memenuhi kawasan kutub dan benua Eropah.

Buku teks hlm. 35 · SP 2.1.4 · Subtopik 2.4

24. B · Suhu mula menjadi lebih panas

Buku teks mengaitkan penghijrahan ke Asia dengan suhu yang mulai panas berbanding sebelumnya.

Buku teks hlm. 35 · SP 2.1.4 · Subtopik 2.4

25. D · Paras laut meningkat; tanah rendah ditenggelami

Kecairan air batu meningkatkan paras laut dan menenggelamkan kawasan tanah rendah.

Buku teks hlm. 35 · SP 2.1.4 · Subtopik 2.4

26. B · Haiwan dan tumbuhan terpisah antara kawasan

Pembentukan tasik dan pulau memisahkan haiwan serta tumbuhan di kawasan berbeza.

Buku teks hlm. 34 · SP 2.1.4 · Subtopik 2.4

27. D · Batu dan tanah

Buku teks menyatakan air dari tanah tinggi membawa batu dan tanah semasa menuruni kawasan itu.

Buku teks hlm. 36 · SP 2.1.5 · Subtopik 2.5

28. D · Tasik Dayang Bunting

Buku teks menamakan Tasik Dayang Bunting di Malaysia bersama Great Lakes di Kanada.

Buku teks hlm. 36 · SP 2.1.5 · Subtopik 2.5

29. D · Bentuk saliran sungai

Buku teks menyatakan bentuk saliran sungai berubah kepada bentuk yang terdapat pada hari ini.

Buku teks hlm. 36 · SP 2.1.5 · Subtopik 2.5

30. D · Keadaan iklim telah berubah

Perubahan iklim memberi kesan kepada kehidupan dan menuntut penyesuaian kegiatan manusia.

Buku teks hlm. 37 · SP 2.1.5 · Subtopik 2.5

31. B · Eropah dan Asia

Buku teks mengaitkan pergerakan keluar dari Afrika dengan penempatan di Eropah dan Asia.

Buku teks hlm. 37 · SP 2.1.5 · Subtopik 2.5

32. B · Menjaga sungai dan berjimat menggunakan air

Buku teks menggalakkan penjagaan sungai serta penjimatan air dan elektrik.

Buku teks hlm. 43 · SP K2.1.8 · Subtopik 2.5

33. C · Daratan luas yang menghubungkan kawasan serantau

Pentas Sunda merupakan kawasan daratan yang menghubungkan kawasan Asia Tenggara.

Buku teks hlm. 38 · SP 2.1.6 · Subtopik 2.6

34. A · Sumatera, Jawa dan Borneo

Buku teks menamakan Sumatera, Jawa dan Borneo sebagai kepulauan di atas Pentas Sunda.

Buku teks hlm. 38 · SP 2.1.6 · Subtopik 2.6

35. C · 3.2 juta kilometer persegi

Buku teks menyatakan keluasan kawasan yang dihubungkan melebihi 3.2 juta kilometer persegi.

Buku teks hlm. 38 · SP 2.1.6 · Subtopik 2.6

36. C · Kenaikan paras laut dan pergerakan manusia

Buku teks menekankan kenaikan paras laut di Pentas Sunda serta pergerakan manusia di sekitarnya.

Buku teks hlm. 38 · SP 2.1.6 · Subtopik 2.6

37. C · Selaras dengan penerangan Pentas Sunda

Buku teks menyatakan aras laut meningkat antara 100 hingga 120 meter sejak tempoh perubahan tersebut.

Buku teks hlm. 38 · SP 2.1.6 · Subtopik 2.6

38. B · Sungai Sunda Utara

Sungai Sunda Utara disebut sebagai antara sungai terbesar dalam penerangan tersebut.

Buku teks hlm. 39 · SP 2.1.6 · Subtopik 2.6

39. A · Selat Melaka, Teluk Siam dan Laut Jawa

Buku teks mengaitkan perubahan saliran dan penenggelaman tanah rendah dengan Selat Melaka, Teluk Siam dan Laut Jawa.

Buku teks hlm. 39 · SP 2.1.6 · Subtopik 2.6

40. A · Menjelaskan persamaan fizikal, hidupan dan budaya

Buku teks menghubungkan Pentas Sunda dengan persamaan ciri fizikal, hidupan dan perkongsian budaya serantau.

Buku teks hlm. 38 · SP 2.1.6 · Subtopik 2.6

Sumber dan skop

Kandungan fakta: Sejarah Tingkatan 1, KSSM, KPM/DBP, cetakan pertama 2016, ISBN 978-983-49-1119-5. Standard dirujuk kepada DSKP KSSM Sejarah Tingkatan 1, KPM, terbitan 2016. Struktur bab disemak dengan Perincian DSKP dan Buku Teks Sejarah Tingkatan 1 pada portal Jabatan Muzium Malaysia.

Buka sumber buku teks KPM · DSKP KPM · Buka pemetaan DSKP

Nota ini ringkasan; gunakan bersama buku teks. Soalan dan penerangan ditulis semula secara asli. Tiada halaman atau latihan buku teks asal disertakan.

© 2026 LauPeh, setakat hak yang boleh dilindungi. Bahan asal untuk pembelajaran percuma.

SEJARAH TINGKATAN 1 · SESI 2026 · BAB 03

Zaman Prasejarah

Telusuri cara manusia hidup sebelum mengenal tulisan, perubahan kehidupan mereka dan bukti prasejarah di Malaysia. Kandungan serta rujukan halaman mengikuti buku teks KPM Sejarah Tingkatan 1.

URUTAN TAHAP MENGIKUT BUKU TEKS · HLM. 46–47

01 **Paleolitik**	02 **Mesolitik**
03 **Neolitik**	04 **Zaman Logam**

40 soalan objektif + skema berpenerangan

Nama: _____ Kelas: _____

Tarikh: _____ Markah: _____ / 40

Cara menggunakan buku latihan

1. Baca nota ringkas bersama buku teks.
2. Jawab semua 40 soalan tanpa membuka skema.
3. Semak penerangan dan baca semula halaman yang dirujuk.

Rujukan kandungan: buku teks KPM/DBP, cetakan pertama 2016, halaman 44–73. Kod SP merujuk standard pembelajaran.

Soalan asli untuk ulang kaji, bukan soalan rasmi atau ramalan peperiksaan. Bahan berbantu AI; semakan guru secara bebas belum dibuat.

Nota ringkas

3.1 Maksud Zaman Prasejarah

Buku teks, hlm. 46-47 · SP 3.1.1

Zaman Prasejarah merujuk kepada kehidupan manusia sebelum tulisan dikenal. Pembahagian utamanya ialah Zaman Batu dan Zaman Logam. Dalam Zaman Batu, manusia melalui tahap Paleolitik, Mesolitik dan Neolitik. Perubahan alat serta cara memperoleh makanan memperlihatkan kemajuan kehidupan. Kemudiannya, penggunaan gangsa dan besi membuka ruang kepada peralatan yang lebih maju.

- Zaman Batu terdiri daripada Paleolitik, Mesolitik dan Neolitik.
- Paleolitik menggunakan alat batu yang ringkas, selain alat daripada tulang.
- Neolitik memperlihatkan petempatan, pertanian, penternakan dan pembuatan tembikar.
- Zaman Logam menggunakan teknologi gangsa dan besi serta menyaksikan kegiatan pelayaran.
- Julat buku teks: Paleolitik 2.5 juta tahun–8,000 SM; Mesolitik 12,000–4,000 SM; Neolitik 10,000–2,000 SM; Logam 3,500 SM–500 M.

Fikir: Apakah perubahan utama pada bahan peralatan apabila manusia memasuki Zaman Logam?
Penerangan: Manusia menggunakan gangsa dan besi untuk menghasilkan peralatan.

3.2 Lokasi Zaman Prasejarah di Dunia

Buku teks, hlm. 48-51 · SP 3.1.2, K3.1.7

Ahli arkeologi mengenal pasti lokasi prasejarah melalui tinggalan manusia dan alam yang berkaitan dengan kehidupan mereka. Tapak boleh berada di gua, kawasan terbuka, darat atau air. Tinggalannya membantu menjelaskan fungsi sesuatu kawasan, misalnya tempat tinggal atau pembuatan alat. Tapak di Asia Tenggara juga memperlihatkan pencapaian masyarakat prasejarah yang penting.

- Gua Chauvet di Perancis dan Altamira di Sepanyol mempunyai lukisan gua; Catal Huyuk di Turki dikaitkan dengan pertanian.
- Stonehenge di Britain dikaitkan dengan ritual dan kajian bintang; Bhimbetka terletak di India; rangka Peking Man ditemukan di Zhoukoudian, China.
- Shahr-i-Sokhta di Iran menunjukkan kawasan perumahan, perkuburan dan pembuatan; Gobekli Tepe di Turki dikaitkan dengan ritual.
- Di Asia Tenggara: Ban Chiang di Thailand, Lenggong di Malaysia, Gua Liang Bua di Indonesia, Gua Padah-lin di Myanmar, Sa Hyun di Vietnam dan Gua Tabon di Filipina.
- Perak Man merupakan tinggalan penting di Lenggong; pemuliharaan tapak membolehkan generasi seterusnya mempelajari kehidupan silam.

Fikir: Mengapakah tinggalan tulang binatang atau sisa kerang berguna kepada kajian prasejarah?
Penerangan: Tinggalan ekofak itu membantu menunjukkan kegiatan manusia di sesuatu tapak.

3.3 Ciri-ciri Kehidupan Manusia Zaman Prasejarah

Buku teks, hlm. 52-59 · SP 3.1.3, K3.1.6, K3.1.9

Bandingkan setiap zaman melalui tempat tinggal, alat, makanan, ekonomi, organisasi sosial, kepercayaan dan kesenian. Paleolitik dan Mesolitik banyak bergantung pada alam serta hidup dalam kelompok kecil. Neolitik memperlihatkan kehidupan menetap, pengeluaran makanan dan pemilihan

ketua. Pada Zaman Logam, peralatan, kegiatan pertukangan serta aturan masyarakat menjadi semakin maju dan tersusun.

- Kediaman berubah daripada gua dan tempat perlindungan ringkas kepada rumah batu, tanah liat dan kayu; petempatan Logam juga terdapat di tanah tinggi.
- Alat Paleolitik kasar; alat Mesolitik termasuk mikrolit; alat Neolitik lebih kemas; Logam memerlukan peleburan dan acuan.
- Pengumpulan makanan berkurang apabila pertanian dan penternakan berkembang; Neolitik memulakan barter dan pengkhususan kerja.
- Paleolitik dan Mesolitik hidup berkelompok kecil; Neolitik memilih ketua; pemimpin Logam membentuk aturan dan menyelesaikan masalah.
- Animisme berkaitan kuasa alam; Neolitik mengenal kehidupan selepas mati; kesenian berkembang daripada lukisan gua kepada corak tembikar dan hiasan gendang gangsa.

Fikir: Mengapakah pertanian dan penternakan membantu manusia mengurangkan pengumpulan makanan liar?
Penerangan: Manusia dapat menghasilkan bekalan makanan sendiri melalui tanaman dan ternakan.

3.4 Kesinambungan Sumbangan Zaman Prasejarah kepada Kemajuan Kehidupan Manusia

Buku teks, hlm. 60-63 · SP 3.1.4, K3.1.8

Sebahagian kegiatan prasejarah diteruskan dengan cara yang semakin maju. Pertanian dan penternakan masih membekalkan makanan, manakala peralatan berkembang mengikut pengetahuan teknologi. Tembikar terus digunakan dan dihasilkan sebagai kegiatan perusahaan. Penghormatan kepada orang mati serta kebolehan mendirikan binaan turut menunjukkan kesinambungan idea dan kemahiran daripada masa lalu kepada masyarakat kemudian.

- Pertanian sara diri memenuhi keperluan sendiri; pertanian komersial menghasilkan tanaman untuk dijual.
- Memburu diteruskan dengan kaedah yang berubah; penternakan menyediakan bekalan makanan berterusan.
- Pengetahuan campuran logam, acuan dan suhu membantu kemajuan alat; mesin digunakan dalam kegiatan moden.
- Tembikar berfungsi sebagai bekas, alat masakan dan peralatan ritual; labu sayong diteruskan di Kuala Kangsar.
- Ideofak berkaitan kepercayaan; penghormatan kepada mayat, monumen dan seni bina menunjukkan kesinambungan kehidupan.

Fikir: Bagaimanakah labu sayong menunjukkan kesinambungan kemahiran manusia?
Penerangan: Kemahiran membuat tembikar yang wujud sejak prasejarah masih diteruskan sebagai perusahaan.

3.5 Zaman Prasejarah di Malaysia

Buku teks, hlm. 64-69 · SP 3.1.5, K3.1.7

Tinggalan di Malaysia memperlihatkan kehidupan prasejarah melalui tapak, peralatan, tembikar, manik, lukisan dan amalan pengebumian. Bukti tersebut membolehkan kita mengkaji teknologi, ekonomi dan kepercayaan masyarakat. Istilah Hoabinhian digunakan bagi tahap Mesolitik di Asia Tenggara. Penemuan

tempatan penting untuk memahami perjalanan sejarah negara serta memelihara warisan bagi pembelajaran generasi akan datang.

- Tapak Paleolitik termasuk Tingkayu, Gua Niah, Kota Tampan dan Lembah Mansuli; Sungai Tembeling mempunyai tinggalan Neolitik dan Logam.
- Kota Tampan dan Tingkayu menunjukkan bengkel alat batu; alat logam Klang membuktikan Zaman Logam.
- Tembikar ditemukan di Gua Niah; manik ditemukan di Kuala Selinsing dan Lembah Bernam.
- Lukisan gua menggunakan arang dan oker merah; ukiran batu berkaitan budaya megalit yang menggunakan batu besar.
- Ekonomi meliputi memburu, memungut hasil hutan, penanaman padi dan pertukaran barang; ideofak perkuburan memperlihatkan penghormatan kepada orang mati.

Fikir: Apakah yang dapat dipelajari daripada penemuan ideofak di tapak perkuburan?
Penerangan: Ideofak membantu menjelaskan kepercayaan serta cara masyarakat menghormati orang mati.

Latihan objektif · 40 soalan

Arahan: Pilih satu jawapan terbaik, A, B, C atau D. Setiap soalan membawa 1 markah.

Tahap Asas, Faham dan Aplikasi digunakan sebagai panduan latihan; bukan pengelasan rasmi peperiksaan.

01. Sebuah masyarakat menghasilkan alat tetapi belum mengenal tulisan. Apakah pengelasan zaman yang paling sesuai?

A. Zaman kemerdekaan
B. Zaman Prasejarah
C. Zaman penjajahan
D. Zaman Sejarah

B3Q01 · Subtopik 3.1 · Faham

02. Seorang murid menyusun tiga kad tahap Zaman Batu. Susunan manakah betul?

A. Mesolitik → Paleolitik → Neolitik
B. Paleolitik → Mesolitik → Neolitik
C. Paleolitik → Neolitik → Mesolitik
D. Neolitik → Mesolitik → Paleolitik

B3Q02 · Subtopik 3.1 · Asas

03. Dalam huraian perkembangan Zaman Batu, tahap manakah dikaitkan dengan petempatan yang bertani, menternak haiwan dan membuat tembikar?

A. Neolitik
B. Paleolitik
C. Mesolitik
D. Logam

B3Q03 · Subtopik 3.1 · Faham

04. Sebuah pameran memfokuskan inovasi bahan alat pada Zaman Logam. Pasangan bahan manakah sesuai?

A. Batu dan kayu
B. Tanah liat dan arang
C. Tulang dan tanduk
D. Gangsa dan besi

B3Q04 · Subtopik 3.1 · Asas

05. Dalam garis masa buku teks, tahap manakah bermula paling awal?

A. Logam
B. Neolitik
C. Mesolitik
D. Paleolitik

B3Q05 · Subtopik 3.1 · Faham

06. Ahli arkeologi menemukan sisa kerang dan tulang binatang di sebuah tapak. Kategori bukti manakah paling sesuai?

A. Manuskrip
B. Batu bersurat
C. Ekofak
D. Rekod pentadbiran

B3Q06 · Subtopik 3.2 · Aplikasi

07. Kad tapak menyatakan "Turki; penanaman barli dan gandum". Lokasi manakah sepadan?

A. Catal Huyuk
B. Bhimbetka
C. Shahr-i-Sokhta
D. Zhoukoudian

B3Q07 · Subtopik 3.2 · Asas

08. Penyelidik mahu mengkaji tapak penemuan rangka Peking Man. Lokasi manakah perlu dirujuk?

A. Zhoukoudian, China
B. Stonehenge, Britain
C. Altamira, Sepanyol
D. Bhimbetka, India

B3Q08 · Subtopik 3.2 · Asas

09. Sebuah catatan menghubungkan Stonehenge dengan dua kegiatan. Pasangan manakah disokong buku teks?

A. Pelayaran dan penempaan besi
B. Penternakan dan pembuatan manik
C. Pertanian dan pembuatan tekstil
D. Ritual dan kajian bintang

B3Q09 · Subtopik 3.2 · Faham

10. Tapak di Thailand memperlihatkan pertanian, logam, tekstil, tembikar dan ternakan. Apakah tapak itu?

A. Gua Tabon
B. Gua Padah-lin
C. Ban Chiang
D. Sa Hyun

B3Q10 · Subtopik 3.2 · Faham

11. Sisa tulang Homo floresiensis dikaitkan dengan tapak manakah?

A. Gua Tabon, Filipina
B. Ban Chiang, Thailand
C. Gua Padah-lin, Myanmar
D. Gua Liang Bua, Indonesia

B3Q11 · Subtopik 3.2 · Asas

12. Sebuah komuniti mahu mengekalkan tapak prasejarah untuk pembelajaran. Tindakan manakah paling menepati tujuan tersebut?

A. Mengalihkan artifak tanpa rekod
B. Menambah hiasan pada lukisan
C. Memelihara tinggalan di tapak
D. Membina semula ikut imaginasi

B3Q12 · Subtopik 3.2 · Aplikasi

13. Mengapakah petempatan Mesolitik tertumpu di pinggir sungai dan laut?

A. Mudah memperoleh air dan makanan
B. Mudah mendirikan tembok bandar
C. Mudah membina bangunan pentadbiran
D. Mudah mendapatkan alat gangsa

B3Q13 · Subtopik 3.3 · Faham

14. Alat batu ringkas dan kasar diletakkan bersebelahan alat yang lebih halus. Ciri pertama paling sepadan dengan tahap manakah?

A. Logam
B. Paleolitik
C. Neolitik
D. Mesolitik

B3Q14 · Subtopik 3.3 · Faham

15. Artifak batu kecil yang nipis dengan sisi tajam bergerigi dikenal sebagai apa?

A. Mikrolit
B. Monumen
C. Megalit
D. Ideofak

B3Q15 · Subtopik 3.3 · Asas

16. Kemahiran manakah membolehkan masyarakat Zaman Logam menghasilkan alat mengikut bentuk tertentu?

A. Peleburan dan pembuatan acuan
B. Pengumpulan buah dan penternakan
C. Lukisan gua dan penangkapan ikan
D. Pengasahan dan pengumpulan kerang

B3Q16 · Subtopik 3.3 · Faham

17. Pengumpulan makanan liar berkurang pada Zaman Neolitik. Apakah sebab utamanya?

A. Petempatan kekal mula ditinggalkan
B. Pertanian dan ternakan berkembang
C. Perdagangan laut telah dihentikan
D. Alat batu tidak lagi digunakan

B3Q17 · Subtopik 3.3 · Faham

18. Sekumpulan manusia berpindah untuk mencari makanan daripada alam lalu berkongsi hasilnya. Corak ekonomi manakah digambarkan?

A. Pertukangan Logam
B. Pertanian komersial
C. Sara diri Paleolitik
D. Perdagangan Logam

B3Q18 · Subtopik 3.3 · Faham

19. Seorang petani Neolitik menukar hasil tanamannya dengan barang lain. Apakah sistem yang digunakan?

A. Penggajian
B. Percukaian
C. Barter
D. Pinjaman

B3Q19 · Subtopik 3.3 · Asas

20. Selain pertanian, penternakan dan pertukaran barang, kegiatan manakah berkembang pada Zaman Logam?

A. Pemburuan dan pengumpulan buah
B. Pencarian ubi dan pengumpulan bijirin
C. Penangkapan ikan dan pengutipan kerang
D. Pembuatan dan pertukangan

B3Q20 · Subtopik 3.3 · Faham

21. Pada tahap manakah buku teks mula menerangkan pemilihan ketua serta pembahagian kelas atasan dan bawahan?

A. Mesolitik
B. Logam
C. Paleolitik
D. Neolitik

B3Q21 · Subtopik 3.3 · Faham

22. Dua kelompok dalam masyarakat Zaman Logam menghadapi pertelingkahan. Peranan pemimpin yang diterangkan buku teks ialah apa?

A. Memburu binatang dan berkongsi makanan
B. Menyelesaikan masalah dan menetapkan aturan
C. Menangkap ikan dan mengutip hasil hutan
D. Membuat tembikar dan mengukir hiasan

B3Q22 · Subtopik 3.3 · Aplikasi

23. Sebuah masyarakat percaya bahawa pokok dan batu mempunyai kuasa yang mempengaruhi hidup mereka. Apakah kepercayaan itu?

A. Komersialisme
B. Realisme
C. Simbolisme
D. Animisme

B3Q23 · Subtopik 3.3 · Faham

24. Mengapakah pengurusan mayat yang teliti pada Zaman Neolitik penting dalam memahami kepercayaan masyarakatnya?

A. Menunjukkan ketiadaan amalan pengebumian
B. Menunjukkan penolakan semua kuasa alam
C. Menunjukkan kepercayaan selepas mati
D. Menunjukkan penghapusan upacara ritual

B3Q24 · Subtopik 3.3 · Faham

25. Lukisan gua Paleolitik menggambarkan kehidupan sebenar. Apakah sifat kesenian tersebut?

A. Realisme
B. Animisme
C. Megalit
D. Simbolisme

B3Q25 · Subtopik 3.3 · Faham

26. Corak apakah yang menjadi hiasan utama pada permukaan tembikar Neolitik?

A. Potret pemerintah
B. Adegan pelayaran
C. Pemandangan bandar
D. Geometri

B3Q26 · Subtopik 3.3 · Asas

27. Sebuah ladang menghasilkan tanaman secara besar-besaran untuk dijual. Apakah perubahan berbanding pertanian sara diri?

A. Hasil tanaman bertujuan untuk jualan
B. Bekalan makanan dikutip dari hutan
C. Hasil tanaman hanya untuk keluarga
D. Bekalan makanan diperoleh dari buruan

B3Q27 · Subtopik 3.4 · Aplikasi

28. Apakah manfaat penternakan yang membantu manusia sejak Zaman Neolitik?

A. Meningkatkan pergantungan pada buah liar
B. Membekalkan sumber makanan tetap
C. Menjadikan kerang sumber makanan utama
D. Menggalakkan perpindahan mencari buruan

B3Q28 · Subtopik 3.4 · Faham

29. Industri labu sayong di Kuala Kangsar sesuai digunakan sebagai contoh kesinambungan bidang apa?

A. Pembuatan tekstil
B. Pengukiran batu megalit
C. Pembuatan tembikar
D. Penghasilan alat batu

B3Q29 · Subtopik 3.4 · Aplikasi

30. Mayat yang dikebumikan bersama barang dan makanan digunakan untuk mengkaji kepercayaan. Kategori tinggalan manakah paling sesuai?

A. Debunga tumbuhan
B. Bijih logam
C. Mikrolit
D. Ideofak

B3Q30 · Subtopik 3.4 · Faham

31. Perbandingan binaan Neolitik dengan Menara Berkembar Kuala Lumpur menunjukkan kesinambungan dalam bidang apa?

A. Memburu dan menangkap ikan
B. Monumen dan seni bina
C. Pengumpulan hasil hutan
D. Penghasilan alat tulang

B3Q31 · Subtopik 3.4 · Faham

32. Pengetahuan campuran logam, acuan dan suhu pembakaran membawa kemajuan utama dalam bidang apa?

A. Penghasilan peralatan
B. Penentuan tempat berburu
C. Pengenalpastian lukisan gua
D. Pengumpulan hasil hutan

B3Q32 · Subtopik 3.4 · Faham

33. Aiden mahu mencontohi daya cipta masyarakat prasejarah dalam tugasan sekolah. Tindakan manakah paling sesuai?

A. Menyalin hasil rakan tanpa perubahan
B. Menyimpan idea tanpa mengusahakannya
C. Memilih tugasan hanya kerana mudah
D. Menghasilkan reka cipta yang berguna

B3Q33 · Subtopik 3.4 · Aplikasi

34. Dalam huraian prasejarah Asia Tenggara, istilah Hoabinhian merujuk kepada tahap manakah?

A. Paleolitik
B. Neolitik
C. Mesolitik
D. Logam

B3Q34 · Subtopik 3.5 · Asas

35. Pasangan tapak manakah disenaraikan sebagai tapak Paleolitik di Malaysia?

A. Gua Tapadong dan Sungai Tembeling
B. Gua Niah dan Kota Tampan
C. Gua Madai dan Bukit Tegun Lembu
D. Gua Kecil dan Lubang Angin

B3Q35 · Subtopik 3.5 · Asas

36. Penemuan di Kota Tampan dan Tingkayu menunjukkan kewujudan tempat apakah?

A. Kompleks pentadbiran kerajaan
B. Pusat menghasilkan tulisan
C. Bengkel menghasilkan alat batu
D. Pelabuhan kapal perdagangan

B3Q36 · Subtopik 3.5 · Faham

37. Kurator menyediakan label penemuan manik prasejarah. Pasangan lokasi manakah sesuai?

A. Gua Niah dan Lembah Mansuli
B. Gua Kecil dan Lubang Angin
C. Kuala Selinsing dan Lembah Bernam
D. Kota Tampan dan Tingkayu

B3Q37 · Subtopik 3.5 · Asas

38. Bahan manakah digunakan untuk menghasilkan lukisan gua yang dihuraikan dalam bab ini?

A. Kapur dan tembaga cair
B. Arang dan oker merah
C. Pasir dan manik kaca
D. Gangsa dan bijih besi

B3Q38 · Subtopik 3.5 · Asas

39. Pisau Tembeling dikaitkan dengan kegiatan ekonomi manakah?

A. Menuai padi
B. Mengukir megalit
C. Membina keranda
D. Menempa gangsa

B3Q39 · Subtopik 3.5 · Faham

40. Jenis pengebumian manakah dipadankan dengan Kuala Selinsing, Perak dalam buku teks?

A. Pengebumian tempayan
B. Pengebumian perahu
C. Pengebumian melentur
D. Pengebumian keranda kayu

B3Q40 · Subtopik 3.5 · Asas

Skema jawapan & penerangan

Semak alasan jawapan. Jika tersalah, baca semula subtopik dan halaman buku teks yang ditunjukkan.

01 **B**	02 **B**	03 **A**	04 **D**	05 **D**	06 **C**	07 **A**	08 **A**	09 **D**	10 **C**
11 **D**	12 **C**	13 **A**	14 **B**	15 **A**	16 **A**	17 **B**	18 **C**	19 **C**	20 **D**
21 **D**	22 **B**	23 **D**	24 **C**	25 **A**	26 **D**	27 **A**	28 **B**	29 **C**	30 **D**
31 **B**	32 **A**	33 **D**	34 **C**	35 **B**	36 **C**	37 **C**	38 **B**	39 **A**	40 **B**

01. B · Zaman Prasejarah

Prasejarah merujuk kepada zaman sebelum manusia mengenal tulisan.

Buku teks hlm. 46 · SP 3.1.1 · Subtopik 3.1

02. B · Paleolitik → Mesolitik → Neolitik

Tahap Zaman Batu bergerak daripada Paleolitik kepada Mesolitik dan kemudian Neolitik.

Buku teks hlm. 46 · SP 3.1.1 · Subtopik 3.1

03. A · Neolitik

Buku teks mengaitkan gabungan kegiatan tersebut dengan perkembangan Zaman Neolitik.

Buku teks hlm. 46 · SP 3.1.1 · Subtopik 3.1

04. D · Gangsa dan besi

Teknologi gangsa dan besi menjadi asas pembahagian Zaman Logam.

Buku teks hlm. 47 · SP 3.1.1 · Subtopik 3.1

05. D · Paleolitik

Buku teks meletakkan permulaan Paleolitik pada 2.5 juta tahun yang lalu.

Buku teks hlm. 47 · SP 3.1.1 · Subtopik 3.1

06. C · Ekofak

Sisa kerang dan tulang binatang ialah contoh ekofak yang menunjukkan kegiatan manusia.

Buku teks hlm. 48 · SP 3.1.2 · Subtopik 3.2

07. A · Catal Huyuk

Catal Huyuk di Turki dikaitkan dengan pertanian, khususnya barli dan gandum.

Buku teks hlm. 48 · SP 3.1.2 · Subtopik 3.2

08. A · Zhoukoudian, China

Rangka yang dinamakan Peking Man ditemukan di Zhoukoudian.

Buku teks hlm. 49 · SP 3.1.2 · Subtopik 3.2

09. D · Ritual dan kajian bintang

Stonehenge dikaitkan dengan upacara ritual serta tempat mengkaji bintang.

Buku teks hlm. 49 · SP 3.1.2 · Subtopik 3.2

10. C · Ban Chiang

Ban Chiang di Thailand memperlihatkan pelbagai kegiatan tersebut.

Buku teks hlm. 50 · SP 3.1.2 · Subtopik 3.2

11. D · Gua Liang Bua, Indonesia

Buku teks mengaitkan penemuan Homo floresiensis dengan Gua Liang Bua di Pulau Flores.

Buku teks hlm. 50 · SP 3.1.2 · Subtopik 3.2

12. C · Memelihara tinggalan di tapak

Pemeliharaan dan pemuliharaan membolehkan generasi seterusnya memahami kehidupan prasejarah.

Buku teks hlm. 51 · SP K3.1.7 · Subtopik 3.2

13. A · Mudah memperoleh air dan makanan

Kedudukan berhampiran sungai dan laut memudahkan bekalan air serta makanan.

Buku teks hlm. 52 · SP 3.1.3 · Subtopik 3.3

14. B · Paleolitik

Alat Paleolitik mempunyai bentuk ringkas dan pembuatan yang kasar.

Buku teks hlm. 53 · SP 3.1.3 · Subtopik 3.3

15. A · Mikrolit

Mikrolit ialah alat batu kecil dan nipis dengan sisi tajam bergerigi.

Buku teks hlm. 53 · SP 3.1.3 · Subtopik 3.3

16. A · Peleburan dan pembuatan acuan

Pembuatan alat logam berkembang bersama pengetahuan peleburan dan acuan.

Buku teks hlm. 53 · SP 3.1.3 · Subtopik 3.3

17. B · Pertanian dan ternakan berkembang

Pertanian dan penternakan membolehkan manusia mengeluarkan makanan sendiri.

Buku teks hlm. 54 · SP 3.1.3 · Subtopik 3.3

18. C · Sara diri Paleolitik

Masyarakat Paleolitik bergantung pada alam, hidup nomad dan menjalankan ekonomi sara diri.

Buku teks hlm. 55 · SP 3.1.3 · Subtopik 3.3

19. C · Barter

Barter ialah pertukaran barang dan telah bermula pada Zaman Neolitik.

Buku teks hlm. 55 · SP 3.1.3 · Subtopik 3.3

20. D · Pembuatan dan pertukangan

Buku teks menyatakan pembuatan serta pertukangan turut berkembang pada Zaman Logam.

Buku teks hlm. 55 · SP 3.1.3 · Subtopik 3.3

21. D · Neolitik

Pemilihan ketua dan pembahagian sosial mulai jelas dalam masyarakat Neolitik.

Buku teks hlm. 56 · SP 3.1.3 · Subtopik 3.3

22. B · Menyelesaikan masalah dan menetapkan aturan

Pemimpin Zaman Logam menyelesaikan masalah dan membentuk aturan kehidupan masyarakat.

Buku teks hlm. 56 · SP 3.1.3 · Subtopik 3.3

23. D · Animisme

Animisme mengaitkan benda di sekeliling dengan kuasa dan semangat yang menentukan kehidupan.

Buku teks hlm. 57 · SP 3.1.3 · Subtopik 3.3

24. C · Menunjukkan kepercayaan selepas mati

Buku teks menghubungkan pengebumian Neolitik yang sempurna dengan kehidupan selepas mati.

Buku teks hlm. 57 · SP 3.1.3 · Subtopik 3.3

25. A · Realisme

Lukisan Paleolitik bersifat realisme, iaitu menggambarkan kehidupan sebenar.

Buku teks hlm. 58 · SP 3.1.3 · Subtopik 3.3

26. D · Geometri

Buku teks menerangkan pola geometri sebagai hiasan penting pada tembikar Neolitik.

Buku teks hlm. 58 · SP 3.1.3 · Subtopik 3.3

27. A · Hasil tanaman bertujuan untuk jualan

Pertanian komersial mengeluarkan hasil untuk jualan, manakala sara diri memenuhi keperluan sendiri.

Buku teks hlm. 60 · SP 3.1.4 · Subtopik 3.4

28. B · Membekalkan sumber makanan tetap

Penternakan memberi manusia sumber makanan yang berterusan.

Buku teks hlm. 61 · SP 3.1.4 · Subtopik 3.4

29. C · Pembuatan tembikar

Labu sayong menunjukkan kemahiran membuat tembikar diteruskan hingga kini.

Buku teks hlm. 62 · SP 3.1.4 · Subtopik 3.4

30. D · Ideofak

Ideofak berkaitan ideologi atau kepercayaan, termasuk bukti amalan pengebumian.

Buku teks hlm. 63 · SP 3.1.4 · Subtopik 3.4

31. B · Monumen dan seni bina

Buku teks menggunakan binaan lama dan moden untuk menunjukkan perkembangan kebolehan seni bina.

Buku teks hlm. 63 · SP 3.1.4 · Subtopik 3.4

32. A · Penghasilan peralatan

Pengetahuan tersebut membolehkan alat gangsa serta besi dihasilkan dan terus dikembangkan.

Buku teks hlm. 62 · SP 3.1.4 · Subtopik 3.4

33. D · Menghasilkan reka cipta yang berguna

Bab ini menekankan kreativiti, inovasi, kerajinan dan kegigihan sebagai iktibar daripada prasejarah.

Buku teks hlm. 73 · SP K3.1.8 · Subtopik 3.4

34. C · Mesolitik

Buku teks menggunakan istilah Hoabinhian bagi tahap Mesolitik di Asia Tenggara.

Buku teks hlm. 64 · SP 3.1.5 · Subtopik 3.5

35. B · Gua Niah dan Kota Tampan

Gua Niah dan Kota Tampan disenaraikan bersama tapak Paleolitik dalam jadual buku teks.

Buku teks hlm. 65 · SP 3.1.5 · Subtopik 3.5

36. C · Bengkel menghasilkan alat batu

Buku teks menyatakan penemuan di kedua-dua tapak menunjukkan bengkel pembuatan alat batu.

Buku teks hlm. 66 · SP 3.1.5 · Subtopik 3.5

37. C · Kuala Selinsing dan Lembah Bernam

Manik ditemukan di Kuala Selinsing, Perak dan Lembah Bernam, Selangor.

Buku teks hlm. 66 · SP 3.1.5 · Subtopik 3.5

38. B · Arang dan oker merah

Lukisan gua prasejarah di Malaysia biasanya menggunakan arang dan oker merah.

Buku teks hlm. 67 · SP 3.1.5 · Subtopik 3.5

39. A · Menuai padi

Buku teks menyatakan Pisau Tembeling dikaitkan dengan penggunaan semasa menuai padi.

Buku teks hlm. 68 · SP 3.1.5 · Subtopik 3.5

40. B · Pengebumian perahu

Buku teks memadankan pengebumian perahu dengan Kuala Selinsing, Perak.

Buku teks hlm. 69 · SP 3.1.5 · Subtopik 3.5

Sumber dan skop

Kandungan fakta: Sejarah Tingkatan 1, KSSM, KPM/DBP, cetakan pertama 2016, ISBN 978-983-49-1119-5. Standard dirujuk kepada DSKP KSSM Sejarah Tingkatan 1, KPM, terbitan 2016. Struktur bab disemak dengan Perincian DSKP dan Buku Teks Sejarah Tingkatan 1 pada portal Jabatan Muzium Malaysia.

Buka sumber buku teks KPM · DSKP KPM · Buka pemetaan DSKP

Nota ini ringkasan; gunakan bersama buku teks. Soalan dan penerangan ditulis semula secara asli. Tiada halaman atau latihan buku teks asal disertakan.

© 2026 LauPeh, setakat hak yang boleh dilindungi. Bahan asal untuk pembelajaran percuma.

SEJARAH TINGKATAN 1 · SESI 2026 · BAB 04

Mengenali Tamadun

Kenali maksud dan konsep tamadun sebelum menghubungkan sembilan ciri tamadun awal dunia. Kandungan serta rujukan halaman mengikuti buku teks KPM Sejarah Tingkatan 1.

PEMBENTUKAN BANDAR · HLM. 82

01 **Pertanian berkembang**	02 **Petempatan kekal**
03 **Penduduk bertambah**	04 **Bandar terbentuk**

40 soalan objektif + skema berpenerangan

Nama: _____ Kelas: _____

Tarikh: _____ Markah: _____ / 40

Cara menggunakan buku latihan

1. Baca nota ringkas bersama buku teks.
2. Jawab semua 40 soalan tanpa membuka skema.
3. Semak penerangan dan baca semula halaman yang dirujuk.

Rujukan kandungan: buku teks KPM/DBP, cetakan pertama 2016, halaman 74–89. Kod SP merujuk standard pembelajaran.

Soalan asli untuk ulang kaji, bukan soalan rasmi atau ramalan peperiksaan. Bahan berbantu AI; semakan guru secara bebas belum dibuat.

Nota ringkas

4.1 Maksud Tamadun

Buku teks, hlm. 76-77 · SP 4.1.1

Tamadun memperlihatkan kemajuan masyarakat dalam pelbagai bidang kehidupan. Buku teks membandingkan pengertiannya melalui beberapa bahasa. Walaupun istilah dan penekanan berbeza, semuanya membantu kita memahami peningkatan kehidupan manusia. Kemajuan itu bukan sekadar pembinaan bangunan; perkembangan pemikiran, sistem ekonomi, urusan masyarakat dan cara hidup yang semakin teratur turut diberikan perhatian.

- Dalam huraian buku teks, civitas membawa pengertian bandar atau kota.
- Civilisation dalam bahasa Inggeris merujuk tahap pembangunan manusia dan organisasi yang maju.
- Mudun, madain dan madana dikaitkan dengan budi bahasa serta pembukaan bandar dalam huraian bahasa Arab.
- Pengertian bahasa Melayu merangkumi kemajuan kebendaan dan pemikiran dalam bidang sosial, budaya dan politik.
- Seni bina, empangan, percukaian, kewangan, kertas, lukisan dan ukiran merupakan contoh kemajuan yang dibincangkan.

Fikir: Apakah persamaan umum pengertian tamadun daripada bahasa yang dibincangkan?
Penerangan: Semuanya berkaitan kemajuan masyarakat untuk mencapai kehidupan yang lebih baik dan kompleks.

4.2 Konsep Tamadun

Buku teks, hlm. 78-79 · SP 4.1.2

Pandangan Islam menghubungkan kemajuan lahiriah dengan pembinaan rohaniah berasaskan ajaran Islam. Ibn Khaldun dan Syed Muhammad Naquib Al-Attas membantu menjelaskan konsep ini. Pandangan Barat menekankan pencapaian lahiriah, termasuk budaya dan kehidupan bandar. Arnold J. Toynbee pula menghuraikan kekuatan sistem masyarakat dalam bidang politik, ekonomi, sosial dan kebudayaan.

- Islam sebagai al-Din bermaksud cara hidup; pembangunan lahiriah dan rohaniah berasaskan al-Quran, hadis serta ajaran Nabi Muhammad SAW.
- Ibn Khaldun menggunakan konsep umran dan hadharah; hadharah meliputi nilai seperti akidah, syarak dan akhlak, manakala madaniyyah lebih menjurus kepada kebendaan.
- Al-Attas menekankan kehalusan tatasusila serta kebudayaan yang luhur dalam masyarakat.
- Pandangan Barat mengaitkan tamadun dengan kemajuan lahiriah seperti kesenian, penulisan, undang-undang dan perbandaran.
- Toynbee melihat tamadun melalui pemerkasaan sistem politik, ekonomi, sosial, kesenian dan kebudayaan.

Fikir: Apakah dua dimensi pembangunan yang perlu diperhatikan dalam konsep tamadun Islam?
Penerangan: Pembangunan lahiriah dan pembangunan rohaniah.

4.3 Ciri-ciri Tamadun Awal Dunia

Buku teks, hlm. 80-85 · SP 4.1.3, K4.1.6, K4.1.7, K4.1.8, K4.1.9

Tamadun awal berkembang melalui ciri yang saling berkaitan. Pertanian menyokong petempatan, manakala pertambahan penduduk membantu pembentukan bandar. Bandar memerlukan pentadbiran dan pelbagai pekerjaan. Teknologi, organisasi sosial, agama, tulisan dan kesenian pula menunjukkan kehidupan yang semakin kompleks. Hubungan antara ciri ini membantu kita memahami kemajuan masyarakat tanpa menilai tamadun melalui satu pencapaian sahaja.

- Pertanian dan perdagangan: saliran, peralatan dan teres membantu pertanian; pertukaran barang berlaku secara tempatan serta jarak jauh.
- Sistem pemerintahan dan pembentukan bandar: pemerintah dibantu pegawai; undang-undang mengatur pentadbiran; bandar mempunyai prasarana serta menjadi pusat kegiatan masyarakat.
- Pengkhususan pekerjaan dan teknologi: jurutera, petani, artisan serta pedagang menjalankan tugas berlainan; alat logam dan roda memudahkan kehidupan.
- Organisasi sosial dan agama: pekerjaan, kekayaan serta pengaruh membentuk kedudukan sosial; institusi agama mengurus upacara. Masyarakat Mesir mempercayai kehidupan selepas mati.
- Tulisan dan penyimpanan rekod serta kesenian dan kesusasteraan: piktograf ialah simbol gambar; tulisan membezakan prasejarah dengan sejarah dan menyimpan maklumat, manakala karya seni menggambarkan budaya.

Fikir: Bagaimanakah pertumbuhan bandar berkaitan dengan pengkhususan pekerjaan?
Penerangan: Pertambahan penduduk dan keperluan bandar mewujudkan pelbagai pekerjaan seperti jurutera, pengutip cukai, artisan dan pedagang.

Latihan objektif · 40 soalan

Arahan: Pilih satu jawapan terbaik, A, B, C atau D. Setiap soalan membawa 1 markah.

Tahap Asas, Faham dan Aplikasi digunakan sebagai panduan latihan; bukan pengelasan rasmi peperiksaan.

01. Dalam pengenalan maksud tamadun, buku teks mengaitkan perubahan kehidupan manusia dengan daya apa?

A. Pengumpulan makanan
B. Perpindahan kelompok
C. Pemburuan binatang
D. Inovasi masyarakat

B4Q01 · Subtopik 4.1 · Faham

02. Dalam huraian buku teks, kad istilah "civitas" patut dipadankan dengan gambaran yang manakah?

A. Bandar dengan kehidupan masyarakat
B. Gua dengan peralatan batu kasar
C. Hutan dengan kegiatan pemburuan
D. Ladang dengan satu jenis tanaman

B4Q02 · Subtopik 4.1 · Asas

03. Glosari dwibahasa kelas memerlukan istilah bahasa Inggeris bagi tamadun. Istilah manakah perlu dimasukkan?

A. Government
B. Organisation
C. Civilisation
D. Technology

B4Q03 · Subtopik 4.1 · Asas

04. Istilah mudun, madain dan madana menghubungkan pembukaan bandar dengan aspek manakah?

A. Keluasan kawasan buruan
B. Ketinggian jumlah cukai
C. Kepelbagaian bahan logam
D. Ketinggian budi bahasa

B4Q04 · Subtopik 4.1 · Faham

05. Aiden mengelaskan contoh kemajuan kebendaan dalam pengertian bahasa Melayu. Pasangan manakah sesuai?

A. Nilai rohani dan budi bahasa
B. Akhlak dan tatasusila masyarakat
C. Kepercayaan dan prinsip akidah
D. Empangan dan sistem kewangan

B4Q05 · Subtopik 4.1 · Aplikasi

06. Apakah idea bersama yang boleh dirumuskan daripada pelbagai pengertian bahasa tentang tamadun?

A. Pertambahan satu jenis pekerjaan
B. Peningkatan taraf kehidupan masyarakat
C. Kekuatan satu institusi keagamaan
D. Perluasan kuasa seorang pemerintah

B4Q06 · Subtopik 4.1 · Faham

07. Konsep tamadun Islam dibina atas kerangka Islam sebagai al-Din. Apakah makna al-Din dalam huraian ini?

A. Susunan pekerjaan
B. Cara hidup
C. Bentuk bandar
D. Sistem tulisan

B4Q07 · Subtopik 4.2 · Asas

08. Program pembangunan manakah paling menepati keseimbangan tamadun menurut pandangan Islam?

A. Membesarkan kota dan menaik taraf saliran
B. Membina kemudahan dan membentuk akhlak
C. Membina jalan dan mengembangkan perdagangan
D. Menambah bangunan dan membina empangan

B4Q08 · Subtopik 4.2 · Aplikasi

09. Pasangan konsep manakah diperkenalkan Ibn Khaldun dalam perbincangannya tentang tamadun?

A. Madana dan hadari
B. Mudun dan madain
C. Umran dan hadharah
D. Civitas dan civilisation

B4Q09 · Subtopik 4.2 · Asas

10. Dalam huraian Ibn Khaldun, madaniyyah lebih menumpukan aspek manakah?

A. Kebendaan dalam kehidupan
B. Akhlak dalam pendidikan
C. Akidah dalam kepercayaan
D. Syarak dalam kehidupan

B4Q10 · Subtopik 4.2 · Faham

11. Catatan tentang masyarakat yang halus tatasusilanya dan luhur budayanya paling sepadan dengan pandangan siapa?

A. E. H. Carr
B. Syed Muhammad Naquib Al-Attas
C. Arnold J. Toynbee
D. Herodotus

B4Q11 · Subtopik 4.2 · Faham

12. Antara set pencapaian berikut, yang manakah mencerminkan penekanan lahiriah dalam pandangan Barat?

A. Kesenian, undang-undang dan perbandaran
B. Nomad, pengumpulan makanan dan pemburuan
C. Animisme, ritual dan kuasa alam
D. Akidah, syarak dan pembentukan rohani

B4Q12 · Subtopik 4.2 · Faham

13. Apakah penekanan Arnold J. Toynbee dalam menjelaskan sebuah tamadun?

A. Mengimbangi kebendaan dengan prinsip akidah
B. Membangunkan nilai yang berasaskan wahyu
C. Memperkasa sistem politik, ekonomi dan sosial
D. Menyempurnakan tatasusila dan keluhuran budaya

B4Q13 · Subtopik 4.2 · Faham

14. Akidah, syarak dan akhlak disenaraikan bersama aspek budaya serta peradaban. Dalam huraian Ibn Khaldun, prinsip ini berkaitan dengan apa?

A. Madaniyyah
B. Civilisation
C. Civitas
D. Hadharah

B4Q14 · Subtopik 4.2 · Faham

15. Sebuah saluran dibina bagi mengalirkan air ke kawasan tanaman. Ciri tamadun yang paling langsung ditingkatkan ialah apa?

A. Agama dan kepercayaan
B. Kesenian dan kesusasteraan
C. Tulisan dan penyimpanan rekod
D. Pertanian dan perdagangan

B4Q15 · Subtopik 4.3 · Aplikasi

16. Apakah tujuan teres di tanah tinggi dalam perkembangan tamadun awal?

A. Merekod urusan pentadbiran kota
B. Menetapkan kelas sosial penduduk
C. Menggalakkan kegiatan pertanian
D. Menentukan susunan upacara agama

B4Q16 · Subtopik 4.3 · Faham

17. Penduduk kota menukar hasil kraf dengan makanan daripada kawasan sekitarnya. Bentuk perdagangan manakah ditunjukkan?

A. Perdagangan tempatan
B. Perdagangan jarak jauh
C. Perdagangan bahan mentah luar
D. Perdagangan antara tamadun

B4Q17 · Subtopik 4.3 · Faham

18. Masyarakat dari tamadun berbeza menukar barang untuk mendapatkan emas atau besi. Keadaan ini menunjukkan apa?

A. Pengkhususan kerja artisan
B. Pembentukan kelas bangsawan
C. Perdagangan jarak jauh
D. Penyimpanan rekod piktograf

B4Q18 · Subtopik 4.3 · Faham

19. Pada peringkat awal negara-kota, siapakah memegang peranan pemerintah sebelum peranan itu diambil alih oleh raja?

A. Artisan
B. Pendeta
C. Petani
D. Saudagar

B4Q19 · Subtopik 4.3 · Asas

20. Sebuah kota berkembang pesat dan memerlukan urusan pentadbiran yang teratur. Langkah manakah selaras dengan perkembangan pemerintahan awal?

A. Menyerahkan pentadbiran kepada setiap keluarga
B. Membentuk undang-undang pentadbiran
C. Menggantikan pegawai dengan pedagang luar
D. Mengehadkan kuasa kepada pembuat tembikar

B4Q20 · Subtopik 4.3 · Aplikasi

21. Susunan manakah paling sesuai menggambarkan proses pembentukan bandar dalam buku teks?

A. Pertambahan penduduk → bandar → pertanian → petempatan kekal
B. Bandar → pertanian → petempatan kekal → pertambahan penduduk
C. Pertanian → petempatan kekal → pertambahan penduduk → bandar
D. Petempatan kekal → bandar → pertanian → pertambahan penduduk

B4Q21 · Subtopik 4.3 · Faham

22. Pasangan kemudahan manakah menunjukkan prasarana bandar awal yang terancang?

A. Kawasan kerang dan tempat mengutip buah
B. Sistem perparitan dan pembetungan
C. Gua kediaman dan tempat perburuan
D. Lubang tanah dan tempat berlindung ranting

B4Q22 · Subtopik 4.3 · Asas

23. Apakah fungsi pembinaan kota yang berkaitan keselamatan penduduk?

A. Menggantikan kegiatan di pasar
B. Menyimpan semua hasil kesusasteraan
C. Menentukan bentuk simbol tulisan
D. Melindungi daripada serangan luar

B4Q23 · Subtopik 4.3 · Faham

24. Bandar awal menjadi tempat pentadbiran, urusan dagang dan kegiatan budaya. Rumusan manakah paling tepat?

A. Pusat pemburuan dan pengumpulan sahaja
B. Pusat pertanian tanpa kegiatan pentadbiran
C. Pusat politik, ekonomi dan kebudayaan
D. Pusat keagamaan tanpa urusan dagang

B4Q24 · Subtopik 4.3 · Faham

25. Penduduk memerlukan seseorang untuk mengawal sistem pengairan sungai. Pekerjaan manakah paling sesuai?

A. Pengutip cukai
B. Jurutera
C. Artisan tembikar
D. Pendeta

B4Q25 · Subtopik 4.3 · Aplikasi

26. Sekumpulan pekerja menumpukan masa pada ukiran, penempaan besi dan tembikar. Mereka tergolong dalam kumpulan apa?

A. Pendeta
B. Bangsawan
C. Artisan
D. Saudagar

B4Q26 · Subtopik 4.3 · Faham

27. Bagaimanakah kegiatan pedagang melengkapi pekerjaan artisan dalam bandar awal?

A. Menukarkan barang hasil artisan
B. Menentukan semua upacara agama
C. Mengurus semua sistem pengairan
D. Menggantikan tugas pemerintah kota

B4Q27 · Subtopik 4.3 · Faham

28. Teknologi logam digunakan untuk menghasilkan bajak. Kegiatan manakah menerima manfaat paling langsung?

A. Penghasilan sastera
B. Upacara keagamaan
C. Penyimpanan rekod
D. Pertanian

B4Q28 · Subtopik 4.3 · Aplikasi

29. Apakah sumbangan penciptaan roda kepada masyarakat tamadun awal?

A. Memudahkan pembentukan acuan logam
B. Memudahkan pengangkutan hasil pertanian
C. Membolehkan penyimpanan rekod dagangan
D. Menambah kemudahan saliran tanaman

B4Q29 · Subtopik 4.3 · Faham

30. Pasangan contoh teknologi dan tamadun manakah sepadan dengan huraian Bab 4?

A. Piramid dan sfinks: Mesir Purba
B. Mohenjo-Daro: Mesir Purba
C. Taman Tergantung Babylon: Indus
D. Piramid dan sfinks: Mesopotamia

B4Q30 · Subtopik 4.3 · Asas

31. Apakah asas pembentukan kelas sosial yang dihuraikan dalam masyarakat tamadun awal?

A. Tempat tinggal, usia dan kemahiran
B. Pekerjaan, kekayaan dan pengaruh
C. Jumlah keluarga, makanan dan bahasa
D. Jenis tanaman, pakaian dan tempat asal

B4Q31 · Subtopik 4.3 · Faham

32. Dalam susunan sosial yang diterangkan buku teks, golongan manakah berada pada kedudukan paling rendah?

A. Hamba
B. Artisan
C. Petani
D. Saudagar

B4Q32 · Subtopik 4.3 · Asas

33. Dua kumpulan hamba yang dinyatakan dalam bab ini ialah kumpulan manakah?

A. Penyalin rekod dan pembantu pegawai
B. Artisan logam dan pembuat tembikar
C. Petani sawah dan buruh binaan
D. Hamba perang dan hamba yang dijual

B4Q33 · Subtopik 4.3 · Asas

34. Penyembahan tuhan bulan, matahari dan sungai menunjukkan ciri kepercayaan manakah?

A. Masyarakat menyembah banyak tuhan
B. Masyarakat menyembah satu tuhan
C. Semua bandar menyembah raja sahaja
D. Semua pekerjaan memiliki agama berasingan

B4Q34 · Subtopik 4.3 · Faham

35. Siapakah yang mengurus upacara seperti korban binatang dan persembahan makanan dalam tamadun awal?

A. Institusi agama
B. Kumpulan saudagar
C. Kumpulan artisan
D. Golongan jurutera

B4Q35 · Subtopik 4.3 · Asas

36. Mengapakah masyarakat tamadun awal membina tempat ibadat yang besar?

A. Menghormati tuhan yang disembah
B. Menyimpan bekalan air penduduk
C. Membentuk kawasan latihan tentera
D. Mengurus pertukaran hasil pertanian

B4Q36 · Subtopik 4.3 · Faham

37. Apakah perubahan utama yang dibawa oleh penciptaan tulisan kepada penyimpanan maklumat masyarakat?

A. Maklumat hanya disampaikan secara lisan
B. Catatan digantikan dengan cerita lisan
C. Perkara penting dapat direkodkan
D. Maklumat hanya bergantung pada ingatan

B4Q37 · Subtopik 4.3 · Faham

38. Aiden melihat contoh tulisan awal menggunakan simbol berbentuk gambar. Apakah sistem itu?

A. Abjad fonetik
B. Angka perpuluhan
C. Tulisan bersambung
D. Piktograf

B4Q38 · Subtopik 4.3 · Aplikasi

39. Mengapakah gaya dan teknik hasil seni membantu kita mengenali masyarakat tamadun awal?

A. Menentukan jumlah hasil dagangan kota
B. Menyusun kelas sosial setiap penduduk
C. Menetapkan kuasa semua pegawai kerajaan
D. Menggambarkan budaya tamadun tersebut

B4Q39 · Subtopik 4.3 · Faham

40. Sebuah kumpulan mengkaji alat pertanian lama untuk mencipta alat yang lebih berguna. Apakah nilai sumbangan tamadun awal yang ditunjukkan?

A. Menjadi pengganti kepada kemahiran
B. Menjadi salinan tetap tanpa perubahan
C. Menjadi pencetus kepada inovasi
D. Menjadi ukuran kekayaan semata-mata

B4Q40 · Subtopik 4.3 · Aplikasi

Skema jawapan & penerangan

Semak alasan jawapan. Jika tersalah, baca semula subtopik dan halaman buku teks yang ditunjukkan.

01 **D**	02 **A**	03 **C**	04 **D**	05 **D**	06 **B**	07 **B**	08 **B**	09 **C**	10 **A**
11 **B**	12 **A**	13 **C**	14 **D**	15 **D**	16 **C**	17 **A**	18 **C**	19 **B**	20 **B**
21 **C**	22 **B**	23 **D**	24 **C**	25 **B**	26 **C**	27 **A**	28 **D**	29 **B**	30 **A**
31 **B**	32 **A**	33 **D**	34 **A**	35 **A**	36 **A**	37 **C**	38 **D**	39 **D**	40 **C**

01. D · Inovasi masyarakat

Pengenalan bab menyatakan perubahan kehidupan manusia didorong oleh daya inovasi masyarakat.

Buku teks hlm. 76 · SP 4.1.1 · Subtopik 4.1

02. A · Bandar dengan kehidupan masyarakat

Buku teks memberikan pengertian bandar atau kota bagi istilah civitas.

Buku teks hlm. 76 · SP 4.1.1 · Subtopik 4.1

03. C · Civilisation

Civilisation ialah istilah bahasa Inggeris yang digunakan bagi tamadun.

Buku teks hlm. 76 · SP 4.1.1 · Subtopik 4.1

04. D · Ketinggian budi bahasa

Dalam huraian bahasa Arab, istilah tersebut dikaitkan dengan budi bahasa dan pembukaan bandar.

Buku teks hlm. 76 · SP 4.1.1 · Subtopik 4.1

05. D · Empangan dan sistem kewangan

Buku teks menyenaraikan empangan serta sistem kewangan sebagai contoh kemajuan kebendaan.

Buku teks hlm. 77 · SP 4.1.1 · Subtopik 4.1

06. B · Peningkatan taraf kehidupan masyarakat

Pelbagai pengertian itu berkongsi gagasan kemajuan menuju kehidupan yang lebih baik dan kompleks.

Buku teks hlm. 77 · SP 4.1.1 · Subtopik 4.1

07. B · Cara hidup

Buku teks menerangkan al-Din sebagai cara hidup.

Buku teks hlm. 78 · SP 4.1.2 · Subtopik 4.2

08. B · Membina kemudahan dan membentuk akhlak

Konsep Islam merangkumi pembangunan lahiriah serta rohaniah.

Buku teks hlm. 78 · SP 4.1.2 · Subtopik 4.2

09. C · Umran dan hadharah

Buku teks mengaitkan Ibn Khaldun dengan konsep umran dan hadharah.

Buku teks hlm. 78 · SP 4.1.2 · Subtopik 4.2

10. A · Kebendaan dalam kehidupan

Madaniyyah dalam huraian buku teks lebih menjurus kepada kebendaan.

Buku teks hlm. 78 · SP 4.1.2 · Subtopik 4.2

11. B · Syed Muhammad Naquib Al-Attas

Al-Attas menekankan tatasusila yang halus serta kebudayaan yang luhur.

Buku teks hlm. 79 · SP 4.1.2 · Subtopik 4.2

12. A · Kesenian, undang-undang dan perbandaran

Buku teks menyatakan pandangan Barat mengutamakan kemajuan lahiriah, termasuk seni, undang-undang dan bandar.

Buku teks hlm. 79 · SP 4.1.2 · Subtopik 4.2

13. C · Memperkasa sistem politik, ekonomi dan sosial

Toynbee menekankan pemerkasaan sistem masyarakat, termasuk politik, ekonomi, sosial dan kebudayaan.

Buku teks hlm. 79 · SP 4.1.2 · Subtopik 4.2

14. D · Hadharah

Hadharah mengandungi prinsip nilai seperti akidah, syarak, akhlak, falsafah dan kebudayaan.

Buku teks hlm. 78 · SP 4.1.2 · Subtopik 4.2

15. D · Pertanian dan perdagangan

Pembinaan saliran membantu perkembangan kegiatan pertanian dalam tamadun awal.

Buku teks hlm. 81 · SP 4.1.3 · Subtopik 4.3

16. C · Menggalakkan kegiatan pertanian

Pembinaan teres disenaraikan sebagai usaha yang menggalakkan pertanian.

Buku teks hlm. 81 · SP 4.1.3 · Subtopik 4.3

17. A · Perdagangan tempatan

Pertukaran makanan dengan kraf atau perkhidmatan dalam lingkungan kota ialah contoh perdagangan tempatan.

Buku teks hlm. 81 · SP 4.1.3 · Subtopik 4.3

18. C · Perdagangan jarak jauh

Perdagangan jarak jauh menghubungkan masyarakat berlainan kawasan dengan pembekal bahan mentah.

Buku teks hlm. 81 · SP 4.1.3 · Subtopik 4.3

19. B · Pendeta

Buku teks menyatakan pendeta mengetuai pemerintahan awal sebelum raja mengambil alih.

Buku teks hlm. 81 · SP 4.1.3 · Subtopik 4.3

20. B · Membentuk undang-undang pentadbiran

Undang-undang dibentuk untuk melicinkan pentadbiran negara-kota.

Buku teks hlm. 81 · SP K4.1.6 · Subtopik 4.3

21. C · Pertanian → petempatan kekal → pertambahan penduduk → bandar

Pertanian menyokong petempatan kekal; pertambahan penduduk mengembangkan kampung menjadi bandar.

Buku teks hlm. 82 · SP 4.1.3 · Subtopik 4.3

22. B · Sistem perparitan dan pembetungan

Bandar awal mempunyai kemudahan tersusun, termasuk perparitan dan pembetungan.

Buku teks hlm. 82 · SP 4.1.3 · Subtopik 4.3

23. D · Melindungi daripada serangan luar

Kota menjadi perlindungan daripada serangan luar dan menandakan kawasan sempadan.

Buku teks hlm. 82 · SP 4.1.3 · Subtopik 4.3

24. C · Pusat politik, ekonomi dan kebudayaan

Buku teks menjelaskan bandar sebagai pusat kegiatan politik, ekonomi serta kebudayaan kawasan sekitarnya.

Buku teks hlm. 82 · SP 4.1.3 · Subtopik 4.3

25. B · Jurutera

Jurutera merupakan pekerjaan khusus yang mengawal sistem pengairan sungai.

Buku teks hlm. 82 · SP 4.1.3 · Subtopik 4.3

26. C · Artisan

Artisan menjalankan kerja kemahiran seperti mengukir, menempa besi dan membuat tembikar.

Buku teks hlm. 82 · SP 4.1.3 · Subtopik 4.3

27. A · Menukarkan barang hasil artisan

Saudagar dan pedagang bertukar-tukar barang yang dihasilkan oleh artisan.

Buku teks hlm. 82 · SP 4.1.3 · Subtopik 4.3

28. D · Pertanian

Bajak ialah contoh alat logam yang digunakan dalam kegiatan pertanian.

Buku teks hlm. 83 · SP 4.1.3 · Subtopik 4.3

29. B · Memudahkan pengangkutan hasil pertanian

Roda membolehkan penggunaan kereta kuda dan kereta lembu untuk pengangkutan serta perhubungan.

Buku teks hlm. 83 · SP 4.1.3 · Subtopik 4.3

30. A · Piramid dan sfinks: Mesir Purba

Buku teks mengaitkan piramid dan sfinks dengan pencapaian teknologi Mesir Purba.

Buku teks hlm. 83 · SP 4.1.3 · Subtopik 4.3

31. B · Pekerjaan, kekayaan dan pengaruh

Buku teks menyatakan kelas sosial berasaskan pekerjaan, kekayaan dan pengaruh.

Buku teks hlm. 83 · SP 4.1.3 · Subtopik 4.3

32. A · Hamba

Hamba berada pada kedudukan terbawah dalam hierarki sosial yang dihuraikan.

Buku teks hlm. 83 · SP 4.1.3 · Subtopik 4.3

33. D · Hamba perang dan hamba yang dijual

Buku teks membahagikan hamba kepada hamba perang dan hamba yang dijual.

Buku teks hlm. 83 · SP 4.1.3 · Subtopik 4.3

34. A · Masyarakat menyembah banyak tuhan

Masyarakat tamadun awal dalam huraian buku teks mempercayai banyak tuhan.

Buku teks hlm. 84 · SP 4.1.3 · Subtopik 4.3

35. A · Institusi agama

Institusi agama mengurus upacara keagamaan masyarakat tamadun awal.

Buku teks hlm. 84 · SP 4.1.3 · Subtopik 4.3

36. A · Menghormati tuhan yang disembah

Buku teks menerangkan tempat ibadat besar dibina sebagai tanda penghormatan kepada tuhan.

Buku teks hlm. 84 · SP 4.1.3 · Subtopik 4.3

37. C · Perkara penting dapat direkodkan

Tulisan membolehkan manusia menyimpan rekod dan perkara penting tentang masyarakat serta diri mereka.

Buku teks hlm. 84 · SP 4.1.3 · Subtopik 4.3

38. D · Piktograf

Tulisan awal menggunakan piktograf, iaitu simbol gambar.

Buku teks hlm. 84 · SP 4.1.3 · Subtopik 4.3

39. D · Menggambarkan budaya tamadun tersebut

Gaya dan teknik karya seni mencerminkan budaya masyarakat tamadun masing-masing.

Buku teks hlm. 85 · SP 4.1.3 · Subtopik 4.3

40. C · Menjadi pencetus kepada inovasi

Sumbangan tamadun awal menjadi asas dan pencetus inovasi kepada masyarakat kemudian.

Buku teks hlm. 85 · SP K4.1.9 · Subtopik 4.3

Sumber dan skop

Kandungan fakta: Sejarah Tingkatan 1, KSSM, KPM/DBP, cetakan pertama 2016, ISBN 978-983-49-1119-5. Standard dirujuk kepada DSKP KSSM Sejarah Tingkatan 1, KPM, terbitan 2016. Struktur bab disemak dengan Perincian DSKP dan Buku Teks Sejarah Tingkatan 1 pada portal Jabatan Muzium Malaysia.

Buka sumber buku teks KPM · DSKP KPM · Buka pemetaan DSKP

Nota ini ringkasan; gunakan bersama buku teks. Soalan dan penerangan ditulis semula secara asli. Tiada halaman atau latihan buku teks asal disertakan.

© 2026 LauPeh, setakat hak yang boleh dilindungi. Bahan asal untuk pembelajaran percuma.

SEJARAH TINGKATAN 1 · SESI 2026 · BAB 05

Tamadun Awal Dunia

Kenali lokasi empat tamadun awal dan bandingkan cara masyarakatnya mengurus pemerintahan, ekonomi, teknologi serta kehidupan di bandar.

EMPAT TAMADUN, LEMBAH SUNGAI · HLM. 92–103

MESOPOTAMIA **Euphrates & Tigris** Tanah di antara dua sungai.	MESIR PURBA **Sungai Nil** Sumber air dan tanah pertanian yang subur.
INDUS **Sungai Indus** Mohenjo-Daro dan Harappa.	HUANG HE **Sungai Huang He** Xia, Shang dan Zhou.

40 soalan objektif + skema berpenerangan

Nama: _____ Kelas: _____

Tarikh: _____ Markah: _____ / 40

Cara menggunakan buku latihan

1. Baca nota ringkas bersama buku teks.
2. Jawab semua 40 soalan tanpa membuka skema.
3. Semak penerangan dan baca semula halaman yang dirujuk.

Rujukan kandungan: buku teks KPM/DBP, cetakan pertama 2016, halaman 90–115. Kod SP merujuk standard pembelajaran.

Soalan asli untuk ulang kaji, bukan soalan rasmi atau ramalan peperiksaan. Bahan berbantu AI; semakan guru secara bebas belum dibuat.

Nota ringkas

5.1 Empat Lokasi Tamadun Awal Dunia

Buku teks, hlm. 92-103 · SP 4.1.4

Empat tamadun yang dipelajari ialah Mesopotamia, Mesir Purba, Indus dan Huang He. Semuanya berkembang berhampiran sungai. Air membantu tanaman, petempatan dan perhubungan. Namun, penduduk juga perlu menghadapi cabaran alam seperti banjir. Usaha mengurus keadaan ini membantu perkampungan berkembang menjadi bandar yang lebih tersusun.

• Mesopotamia berada di antara Sungai Tigris dengan Sungai Euphrates.

• Mesir Purba berkembang di lembah Sungai Nil.

• Tamadun Indus berkembang di Lembah Sungai Indus.

• Tamadun Huang He berkembang di kawasan Sungai Kuning di China.

Fikir: Mengapakah lokasi berhampiran sungai membantu pembentukan petempatan?
Penerangan: Sungai menyediakan air bagi pertanian dan kehidupan serta laluan perhubungan.

5.1a Tamadun Mesopotamia

Buku teks, hlm. 94-97 · SP 4.1.4

Mesopotamia ialah kawasan di antara dua sungai di barat daya Asia. Orang Sumeria membina petempatan dan mengusahakan pertanian dengan sistem pengairan. Perkampungan kemudian berkembang menjadi bandar dan negara-kota. Ur menjadi pusat perdagangan serta pelabuhan. Dinding pertahanan, tempat ibadat dan terusan menunjukkan bahawa kegiatan bandar memerlukan pengurusan yang teratur.

• Sumeria ialah kerajaan terawal yang dihuraikan dalam tamadun ini.

• Sistem pengairan membantu mengawal aliran air untuk pertanian.

• Zigurat ialah tempat ibadat di pusat bandar.

• Ur terletak berhampiran Teluk Parsi dan dihubungkan dengan Sungai Euphrates.

• Dinding yang tinggi melindungi Ur daripada serangan.

Fikir: Apakah hubungan antara pembinaan terusan dengan perdagangan Ur?
Penerangan: Terusan menghubungkan bandar dengan sungai dan pelabuhan, lalu memudahkan pedagang datang.

5.1b Tamadun Mesir Purba

Buku teks, hlm. 98-99 · SP 4.1.4

Sungai Nil menyokong kehidupan Mesir Purba melalui tanah pertanian, makanan dan pengangkutan. Banjir tahunannya membawa lumpur yang menyuburkan tanah. Perkembangan kerajaan dibahagikan kepada Kerajaan Purba, Kerajaan Pertengahan dan Kerajaan Baru. Pemerintah menyatukan wilayah, mengurus perdagangan serta menyediakan perlindungan. Oleh itu, alam sekitar dan kepimpinan sama-sama mempengaruhi perkembangan tamadun ini.

• Raja Mennes menyatukan kerajaan utara dengan kerajaan selatan.

• Memphis menjadi ibu kota kerajaan yang dibuka oleh Raja Mennes.

• Thebes ialah ibu kota Kerajaan Pertengahan.

• Tentera dan kubu melindungi perdagangan di sepanjang Sungai Nil.

Fikir: Mengapakah banjir Sungai Nil boleh memberikan manfaat kepada petani?
Penerangan: Banjir membawa lumpur subur ke kawasan pertanian.

5.1c Tamadun Indus

Buku teks, hlm. 100-101 · SP 4.1.4

Penduduk di Lembah Sungai Indus membina petempatan kekal dan mengusahakan pertanian. Mereka menghadapi musim hujan serta musim kering yang boleh merosakkan tanaman. Hubungan perdagangan turut terjalin dengan Mesopotamia. Mohenjo-Daro dan Harappa memperlihatkan kemajuan perancangan bandar melalui susunan binaan serta kemudahan paip dan pembentungan yang teratur.

• Lokasinya dihuraikan di bahagian barat laut dan utara India dalam buku teks.

• Antara tanaman ialah gandum, barli dan kapas.

• Mohenjo-Daro dan Harappa ialah dua bandar terancang.

• Dinding bata Harappa dibina bagi mengelakkan banjir.

Fikir: Apakah bukti kemajuan kejuruteraan bandar dalam Tamadun Indus?
Penerangan: Pembinaan bandar terancang bersama sistem paip dan pembentungan.

5.1d Tamadun Huang He

Buku teks, hlm. 102-103 · SP 4.1.4

Tamadun Huang He berkembang di China dengan sungai sebagai asas petempatan dan pertanian. Sungai Kuning membawa lumpur yang subur tetapi limpahan airnya juga mengancam kampung. Kerajaan Xia, Shang dan Zhou muncul secara berturutan. Selain bercucuk tanam dan menternak, masyarakat menghasilkan pelbagai barangan. Peralatan pertanian berkembang apabila kegiatan pertanian semakin maju.

• Huang He bermaksud Sungai Kuning.

• Anyang menjadi pusat kerajaan Dinasti Shang.

• Semasa Dinasti Zhou, perkembangan meluas ke selatan Sungai Yangtze.

• Kegiatan lain termasuk pembuatan tembikar, kapal, sutera, sulaman dan ukiran.

Fikir: Apakah dua kesan sungai kepada masyarakat Huang He?
Penerangan: Lumpurnya menyuburkan tanah, tetapi limpahan airnya boleh menyebabkan banjir.

5.2 Perbandingan Sumbangan Tamadun Awal

Buku teks, hlm. 104-111 · SP 4.1.5, K4.1.8

Bandingkan empat tamadun menggunakan aspek yang sama supaya persamaan dan perbezaannya jelas. Aspek tersebut ialah pemerintahan, ekonomi, teknologi, kesenian serta binaan dan kemudahan. Sesuatu ciptaan menjawab keperluan masyarakat pada zamannya. Sumbangan awal seperti tulisan, pengairan dan perancangan bandar juga membantu kita memahami perkembangan kehidupan manusia yang semakin tersusun.

• Perbandingan menggunakan bukti bagi setiap tamadun.

• Sumbangan melibatkan idea, kemahiran dan binaan fizikal.

• Setiap tamadun mempunyai pencapaian tersendiri.

• Warisan ini boleh menjadi dorongan untuk menghasilkan pembaharuan.

Fikir: Apakah cara yang sesuai untuk membandingkan dua tamadun?
Penerangan: Pilih satu aspek yang sama, kemudian jelaskan sumbangan setiap tamadun menggunakan bukti.

5.2a Pemerintahan dan Pentadbiran

Buku teks, hlm. 104-108 · SP 4.1.5, K4.1.6

Pemerintahan empat tamadun mempunyai asas yang berbeza. Hammurabi mengukuhkan Babylon melalui pengurusan dan undang-undang. Firaun di Mesir Purba menjaga kestabilan serta perdagangan. Buku teks menerangkan peranan pendeta dalam pemerintahan Indus. Dalam Huang He pula, raja memerintah melalui sistem dinasti dan kepercayaan tentang mandat daripada syurga. Kepimpinan mempengaruhi kesejahteraan masyarakat.

• Kod Undang-undang Hammurabi meliputi perdagangan, kecurian, denda dan hukuman.

• Firaun menghantar tentera untuk melindungi pedagang.

• Pendeta Indus berpengaruh dalam agama dan pentadbiran.

• Mandat daripada syurga ialah kepercayaan masyarakat Huang He tentang kuasa raja.

Fikir: Bagaimanakah kepimpinan Firaun menyokong kegiatan ekonomi?
Penerangan: Perlindungan kepada pedagang membantu mewujudkan keadaan perdagangan yang aman.

5.2b Kegiatan Ekonomi

Buku teks, hlm. 104-109 · SP 4.1.5

Pertanian menjadi asas penting ekonomi tamadun awal, tetapi pekerjaan tidak terhad kepada petani. Lebihan hasil membolehkan kegiatan perdagangan dan pertukangan berkembang. Sungai membantu pengangkutan barangan, manakala terusan menyokong tanaman. Bandingkan hasil serta kegiatan setiap tamadun: tekstil dan kertas di Mesir, pelbagai barangan dagangan Indus, serta kemajuan alat pertanian Huang He.

• Di Mesopotamia, sebahagian petani menjadi pedagang atau artisan.

• Mesir Purba mengeksport tekstil dan kertas.

• Indus berdagang dengan Mesopotamia, termasuk hasil seperti manik dan gading gajah.

• Masyarakat Huang He membina terusan dan menggunakan batas untuk penanaman.

Fikir: Apakah kaitan lebihan hasil pertanian dengan pekerjaan baharu?
Penerangan: Bekalan makanan yang mencukupi membolehkan sebahagian penduduk menjadi pedagang atau artisan.

5.2c Teknologi

Buku teks, hlm. 110 · SP 4.1.5, K4.1.9

Teknologi awal berkembang untuk menyelesaikan keperluan mengira, mencatat dan membina. Mesopotamia menggunakan sistem nombor berasaskan 60. Mesir Purba menghasilkan papirus dan dakwat. Indus menunjukkan ketelitian dalam ukuran serta pembinaan bandar. Huang He menghasilkan alat pertanian dan kompas magnetik. Pencapaian ini menunjukkan bahawa pengetahuan boleh digunakan bagi memperbaik urusan harian.

- Mesopotamia membahagikan bulatan kepada 360 darjah.
- Hieroglif digunakan dalam penulisan Mesir Purba.
- Batu-bata Indus dibuat mengikut ukuran yang tepat.
- Huang He menghasilkan benang sutera dan mata wang syiling.

Fikir: Bagaimanakah ukuran yang tepat membantu pembinaan bandar Indus?
Penerangan: Ukuran membolehkan bahan binaan disediakan dengan saiz yang teratur.

5.2d Kesenian dan Kesusasteraan

Buku teks, hlm. 106-111 · SP 4.1.5, K4.1.7

Kesenian dan tulisan membolehkan masyarakat menyatakan idea serta menyimpan pengalaman. Mesopotamia menggunakan kuneiform dan merakam peristiwa pada batu. Mesir Purba menghasilkan lukisan pada dinding bangunan dan kuil. Seniman Indus membentuk patung daripada batu serta logam. Masyarakat Huang He menghasilkan tembikar, puisi dan lirik. Hasil ini mencerminkan kemahiran serta kreativiti masyarakat.

- Kuneiform dikaitkan dengan Mesopotamia.
- Lukisan dinding ialah antara hasil seni Mesir Purba.
- Patung Indus menunjukkan kemahiran kerja batu dan logam.
- Tembikar ialah antara kemahiran kesenian Huang He.

Fikir: Apakah persamaan antara ukiran peristiwa dengan lukisan dinding?
Penerangan: Kedua-duanya menyampaikan maklumat atau gambaran melalui hasil seni.

5.2e Binaan Bangunan dan Kemudahan

Buku teks, hlm. 106-107 · SP 4.1.5, K4.1.8

Binaan awal memenuhi keperluan keagamaan, penyimpanan, pengurusan bandar dan kehidupan harian. Mesopotamia mempunyai zigurat, manakala Mesir Purba dikenali dengan piramid serta sfinks. Indus membina kolam mandi besar, jelapang dan pembentungan. Di bandar Shang, istana serta tempat ibadat berada di tengah bandar. Fungsi sesuatu binaan membantu kita memahami kehidupan penduduknya.

- Piramid digunakan sebagai kawasan perkuburan raja Mesir.
- Zigurat berfungsi sebagai rumah ibadat.
- Bandar Indus mempunyai grid, jelapang, dewan dan sistem paip.
- Saliran Indus membawa air mandian ke longkang di bawah jalan.

Fikir: Mengapakah kemudahan saliran penting dalam perancangan bandar Indus?
Penerangan: Saliran menyediakan laluan tersusun untuk mengalirkan air yang telah digunakan.

Latihan objektif · 40 soalan

Arahan: Pilih satu jawapan terbaik, A, B, C atau D. Setiap soalan membawa 1 markah.

Tahap Asas, Faham dan Aplikasi digunakan sebagai panduan latihan; bukan pengelasan rasmi peperiksaan.

01. Empat tamadun awal membina petempatan berhampiran sungai. Gabungan keperluan manakah yang dapat dipenuhi oleh lokasi itu?

A. Tempat ibadat dan sumber batu binaan
B. Benteng pertahanan dan bekalan logam
C. Kawasan perkuburan dan simpanan senjata
D. Air tanaman dan laluan perhubungan

B5Q01 · Subtopik 5.1 · Faham

02. Seorang murid mentafsir nama Mesopotamia pada peta. Tafsiran manakah yang tepat?

A. Tanah di hujung sebuah pulau
B. Tanah di tengah sebuah tasik
C. Tanah di sekitar sebuah gunung
D. Tanah di antara dua sungai

B5Q02 · Subtopik 5.1 · Asas

03. Petani Sumeria mahu mengawal air sungai yang memasuki tanah pertanian. Kemudahan manakah yang sesuai berdasarkan tamadun mereka?

A. Menara pertahanan
B. Sistem pengairan
C. Dinding kuil
D. Tempat perkuburan

B5Q03 · Subtopik 5.1 · Faham

04. Pelawat melihat sebuah binaan seperti piramid di pusat bandar Mesopotamia. Binaan itu digunakan untuk kegiatan keagamaan. Apakah namanya?

A. Zigurat
B. Sfinks
C. Akueduk
D. Amfiteater

B5Q04 · Subtopik 5.1 · Asas

05. Kota Ur menerima kedatangan pedagang dari jauh. Ciri lokasi manakah yang menyokong peranannya?

A. Berada di Sungai Indus berhampiran Harappa
B. Berada di Sungai Huang He berhampiran Anyang
C. Berada di Sungai Euphrates berhampiran Teluk Parsi
D. Berada di Sungai Nil berhampiran Memphis

B5Q05 · Subtopik 5.1 · Faham

06. Model Ur memperlihatkan dinding tinggi mengelilingi kawasan kediaman dan kedai. Apakah keperluan utama yang ditangani oleh dinding itu?

A. Penyimpanan hasil tanaman
B. Pengurusan upacara keagamaan
C. Pengagihan air minuman
D. Keselamatan daripada serangan

B5Q06 · Subtopik 5.1 · Faham

07. Petani Mesir mendapati tanah di tebing sungai kembali subur selepas banjir tahunan. Apakah penjelasannya?

A. Banjir memindahkan pusat kerajaan
B. Banjir membawa batu untuk tembok
C. Banjir meluaskan kawasan gurun
D. Banjir membawa lumpur subur

B5Q07 · Subtopik 5.1 · Faham

08. Raja Mennes menyatukan dua kerajaan Mesir Purba. Bandar manakah yang kemudian dijadikan ibu kota kerajaannya?

A. Babylon
B. Anyang
C. Harappa
D. Memphis

B5Q08 · Subtopik 5.1 · Asas

09. Sebuah kad ulang kaji mencatat ibu kota Thebes dan perdagangan dengan Nubia. Kad itu menerangkan tahap Mesir Purba yang manakah?

A. Kerajaan Purba
B. Kerajaan Pertengahan
C. Kerajaan Baru
D. Kerajaan Sumeria

B5Q09 · Subtopik 5.1 · Asas

10. Pedagang Mesir menghadapi serangan penjahat di laluan perdagangan. Apakah langkah pemerintah yang dinyatakan dalam buku teks?

A. Menghantar tentera untuk melindungi mereka
B. Mengutamakan pembinaan makam diraja
C. Menukar ibu kota dari Thebes ke Ur
D. Menaikkan sewa tanah kepada petani

B5Q10 · Subtopik 5.1 · Faham

11. Susun tiga tahap kerajaan Mesir Purba daripada yang awal kepada yang kemudian.

A. Kerajaan Purba → Kerajaan Pertengahan → Kerajaan Baru
B. Kerajaan Baru → Kerajaan Purba → Kerajaan Pertengahan
C. Kerajaan Purba → Kerajaan Baru → Kerajaan Pertengahan
D. Kerajaan Pertengahan → Kerajaan Baru → Kerajaan Purba

B5Q11 · Subtopik 5.1 · Asas

12. Petani Lembah Indus menghadapi kerosakan tanaman dalam dua keadaan cuaca yang berbeza. Apakah pasangan keadaan tersebut?

A. Kabut dan hujan renyai
B. Banjir dan kemarau
C. Salji dan embun
D. Ribut salji dan fros

B5Q12 · Subtopik 5.1 · Faham

13. Kumpulan sejarah meneliti Mohenjo-Daro dan Harappa. Apakah ciri bersama kedua-duanya?

A. Pelabuhan di tebing Sungai Nil
B. Bandar yang dibina secara terancang
C. Kubu tentera di Teluk Parsi
D. Pusat pemerintahan Dinasti Shang

B5Q13 · Subtopik 5.1 · Asas

14. Dinding bata yang tebal mengelilingi Harappa mempunyai tujuan alam sekitar yang khusus. Apakah tujuan itu?

A. Menyekat angin laut
B. Menghalang letusan gunung
C. Mengurangkan salji
D. Mengelakkan banjir

B5Q14 · Subtopik 5.1 · Faham

15. Seorang petani Indus menyediakan tiga hasil tanaman untuk diperdagangkan. Pilihan manakah sepadan dengan tanaman yang dinyatakan dalam buku teks?

A. Padi, sekoi dan teh
B. Getah, kopi dan koko
C. Kelapa, tebu dan tembakau
D. Gandum, barli dan kapas

B5Q15 · Subtopik 5.1 · Asas

16. Mengapakah Sungai Huang He dikaitkan dengan warna kuning dalam namanya?

A. Nama itu merujuk kepada tembok kota berhampiran
B. Nama itu diambil daripada warna sutera diraja
C. Sungai itu mengalir melalui lombong emas utama
D. Sungai itu mengandungi banyak lumpur kekuningan

B5Q16 · Subtopik 5.1 · Faham

17. Kad sejarah bertajuk "Anyang" perlu dipadankan dengan kerajaan yang menjadikannya pusat pemerintahan. Pilihan manakah betul?

A. Kerajaan Pertengahan Mesir
B. Dinasti Xia
C. Kerajaan Sumeria
D. Dinasti Shang

B5Q17 · Subtopik 5.1 · Asas

18. Apakah urutan kerajaan awal Huang He yang betul?

A. Zhou → Xia → Shang
B. Xia → Shang → Zhou
C. Xia → Zhou → Shang
D. Shang → Zhou → Xia

B5Q18 · Subtopik 5.1 · Asas

19. Mengapakah masyarakat awal Huang He bergantung pada makanan yang dihasilkan sendiri dan belum berdagang dengan orang luar?

A. Kerajaan menutup semua kawasan pertanian
B. Pusat kerajaan dipindahkan ke Mesopotamia
C. Kedudukan geografinya terpencil
D. Penduduk mengutamakan pengimportan makanan

B5Q19 · Subtopik 5.1 · Faham

20. Seorang peniaga Babylon ingin mengetahui peraturan tentang perdagangan, denda dan hukuman. Apakah sumber peraturan yang berkaitan?

A. Perancangan bandar Harappa
B. Kod Undang-undang Hammurabi
C. Catatan ukuran Sungai Nil
D. Senarai peralatan pertanian Shang

B5Q20 · Subtopik 5.2 · Faham

21. Apakah golongan yang memegang teraju pemerintahan Indus menurut huraian buku teks?

A. Golongan pedagang asing
B. Golongan pembina kapal
C. Golongan petani nomad
D. Golongan pendeta

B5Q21 · Subtopik 5.2 · Asas

22. Seorang murid menulis bahawa raja Huang He memerintah dengan "mandat daripada syurga". Pernyataan itu merujuk kepada apa?

A. Kepercayaan tentang sumber kuasa pemerintah
B. Teknik membina istana di tebing sungai
C. Peraturan mengenakan cukai kepada petani
D. Kaedah memilih pedagang sebagai pegawai

B5Q22 · Subtopik 5.2 · Faham

23. Hammurabi memperbaik pungutan cukai dan meningkatkan perdagangan. Apakah pengajaran kepimpinan yang paling berkaitan?

A. Kemajuan hanya bergantung pada saiz istana
B. Urusan ekonomi boleh diabaikan oleh pemerintah
C. Pengurusan yang baik dapat menyokong kemakmuran
D. Peraturan tidak diperlukan apabila bandar membesar

B5Q23 · Subtopik 5.2 · Aplikasi

24. Hasil pertanian Mesopotamia meningkat melebihi keperluan. Perubahan pekerjaan manakah yang dihuraikan dalam buku teks?

A. Sebahagian petani menjadi pedagang dan artisan
B. Semua pedagang kembali hidup secara nomad
C. Semua tukang rumah menjadi golongan pendeta
D. Semua jurukira berhenti menyimpan rekod

B5Q24 · Subtopik 5.2 · Faham

25. Dua barangan manakah merupakan eksport utama Mesir Purba dalam perbandingan ekonomi buku teks?

A. Tekstil dan kertas
B. Manik dan gading gajah
C. Gangsa dan timah
D. Sutera dan kompas

B5Q25 · Subtopik 5.2 · Asas

26. Mengapakah kapal dagang dapat menyusuri Sungai Nil dan berlabuh di pelabuhan Mesir?

A. Sungai Nil lebar dan dalam
B. Sungai Nil cetek dan berpasir
C. Sungai Nil terputus daripada petempatan
D. Sungai Nil dipenuhi benteng melintang

B5Q26 · Subtopik 5.2 · Faham

27. Pedagang Indus membawa manik dan gading gajah ke sebuah tamadun yang mempunyai hubungan perdagangan dengannya. Tamadun manakah itu?

A. Yunani
B. Rom
C. Mesopotamia
D. China pada zaman Qin

B5Q27 · Subtopik 5.2 · Asas

28. Masyarakat Huang He membina terusan berhampiran kawasan tanaman. Apakah hubungan langsung terusan dengan kegiatan ekonomi mereka?

A. Terusan mengairi kawasan pertanian
B. Terusan menjadi kawasan perkuburan raja
C. Terusan menjadi tempat penyimpanan gandum
D. Terusan menggantikan semua alat membajak

B5Q28 · Subtopik 5.2 · Faham

29. Sebuah paparan menyatakan "nombor asas 60 dan bulatan 360 darjah". Paparan itu menunjukkan pencapaian masyarakat yang manakah?

A. Mesopotamia
B. Huang He
C. Indus
D. Mesir Purba

B5Q29 · Subtopik 5.2 · Asas

30. Penulis Mesir Purba perlu menyediakan dokumen penting. Gabungan bahan manakah yang sesuai dengan teknologi mereka?

A. Benang sutera dan sabit
B. Tembaga dan roda
C. Papirus dan dakwat hitam
D. Batu bata dan mortar

B5Q30 · Subtopik 5.2 · Faham

31. Batu-bata Indus dibuat mengikut ukuran saiz yang tepat. Keupayaan manakah paling jelas dibuktikan oleh penghasilan itu?

A. Kemahiran belayar
B. Kemahiran mengukur
C. Kemahiran menggubal undang-undang
D. Kemahiran menggubah puisi

B5Q31 · Subtopik 5.2 · Faham

32. Pameran teknologi Huang He hendak menambah satu hasil ciptaan yang disenaraikan dalam buku teks. Pilihan manakah sesuai?

A. Papirus Mesir
B. Grid bandar Indus
C. Kompas magnetik
D. Roda Mesopotamia

B5Q32 · Subtopik 5.2 · Asas

33. Pelajar mereka alat pertanian yang memudahkan kerja berdasarkan contoh Huang He. Pendekatan manakah paling menepati iktibar teknologi tamadun awal?

A. Mengabaikan masalah yang dihadapi pengguna
B. Menilai alat berdasarkan hiasannya sahaja
C. Menggunakan pengetahuan untuk menambah baik alat
D. Menolak sebarang perubahan pada alat lama

B5Q33 · Subtopik 5.2 · Aplikasi

34. Label "kuneiform" diletakkan pada sebuah bahan pameran tulisan. Bahagian tamadun manakah yang sesuai untuk bahan itu?

A. Mesir Purba
B. Mesopotamia
C. Indus
D. Huang He

B5Q34 · Subtopik 5.2 · Asas

35. Penyelidik mengkaji seni Mesir Purba pada permukaan bangunan dan kuil. Apakah hasil seni yang sedang dikajinya?

A. Patung logam Indus
B. Tembikar Shang
C. Lukisan dinding
D. Ukiran epik Babylon

B5Q35 · Subtopik 5.2 · Asas

36. Seniman Indus menghasilkan patung dengan menggunakan bahan yang manakah?

A. Papirus dan dakwat
B. Batu dan logam
C. Sutera dan kapas
D. Kayu dan kulit haiwan sahaja

B5Q36 · Subtopik 5.2 · Asas

37. Sebuah pameran mahu membezakan hasil kesusasteraan Huang He daripada kemudahan bandarnya. Bahan manakah perlu diletakkan di bahagian kesusasteraan?

A. Jelapang dan dewan
B. Puisi dan lirik
C. Istana dan kuil
D. Saliran dan paip

B5Q37 · Subtopik 5.2 · Faham

38. Mengapakah piramid Mesir Purba dikategorikan sebagai binaan berkaitan raja yang telah meninggal dunia?

A. Piramid menjadi pelabuhan untuk kapal dagang
B. Piramid menjadi bengkel pembuatan kompas
C. Piramid menjadi kawasan perkuburan raja
D. Piramid menjadi tempat latihan semua petani

B5Q38 · Subtopik 5.2 · Faham

39. Dalam bandar Indus, air mandian dialirkan ke longkang batu-bata di bawah jalan. Apakah sistem yang ditunjukkan?

A. Sistem pembentungan
B. Sistem penggiliran tanaman
C. Sistem pungutan cukai
D. Sistem timbang barang

B5Q39 · Subtopik 5.2 · Faham

40. Kelab sejarah menyediakan pameran tentang sumbangan tamadun awal. Tindakan manakah paling menunjukkan penghargaan yang berasaskan pembelajaran bab ini?

A. Memadam nama tamadun daripada setiap bahan pameran
B. Menilai semua tamadun berdasarkan keluasan wilayah sahaja
C. Menerangkan fungsi warisan dan sumbangannya kepada kehidupan
D. Menganggap semua ciptaan lama tidak mempunyai nilai

B5Q40 · Subtopik 5.2 · Aplikasi

Skema jawapan & penerangan

Semak alasan jawapan. Jika tersalah, baca semula subtopik dan halaman buku teks yang ditunjukkan.

01 **D**	02 **D**	03 **B**	04 **A**	05 **C**	06 **D**	07 **D**	08 **D**	09 **B**	10 **A**
11 **A**	12 **B**	13 **B**	14 **D**	15 **D**	16 **D**	17 **D**	18 **B**	19 **C**	20 **B**
21 **D**	22 **A**	23 **C**	24 **A**	25 **A**	26 **A**	27 **C**	28 **A**	29 **A**	30 **C**
31 **B**	32 **C**	33 **C**	34 **B**	35 **C**	36 **B**	37 **B**	38 **C**	39 **A**	40 **C**

01. D · Air tanaman dan laluan perhubungan

Sungai menyediakan air untuk tanaman serta menjadi laluan perhubungan.

Buku teks hlm. 92 · SP 4.1.4 · Subtopik 5.1

02. D · Tanah di antara dua sungai

Mesopotamia merujuk kepada tanah di antara Sungai Tigris dengan Sungai Euphrates.

Buku teks hlm. 94 · SP 4.1.4 · Subtopik 5.1

03. B · Sistem pengairan

Orang Sumeria membina sistem pengairan untuk mengawal aliran air sungai.

Buku teks hlm. 94 · SP 4.1.4 · Subtopik 5.1

04. A · Zigurat

Zigurat ialah tempat ibadat yang dibina di pusat bandar Mesopotamia.

Buku teks hlm. 95 · SP 4.1.4 · Subtopik 5.1

05. C · Berada di Sungai Euphrates berhampiran Teluk Parsi

Ur terletak di Sungai Euphrates berhampiran Teluk Parsi dan berfungsi sebagai pelabuhan perdagangan.

Buku teks hlm. 96 · SP 4.1.4 · Subtopik 5.1

06. D · Keselamatan daripada serangan

Dinding tinggi dibina untuk melindungi Ur daripada serangan.

Buku teks hlm. 96 · SP 4.1.4 · Subtopik 5.1

07. D · Banjir membawa lumpur subur

Banjir Sungai Nil membawa lumpur hitam yang menyuburkan kawasan pertanian.

Buku teks hlm. 98 · SP 4.1.4 · Subtopik 5.1

08. D · Memphis

Raja Mennes membuka Memphis dan menjadikannya ibu kota.

Buku teks hlm. 99 · SP 4.1.4 · Subtopik 5.1

09. B · Kerajaan Pertengahan

Thebes menjadi ibu kota Kerajaan Pertengahan yang berdagang dengan Nubia.

Buku teks hlm. 99 · SP 4.1.4 · Subtopik 5.1

10. A · Menghantar tentera untuk melindungi mereka

Raja Mesir menghantar tentera, sementara kubu juga dibina di sepanjang Sungai Nil.

Buku teks hlm. 99 · SP 4.1.4 · Subtopik 5.1

11. A · Kerajaan Purba → Kerajaan Pertengahan → Kerajaan Baru

Buku teks menghuraikan Kerajaan Purba, kemudian Kerajaan Pertengahan dan Kerajaan Baru.

Buku teks hlm. 99 · SP 4.1.4 · Subtopik 5.1

12. B · Banjir dan kemarau

Musim hujan membawa banjir, manakala musim kering membawa kemarau yang merosakkan tanaman.

Buku teks hlm. 100 · SP 4.1.4 · Subtopik 5.1

13. B · Bandar yang dibina secara terancang

Mohenjo-Daro dan Harappa ialah dua bandar terancang dalam Tamadun Indus.

Buku teks hlm. 101 · SP 4.1.4 · Subtopik 5.1

14. D · Mengelakkan banjir

Buku teks menyatakan bahawa dinding tebal Harappa dibina bagi mengelakkan banjir.

Buku teks hlm. 101 · SP 4.1.4 · Subtopik 5.1

15. D · Gandum, barli dan kapas

Buku teks menyenaraikan gandum, barli dan kapas antara tanaman penduduk Indus.

Buku teks hlm. 100 · SP 4.1.4 · Subtopik 5.1

16. D · Sungai itu mengandungi banyak lumpur kekuningan

Nama Huang He bermaksud Sungai Kuning, yang membawa lumpur kekuningan dan subur.

Buku teks hlm. 102 · SP 4.1.4 · Subtopik 5.1

17. D · Dinasti Shang

Anyang ialah pusat kerajaan Dinasti Shang.

Buku teks hlm. 103 · SP 4.1.4 · Subtopik 5.1

18. B · Xia → Shang → Zhou

Kerajaan awal Huang He dihuraikan mengikut urutan Xia, Shang dan Zhou.

Buku teks hlm. 103 · SP 4.1.4 · Subtopik 5.1

19. C · Kedudukan geografinya terpencil

Buku teks mengaitkan keadaan geografi yang terpencil dengan kebergantungan pada pengeluaran makanan sendiri.

Buku teks hlm. 102 · SP 4.1.4 · Subtopik 5.1

20. B · Kod Undang-undang Hammurabi

Kod Hammurabi meliputi perkara perdagangan, kecurian, denda dan hukuman.

Buku teks hlm. 108 · SP 4.1.5 · Subtopik 5.2

21. D · Golongan pendeta

Buku teks menerangkan bahawa pendeta berpengaruh dalam agama dan pentadbiran Indus.

Buku teks hlm. 108 · SP 4.1.5 · Subtopik 5.2

22. A · Kepercayaan tentang sumber kuasa pemerintah

Mandat daripada syurga ialah kepercayaan masyarakat Huang He tentang kebenaran untuk memerintah.

Buku teks hlm. 108 · SP 4.1.5 · Subtopik 5.2

23. C · Pengurusan yang baik dapat menyokong kemakmuran

Pembaharuan pentadbiran Hammurabi dikaitkan dengan kemakmuran Babylon.

Buku teks hlm. 108 · SP K4.1.6 · Subtopik 5.2

24. A · Sebahagian petani menjadi pedagang dan artisan

Lebihan hasil pertanian membolehkan sebahagian penduduk beralih kepada perdagangan dan pertukangan.

Buku teks hlm. 109 · SP 4.1.5 · Subtopik 5.2

25. A · Tekstil dan kertas

Tekstil dan kertas dinyatakan sebagai eksport utama Mesir Purba.

Buku teks hlm. 109 · SP 4.1.5 · Subtopik 5.2

26. A · Sungai Nil lebar dan dalam

Lebar dan kedalaman Sungai Nil membolehkan kapal dagang menggunakannya.

Buku teks hlm. 109 · SP 4.1.5 · Subtopik 5.2

27. C · Mesopotamia

Hubungan perdagangan Indus dengan Mesopotamia dinyatakan bersama hasil dagangan seperti manik dan gading gajah.

Buku teks hlm. 109 · SP 4.1.5 · Subtopik 5.2

28. A · Terusan mengairi kawasan pertanian

Terusan dibina untuk mengairi tanah pertanian Huang He.

Buku teks hlm. 109 · SP 4.1.5 · Subtopik 5.2

29. A · Mesopotamia

Mesopotamia menggunakan sistem nombor berasaskan 60 dan membahagikan bulatan kepada 360 darjah.

Buku teks hlm. 110 · SP 4.1.5 · Subtopik 5.2

30. C · Papirus dan dakwat hitam

Orang Mesir menghasilkan papirus serta dakwat hitam untuk penulisan, termasuk dokumen penting.

Buku teks hlm. 110 · SP 4.1.5 · Subtopik 5.2

31. B · Kemahiran mengukur

Ketepatan saiz batu-bata menunjukkan keupayaan masyarakat Indus dalam ukuran.

Buku teks hlm. 110 · SP 4.1.5 · Subtopik 5.2

32. C · Kompas magnetik

Kompas magnetik ialah antara ciptaan yang dikaitkan dengan Huang He.

Buku teks hlm. 110 · SP 4.1.5 · Subtopik 5.2

33. C · Menggunakan pengetahuan untuk menambah baik alat

Penciptaan alat pertanian Huang He membantu kegiatan petani dan menjadi contoh pembaharuan yang berguna.

Buku teks hlm. 110 · SP K4.1.9 · Subtopik 5.2

34. B · Mesopotamia

Tulisan kuneiform dikaitkan dengan Tamadun Mesopotamia.

Buku teks hlm. 106 · SP 4.1.5 · Subtopik 5.2

35. C · Lukisan dinding

Masyarakat Mesir Purba menghasilkan lukisan pada dinding bangunan dan kuil.

Buku teks hlm. 111 · SP 4.1.5 · Subtopik 5.2

36. B · Batu dan logam

Buku teks menyatakan bahawa patung Indus diperbuat daripada batu dan logam.

Buku teks hlm. 111 · SP 4.1.5 · Subtopik 5.2

37. B · Puisi dan lirik

Huang He menghasilkan puisi dan lirik dalam tradisi masyarakatnya.

Buku teks hlm. 107 · SP 4.1.5 · Subtopik 5.2

38. C · Piramid menjadi kawasan perkuburan raja

Buku teks menerangkan piramid sebagai kawasan perkuburan raja Mesir.

Buku teks hlm. 106 · SP 4.1.5 · Subtopik 5.2

39. A · Sistem pembentungan

Longkang dan saliran utama ialah sebahagian kemudahan pembentungan bandar Indus.

Buku teks hlm. 107 · SP 4.1.5 · Subtopik 5.2

40. C · Menerangkan fungsi warisan dan sumbangannya kepada kehidupan

Buku teks menekankan penghargaan terhadap sumbangan tamadun awal kepada perkembangan kehidupan manusia.

Buku teks hlm. 112 · SP K4.1.8 · Subtopik 5.2

Sumber dan skop

Kandungan fakta: Sejarah Tingkatan 1, KSSM, KPM/DBP, cetakan pertama 2016, ISBN 978-983-49-1119-5. Standard dirujuk kepada DSKP KSSM Sejarah Tingkatan 1, KPM, terbitan 2016. Struktur bab disemak dengan Perincian DSKP dan Buku Teks Sejarah Tingkatan 1 pada portal Jabatan Muzium Malaysia.

Buka sumber buku teks KPM · DSKP KPM · Buka pemetaan DSKP

Nota ini ringkasan; gunakan bersama buku teks. Soalan dan penerangan ditulis semula secara asli. Tiada halaman atau latihan buku teks asal disertakan.

© 2026 LauPeh, setakat hak yang boleh dilindungi. Bahan asal untuk pembelajaran percuma.

SEJARAH TINGKATAN 1 · SESI 2026 · BAB 06

Peningkatan Tamadun Yunani dan Rom

Teliti perkembangan polis dan pentadbiran Yunani, kemudian hubungkan binaan Rom dengan fungsi serta kemahiran yang diperlukan untuk menghasilkannya.

FOKUS PENINGKATAN · HLM. 118–133

YUNANI	ROM
Pemerintahan	**Seni bina**
Athens dan Sparta mempunyai corak pentadbiran berbeza.	Bangunan, akueduk, jalan raya dan kemudahan awam.

40 soalan objektif + skema berpenerangan

Nama: _____ Kelas: _____

Tarikh: _____ Markah: _____ / 40

Cara menggunakan buku latihan

1. Baca nota ringkas bersama buku teks.
2. Jawab semua 40 soalan tanpa membuka skema.
3. Semak penerangan dan baca semula halaman yang dirujuk.

Rujukan kandungan: buku teks KPM/DBP, cetakan pertama 2016, halaman 116–137. Kod SP merujuk standard pembelajaran.

Soalan asli untuk ulang kaji, bukan soalan rasmi atau ramalan peperiksaan. Bahan berbantu AI; semakan guru secara bebas belum dibuat.

Nota ringkas

6.1 Tamadun Yunani

Buku teks, hlm. 118-119 · SP 4.2.1

Tamadun Yunani berkembang di Semenanjung Greece dan pulau-pulau sekitar Laut Aegean serta Mediterranean. Negara-kotanya dikenali sebagai polis, yang menggabungkan bandar utama, bandar kecil dan kampung. Acropolis menjadi pusat komuniti yang dilindungi kubu, sementara agora menyediakan ruang pertemuan dan pasar. Bentuk muka bumi, iklim dan laut mempengaruhi kegiatan masyarakatnya.

• Athens, Sparta dan Corinth ialah polis yang terkenal.

• Antara tiga polis itu, Athens mempunyai penduduk paling ramai dan Sparta paling luas.

• Cuaca sederhana menggalakkan perdebatan dan sukan di luar rumah.

• Kedudukan berhampiran laut membantu perkembangan kemahiran pelayaran.

Fikir: Apakah perbezaan fungsi acropolis dengan agora?
Penerangan: Acropolis ialah pusat komuniti berkubu; agora ialah kawasan lapang untuk pertemuan dan pasar.

6.2 Peningkatan Pemerintahan dan Pentadbiran Tamadun Yunani

Buku teks, hlm. 120-126 · SP 4.2.2, K4.2.7

Athens mengalami perubahan daripada monarki kepada oligarki, aristokrasi, tirani dan demokrasi. Dalam demokrasi langsung, warganegara terlibat dalam perbincangan dasar. Hak politik ketika itu mempunyai batas: Dewan Perhimpunan dianggotai warganegara lelaki, dan wanita tidak terlibat dalam pemerintahan. Oleh itu, jangan menganggap seluruh penduduk Athens mempunyai hak pentadbiran yang sama.

• Monarki berasaskan pemerintahan raja secara keturunan.

• Oligarki dikuasai sebahagian kecil golongan berkuasa.

• Aristokrasi dikuasai bangsawan, manakala tirani dikaitkan dengan penindasan.

• Solon dikaitkan dengan pengasasan demokrasi Athens; Pericles menekankan kuasa rakyat.

Fikir: Adakah "demokrasi langsung" bermaksud semua penduduk Athens mempunyai hak politik yang sama?
Penerangan: Tidak. Buku teks menyatakan keanggotaan Dewan Perhimpunan ialah warganegara lelaki dan wanita tidak terlibat dalam pentadbiran.

6.2a Keanggotaan dan Fungsi Badan Pemerintahan dan Pentadbiran di Athens

Buku teks, hlm. 121-125 · SP 4.2.2

Athens mempunyai pembahagian tugas antara Dewan Perhimpunan, Majlis, Majistret dan Juri. Dewan Perhimpunan ialah badan tertinggi yang menetapkan dasar. Majlis melaksanakan keputusannya dan mengurus jabatan. Majistret menjalankan tugas pentadbiran seperti pendidikan serta percukaian. Juri mengendalikan pengadilan. Membezakan tugas setiap badan membantu kita memahami cara pentadbiran Athens berjalan.

• Dewan Perhimpunan menggubal undang-undang dan mengisytiharkan peperangan.

• Dewan Perhimpunan turut mengurus perjanjian, duta, kewangan dan percukaian.

• Majlis 500 dibahagikan kepada 10 jawatankuasa, setiap satu dengan 50 ahli.

• Majistret dibandingkan dengan perkhidmatan awam dalam huraian buku teks.

• Juri memutuskan kes; bilangannya bergantung pada keseriusan kes.

Fikir: Badan manakah mempunyai kuasa lebih tinggi: Majlis atau Dewan Perhimpunan?
Penerangan: Dewan Perhimpunan; kuasa Majlis tidak mengatasi kuasanya.

6.2b Pemerintahan dan Pentadbiran Sparta

Buku teks, hlm. 125-126 · SP 4.2.2, K4.2.9

Sparta mengamalkan monarki terhad dengan dua orang raja. Raja dibantu oleh Dewan Perhimpunan dan Majlis, sementara ephors memastikan kuasa raja tidak menjadi mutlak. Masyarakat Sparta menekankan disiplin ketenteraan serta kesetiaan kepada polis. Wanita menjalani latihan fizikal dan mempertahankan negara, tetapi tidak terlibat dalam pemerintahan. Kedua-dua peranan itu perlu dibezakan.

• Dua raja memerintah bersama untuk mengelakkan tindakan kejam seorang raja.

• Lima ephors mengawasi supaya raja tidak memerintah secara mutlak.

• Latihan ketenteraan bermula sejak kanak-kanak.

• Disiplin dan kesetiaan menjadi asas kehidupan masyarakat Sparta.

Fikir: Apakah maksud monarki terhad dalam contoh Sparta?
Penerangan: Raja memerintah tetapi kuasanya dikawal melalui susunan pentadbiran, termasuk peranan ephors.

6.3 Tamadun Rom

Buku teks, hlm. 127 · SP 4.2.1

Rom berkembang di Lembah Latium berhampiran Sungai Tiber. Tanah yang subur menyokong pertanian, manakala sungai membekalkan air serta laluan ke laut. Perkembangannya dibahagikan kepada Zaman Beraja, Republik dan Empayar. Keamanan semasa Pax Romana membantu kegemilangan tamadun. Rom turut meneruskan unsur pemikiran Yunani dan berkembang menjadi empayar yang luas.

• Pusat empayar terletak di Rom, Itali.

• Tiga zaman: Beraja, Republik dan Empayar.

• Pax Romana dikaitkan dengan tempoh keamanan yang panjang.

• Wilayah Rom meliputi bahagian Asia, Afrika dan Eropah.

Fikir: Mengapakah Lembah Latium sesuai untuk perkembangan petempatan?
Penerangan: Tanahnya subur untuk pertanian dan Sungai Tiber menyediakan air serta laluan perhubungan.

6.4 Peningkatan Seni Bina dalam Tamadun Rom

Buku teks, hlm. 128-133 · SP 4.2.3, K4.2.8, K4.2.9

Seni bina Rom menggabungkan pengetahuan warisan Yunani dengan pembaharuan masyarakat Rom. Pembinaan memerlukan kepakaran, pendidikan, sokongan pemerintah, kewangan, teknologi, bahan dan tenaga kerja. Bangunan dinilai melalui kegunaan, ketahanan serta keindahannya. Pencapaian ini bukan hasil seorang individu sahaja, tetapi melibatkan pengurusan dan kemahiran pelbagai pihak dalam tempoh yang panjang.

• Pendidikan praktikal membantu melahirkan tenaga mahir.

• Marco Vitruvius menulis karya On Architecture.

• Antara ciri ialah kubah, struktur melengkung, tiang gaya Yunani dan penggunaan simen.

• Binaan Rom meliputi tempat persembahan, ibadat, bekalan air, jalan dan pertahanan.

Fikir: Mengapakah pengetahuan seni bina sahaja belum mencukupi untuk menyiapkan projek besar?
Penerangan: Projek juga memerlukan pembiayaan, bahan, tenaga kerja dan sokongan pengurusan.

6.4a Colosseum, Pantheon dan Amfiteater

Buku teks, hlm. 130-131 · SP 4.2.3

Tiga binaan ini mempunyai fungsi yang berbeza. Colosseum menyediakan tempat pertandingan dan persembahan berskala besar. Pantheon digunakan untuk penyembahan dewa-dewi, dengan kubah serta bukaan yang membawa cahaya masuk. Amfiteater pula ialah gelanggang terbuka berbentuk lingkaran untuk persembahan dan pertunjukan. Reka bentuknya perlu difahami bersama kegiatan yang berlangsung di dalamnya.

• Colosseum mempunyai banyak pintu masuk dan tempat duduk bertingkat.

• Pantheon mempunyai bukaan di puncak yang dikenali sebagai Oculus.

• Bahagian hadapan Pantheon menampilkan tiang gaya Yunani.

• Amfiteater dibina di pelbagai wilayah empayar Rom.

Fikir: Apakah fungsi Oculus pada Pantheon?
Penerangan: Bukaan itu membenarkan cahaya masuk ke ruang dalam bangunan.

6.4b Akueduk, Jalan Raya, Tembok Pertahanan dan Tempat Mandi Awam

Buku teks, hlm. 131-133 · SP 4.2.3, K4.2.8

Kemudahan Rom memperlihatkan hubungan kejuruteraan dengan keperluan masyarakat. Akueduk menyalurkan air ke bandar. Jalan berlapis membantu pengangkutan dan pergerakan tentera, dengan longkang untuk mengalirkan air. Tembok serta kubu kecil menyokong pertahanan. Tempat mandi awam pula menyediakan kemudahan kebersihan, rehat dan aktiviti lain. Setiap kemudahan mempunyai tujuan yang khusus.

• Pembinaan akueduk meneliti mutu sumber air, aliran dan lokasi.

• Batu besar, batu kecil dan kerikil menguatkan lapisan jalan Rom.

• Tembok Hadrian ialah contoh tembok pertahanan di Britain.

• Tempat mandi awam mempunyai ruang air panas, sejuk, suam dan berwap.

Fikir: Mengapakah longkang disediakan di tepi jalan raya Rom?
Penerangan: Longkang mengalirkan air supaya tidak bertakung di permukaan jalan.

Latihan objektif · 40 soalan

Arahan: Pilih satu jawapan terbaik, A, B, C atau D. Setiap soalan membawa 1 markah.

Tahap Asas, Faham dan Aplikasi digunakan sebagai panduan latihan; bukan pengelasan rasmi peperiksaan.

01. Sebuah peta menunjukkan polis di Semenanjung Greece serta pulau-pulau Laut Aegean. Peta itu berkaitan dengan tamadun yang manakah?

A. Mesopotamia
B. Yunani
C. Huang He
D. Indus

B6Q01 · Subtopik 6.1 · Asas

02. Perdebatan dan sukan di luar rumah giat dijalankan di Yunani. Apakah faktor alam yang membantu kegiatan tersebut?

A. Hujan lebat berterusan
B. Kemarau yang melampau
C. Cuaca yang sederhana
D. Musim sejuk yang panjang

B6Q02 · Subtopik 6.1 · Faham

03. Pelajar membina model sebuah polis. Gabungan kawasan manakah patut dimasukkan?

A. Bandar utama, ibu empayar dan wilayah jajahan
B. Kampung, pelabuhan dan negara-negara asing
C. Bandar utama, bandar kecil dan kampung
D. Bandar kecil, kawasan kubu dan seluruh benua

B6Q03 · Subtopik 6.1 · Asas

04. Sebuah kawasan di tengah polis mempunyai kubu, rumah ibadat dan bangunan kerajaan. Kawasan apakah itu?

A. Akueduk
B. Amfiteater
C. Acropolis
D. Agora

B6Q04 · Subtopik 6.1 · Faham

05. Penduduk polis berkumpul di kawasan lapang untuk berjumpa dan menjalankan urusan pasar. Apakah nama kawasan itu?

A. Agora
B. Acropolis
C. Colosseum
D. Pantheon

B6Q05 · Subtopik 6.1 · Asas

06. Antara Athens, Sparta dan Corinth, apakah perbandingan yang tepat menurut buku teks?

A. Athens paling ramai penduduk; Sparta paling luas
B. Sparta paling ramai penduduk; Corinth paling luas
C. Corinth paling ramai penduduk; Athens paling luas
D. Athens paling ramai penduduk; Corinth paling luas

B6Q06 · Subtopik 6.1 · Faham

07. Pemerintahan sebuah polis berubah daripada raja keturunan kepada kumpulan kecil yang berkuasa. Perubahan manakah sedang berlaku?

A. Demokrasi kepada aristokrasi
B. Oligarki kepada monarki
C. Tirani kepada demokrasi
D. Monarki kepada oligarki

B6Q07 · Subtopik 6.2 · Faham

08. Jika kuasa pemerintahan dikuasai golongan bangsawan, apakah istilah yang sesuai?

A. Monarki
B. Tirani
C. Aristokrasi
D. Demokrasi

B6Q08 · Subtopik 6.2 · Asas

09. Dalam demokrasi langsung Athens, bagaimanakah warganegara yang mempunyai hak politik terlibat dalam penetapan dasar?

A. Mereka menyerahkan semua keputusan kepada raja keturunan
B. Mereka membiarkan pemerintah asing menetapkan dasar
C. Mereka mengehadkan keputusan kepada bangsawan sahaja
D. Mereka sendiri menyertai perbincangan dan perdebatan

B6Q09 · Subtopik 6.2 · Faham

10. Pernyataan manakah paling tepat tentang keanggotaan Dewan Perhimpunan Athens?

A. Semua penduduk termasuk orang luar menjadi anggota
B. Anggotanya terdiri daripada warganegara lelaki Athens
C. Hanya raja dan keluarganya menjadi anggota
D. Semua wanita Athens sahaja menjadi anggota

B6Q10 · Subtopik 6.2 · Faham

11. Tokoh manakah memberikan penekanan kepada kuasa rakyat untuk memantapkan demokrasi Athens?

A. Pericles
B. Maharaja Hadrian
C. Raja Vespian
D. Raja Philip

B6Q11 · Subtopik 6.2 · Asas

12. Carta pentadbiran Athens meletakkan Majlis, Majistret dan Juri di bawah satu badan tertinggi. Apakah badan tersebut?

A. Dewan bangsawan Rom
B. Pasukan ephors
C. Majlis 500
D. Dewan Perhimpunan

B6Q12 · Subtopik 6.2 · Asas

13. Athens mahu melibatkan diri dalam peperangan. Keputusan rasmi manakah diperlukan menurut susunan pentadbirannya?

A. Pelantikan pengerusi dalam Majlis 500
B. Keputusan Juri untuk mengadili pesalah
C. Deklarasi oleh Dewan Perhimpunan
D. Pelaksanaan cukai baharu oleh Majistret

B6Q13 · Subtopik 6.2 · Faham

14. Seorang duta asing tiba untuk urusan hubungan antara negara. Badan Athens manakah mempunyai fungsi menerima duta?

A. Juri
B. Dewan Perhimpunan
C. Majistret
D. Majlis 500

B6Q14 · Subtopik 6.2 · Asas

15. Majlis 500 Athens dibahagikan kepada jawatankuasa kecil. Apakah susunannya?

A. 50 jawatankuasa dengan 10 ahli setiap satu
B. 5 jawatankuasa dengan 100 ahli setiap satu
C. 20 jawatankuasa dengan 25 ahli setiap satu
D. 10 jawatankuasa dengan 50 ahli setiap satu

B6Q15 · Subtopik 6.2 · Asas

16. Selepas Dewan Perhimpunan membuat keputusan, Majlis bertanggungjawab melaksanakannya. Apakah hubungan kuasa yang tepat?

A. Kedua-duanya tidak mempunyai tugas pentadbiran
B. Dewan Perhimpunan hanyalah jawatankuasa di bawah Majlis
C. Majlis boleh membatalkan semua kuasa Dewan Perhimpunan
D. Kuasa Majlis tidak mengatasi Dewan Perhimpunan

B6Q16 · Subtopik 6.2 · Faham

17. Sebuah badan Athens mengurus pendidikan dan percukaian serta melaksanakan dasar pentadbiran. Badan manakah paling sesuai dengan huraian itu?

A. Juri
B. Dewan Perhimpunan
C. Ephors
D. Majistret

B6Q17 · Subtopik 6.2 · Faham

18. Satu kes di Athens dibicarakan oleh kumpulan yang jumlah ahlinya bergantung pada keseriusan kes. Apakah kumpulan itu?

A. Majlis 500
B. Juri
C. Dewan Perhimpunan Sparta
D. Ephors

B6Q18 · Subtopik 6.2 · Faham

19. Mengapakah Sparta mempunyai dua orang raja yang memerintah bersama?

A. Untuk menghapuskan keperluan Majlis pentadbiran
B. Untuk menggantikan semua fungsi Dewan Perhimpunan
C. Untuk mengelakkan seorang raja bertindak kejam
D. Untuk memberikan setiap raja kuasa mutlak

B6Q19 · Subtopik 6.2 · Faham

20. Lima orang ephors dilantik dalam pentadbiran Sparta. Apakah tugas penting mereka?

A. Menjadi pemutus kepada semua kes di Athens
B. Memastikan raja tidak memerintah secara mutlak
C. Mengetuai setiap jawatankuasa Majlis 500
D. Mengurus perdagangan semua polis Yunani

B6Q20 · Subtopik 6.2 · Asas

21. Sparta menekankan latihan sejak kanak-kanak dan kesediaan mempertahankan polis. Apakah sifat utama yang hendak dibentuk?

A. Kecekapan berdagang dan belayar
B. Disiplin dan taat setia
C. Kemahiran menggubah puisi dan melukis
D. Kebebasan berbahas dan seni pidato

B6Q21 · Subtopik 6.2 · Faham

22. Menurut perbandingan dalam buku teks, apakah perbezaan penyertaan politik Athens dengan Malaysia?

A. Athens diperintah ephors; Malaysia diperintah Majlis 500
B. Athens tiada perbincangan dasar; Malaysia tiada pilihan raya
C. Athens memilih wakil rakyat; Malaysia ditadbir semua rakyat secara langsung
D. Athens melibatkan penyertaan langsung; Malaysia memilih wakil melalui pilihan raya

B6Q22 · Subtopik 6.2 · Faham

23. Apakah pernyataan yang membezakan peranan wanita Sparta dengan tepat?

A. Mereka menjalani latihan fizikal dan turut memegang kuasa pemerintahan
B. Mereka menjalani latihan fizikal tetapi tidak terlibat dalam pemerintahan
C. Mereka tidak menjalani latihan fizikal atau mempertahankan negara
D. Mereka terlibat dalam pemerintahan tetapi tidak menjalani latihan fizikal

B6Q23 · Subtopik 6.2 · Faham

24. Pasangan lokasi manakah sepadan dengan pusat awal perkembangan Tamadun Rom?

A. Lembah Huang He dan Sungai Kuning
B. Lembah Latium dan Sungai Tiber
C. Lembah Nil dan Sungai Nil
D. Lembah Indus dan Sungai Indus

B6Q24 · Subtopik 6.3 · Asas

25. Selain membekalkan air kepada penduduk Rom, apakah peranan Sungai Tiber?

A. Menjadi tapak pusat perkuburan maharaja
B. Menjadi sempadan antara semua polis Yunani
C. Menjadi laluan utama untuk berlayar ke laut
D. Menjadi tempat utama pertandingan gladiator

B6Q25 · Subtopik 6.3 · Faham

26. Apakah susunan zaman Tamadun Rom daripada yang terawal?

A. Beraja → Republik → Empayar
B. Empayar → Beraja → Republik
C. Republik → Empayar → Beraja
D. Beraja → Empayar → Republik

B6Q26 · Subtopik 6.3 · Asas

27. Apakah keadaan yang menjadikan Pax Romana penting dalam kegemilangan Rom?

A. Peralihan Rom kembali kepada Zaman Beraja
B. Pemindahan pusat empayar dari Rom ke Athens
C. Keamanan yang berpanjangan dalam empayar
D. Pengurangan wilayah Rom kepada satu bandar

B6Q27 · Subtopik 6.3 · Faham

28. Mengapakah pendidikan praktikal membantu perkembangan seni bina Rom?

A. Pendidikan itu menghapuskan keperluan pembiayaan
B. Pendidikan itu menggantikan semua bahan binaan
C. Pendidikan itu melahirkan tenaga yang mahir
D. Pendidikan itu menjadikan semua bangunan serupa

B6Q28 · Subtopik 6.4 · Faham

29. Sebuah rujukan seni bina Rom bertajuk On Architecture dikaitkan dengan tokoh yang manakah?

A. Solon
B. Pericles
C. Hammurabi
D. Marco Vitruvius

B6Q29 · Subtopik 6.4 · Asas

30. Bangunan Rom menampilkan tiang gaya Yunani bersama bahan dan reka bentuk baharu. Apakah kesimpulan paling tepat?

A. Bangunan Rom tidak menggunakan kemahiran reka bentuk
B. Warisan terdahulu digabungkan dengan inovasi Rom
C. Setiap bangunan Rom hanya meniru pasar terbuka
D. Semua unsur Yunani dihapuskan sepenuhnya

B6Q30 · Subtopik 6.4 · Faham

31. Colosseum mempunyai banyak pintu masuk dan tempat duduk bertingkat. Keperluan manakah yang paling berkaitan dengan ciri tersebut?

A. Mengurus penonton dalam jumlah besar
B. Mengadakan perkuburan keluarga raja
C. Menyimpan hasil tuaian petani
D. Mengalirkan air ke seluruh bandar

B6Q31 · Subtopik 6.4 · Faham

32. Sebuah binaan Rom digunakan sebagai tempat penyembahan dewa-dewi dan mempunyai kubah besar. Apakah binaan itu?

A. Akueduk
B. Tembok Hadrian
C. Colosseum
D. Pantheon

B6Q32 · Subtopik 6.4 · Asas

33. Pada puncak Pantheon terdapat Oculus. Apakah fungsi bukaan tersebut?

A. Membenarkan cahaya masuk
B. Mengalirkan barang dagangan
C. Menyalurkan tentera keluar
D. Menyimpan air mandian

B6Q33 · Subtopik 6.4 · Faham

34. Gelanggang terbuka berbentuk lingkaran dibina di pelbagai wilayah Rom untuk persembahan dan pertunjukan. Apakah nama binaan ini?

A. Amfiteater
B. Pantheon
C. Akueduk
D. Milecastel

B6Q34 · Subtopik 6.4 · Asas

35. Pasukan murid menyediakan model akueduk Rom. Kajian awal manakah paling sesuai berdasarkan kaedah pembinaannya?

A. Meneliti mutu sumber air, aliran dan lokasi
B. Meneliti bilangan juri dan jadual perbicaraan
C. Meneliti susunan penonton dan pintu arena
D. Meneliti ketinggian kubu dan jarak pengawal

B6Q35 · Subtopik 6.4 · Aplikasi

36. Jalan Rom dibina menggunakan beberapa lapisan batu besar, batu kecil dan kerikil. Mengapakah binaan berlapis diperlukan?

A. Untuk menahan beban dan pergerakan tentera
B. Untuk menjadikan permukaan sentiasa bertakung
C. Untuk menggantikan semua sungai dalam empayar
D. Untuk mengehadkan jalan kepada pejalan kaki sahaja

B6Q36 · Subtopik 6.4 · Faham

37. Model jalan Rom perlu ditambah longkang di bahagian tepi. Apakah masalah yang hendak dielakkan?

A. Kekurangan tempat duduk penonton
B. Air bertakung di atas jalan
C. Pertindihan tugas Majlis dan Juri
D. Kekurangan cahaya di bawah kubah

B6Q37 · Subtopik 6.4 · Faham

38. Tembok Hadrian mempunyai kubu kecil untuk menempatkan tentera. Apakah fungsi utamanya dalam empayar Rom?

A. Menyediakan ruang mandi air panas
B. Menjadi pusat penyembahan dewa-dewi
C. Menyalurkan air ke rumah penduduk
D. Melindungi wilayah daripada serangan musuh

B6Q38 · Subtopik 6.4 · Faham

39. Mengapakah masyarakat Rom menyediakan tempat mandi awam dengan pelbagai ruang mandi?

A. Mereka menggunakan mandi untuk menggantikan bekalan air rumah
B. Mereka menggunakan mandi untuk memilih ahli Majlis
C. Mereka mengaitkan mandi dengan kebersihan dan kesihatan
D. Mereka menjadikan mandi sebagai latihan semua gladiator

B6Q39 · Subtopik 6.4 · Faham

40. Projek binaan sekolah memerlukan reka bentuk, peruntukan, bahan dan tenaga kerja. Iktibar Rom manakah paling sesuai untuk menyiapkannya?

A. Menyelaraskan kepakaran dan kerjasama pelbagai pihak
B. Memulakan kerja tanpa rancangan bahan atau kewangan
C. Menyerahkan semua tugas kepada satu orang tanpa bantuan
D. Mengutamakan hiasan sebelum menilai kegunaan bangunan

B6Q40 · Subtopik 6.4 · Aplikasi

Skema jawapan & penerangan

Semak alasan jawapan. Jika tersalah, baca semula subtopik dan halaman buku teks yang ditunjukkan.

01 **B**	02 **C**	03 **C**	04 **C**	05 **A**	06 **A**	07 **D**	08 **C**	09 **D**	10 **B**
11 **A**	12 **D**	13 **C**	14 **B**	15 **D**	16 **D**	17 **D**	18 **B**	19 **C**	20 **B**
21 **B**	22 **D**	23 **B**	24 **B**	25 **C**	26 **A**	27 **C**	28 **C**	29 **D**	30 **B**
31 **A**	32 **D**	33 **A**	34 **A**	35 **A**	36 **A**	37 **B**	38 **D**	39 **C**	40 **A**

01. B · Yunani

Yunani berkembang di Semenanjung Greece dan pulau sekitar Laut Aegean serta Mediterranean.

Buku teks hlm. 118 · SP 4.2.1 · Subtopik 6.1

02. C · Cuaca yang sederhana

Cuaca sederhana membolehkan kegiatan luar rumah dijalankan dengan giat.

Buku teks hlm. 118 · SP 4.2.1 · Subtopik 6.1

03. C · Bandar utama, bandar kecil dan kampung

Polis menggabungkan bandar utama, bandar kecil dan kawasan kampung.

Buku teks hlm. 118 · SP 4.2.1 · Subtopik 6.1

04. C · Acropolis

Acropolis ialah pusat komuniti berkubu yang menempatkan bangunan penting polis.

Buku teks hlm. 118 · SP 4.2.1 · Subtopik 6.1

05. A · Agora

Agora digunakan sebagai tempat pertemuan dan pasar awam.

Buku teks hlm. 118 · SP 4.2.1 · Subtopik 6.1

06. A · Athens paling ramai penduduk; Sparta paling luas

Athens mempunyai penduduk paling ramai, manakala Sparta mempunyai wilayah paling luas.

Buku teks hlm. 119 · SP 4.2.1 · Subtopik 6.1

07. D · Monarki kepada oligarki

Monarki berasaskan raja keturunan, manakala oligarki dikuasai kumpulan kecil yang berkuasa.

Buku teks hlm. 120 · SP 4.2.2 · Subtopik 6.2

08. C · Aristokrasi

Aristokrasi ialah pemerintahan yang dikuasai golongan bangsawan.

Buku teks hlm. 120 · SP 4.2.2 · Subtopik 6.2

09. D · Mereka sendiri menyertai perbincangan dan perdebatan

Demokrasi langsung melibatkan penyertaan warganegara secara langsung dalam perbincangan dasar.

Buku teks hlm. 120 · SP 4.2.2 · Subtopik 6.2

10. B · Anggotanya terdiri daripada warganegara lelaki Athens

Buku teks menyatakan bahawa Dewan Perhimpunan dianggotai warganegara lelaki Athens.

Buku teks hlm. 123 · SP 4.2.2 · Subtopik 6.2

11. A · Pericles

Pericles menekankan kuasa rakyat dalam usaha memantapkan demokrasi Athens.

Buku teks hlm. 121 · SP 4.2.2 · Subtopik 6.2

12. D · Dewan Perhimpunan

Dewan Perhimpunan ialah badan tertinggi dalam sistem pemerintahan Athens.

Buku teks hlm. 121 · SP 4.2.2 · Subtopik 6.2

13. C · Deklarasi oleh Dewan Perhimpunan

Athens tidak terlibat dalam peperangan tanpa deklarasi Dewan Perhimpunan.

Buku teks hlm. 122 · SP 4.2.2 · Subtopik 6.2

14. B · Dewan Perhimpunan

Menerima duta asing ialah antara fungsi Dewan Perhimpunan Athens.

Buku teks hlm. 123 · SP 4.2.2 · Subtopik 6.2

15. D · 10 jawatankuasa dengan 50 ahli setiap satu

Majlis 500 dibahagikan kepada 10 Prytany, masing-masing dengan 50 ahli.

Buku teks hlm. 124 · SP 4.2.2 · Subtopik 6.2

16. D · Kuasa Majlis tidak mengatasi Dewan Perhimpunan

Majlis melaksanakan keputusan Dewan Perhimpunan dan tidak mengatasi kuasanya.

Buku teks hlm. 124 · SP 4.2.2 · Subtopik 6.2

17. D · Majistret

Majistret melaksanakan dasar serta mengurus urusan seperti pendidikan dan percukaian.

Buku teks hlm. 124 · SP 4.2.2 · Subtopik 6.2

18. B · Juri

Juri memutuskan kes dan mempunyai 101 hingga 1001 ahli mengikut keseriusannya.

Buku teks hlm. 125 · SP 4.2.2 · Subtopik 6.2

19. C · Untuk mengelakkan seorang raja bertindak kejam

Pemerintahan dua raja bertujuan mengelakkan tindakan kejam oleh seorang raja.

Buku teks hlm. 125 · SP 4.2.2 · Subtopik 6.2

20. B · Memastikan raja tidak memerintah secara mutlak

Ephors berfungsi menghalang raja Sparta daripada memerintah secara mutlak.

Buku teks hlm. 125 · SP 4.2.2 · Subtopik 6.2

21. B · Disiplin dan taat setia

Disiplin ketenteraan dan kesetiaan kepada negara-kota menjadi asas perkembangan Sparta.

Buku teks hlm. 126 · SP 4.2.2 · Subtopik 6.2

22. D · Athens melibatkan penyertaan langsung; Malaysia memilih wakil melalui pilihan raya

Athens mengamalkan demokrasi langsung, manakala buku teks menerangkan pemilihan wakil melalui pilihan raya di Malaysia.

Buku teks hlm. 121 · SP K4.2.7 · Subtopik 6.2

23. B · Mereka menjalani latihan fizikal tetapi tidak terlibat dalam pemerintahan

Buku teks menyatakan wanita Sparta menjalani latihan fizikal dan mempertahankan negara, tetapi tidak terlibat dalam pentadbiran.

Buku teks hlm. 126 · SP 4.2.2 · Subtopik 6.2

24. B · Lembah Latium dan Sungai Tiber

Rom berkembang di Lembah Latium berhampiran Sungai Tiber.

Buku teks hlm. 127 · SP 4.2.1 · Subtopik 6.3

25. C · Menjadi laluan utama untuk berlayar ke laut

Sungai Tiber menyediakan laluan untuk berlayar ke laut.

Buku teks hlm. 127 · SP 4.2.1 · Subtopik 6.3

26. A · Beraja → Republik → Empayar

Buku teks membahagikan perkembangan Rom kepada Zaman Beraja, Republik dan Empayar.

Buku teks hlm. 127 · SP 4.2.1 · Subtopik 6.3

27. C · Keamanan yang berpanjangan dalam empayar

Pax Romana dikaitkan dengan tempoh keamanan yang panjang semasa Rom berkembang.

Buku teks hlm. 127 · SP 4.2.1 · Subtopik 6.3

28. C · Pendidikan itu melahirkan tenaga yang mahir

Pendidikan praktikal melahirkan warganegara mahir dalam pelbagai bidang, termasuk seni bina.

Buku teks hlm. 128 · SP 4.2.3 · Subtopik 6.4

29. D · Marco Vitruvius

Marco Vitruvius ialah tokoh yang mengarang On Architecture.

Buku teks hlm. 128 · SP 4.2.3 · Subtopik 6.4

30. B · Warisan terdahulu digabungkan dengan inovasi Rom

Seni bina Rom menggabungkan teknik Yunani dengan pembaharuan bahan serta reka bentuk.

Buku teks hlm. 129 · SP 4.2.3 · Subtopik 6.4

31. A · Mengurus penonton dalam jumlah besar

Colosseum menampung persembahan besar dan mempunyai susunan pengurusan penonton.

Buku teks hlm. 130 · SP 4.2.3 · Subtopik 6.4

32. D · Pantheon

Pantheon ialah tempat penyembahan dewa-dewi masyarakat Rom dengan binaan berkubah.

Buku teks hlm. 130 · SP 4.2.3 · Subtopik 6.4

33. A · Membenarkan cahaya masuk

Oculus membolehkan cahaya menyinari ruang dalam Pantheon.

Buku teks hlm. 130 · SP 4.2.3 · Subtopik 6.4

34. A · Amfiteater

Amfiteater ialah gelanggang terbuka berbentuk lingkaran untuk kegiatan persembahan.

Buku teks hlm. 131 · SP 4.2.3 · Subtopik 6.4

35. A · Meneliti mutu sumber air, aliran dan lokasi

Akueduk dibina selepas kajian terhadap sumber air, aliran dan lokasi.

Buku teks hlm. 131 · SP 4.2.3 · Subtopik 6.4

36. A · Untuk menahan beban dan pergerakan tentera

Lapisan batu menjadikan jalan kuat dan tahan bagi pengangkutan serta pergerakan tentera.

Buku teks hlm. 132 · SP 4.2.3 · Subtopik 6.4

37. B · Air bertakung di atas jalan

Longkang menyalurkan air supaya tidak bertakung pada permukaan jalan.

Buku teks hlm. 132 · SP 4.2.3 · Subtopik 6.4

38. D · Melindungi wilayah daripada serangan musuh

Tembok pertahanan melindungi Rom daripada serangan dan memisahkan wilayahnya daripada kawasan luar.

Buku teks hlm. 133 · SP 4.2.3 · Subtopik 6.4

39. C · Mereka mengaitkan mandi dengan kebersihan dan kesihatan

Orang Rom menganggap mandi penting bagi kebersihan, kesihatan dan kehidupan bertamadun.

Buku teks hlm. 133 · SP 4.2.3 · Subtopik 6.4

40. A · Menyelaraskan kepakaran dan kerjasama pelbagai pihak

Kemajuan seni bina Rom disokong gabungan kepakaran, kewangan, bahan, teknologi dan tenaga kerja.

Buku teks hlm. 128 · SP K4.2.9 · Subtopik 6.4

Sumber dan skop

Kandungan fakta: Sejarah Tingkatan 1, KSSM, KPM/DBP, cetakan pertama 2016, ISBN 978-983-49-1119-5. Standard dirujuk kepada DSKP KSSM Sejarah Tingkatan 1, KPM, terbitan 2016. Struktur bab disemak dengan Perincian DSKP dan Buku Teks Sejarah Tingkatan 1 pada portal Jabatan Muzium Malaysia.

Buka sumber buku teks KPM · DSKP KPM · Buka pemetaan DSKP

Nota ini ringkasan; gunakan bersama buku teks. Soalan dan penerangan ditulis semula secara asli. Tiada halaman atau latihan buku teks asal disertakan.

© 2026 LauPeh, setakat hak yang boleh dilindungi. Bahan asal untuk pembelajaran percuma.

SEJARAH TINGKATAN 1 · SESI 2026 · BAB 07

Peningkatan Tamadun India dan China

Bab ini meneliti perluasan kuasa dalam Tamadun India dan perkembangan pendidikan dalam Tamadun China. Hubungkan tindakan pemerintah dengan perubahan wilayah, pentadbiran dan kehidupan masyarakat berdasarkan buku teks.

DUA FOKUS BAB · HLM. 140–153

INDIA	CHINA
Perluasan kuasa	**Pendidikan**
Fizikal dan keagamaan.	Tahap pendidikan dan peperiksaan perkhidmatan awam.

40 soalan objektif + skema berpenerangan

Nama: _____ Kelas: _____

Tarikh: _____ Markah: _____ / 40

Cara menggunakan buku latihan

1. Baca nota ringkas bersama buku teks.
2. Jawab semua 40 soalan tanpa membuka skema.
3. Semak penerangan dan baca semula halaman yang dirujuk.

Rujukan kandungan: buku teks KPM/DBP, cetakan pertama 2016, halaman 138–157. Kod SP merujuk standard pembelajaran.

Soalan asli untuk ulang kaji, bukan soalan rasmi atau ramalan peperiksaan. Bahan berbantu AI; semakan guru secara bebas belum dibuat.

Nota ringkas

7.1a Tamadun India: Lokasi dan Perkembangannya

Buku teks, hlm. 140 · SP 4.2.1

Selepas berakhirnya Tamadun Indus, tumpuan perkembangan India beralih ke Lembah Ganges. Kerajaan kecil berkembang menjadi kerajaan yang lebih besar. Magadha muncul sebagai kuasa penting kerana kedudukannya membolehkan laluan perdagangan Sungai Ganges dikawal. Perubahan politik ini menyediakan asas bagi kemunculan dinasti yang meluaskan wilayah dan pengaruhnya.

• Janapada ialah kerajaan kecil; mahajanapada ialah kerajaan yang lebih besar.

• Magadha terletak di timur laut India.

• Dinasti Nanda, Maurya dan Gupta berkembang melalui perluasan kuasa.

Fikir: Apakah hubungan kedudukan Magadha dengan kemunculannya sebagai kuasa penting?
Penerangan: Kedudukannya di Lembah Ganges membolehkannya mengawal laluan perdagangan utama.

7.1b Faktor Perluasan Kuasa

Buku teks, hlm. 141 · SP 4.2.4

Perluasan kuasa ialah usaha menguasai kawasan atau memperbesar pengaruh sesebuah kerajaan. Kejayaannya memerlukan beberapa faktor yang saling menyokong. Tentera melaksanakan dan mempertahankan penguasaan, manakala pemerintah menentukan dasar. Pentadbiran memerlukan tenaga manusia dan wang. Diplomasi berasaskan agama serta kemanusiaan pula membolehkan pengaruh berkembang tanpa bergantung sepenuhnya pada peperangan.

• Lima faktor: ketenteraan, dasar pemerintahan, sumber manusia, diplomasi keagamaan dan kewangan.

• Perbendaharaan membiayai usaha perluasan kuasa.

• Sumber manusia mencukupi menyokong pentadbiran yang berkesan.

Fikir: Mengapakah tentera yang kuat sahaja belum mencukupi untuk meluaskan kuasa?
Penerangan: Usaha itu juga memerlukan dasar, pentadbir, pembiayaan dan hubungan diplomatik.

7.1c Bentuk Perluasan Kuasa: Fizikal

Buku teks, hlm. 142-144 · SP 4.2.4

Perluasan fizikal berlaku apabila kerajaan menguasai wilayah lain atau menerima pengakuan takluk. Nanda, Maurya dan Gupta menggunakan kekuatan tentera untuk membentuk empayar. Pataliputra menjadi pusat pemerintahan ketiga-tiganya. Namun, penaklukan Kalinga membawa korban dan kemusnahan yang besar. Pengalaman tersebut mendorong Asoka mengubah pendekatan pemerintahannya kepada sikap lebih bertanggungjawab dan toleran.

• Infantri ialah tentera berjalan kaki; kavalri ialah tentera berkuda.

• Chandragupta Maurya dan Asoka ialah pemerintah penting Maurya.

• Chandragupta I menerajui perluasan kuasa Gupta.

• Disiplin tentera dan dasar raja menyokong perluasan fizikal.

Fikir: Apakah perbezaan asas antara infantri dengan kavalri?
Penerangan: Infantri bergerak sebagai tentera berjalan kaki, manakala kavalri ialah tentera berkuda.

7.1d Bentuk Perluasan Kuasa: Keagamaan

Buku teks, hlm. 144-145 · SP 4.2.4, K4.2.9

Pengaruh keagamaan boleh berkembang merentas sempadan wilayah. Selepas Kalinga, Asoka menghentikan perluasan fizikal dan menyokong penyebaran agama Buddha. Peraturan pemerintahannya dipahat pada tiang batu. Pada zaman Gupta, agama Hindu menjadi asas penting dalam kebudayaan dan pemerintahan. Perbandingan ini menunjukkan bahawa pengaruh sesebuah kerajaan juga berkembang melalui kepercayaan dan budaya.

• Tiang Asoka memuatkan peraturan dan undang-undang.

• Mahendra mengetuai misi Buddha ke Sri Lanka; Sona dan Uttara ke Asia Tenggara.

• Zaman Gupta dikenali sebagai zaman keemasan agama Hindu.

• Samudragupta dikenali sebagai Kaviraja kerana minat terhadap puisi keagamaan.

Fikir: Bagaimanakah perluasan keagamaan berbeza daripada perluasan fizikal?
Penerangan: Perluasan keagamaan menyebarkan pengaruh merentas sempadan tanpa perlu menguasai wilayah secara ketenteraan.

7.2a Tamadun China: Lokasi dan Perkembangannya

Buku teks, hlm. 146-147 · SP 4.2.1

Peningkatan Tamadun China berpusat di sekitar Lembah Sungai Huang He yang subur dan strategik. Shi Huangdi menyatukan China pada zaman Qin. Selepasnya, Dinasti Han diasaskan oleh Liu Bang. Kestabilan pemerintahan membantu perkembangan ekonomi dan sosial. Pada zaman Han, Laluan Sutera dan pemilihan pegawai kerajaan menjadi antara perkembangan yang penting.

• Qin berpusat di Xianyang.

• Liu Bang menggunakan gelaran Maharaja Gaozu.

• Han Awal berpusat di Chang'an; Han Akhir di Loyang.

• Laluan Sutera menghubungkan China dengan empayar Rom melalui perdagangan daratan.

Fikir: Apakah dua pusat pemerintahan Han mengikut tahapnya?
Penerangan: Chang'an bagi Han Awal dan Loyang bagi Han Akhir.

7.2b Perkembangan Pendidikan dalam Tamadun China

Buku teks, hlm. 148 · SP 4.2.5

Pendidikan bermula sejak Shang dan berkembang pada zaman Zhou. Konfusius menjadi tokoh pemikiran yang berpengaruh. Qin menekankan perundangan serta menyeragamkan tulisan. Han pula mengembangkan pembelajaran Konfusianisme melalui sekolah tinggi dan sekolah di daerah serta wilayah. Penghasilan kertas oleh Cai Lun turut membantu pembelajaran kerana bahan itu digunakan dengan meluas.

• Lun Yu atau Analects ialah karya terkenal Konfusius.

• Han Fei Zi dikaitkan dengan ketegasan undang-undang dalam pendidikan Qin.

• Sekolah tinggi Han ditubuhkan di Chang'an.

• Bahan kertas termasuk kulit pokok, serpihan rami kain dan jaring.

Fikir: Apakah perbezaan penekanan pendidikan Qin dengan Han?
Penerangan: Qin menekankan pemahaman perundangan, manakala Han menekankan ajaran Konfusianisme.

7.2c Matlamat Sistem Pendidikan dan Tahap Sistem Pendidikan

Buku teks, hlm. 149 · SP 4.2.5, K4.2.6

Pendidikan menyediakan individu untuk peperiksaan dan perkhidmatan kerajaan, di samping memupuk moral serta mengekalkan ajaran Konfusianisme. Golongan terpelajar mempunyai kedudukan sosial yang tinggi. Pembelajaran berkembang melalui tiga peringkat. Murid bermula dengan hafalan, kemudian menulis karangan dan sajak, sebelum mentafsir teks serta mempelajari etika dan tanggungjawab kepada negara.

• Rendah: hafalan tulisan dan buku suci.

• Menengah: penulisan karangan dan sajak.

• Tinggi: terjemahan, tafsiran, etika, adat dan tanggungjawab rakyat.

• Pemilihan pegawai kerajaan ialah satu matlamat pendidikan.

Fikir: Pada peringkat manakah penulisan sajak diberi tumpuan?
Penerangan: Peringkat menengah.

7.2d Peperiksaan

Buku teks, hlm. 150-152 · SP 4.2.5

Peperiksaan perkhidmatan awam membuka jalan kepada jawatan kerajaan dan penghormatan sosial. Dalam sistem yang dihuraikan buku teks, calon lelaki bersaing tanpa mengira asal sosial. Kawalannya ketat dan kandungannya berasaskan Sembilan Buku Suci. Tiga tahap peperiksaan menawarkan kedudukan berbeza, dengan kelulusan tertinggi membawa pangkat tinggi serta keistimewaan kepada calon dan keluarganya.

• Xiucai: peringkat daerah, peperiksaan sehari.

• Juren: ibu kota daerah, tiga hari; calon mesti lulus tahap pertama.

• Jinshi: ibu kota kerajaan, peperiksaan 13 hari.

• Sembilan Buku Suci terdiri daripada Empat Buku dan Lima Kitab.

• Peniruan dikenakan hukuman; sistem peperiksaan diseragamkan di seluruh empayar.

Fikir: Mengapakah calon perlu mematuhi peraturan peperiksaan?
Penerangan: Peraturan membantu mengelakkan penipuan dan memastikan pemilihan pegawai berdasarkan pencapaian.

7.2e Proses Membuat Kertas

Buku teks, hlm. 153 · SP 4.2.5, K4.2.6

Buku teks menggambarkan pembuatan kertas sebagai kerja berperingkat. Bahan dikumpulkan dan direndam sebelum direbus. Hasil rebusan dihimpunkan lalu dikacau sehingga pekat, kemudian dihampar dan dijemur. Penghasilan bahan pembelajaran ini menyokong pendidikan. Pendidikan yang teratur pula menyediakan pelajar dan sarjana yang mampu melaksanakan tugas pentadbiran dengan bertanggungjawab.

• Bahan asas merangkumi kulit pokok, serpihan rami kain dan jaring ikan.

• Selepas direbus, bahan dikacau sehingga menjadi cecair pekat.

• Bahan dihampar pada tikar dan dijemur sebelum kertas disusun.

• Pendidikan membantu perubahan dan pembangunan negara.

Fikir: Mengapakah teknologi kertas penting kepada pendidikan?
Penerangan: Kertas menyediakan bahan yang dapat digunakan secara meluas untuk pembelajaran.

Latihan objektif · 40 soalan

Arahan: Pilih satu jawapan terbaik, A, B, C atau D. Setiap soalan membawa 1 markah.

Tahap Asas, Faham dan Aplikasi digunakan sebagai panduan latihan; bukan pengelasan rasmi peperiksaan.

01. Seorang murid menandakan pusat perkembangan India selepas berakhirnya Tamadun Indus. Kawasan manakah patut ditandakannya?

A. Lembah Tigris
B. Lembah Huang He
C. Lembah Nil
D. Lembah Ganges

B7Q01 · Subtopik 7.1 · Asas

02. Sebuah peta menunjukkan janapada bergabung menjadi kerajaan yang lebih besar. Apakah istilah bagi kerajaan lebih besar itu?

A. Magadha
B. Janapada
C. Pataliputra
D. Mahajanapada

B7Q02 · Subtopik 7.1 · Faham

03. Kedudukan Magadha di Lembah Ganges memberikan kelebihan ekonomi yang mana?

A. Menguasai laluan daratan ke Rom
B. Mengawal laluan perdagangan sungai
C. Menguasai perdagangan di Laut Merah
D. Mengawal pelabuhan di Laut Mediterranean

B7Q03 · Subtopik 7.1 · Faham

04. Sebuah kerajaan mahu menambah kawasan di bawah pengaruhnya dan mengatasi kerajaan saingan. Usaha ini merujuk kepada apa?

A. Perluasan kuasa
B. Penyeragaman tulisan
C. Pembentukan kasta
D. Pengkhususan pekerjaan

B7Q04 · Subtopik 7.1 · Faham

05. Perbendaharaan sebuah kerajaan tidak mampu membiayai kempen yang dirancang. Faktor perluasan kuasa manakah paling terjejas?

A. Dasar pemerintahan
B. Sumber manusia
C. Kewangan
D. Diplomasi keagamaan

B7Q05 · Subtopik 7.1 · Aplikasi

06. Wilayah baharu memerlukan pegawai yang cukup supaya urusannya berjalan teratur. Faktor manakah berkaitan secara langsung?

A. Diplomasi keagamaan
B. Kedudukan geografi
C. Kekuatan ketenteraan
D. Sumber manusia

B7Q06 · Subtopik 7.1 · Aplikasi

07. Pemerintah menyebarkan pengaruh melalui hubungan keagamaan dan nilai kemanusiaan. Pendekatan ini menunjukkan kepentingan apa?

A. Pengumpulan cukai
B. Penaklukan wilayah
C. Penguasaan ketenteraan
D. Diplomasi keagamaan

B7Q07 · Subtopik 7.1 · Faham

08. Kerajaan X mengakui takluk lalu mematuhi peraturan kerajaan Y. Situasi ini menggambarkan bentuk perluasan yang mana?

A. Pertukaran barangan
B. Perluasan fizikal
C. Perluasan keagamaan
D. Pertukaran budaya

B7Q08 · Subtopik 7.1 · Faham

09. Dalam catatan tentera Nanda, apakah maksud pasukan infantri?

A. Tentera bergajah
B. Tentera laut
C. Tentera berkuda
D. Tentera berjalan kaki

B7Q09 · Subtopik 7.1 · Asas

10. Pusat pemerintahan Nanda terletak di bandar yang kini dikenali sebagai Patna. Apakah nama sejarahnya?

A. Xianyang
B. Loyang
C. Alexandria
D. Pataliputra

B7Q10 · Subtopik 7.1 · Asas

11. Mengapakah angka tentera bergajah, kavalri dan infantri penting ketika menerangkan pemerintahan Chandragupta Maurya?

A. Menunjukkan keutamaan peperiksaan pegawai
B. Menunjukkan penghapusan semua pasukan perang
C. Menunjukkan penolakan terhadap penaklukan
D. Menunjukkan pergantungan pada kekuatan tentera

B7Q11 · Subtopik 7.1 · Faham

12. Selepas menyaksikan korban dan kehilangan harta di Kalinga, apakah perubahan sikap pemerintahan Asoka?

A. Lebih bergantung pada kekerasan semata-mata
B. Lebih menolak kebajikan rakyat
C. Lebih mengutamakan penaklukan tanpa batas
D. Lebih toleran dan bertanggungjawab

B7Q12 · Subtopik 7.1 · Faham

13. Tokoh manakah menerajui perluasan kuasa Gupta pada tahun 320 M hingga 335 M?

A. Asoka
B. Samudragupta
C. Chandragupta I
D. Chandragupta Maurya

B7Q13 · Subtopik 7.1 · Asas

14. Mengapakah tiang batu Asoka penting sebagai bukti pentadbiran?

A. Mengandungi keputusan peperiksaan pegawai
B. Mengandungi peraturan dan undang-undang
C. Mengandungi catatan latihan kavalri sahaja
D. Mengandungi senarai harga pasar sahaja

B7Q14 · Subtopik 7.1 · Faham

15. Pasangan manakah dikaitkan dengan misi penyebaran agama Buddha ke Asia Tenggara pada zaman Asoka?

A. Sona dan Uttara
B. Chandragupta I dan Samudragupta
C. Kautilya dan Chandragupta Maurya
D. Mahendra dan Asoka

B7Q15 · Subtopik 7.1 · Asas

16. Kebudayaan dan pemerintahan Gupta banyak berasaskan Hindu. Apakah gambaran zaman ini dalam buku teks?

A. Zaman kemerosotan kebudayaan Hindu
B. Zaman keemasan agama Hindu
C. Zaman penghapusan kegiatan kesusasteraan
D. Zaman penggantian Hindu oleh Buddha

B7Q16 · Subtopik 7.1 · Faham

17. Minat Samudragupta terhadap puisi keagamaan berkaitan dengan gelaran yang mana?

A. Gaozu
B. Kaviraja
C. Han Wu Di
D. Shi Huangdi

B7Q17 · Subtopik 7.1 · Asas

18. Berdasarkan iktibar perluasan kuasa India, pendekatan manakah paling membantu kesejahteraan masyarakat?

A. Mengukur kejayaan melalui kemusnahan lawan
B. Mengutamakan persaingan sehingga berkonflik
C. Menghargai keamanan dan bekerjasama
D. Mengabaikan kesan tindakan kepada rakyat

B7Q18 · Subtopik 7.1 · Aplikasi

19. Dinasti Qin dan Han berkembang di sekitar lembah sungai yang mana?

A. Huang He
B. Nil
C. Indus
D. Ganges

B7Q19 · Subtopik 7.2 · Asas

20. Apabila melabelkan pusat pemerintahan Dinasti Qin, nama manakah tepat?

A. Baghdad
B. Loyang
C. Pataliputra
D. Xianyang

B7Q20 · Subtopik 7.2 · Asas

21. Liu Bang mengasaskan Han dan kemudian menggunakan gelaran apa?

A. Maharaja Shi Huangdi
B. Maharaja Han Wu Di
C. Maharaja Gaozu
D. Maharani Dowager Cixi

B7Q21 · Subtopik 7.2 · Asas

22. Seorang murid menyusun pusat Han mengikut urutan Han Awal kemudian Han Akhir. Urutan manakah tepat?

A. Loyang kemudian Chang'an
B. Chang'an kemudian Loyang
C. Xianyang kemudian Pataliputra
D. Pataliputra kemudian Xianyang

B7Q22 · Subtopik 7.2 · Faham

23. Bagaimanakah pembukaan Laluan Sutera menyokong peningkatan Han?

A. Menggantikan semua perjalanan darat dengan laut
B. Menghubungkan pertanian China dengan Sungai Nil sahaja
C. Menghadkan pertukaran barang dalam satu bandar
D. Menghubungkan perdagangan daratan China dengan Rom

B7Q23 · Subtopik 7.2 · Faham

24. Lun Yu atau Analects dikaitkan dengan pemikiran tokoh yang mana?

A. Sima Qian
B. Cai Lun
C. Konfusius
D. Han Fei Zi

B7Q24 · Subtopik 7.2 · Asas

25. Pendidikan Qin menekankan gagasan Han Fei Zi. Apakah tumpuan gagasan itu?

A. Penulisan karangan dan sajak sebagai tumpuan
B. Tafsiran buku suci serta etika upacara
C. Ketegasan undang-undang untuk mengawal tingkah laku
D. Hafalan buku suci tanpa pemahaman makna

B7Q25 · Subtopik 7.2 · Faham

26. Apakah tindakan Shi Huangdi yang membantu menjadikan sistem pendidikan lebih tersusun?

A. Menyeragamkan sistem tulisan
B. Memperkenalkan pembuatan kertas
C. Menubuhkan sekolah tinggi di Chang'an
D. Menyusun buku sejarah Shiji

B7Q26 · Subtopik 7.2 · Faham

27. Apakah hubungan sumbangan Cai Lun dengan kemajuan pembelajaran?

A. Sistem tulisan diseragamkan di seluruh kerajaan
B. Sekolah tinggi pertama ditubuhkan di Chang'an
C. Kertas dapat digunakan secara meluas di sekolah
D. Undang-undang menjadi asas pendidikan Qin

B7Q27 · Subtopik 7.2 · Faham

28. Seorang murid menghafal tulisan dan buku suci tanpa perlu memahami makna. Ini menggambarkan tahap yang mana?

A. Pemilihan pegawai kerajaan
B. Pendidikan rendah
C. Pendidikan tinggi
D. Pendidikan menengah

B7Q28 · Subtopik 7.2 · Asas

29. Latihan menulis karangan dan sajak paling berkaitan dengan peringkat apa?

A. Pendidikan menengah
B. Peperiksaan Jinshi
C. Pendidikan rendah
D. Pendidikan tinggi

B7Q29 · Subtopik 7.2 · Asas

30. Pelajar mentafsir buku suci serta mempelajari etika dan tanggungjawab kepada negara. Apakah tahapnya?

A. Peperiksaan Xiucai
B. Pendidikan tinggi
C. Pendidikan rendah
D. Pendidikan menengah

B7Q30 · Subtopik 7.2 · Faham

31. Kerajaan China menggunakan pendidikan untuk menyediakan tenaga pentadbiran. Matlamat manakah paling langsung berkaitan?

A. Memilih pegawai kerajaan
B. Melatih pedagang laluan daratan
C. Menyusun tentera di sempadan
D. Menentukan pengganti maharaja

B7Q31 · Subtopik 7.2 · Faham

32. Susunan hierarki sosial dari kedudukan tertinggi yang manakah menepati huraian pendidikan China?

A. Artisan, pedagang, terpelajar, petani
B. Pedagang, artisan, petani, terpelajar
C. Terpelajar, petani, artisan, pedagang
D. Petani, terpelajar, pedagang, artisan

B7Q32 · Subtopik 7.2 · Asas

33. Calon dikawal sebelum peperiksaan dan hukuman dikenakan terhadap peniruan. Apakah tujuan langsung kawalan ini?

A. Mengurangkan kandungan Sembilan Buku Suci
B. Mengehadkan calon kepada keturunan bangsawan
C. Mengelakkan penipuan dalam peperiksaan
D. Mengutamakan calon yang ditaja kampung

B7Q33 · Subtopik 7.2 · Faham

34. Pernyataan manakah tepat tentang calon peperiksaan perkhidmatan awam China yang dihuraikan?

A. Hanya pedagang kaya boleh memohon
B. Lelaki daripada pelbagai latar sosial dibenarkan
C. Semua wanita diwajibkan menjadi calon
D. Hanya lelaki daripada keluarga raja dibenarkan

B7Q34 · Subtopik 7.2 · Asas

35. Kandungan peperiksaan berdasarkan Empat Buku dan Lima Kitab. Apakah nama himpunan tersebut?

A. Sembilan Buku Suci
B. Shiji
C. Lun Yu atau Analects
D. Arthasastra

B7Q35 · Subtopik 7.2 · Asas

36. Calon menduduki Xiucai pada peringkat daerah. Berapa lama tempoh peperiksaan itu?

A. Sehari
B. Tiga belas hari
C. Tiga hari
D. Tujuh hari

B7Q36 · Subtopik 7.2 · Asas

37. Apakah syarat pencapaian yang dinyatakan sebelum seseorang boleh menduduki Juren?

A. Telah lulus peperiksaan tahap pertama
B. Telah memperoleh jawatan tanpa peperiksaan
C. Telah dilantik sebagai pegawai tertinggi
D. Telah lulus peperiksaan tahap ketiga

B7Q37 · Subtopik 7.2 · Faham

38. Peperiksaan Jinshi yang berlangsung selama 13 hari diadakan di mana?

A. Ibu kota kerajaan
B. Peringkat daerah
C. Ibu kota daerah
D. Sekolah tinggi Chang’an

B7Q38 · Subtopik 7.2 · Asas

39. Karya Shiji yang mengisahkan sejarah China hingga 90 SM ditulis oleh siapa?

A. Dong Zhongshu
B. Sima Qian
C. Cai Lun
D. Han Fei Zi

B7Q39 · Subtopik 7.2 · Asas

40. Sebuah sekolah mahu mencontohi iktibar pendidikan dalam Tamadun China. Keutamaan manakah paling selaras?

A. Menghadkan pembelajaran kepada hafalan sahaja
B. Mengutamakan ganjaran tanpa penguasaan ilmu
C. Membina ilmu dan tanggungjawab untuk berkhidmat
D. Menolak penilaian dan tanggungjawab murid

B7Q40 · Subtopik 7.2 · Aplikasi

Skema jawapan & penerangan

Semak alasan jawapan. Jika tersalah, baca semula subtopik dan halaman buku teks yang ditunjukkan.

01 **D**	02 **D**	03 **B**	04 **A**	05 **C**	06 **D**	07 **D**	08 **B**	09 **D**	10 **D**
11 **D**	12 **D**	13 **C**	14 **B**	15 **A**	16 **B**	17 **B**	18 **C**	19 **A**	20 **D**
21 **C**	22 **B**	23 **D**	24 **C**	25 **C**	26 **A**	27 **C**	28 **B**	29 **A**	30 **B**
31 **A**	32 **C**	33 **C**	34 **B**	35 **A**	36 **A**	37 **A**	38 **A**	39 **B**	40 **C**

01. D · Lembah Ganges

Pusat perkembangan India beralih daripada Lembah Indus ke Lembah Ganges.

Buku teks hlm. 140 · SP 4.2.1 · Subtopik 7.1

02. D · Mahajanapada

Kerajaan yang lebih besar dalam perkembangan India dikenali sebagai mahajanapada.

Buku teks hlm. 140 · SP 4.2.1 · Subtopik 7.1

03. B · Mengawal laluan perdagangan sungai

Magadha dapat mengawal laluan perdagangan utama di Sungai Ganges.

Buku teks hlm. 140 · SP 4.2.1 · Subtopik 7.1

04. A · Perluasan kuasa

Perluasan kuasa melibatkan penguasaan kawasan atau pertambahan pengaruh terhadap pihak lain.

Buku teks hlm. 141 · SP 4.2.4 · Subtopik 7.1

05. C · Kewangan

Perbendaharaan yang mencukupi diperlukan untuk membiayai perluasan kuasa.

Buku teks hlm. 141 · SP 4.2.4 · Subtopik 7.1

06. D · Sumber manusia

Sumber manusia yang mencukupi membantu kerajaan ditadbir dengan berkesan.

Buku teks hlm. 141 · SP 4.2.4 · Subtopik 7.1

07. D · Diplomasi keagamaan

Diplomasi keagamaan menggunakan agama dan kemanusiaan dalam perkembangan pengaruh kerajaan.

Buku teks hlm. 141 · SP 4.2.4 · Subtopik 7.1

08. B · Perluasan fizikal

Pengakuan takluk dan pematuhan kepada kerajaan yang menang termasuk dalam perluasan fizikal.

Buku teks hlm. 142 · SP 4.2.4 · Subtopik 7.1

09. D · Tentera berjalan kaki

Buku teks menjelaskan infantri sebagai tentera berjalan kaki.

Buku teks hlm. 142 · SP 4.2.4 · Subtopik 7.1

10. D · Pataliputra

Pataliputra, yang dikenal sebagai Patna pada masa kini dalam buku teks, ialah pusat pemerintahan Nanda.

Buku teks hlm. 142 · SP 4.2.4 · Subtopik 7.1

11. D · Menunjukkan pergantungan pada kekuatan tentera

Perluasan kuasa Chandragupta Maurya sangat bergantung pada kekuatan ketenteraan.

Buku teks hlm. 143 · SP 4.2.4 · Subtopik 7.1

12. D · Lebih toleran dan bertanggungjawab

Kemusnahan Kalinga menyedarkan Asoka lalu mendorong pemerintahan yang lebih toleran dan bertanggungjawab.

Buku teks hlm. 143 · SP 4.2.4 · Subtopik 7.1

13. C · Chandragupta I

Buku teks mengaitkan tempoh 320 M hingga 335 M dengan pemerintahan Chandragupta I dalam Dinasti Gupta.

Buku teks hlm. 144 · SP 4.2.4 · Subtopik 7.1

14. B · Mengandungi peraturan dan undang-undang

Peraturan serta undang-undang pemerintahan Asoka diukir pada tiang batu.

Buku teks hlm. 144 · SP 4.2.4 · Subtopik 7.1

15. A · Sona dan Uttara

Misi ke Asia Tenggara diketuai oleh Sona dan Uttara.

Buku teks hlm. 144 · SP 4.2.4 · Subtopik 7.1

16. B · Zaman keemasan agama Hindu

Penekanan pemerintah Gupta terhadap Hindu menyebabkan zaman itu dikenali sebagai zaman keemasan agama Hindu.

Buku teks hlm. 145 · SP 4.2.4 · Subtopik 7.1

17. B · Kaviraja

Samudragupta diberi gelaran Kaviraja, yang bermaksud raja penyair.

Buku teks hlm. 145 · SP 4.2.4 · Subtopik 7.1

18. C · Menghargai keamanan dan bekerjasama

Rumusan buku teks menekankan keamanan dan kerjasama untuk keselamatan serta kesejahteraan negara.

Buku teks hlm. 145 · SP K4.2.9 · Subtopik 7.1

19. A · Huang He

Lembah Sungai Huang He kekal sebagai lokasi peningkatan Tamadun China.

Buku teks hlm. 146 · SP 4.2.1 · Subtopik 7.2

20. D · Xianyang

Pusat pemerintahan Dinasti Qin terletak di Xianyang.

Buku teks hlm. 146 · SP 4.2.1 · Subtopik 7.2

21. C · Maharaja Gaozu

Liu Bang menggunakan gelaran Maharaja Gaozu selepas mengasaskan Dinasti Han.

Buku teks hlm. 147 · SP 4.2.1 · Subtopik 7.2

22. B · Chang'an kemudian Loyang

Han Awal berpusat di Chang'an, manakala Han Akhir berpusat di Loyang.

Buku teks hlm. 147 · SP 4.2.1 · Subtopik 7.2

23. D · Menghubungkan perdagangan daratan China dengan Rom

Laluan Sutera ialah rangkaian perdagangan daratan yang menghubungkan China hingga empayar Rom.

Buku teks hlm. 147 · SP 4.2.1 · Subtopik 7.2

24. C · Konfusius

Lun Yu atau Analects dikenal sebagai karya terkenal Konfusius dalam buku teks.

Buku teks hlm. 148 · SP 4.2.5 · Subtopik 7.2

25. C · Ketegasan undang-undang untuk mengawal tingkah laku

Han Fei Zi mengutamakan ketegasan undang-undang dalam mengawal tingkah laku manusia.

Buku teks hlm. 148 · SP 4.2.5 · Subtopik 7.2

26. A · Menyeragamkan sistem tulisan

Penyeragaman tulisan oleh Shi Huangdi membantu penyusunan sistem pendidikan.

Buku teks hlm. 148 · SP 4.2.5 · Subtopik 7.2

27. C · Kertas dapat digunakan secara meluas di sekolah

Teknologi pembuatan kertas Cai Lun membantu pembelajaran kerana penggunaannya meluas di sekolah.

Buku teks hlm. 148 · SP 4.2.5 · Subtopik 7.2

28. B · Pendidikan rendah

Pendidikan rendah memberikan tumpuan kepada hafalan tulisan serta buku suci.

Buku teks hlm. 149 · SP 4.2.5 · Subtopik 7.2

29. A · Pendidikan menengah

Penulisan karangan dan sajak ialah tumpuan pendidikan menengah.

Buku teks hlm. 149 · SP 4.2.5 · Subtopik 7.2

30. B · Pendidikan tinggi

Pendidikan tinggi melibatkan tafsiran buku suci, etika, adat dan tanggungjawab rakyat.

Buku teks hlm. 149 · SP 4.2.5 · Subtopik 7.2

31. A · Memilih pegawai kerajaan

Pemilihan pegawai kerajaan merupakan satu matlamat sistem pendidikan China.

Buku teks hlm. 149 · SP 4.2.5 · Subtopik 7.2

32. C · Terpelajar, petani, artisan, pedagang

Buku teks meletakkan golongan terpelajar di atas petani, kemudian artisan dan pedagang.

Buku teks hlm. 149 · SP 4.2.5 · Subtopik 7.2

33. C · Mengelakkan penipuan dalam peperiksaan

Kawalan ketat dan hukuman membantu mencegah penipuan dalam peperiksaan.

Buku teks hlm. 151 · SP 4.2.5 · Subtopik 7.2

34. B · Lelaki daripada pelbagai latar sosial dibenarkan

Buku teks menyatakan calon lelaki dibenarkan tanpa mengira latar belakang atau status sosial.

Buku teks hlm. 151 · SP 4.2.5 · Subtopik 7.2

35. A · Sembilan Buku Suci

Empat Buku bersama-sama Lima Kitab dikenali sebagai Sembilan Buku Suci.

Buku teks hlm. 151 · SP 4.2.5 · Subtopik 7.2

36. A · Sehari

Peperiksaan Xiucai berlangsung selama sehari.

Buku teks hlm. 152 · SP 4.2.5 · Subtopik 7.2

37. A · Telah lulus peperiksaan tahap pertama

Juren hanya terbuka kepada calon yang sudah lulus tahap pertama.

Buku teks hlm. 152 · SP 4.2.5 · Subtopik 7.2

38. A · Ibu kota kerajaan

Jinshi dijalankan di ibu kota kerajaan.

Buku teks hlm. 152 · SP 4.2.5 · Subtopik 7.2

39. B · Sima Qian

Sima Qian menulis Shiji, sebuah karya sejarah China.

Buku teks hlm. 152 · SP 4.2.5 · Subtopik 7.2

40. C · Membina ilmu dan tanggungjawab untuk berkhidmat

Buku teks menghubungkan pendidikan berkesan dengan pelajar dan pentadbir yang bertanggungjawab serta pembangunan negara.

Buku teks hlm. 153 · SP K4.2.6 · Subtopik 7.2

Sumber dan skop

Kandungan fakta: Sejarah Tingkatan 1, KSSM, KPM/DBP, cetakan pertama 2016, ISBN 978-983-49-1119-5. Standard dirujuk kepada DSKP KSSM Sejarah Tingkatan 1, KPM, terbitan 2016. Struktur bab disemak dengan Perincian DSKP dan Buku Teks Sejarah Tingkatan 1 pada portal Jabatan Muzium Malaysia.

Buka sumber buku teks KPM · DSKP KPM · Buka pemetaan DSKP

Nota ini ringkasan; gunakan bersama buku teks. Soalan dan penerangan ditulis semula secara asli. Tiada halaman atau latihan buku teks asal disertakan.

© 2026 LauPeh, setakat hak yang boleh dilindungi. Bahan asal untuk pembelajaran percuma.

SEJARAH TINGKATAN 1 · SESI 2026 · BAB 08

Tamadun Islam dan Sumbangannya

Bab ini meneliti masyarakat Arab sebelum Islam, perkembangan Tamadun Islam, kepimpinan Nabi Muhammad SAW serta sumbangan dalam pentadbiran, ekonomi, ilmu dan seni bina. Istilah serta huraian agama dipelajari dalam konteks buku teks Sejarah KPM.

SUMBANGAN TAMADUN ISLAM · HLM. 174–185

POLITIK **Pentadbiran** Kepimpinan dan kerjasama masyarakat.	EKONOMI **Kemakmuran** Perdagangan, pertanian dan Baitulmal.
SOSIAL **Perkembangan ilmu** Pendidikan dan sumbangan ilmuan.	SENI BINA **Fungsi & keindahan** Reka bentuk disesuaikan dengan iklim dan budaya.

40 soalan objektif + skema berpenerangan

Nama: _____ Kelas: _____

Tarikh: _____ Markah: _____ / 40

Cara menggunakan buku latihan

1. Baca nota ringkas bersama buku teks.
2. Jawab semua 40 soalan tanpa membuka skema.
3. Semak penerangan dan baca semula halaman yang dirujuk.

Rujukan kandungan: buku teks KPM/DBP, cetakan pertama 2016, halaman 158–189. Kod SP merujuk standard pembelajaran.

Soalan asli untuk ulang kaji, bukan soalan rasmi atau ramalan peperiksaan. Bahan berbantu AI; semakan guru secara bebas belum dibuat.

Nota ringkas

8.1a Latar Belakang Masyarakat Arab Sebelum Kedatangan Islam

Buku teks, hlm. 160 · SP 4.3.1

Masyarakat Arab tinggal di Semenanjung Tanah Arab yang mempunyai beberapa wilayah. Makkah, Madinah dan Taif di Hijaz berkembang melalui pertanian dan perdagangan. Buku teks menggunakan istilah Zaman Jahiliah bagi latar masyarakat sebelum kedatangan Islam, termasuk kemerosotan ekonomi dan kehidupan tanpa nabi serta kitab suci sebagai panduan pada zaman tersebut.

• Wilayah yang dihuraikan termasuk Hijaz, Najd, Yaman, Hadramaut dan Oman.

• Semenanjung ini bersempadan dengan Laut Merah, Laut Arab dan Teluk Parsi.

• Keruntuhan Empangan Maarib dikaitkan dengan kemerosotan ekonomi.

Fikir: Apakah tiga kota penting di Hijaz?
Penerangan: Makkah, Madinah dan Taif.

8.1b Sistem Masyarakat Jahiliah: Politik dan Ekonomi

Buku teks, hlm. 161-162 · SP 4.3.1

Masyarakat berkabilah dipimpin oleh syeikh yang mempunyai sifat kepimpinan dan sokongan ahli. Kaum Hadhari tinggal di kota, sementara Badwi menjalani kehidupan nomad. Kegiatan ekonomi bergantung pada keadaan setempat, termasuk pertanian, ternakan dan perdagangan. Rombongan kafilah membawa dagangan merentasi padang pasir. Semangat assabiyah pula menekankan kesetiaan berasaskan keturunan kabilah.

• Syeikh perlu matang, berani, disukai dan mampu mempertahankan puak.

• Badwi berpindah untuk mendapatkan rumput dan air bagi ternakan.

• Sistem tukar barang digunakan untuk mendapatkan keperluan.

• Makkah berkembang sebagai pusat dagangan di Hijaz.

Fikir: Mengapakah sebahagian kaum Badwi sering berpindah?
Penerangan: Mereka mencari rumput dan air untuk binatang ternakan.

8.1c Sistem Masyarakat Jahiliah: Sosial

Buku teks, hlm. 163-164 · SP 4.3.1

Buku teks menghuraikan kepelbagaian agama, kepercayaan dan adat dalam masyarakat Arab ketika itu. Terdapat amalan yang menjejaskan maruah wanita dan hamba, serta amalan seperti perjudian dan tilik nasib. Pada masa yang sama, masyarakat turut mempunyai sifat baik seperti menepati janji, melindungi tetamu dan membantu pengembara. Kegiatan sastera juga mendapat tempat.

• Kepercayaan yang dibincangkan: Wathani, Majusi, Yahudi, Nasrani, animisme dan Hunafa'.

• Hunafa' mengikuti ajaran Nabi Ibrahim AS.

• Karya sastera dipersembahkan dalam temasya di Pasar Ukaz.

• Sifat memuliakan tetamu dan membantu golongan lemah turut diamalkan.

Fikir: Mengapakah gambaran masyarakat perlu meliputi amalan baik dan buruk?
Penerangan: Supaya penilaian sejarah mengambil kira kepelbagaian kehidupan masyarakat yang dihuraikan buku teks.

8.2a Nabi Muhammad SAW sebagai Pemimpin Agama Islam

Buku teks, hlm. 165-166 · SP 4.3.2

Buku teks menandai permulaan Tamadun Islam melalui penerimaan wahyu pertama oleh Nabi Muhammad SAW di Gua Hira'. Penekanan membaca dan menulis dikaitkan dengan pembinaan ilmu. Dakwah berlangsung secara rahsia sebelum terang-terangan. Selepas berhijrah ke Madinah, baginda memimpin masyarakat dan merangka Piagam Madinah. Penyampaian Islam turut menggunakan utusan diplomatik dan kegiatan perdagangan.

• Wahyu pertama ialah Surah al-Alaq, ayat 1 hingga 5.

• Dakwah rahsia berlangsung selama tiga tahun, termasuk di rumah al-Arqam.

• Dakwah terang-terangan dimulakan melalui pertemuan di Bukit Safa.

• Sifat kepimpinan yang dihuraikan: siddiq, amanah, tabligh dan fatanah.

Fikir: Apakah hubungan semangat Iqra' dengan pembinaan tamadun?
Penerangan: Membaca dan menulis menjadi asas perkembangan ilmu pengetahuan.

8.2b Penyebaran Islam pada Zaman Khulafa al-Rasyidin

Buku teks, hlm. 167 · SP 4.3.2

Selepas kewafatan Nabi Muhammad SAW, kepimpinan diteruskan oleh empat orang sahabat yang dikenali sebagai Khulafa al-Rasyidin. Wilayah Islam berkembang, lalu pentadbiran perlu disusun. Umar membahagikan wilayah bagi memudahkan urusan, manakala Uthman melantik gabenor. Buku teks menghubungkan perkembangan tersebut dengan pertambahan kawasan pentadbiran dan pemantapan masyarakat Islam.

• Urutan: Abu Bakar al-Siddiq, Umar bin al-Khattab, Uthman bin Affan dan Ali bin Abi Talib.

• Abu Bakar mengetuai peperangan al-Riddah.

• Pembukaan wilayah pada zaman Umar meliputi Iraq, Syam dan Mesir.

• Wilayah Islam terus berkembang pada zaman Uthman dan Ali.

Fikir: Mengapakah pembahagian wilayah dan pelantikan gabenor diperlukan?
Penerangan: Untuk memudahkan pentadbiran kawasan Islam yang semakin luas.

8.2c Penyebaran Islam pada Zaman Kerajaan-kerajaan Islam

Buku teks, hlm. 168 · SP 4.3.2

Perkembangan Islam diteruskan oleh kerajaan Bani Umaiyah, Bani Abbasiyah dan Turki Uthmaniyah. Pusat pemerintahan serta kawasan pengaruh setiap kerajaan berbeza. Sepanyol menjadi laluan perkembangan ke Eropah, sementara ilmu berkembang pesat pada zaman Abbasiyah. Uthmaniyah pula memperluas pengaruh di beberapa kawasan Eropah dan Asia serta mencapai Alam Melayu.

• Bani Umaiyah berpusat di Damsyik dan kemudian mempunyai pemerintahan di Cordoba.

• Bani Abbasiyah berpusat di Baghdad.

• Turki Uthmaniyah dihuraikan berpusat di Anatolia.

• Pengaruh Uthmaniyah meluas ke Balkan, Eropah Timur dan kawasan Laut Hitam.

Fikir: Apakah pusat pemerintahan Bani Abbasiyah?
Penerangan: Baghdad.

8.2d Faktor-faktor Penyebaran Islam

Buku teks, hlm. 169 · SP 4.3.2, K4.3.7

Buku teks mengaitkan penyebaran Islam dengan beberapa faktor yang saling menyokong. Ajarannya dihuraikan sebagai seimbang antara kerohanian dan kemajuan dunia. Keterbukaan, kesaksamaan serta dakwah yang bijaksana membantu penerimaan masyarakat. Hubungan diplomatik dan perdagangan menghubungkan masyarakat berlainan tempat, manakala pembukaan wilayah baharu turut memperluas kawasan perkembangan Islam.

• Faktor ajaran: kesyumulan, keterbukaan dan kesaksamaan.

• Faktor hubungan: dakwah, diplomatik dan perdagangan.

• Pembukaan wilayah termasuk Iraq, Syam dan Mesir.

Fikir: Bagaimanakah perdagangan boleh membantu penyebaran agama?
Penerangan: Hubungan baik antara pedagang membolehkan masyarakat luar mengenali ajaran dan amalan mereka.

8.3a Ketokohan Nabi Muhammad SAW sebagai Pemimpin Negara dan Masyarakat

Buku teks, hlm. 170-171 · SP 4.3.3, K4.3.8

Sebagai pemimpin negara, Nabi Muhammad SAW merangka Piagam Madinah dan menjalin hubungan luar. Buku teks menekankan kebebasan masyarakat bukan Islam mengamalkan agama serta adat masing-masing. Sebagai pemimpin masyarakat, baginda menyatukan Muhajirin dan Ansar, mengamalkan perundingan serta memupuk keadilan. Kepimpinan ini dihuraikan melalui tindakan yang membina perpaduan dan kehidupan bersama.

• Piagam Madinah menjadi asas pentadbiran negara.

• Perwakilan dihantar ke Habsyah, Mesir, Byzantium dan Parsi.

• Syura bermaksud perundingan dalam konteks kepimpinan masyarakat.

• Toleransi, hormat-menghormati dan keadilan diberi penekanan.

Fikir: Apakah teladan kepimpinan yang sesuai untuk masyarakat berbilang latar?
Penerangan: Berlaku adil, menghormati agama dan adat serta berunding sebelum membuat keputusan.

8.3b Pembangun Ekonomi

Buku teks, hlm. 171 · SP 4.3.3

Nabi Muhammad SAW menggalakkan perdagangan, pertanian dan hubungan luar bagi memajukan Madinah. Kedudukan bandar pada laluan Yaman ke Syam membantu kegiatan dagangan. Usaha ekonomi disertai prinsip bekerja tekun, mencari rezeki halal dan mengelakkan penindasan. Tanah terbiar dibangunkan semula, manakala pembinaan pasar menyediakan ruang kegiatan jual beli untuk masyarakat.

• Pasar Suq al-Ansar dibangunkan oleh Abdul Rahman bin Auf atas cadangan baginda.

• Pembangunan pasar tidak menyisihkan pesaing Yahudi.

• Pembangunan semula tanah terbiar menambah kegiatan ekonomi.

Fikir: Apakah tujuan pembinaan Suq al-Ansar?
Penerangan: Menyediakan tempat berjual beli dan membangunkan ekonomi masyarakat Islam.

8.3c Pemimpin Tentera

Buku teks, hlm. 172-173 · SP 4.3.3, K4.3.8

Dalam huraian buku teks, kepimpinan tentera Nabi Muhammad SAW melibatkan pertahanan, strategi dan akhlak. Pandangan orang lain didengar ketika merancang tindakan. Tentera tidak dibenarkan membunuh sesuka hati atau merosakkan tanaman. Buku teks turut menghuraikan jihad sebagai usaha bersungguh-sungguh, termasuk menuntut ilmu. Perancangan yang berkesan membantu pembukaan semula kota Makkah.

• Perang Khandak menggunakan strategi bertahan dengan parit.

• Buku teks turut menyebut Perang Badar dan Perang Uhud.

• Pasukan dibahagikan kepada beberapa pemimpin ketika pembukaan Makkah.

• Kesungguhan, perundingan dan disiplin merupakan iktibar kepimpinan.

Fikir: Apakah unsur akhlak dalam kepimpinan tentera yang dihuraikan?
Penerangan: Menjaga batas tindakan, tidak membunuh sesuka hati dan tidak memusnahkan tanaman.

8.4a Sumbangan Tamadun Islam kepada Dunia: Politik

Buku teks, hlm. 174-175 · SP 4.3.4, K4.3.7

Sumbangan politik dihuraikan melalui kehidupan bernegara, keadilan, konsep ummah dan syura. Ketua negara bertanggungjawab terhadap masyarakat. Ummah menekankan kerjasama anggota masyarakat untuk memajukan negara tanpa mengira keturunan. Syura pula menyediakan ruang perbincangan bagi mencapai keputusan. Buku teks menghubungkan keadilan dan toleransi dengan kedamaian dalam kehidupan bersama.

• Khalifah berperanan mentadbir dan menegakkan agama mengikut syariah.

• Keadilan meliputi penduduk berlainan agama dan keturunan.

• Syura menggunakan mesyuarat dan muafakat dalam membuat keputusan.

Fikir: Bagaimanakah syura menyokong keputusan bersama?
Penerangan: Pandangan ahli dibincangkan dalam mesyuarat untuk mencapai keputusan secara muafakat.

8.4b Sumbangan Tamadun Islam kepada Dunia: Ekonomi

Buku teks, hlm. 176-177 · SP 4.3.4, K4.3.7

Ekonomi Islam dalam buku teks menekankan amanah, kebajikan dan kegiatan produktif. Zakat, wakaf serta kutipan cukai membantu pembangunan. Baitulmal mengurus kewangan negara. Perdagangan berkembang melalui gedung perniagaan, sementara sistem pengairan, jalan dan jambatan menyokong kegiatan ekonomi. Larangan riba, penipuan timbangan dan penindasan menekankan keadilan dalam urusan perniagaan.

• Baitulmal berfungsi seperti perbendaharaan negara.

• Sumbernya termasuk zakat, wakaf, cukai dan harta tanpa waris.

• Sistem pengairan Naurah di Syria menjadi contoh kemudahan pertanian.

• Penyelidikan dan penghasilan produk bermutu digalakkan.

Fikir: Mengapakah kemudahan pengairan penting kepada ekonomi?
Penerangan: Bekalan air yang lebih baik membantu meningkatkan hasil pertanian.

8.4c Sumbangan Tamadun Islam kepada Dunia: Sosial

Buku teks, hlm. 178-179 · SP 4.3.4, 4.3.5, K4.3.6

Sumbangan sosial meliputi pendidikan wanita, penyelidikan saintifik dan pusat ilmu. Buku teks menampilkan Siti 'Aisyah sebagai wanita berilmu yang menjadi rujukan agama. Penyelidikan membantu pertanian dan pengeluaran kertas. Masjid serta istana menjadi tempat pendidikan. Di Sepanyol, hubungan sarjana pelbagai agama dan kegiatan penterjemahan memperkaya pembelajaran sains serta falsafah.

• Wanita mendapat peluang pendidikan dan menghadiri majlis ilmu.

• Kajian pertanian melibatkan pengairan, benih dan baja.

• Cordoba dan Toledo menjadi pusat intelektual.

• Masjid di Damsyik, Kufah dan Basrah berfungsi sebagai institusi pendidikan.

Fikir: Mengapakah pusat ilmu menarik pelajar dari tempat lain?
Penerangan: Pusat tersebut menyediakan pembelajaran dan pertemuan sarjana dalam bidang seperti sains dan falsafah.

8.4d Kemunculan Ilmuan Islam

Buku teks, hlm. 180-181 · SP 4.3.5, K4.3.6

Ilmuan Islam menghasilkan kajian dalam pelbagai bidang. Buku teks mengaitkan Jabir dengan kimia, Ibn Sina dengan perubatan dan al-Kindi dengan falsafah. Bidang astronomi, geografi serta matematik turut berkembang. Penulisan, penterjemahan dan penggunaan hasil kajian menyebarkan ilmu kepada masyarakat lain. Sumbangan ini memperlihatkan hubungan antara penyelidikan dan perkembangan tamadun.

• Ibn Sina: al-Qanun fi al-Tib; Jabir: himpunan karya korpus Jabir.

• Al-Battani: astronomi, asas trigonometri dan alat ukuran masa.

• Al-Biruni: kartografi dan geografi; al-Khawarizmi: algebra.

• Ibn Battuta: pelayaran hingga India dan Alam Melayu.

• Al-Kindi menghasilkan karya dalam logik, muzik dan perubatan.

Fikir: Apakah cara hasil kajian ilmuan dapat dimanfaatkan masyarakat lain?
Penerangan: Melalui penulisan, penterjemahan dan penggunaan karya sebagai rujukan.

8.5a Sumbangan Tamadun Islam dalam Bidang Seni Bina

Buku teks, hlm. 182-183 · SP 4.3.5, K4.3.9

Seni bina Islam dihuraikan melalui fungsi bangunan, keselesaan dan keindahan. Masjid Quba' menjadi permulaan sejarah seni bina Islam dalam buku teks. Menara, mihrab dan mimbar mempunyai fungsi berbeza. Penggunaan cahaya, air, hiasan serta pintu melengkung membentuk penampilan ruang. Bangunan juga perlu kukuh, selamat dan sesuai untuk kegiatan ibadat.

• Menara membantu laungan azan didengari dari jauh.

• Mihrab menandakan arah kiblat; mimbar digunakan untuk khutbah atau syarahan.

• Hiasan merangkumi seni khat, ukiran dan kubah.

• Ruang cahaya membantu keselesaan; susun atur memisahkan ruang lelaki dan wanita.

Fikir: Bagaimanakah mihrab berbeza daripada mimbar?
Penerangan: Mihrab menandakan arah kiblat, manakala mimbar digunakan untuk menyampaikan khutbah atau syarahan.

8.5b Menyesuaikan Reka Bentuk dengan Iklim dan Budaya Setempat

Buku teks, hlm. 184-185 · SP 4.3.5, K4.3.9

Seni bina Islam menerima pengaruh keadaan geografi serta budaya setempat. Di Nusantara, banyak tingkap membantu pengudaraan dalam iklim panas dan lembap. Masjid di China pula menunjukkan inspirasi bangunan tradisional tempatan. Masjid Turki Uthmaniyah dan India mempunyai bentuk bumbung serta pintu yang tersendiri. Perbezaan ini menunjukkan hubungan antara fungsi, tempat dan kreativiti.

• Motif geometri, kaligrafi dan arabes memberikan nilai estetika.

• Masjid Tengkera ialah contoh penyesuaian pengudaraan di Nusantara.

• Masjid Sultan Ahmet menggunakan kubah setengah lingkaran pada ruang solat utama.

• Masjid India dikenali dengan pintu gerbang besar, bumbung bawang dan lengkung menirus.

Fikir: Mengapakah tingkap yang banyak sesuai pada masjid di Nusantara?
Penerangan: Tingkap membantu penyejukan dan pengudaraan dalam iklim panas serta lembap.

Latihan objektif · 40 soalan

Arahan: Pilih satu jawapan terbaik, A, B, C atau D. Setiap soalan membawa 1 markah.

Tahap Asas, Faham dan Aplikasi digunakan sebagai panduan latihan; bukan pengelasan rasmi peperiksaan.

01. Makkah, Madinah dan Taif merupakan tiga kota penting dalam wilayah yang mana?

A. Najd
B. Oman
C. Hadramaut
D. Hijaz

B8Q01 · Subtopik 8.1 · Asas

02. Pasangan cara hidup manakah tepat bagi kaum Hadhari dan Badwi sebelum Islam?

A. Hadhari secara nomad; Badwi di kota
B. Hadhari di kapal; Badwi secara nomad
C. Hadhari di kota; Badwi di kapal
D. Hadhari di kota; Badwi secara nomad

B8Q02 · Subtopik 8.1 · Faham

03. Ahli kabilah memilih seorang ketua yang matang, berani dan pandai berpidato. Jawatan apakah yang sedang diisi?

A. Khalifah
B. Syeikh
C. Gabenor
D. Maharaja

B8Q03 · Subtopik 8.1 · Aplikasi

04. Rombongan pedagang membawa barang merentasi padang pasir. Apakah istilah yang digunakan buku teks?

A. Syura
B. Kabilah
C. Kafilah
D. Ummah

B8Q04 · Subtopik 8.1 · Asas

05. Seorang penternak Badwi menukar hasil ternakannya dengan pakaian dan kurma. Apakah bentuk urusan ini?

A. Sistem cukai tanah
B. Sistem tukar barang
C. Sistem zakat
D. Sistem wakaf

B8Q05 · Subtopik 8.1 · Faham

06. Seorang murid mencatat kelompok yang meneruskan ajaran Nabi Ibrahim AS sebelum Islam. Kelompok manakah dimaksudkan?

A. Majusi
B. Wathani
C. Animisme
D. Hunafa'

B8Q06 · Subtopik 8.1 · Asas

07. Tindakan manakah mencerminkan sifat baik masyarakat Arab sebelum Islam yang dicatatkan dalam buku teks?

A. Merebut harta melalui pertelingkahan
B. Membantu pengembara yang tersesat
C. Merendahkan kedudukan golongan hamba
D. Menipu timbangan ketika berniaga

B8Q07 · Subtopik 8.1 · Faham

08. Mengapakah semangat Iqra' dihubungkan dengan perkembangan Tamadun Islam?

A. Membaca dan menulis membina asas ilmu
B. Kebudayaan hanya diwariskan secara lisan
C. Pentadbiran bergantung pada keturunan kabilah
D. Ilmu diperoleh melalui kegiatan ketenteraan sahaja

B8Q08 · Subtopik 8.2 · Faham

09. Dalam peringkat dakwah rahsia, rumah siapakah menjadi tempat penyampaian Islam?

A. Abu Lahab
B. Abdul Rahman bin Auf
C. Umar bin al-Khattab
D. Al-Arqam bin Abi al-Arqam

B8Q09 · Subtopik 8.2 · Asas

10. Pertemuan keluarga bagi memulakan dakwah terang-terangan diadakan di lokasi yang mana?

A. Pasar Ukaz
B. Gua Hira'
C. Bukit Safa
D. Kota Madinah

B8Q10 · Subtopik 8.2 · Asas

11. Urutan kepimpinan Khulafa al-Rasyidin yang manakah tepat?

A. Abu Bakar, Uthman, Umar, Ali
B. Umar, Abu Bakar, Ali, Uthman
C. Ali, Uthman, Umar, Abu Bakar
D. Abu Bakar, Umar, Uthman, Ali

B8Q11 · Subtopik 8.2 · Faham

12. Umar membahagikan wilayah Islam kepada beberapa bahagian. Apakah tujuan tindakan itu?

A. Memudahkan pentadbiran wilayah luas
B. Mengehadkan pentadbiran kepada kawasan Makkah
C. Memusatkan semua urusan di satu kampung
D. Mengembalikan semua urusan kepada kabilah

B8Q12 · Subtopik 8.2 · Faham

13. Pada zaman Uthman, siapakah dilantik untuk mengetuai pentadbiran wilayah yang semakin luas?

A. Ketua kafilah
B. Khalifah
C. Syeikh
D. Gabenor

B8Q13 · Subtopik 8.2 · Asas

14. Pasangan bandar manakah dikaitkan dengan dua pusat pemerintahan Bani Umaiyah yang dihuraikan?

A. Damsyik dan Cordoba
B. Baghdad dan Cordoba
C. Damsyik dan Anatolia
D. Anatolia dan Baghdad

B8Q14 · Subtopik 8.2 · Asas

15. Seorang murid melabelkan Baghdad sebagai pusat sebuah kerajaan yang terkenal dengan perkembangan ilmu. Kerajaan manakah itu?

A. Turki Uthmaniyah
B. Bani Umaiyah di Cordoba
C. Bani Abbasiyah
D. Bani Umaiyah di Damsyik

B8Q15 · Subtopik 8.2 · Asas

16. Pengaruh ke Balkan, Eropah Timur dan sekitar Laut Hitam dikaitkan dengan kerajaan yang mana?

A. Bani Umaiyah di Damsyik
B. Turki Uthmaniyah
C. Bani Umaiyah di Cordoba
D. Khulafa al-Rasyidin

B8Q16 · Subtopik 8.2 · Faham

17. Pedagang Arab menjalin hubungan baik dengan pedagang di Asia dan Afrika sehingga masyarakat luar mengenali Islam. Faktor apakah ini?

A. Pentadbiran kabilah
B. Hubungan diplomatik rasmi
C. Pembukaan wilayah baharu
D. Perdagangan

B8Q17 · Subtopik 8.2 · Aplikasi

18. Apakah kedudukan amalan agama masyarakat bukan Islam menurut huraian Piagam Madinah dalam buku teks?

A. Mereka hanya bebas mengamalkan adat
B. Mereka perlu meninggalkan semua agama
C. Mereka bebas mengamalkan agama dan adat
D. Mereka wajib mengikut adat satu kabilah

B8Q18 · Subtopik 8.3 · Faham

19. Nabi Muhammad SAW menyatukan dua kelompok masyarakat Islam yang mana di Madinah?

A. Hadhari dan Badwi
B. Ghassan dan Hirah
C. Muhajirin dan Ansar
D. Quraisy dan Habsyah

B8Q19 · Subtopik 8.3 · Asas

20. Madinah terletak pada laluan Yaman ke Syam. Keadaan ini paling langsung membantu kegiatan apa?

A. Perdagangan
B. Penterjemahan karya Yunani
C. Penyelidikan astronomi
D. Penternakan nomad

B8Q20 · Subtopik 8.3 · Faham

21. Pembangunan pasar Suq al-Ansar oleh Abdul Rahman bin Auf bertujuan utama untuk apa?

A. Membahagikan wilayah kepada beberapa bahagian
B. Memajukan kegiatan jual beli masyarakat
C. Menyediakan pusat perundingan antara kabilah
D. Mengumpulkan karya bagi kegiatan penterjemahan

B8Q21 · Subtopik 8.3 · Asas

22. Dalam Perang Khandak, strategi pertahanan yang ditunjukkan buku teks menggunakan binaan apa?

A. Jambatan
B. Parit
C. Empangan
D. Menara

B8Q22 · Subtopik 8.3 · Faham

23. Seorang ketua mendengar cadangan ahli sebelum memilih strategi. Teladan kepimpinan manakah paling jelas?

A. Mengutamakan pendapat sendiri sahaja
B. Menghargai pandangan orang lain
C. Mengabaikan maklumat daripada anggota
D. Membuat keputusan tanpa perbincangan

B8Q23 · Subtopik 8.3 · Aplikasi

24. Apakah tanggungjawab bersama anggota masyarakat dalam konsep ummah yang dihuraikan?

A. Mengehadkan kemajuan kepada satu keturunan
B. Mengutamakan persaingan tanpa tanggungjawab
C. Bekerjasama memajukan negara
D. Mengasingkan semua kelompok masyarakat

B8Q24 · Subtopik 8.4 · Faham

25. Peniaga hendak mencontohi amalan ekonomi Islam dalam buku teks. Tindakan manakah paling sesuai?

A. Mengamalkan penindasan ketika jual beli
B. Menjaga timbangan dan berlaku amanah
C. Menyembunyikan penipuan daripada pembeli
D. Mengurangkan timbangan untuk menambah untung

B8Q25 · Subtopik 8.4 · Aplikasi

26. Institusi manakah berfungsi seperti perbendaharaan bagi mengurus kewangan pembangunan negara?

A. Darun-Nadwah
B. Pasar Ukaz
C. Masjid Quba'
D. Baitulmal

B8Q26 · Subtopik 8.4 · Asas

27. Apakah tujuan pembaikan sistem pengairan seperti Naurah di Syria?

A. Meningkatkan hasil pertanian
B. Menyusun pentadbiran wilayah baharu
C. Menambah jumlah kapal perdagangan
D. Mempercepat penterjemahan karya ilmiah

B8Q27 · Subtopik 8.4 · Faham

28. Siti 'Aisyah menjadi rujukan ilmu agama. Contoh ini menunjukkan sumbangan sosial Islam dalam aspek apa?

A. Penyusunan pusat pemerintahan wilayah
B. Perkembangan bentuk seni bina masjid
C. Pembentukan sistem cukai perdagangan
D. Peluang ilmu dan martabat wanita

B8Q28 · Subtopik 8.4 · Faham

29. Pelajar Eropah mempelajari sains dan falsafah di pusat intelektual Sepanyol. Pasangan pusat manakah tepat?

A. Damsyik dan Basrah
B. Cordoba dan Toledo
C. Makkah dan Madinah
D. Kufah dan Baghdad

B8Q29 · Subtopik 8.4 · Asas

30. Al-Qanun fi al-Tib sesuai diletakkan dalam pameran sumbangan tokoh yang mana?

A. Al-Kindi
B. Al-Battani
C. Ibn Battuta
D. Ibn Sina

B8Q30 · Subtopik 8.4 · Asas

31. Seorang ilmuan menulis tentang astronomi, memperkenalkan asas trigonometri dan mencipta alat ukuran masa. Siapakah tokoh itu?

A. Jabir bin Hayyan
B. Ibn Battuta
C. Al-Battani
D. Ibn Sina

B8Q31 · Subtopik 8.4 · Faham

32. Nama al-Khawarizmi paling tepat dipadankan dengan bidang yang mana?

A. Algebra
B. Pelayaran
C. Perubatan
D. Kartografi

B8Q32 · Subtopik 8.4 · Asas

33. Penggunaan peta hasil kajian al-Biruni menunjukkan sumbangannya dalam bidang apa?

A. Kartografi dan geografi
B. Perubatan dan pembedahan
C. Muzik dan pidato
D. Algebra dan perdagangan

B8Q33 · Subtopik 8.4 · Faham

34. Catatan pelayaran hingga India dan Alam Melayu dikaitkan dengan ilmuan yang mana?

A. Jabir bin Hayyan
B. Al-Kindi
C. Ibn Battuta
D. Ibn Sina

B8Q34 · Subtopik 8.4 · Asas

35. Buku teks menandai permulaan seni bina Islam dengan pembinaan masjid yang mana?

A. Masjid Sultan Ahmet
B. Masjid Quba'
C. Masjid Moti
D. Masjid Tengkera

B8Q35 · Subtopik 8.5 · Asas

36. Pasangan fungsi manakah tepat bagi mihrab dan mimbar?

A. Mihrab untuk pengudaraan; mimbar menyimpan air
B. Mihrab menyimpan air; mimbar untuk pengudaraan
C. Mihrab menanda kiblat; mimbar untuk khutbah
D. Mihrab untuk khutbah; mimbar menanda kiblat

B8Q36 · Subtopik 8.5 · Faham

37. Mengapakah menara masjid dibina tinggi dan memuncak menurut buku teks?

A. Membantu azan didengari dari jauh
B. Menandakan arah kiblat dalam ruang solat
C. Menyediakan tempat imam membaca khutbah
D. Menyejukkan ruang melalui susunan tingkap

B8Q37 · Subtopik 8.5 · Faham

38. Masjid di kawasan panas dan lembap mempunyai banyak tingkap. Apakah penjelasan fungsi yang paling tepat?

A. Membantu penyejukan dan pengudaraan
B. Menandakan arah kiblat kepada jemaah
C. Menyediakan tempat menyampaikan khutbah
D. Memperkukuh rentang kubah yang lebar

B8Q38 · Subtopik 8.5 · Aplikasi

39. Masjid di China mengambil inspirasi rumah tradisional, kuil dan istana. Apakah ciri seni bina yang ditunjukkan?

A. Penghapusan fungsi masjid sebagai ibadat
B. Penolakan semua bentuk tempatan
C. Penyesuaian dengan budaya setempat
D. Penyeragaman seluruh bangunan dunia

B8Q39 · Subtopik 8.5 · Faham

40. Bumbung berbentuk bawang, pintu gerbang besar dan lengkung menirus dikaitkan dengan masjid di mana?

A. India
B. China
C. Turki Uthmaniyah
D. Nusantara

B8Q40 · Subtopik 8.5 · Asas

Skema jawapan & penerangan

Semak alasan jawapan. Jika tersalah, baca semula subtopik dan halaman buku teks yang ditunjukkan.

01 **D**	02 **D**	03 **B**	04 **C**	05 **B**	06 **D**	07 **B**	08 **A**	09 **D**	10 **C**
11 **D**	12 **A**	13 **D**	14 **A**	15 **C**	16 **B**	17 **D**	18 **C**	19 **C**	20 **A**
21 **B**	22 **B**	23 **B**	24 **C**	25 **B**	26 **D**	27 **A**	28 **D**	29 **B**	30 **D**
31 **C**	32 **A**	33 **A**	34 **C**	35 **B**	36 **C**	37 **A**	38 **A**	39 **C**	40 **A**

01. D · Hijaz

Buku teks menempatkan ketiga-tiga kota itu di wilayah Hijaz.

Buku teks hlm. 160 · SP 4.3.1 · Subtopik 8.1

02. D · Hadhari di kota; Badwi secara nomad

Hadhari tinggal di kota, manakala Badwi hidup secara nomad dengan ternakan.

Buku teks hlm. 161 · SP 4.3.1 · Subtopik 8.1

03. B · Syeikh

Syeikh mengetuai kabilah dan dipilih berdasarkan sifat kepimpinan serta penerimaan ahli.

Buku teks hlm. 161 · SP 4.3.1 · Subtopik 8.1

04. C · Kafilah

Kafilah ialah rombongan pengembara atau pedagang yang membawa dagangan merentasi padang pasir.

Buku teks hlm. 162 · SP 4.3.1 · Subtopik 8.1

05. B · Sistem tukar barang

Buku teks menghuraikan pertukaran ternakan atau hasilnya untuk memperoleh barang keperluan.

Buku teks hlm. 162 · SP 4.3.1 · Subtopik 8.1

06. D · Hunafa'

Hunafa' masih mengamalkan ajaran yang dibawa oleh Nabi Ibrahim AS.

Buku teks hlm. 163 · SP 4.3.1 · Subtopik 8.1

07. B · Membantu pengembara yang tersesat

Masyarakat turut membantu pengembara, memuliakan tetamu dan menepati janji.

Buku teks hlm. 164 · SP 4.3.1 · Subtopik 8.1

08. A · Membaca dan menulis membina asas ilmu

Buku teks mengaitkan membaca serta menulis dengan asas ilmu pengetahuan dan pembinaan tamadun.

Buku teks hlm. 165 · SP 4.3.2 · Subtopik 8.2

09. D · Al-Arqam bin Abi al-Arqam

Dakwah rahsia turut dijalankan di rumah al-Arqam bin Abi al-Arqam.

Buku teks hlm. 166 · SP 4.3.2 · Subtopik 8.2

10. C · Bukit Safa

Buku teks menyatakan dakwah terang-terangan dimulakan melalui pertemuan di Bukit Safa.

Buku teks hlm. 166 · SP 4.3.2 · Subtopik 8.2

11. D · Abu Bakar, Umar, Uthman, Ali

Buku teks menyusun pemerintahan Abu Bakar, Umar, Uthman dan Ali mengikut urutan tersebut.

Buku teks hlm. 167 · SP 4.3.2 · Subtopik 8.2

12. A · Memudahkan pentadbiran wilayah luas

Pembahagian wilayah dilakukan supaya pentadbiran kawasan yang luas lebih mudah diurus.

Buku teks hlm. 167 · SP 4.3.2 · Subtopik 8.2

13. D · Gabenor

Uthman melantik gabenor untuk mengetuai pentadbiran wilayah Islam.

Buku teks hlm. 167 · SP 4.3.2 · Subtopik 8.2

14. A · Damsyik dan Cordoba

Buku teks menghuraikan Bani Umaiyah di Damsyik serta Bani Umaiyah di Cordoba, Sepanyol.

Buku teks hlm. 168 · SP 4.3.2 · Subtopik 8.2

15. C · Bani Abbasiyah

Bani Abbasiyah berpusat di Baghdad dan dikaitkan dengan perkembangan ilmu yang pesat.

Buku teks hlm. 168 · SP 4.3.2 · Subtopik 8.2

16. B · Turki Uthmaniyah

Buku teks menyenaraikan kawasan tersebut dalam perkembangan Turki Uthmaniyah.

Buku teks hlm. 168 · SP 4.3.2 · Subtopik 8.2

17. D · Perdagangan

Hubungan baik melalui kegiatan perdagangan merupakan faktor penyebaran Islam.

Buku teks hlm. 169 · SP 4.3.2 · Subtopik 8.2

18. C · Mereka bebas mengamalkan agama dan adat

Piagam Madinah memberikan kebebasan beragama dan mengamalkan adat kepada masyarakat bukan Islam.

Buku teks hlm. 170 · SP 4.3.3 · Subtopik 8.3

19. C · Muhajirin dan Ansar

Buku teks menyatakan baginda menyatukan Muhajirin dengan Ansar.

Buku teks hlm. 171 · SP 4.3.3 · Subtopik 8.3

20. A · Perdagangan

Kedudukan Madinah pada laluan tersebut membantu kemajuan perdagangan.

Buku teks hlm. 171 · SP 4.3.3 · Subtopik 8.3

21. B · Memajukan kegiatan jual beli masyarakat

Suq al-Ansar menyediakan tempat berjual beli bagi membangunkan ekonomi umat Islam.

Buku teks hlm. 171 · SP 4.3.3 · Subtopik 8.3

22. B · Parit

Pelan buku teks menunjukkan strategi bertahan melalui penggalian parit.

Buku teks hlm. 172 · SP 4.3.3 · Subtopik 8.3

23. B · Menghargai pandangan orang lain

Buku teks menyatakan Nabi Muhammad SAW mendengar pandangan orang lain ketika mengatur strategi.

Buku teks hlm. 172 · SP K4.3.8 · Subtopik 8.3

24. C · Bekerjasama memajukan negara

Konsep ummah menghubungkan anggota masyarakat melalui tanggungjawab bersama memajukan negara.

Buku teks hlm. 175 · SP 4.3.4 · Subtopik 8.4

25. B · Menjaga timbangan dan berlaku amanah

Ekonomi Islam menegah penipuan dan penindasan serta menekankan amanah.

Buku teks hlm. 176 · SP 4.3.4 · Subtopik 8.4

26. D · Baitulmal

Baitulmal mengurus kewangan negara untuk tujuan pembangunan.

Buku teks hlm. 177 · SP 4.3.4 · Subtopik 8.4

27. A · Meningkatkan hasil pertanian

Pembaikan sistem pengairan membantu peningkatan hasil pertanian.

Buku teks hlm. 177 · SP 4.3.4 · Subtopik 8.4

28. D · Peluang ilmu dan martabat wanita

Buku teks mengaitkan kedudukan Siti 'Aisyah yang berilmu dengan peningkatan martabat dan peluang pendidikan wanita.

Buku teks hlm. 178 · SP 4.3.4 · Subtopik 8.4

29. B · Cordoba dan Toledo

Cordoba serta Toledo dihuraikan sebagai pusat intelektual di Sepanyol.

Buku teks hlm. 179 · SP 4.3.5 · Subtopik 8.4

30. D · Ibn Sina

Ibn Sina ialah tokoh perubatan yang terkenal dengan al-Qanun fi al-Tib.

Buku teks hlm. 180 · SP 4.3.5 · Subtopik 8.4

31. C · Al-Battani

Buku teks mengaitkan tiga sumbangan tersebut dengan al-Battani.

Buku teks hlm. 180 · SP 4.3.5 · Subtopik 8.4

32. A · Algebra

Al-Khawarizmi dihuraikan sebagai pengasas ilmu algebra.

Buku teks hlm. 181 · SP 4.3.5 · Subtopik 8.4

33. A · Kartografi dan geografi

Kajian utama al-Biruni yang dihuraikan ialah kartografi dan geografi.

Buku teks hlm. 181 · SP 4.3.5 · Subtopik 8.4

34. C · Ibn Battuta

Ibn Battuta pernah berlayar ke India dan Alam Melayu, dan catatannya digunakan oleh pelayar selepasnya.

Buku teks hlm. 181 · SP 4.3.5 · Subtopik 8.4

35. B · Masjid Quba'

Pembinaan Masjid Quba' pada zaman Nabi Muhammad SAW menjadi permulaan sejarah seni bina Islam dalam buku teks.

Buku teks hlm. 182 · SP 4.3.5 · Subtopik 8.5

36. C · Mihrab menanda kiblat; mimbar untuk khutbah

Mihrab menandakan arah kiblat, manakala mimbar digunakan oleh imam untuk khutbah atau syarahan.

Buku teks hlm. 182 · SP 4.3.5 · Subtopik 8.5

37. A · Membantu azan didengari dari jauh

Ketinggian menara bertujuan membantu laungan azan sampai ke jarak yang jauh.

Buku teks hlm. 182 · SP 4.3.5 · Subtopik 8.5

38. A · Membantu penyejukan dan pengudaraan

Buku teks mengaitkan tingkap yang banyak di Nusantara dengan penyejukan dan pengudaraan.

Buku teks hlm. 184 · SP K4.3.9 · Subtopik 8.5

39. C · Penyesuaian dengan budaya setempat

Seni bina masjid di China dihuraikan sebagai penyesuaian terhadap budaya dan seni bina tempatan.

Buku teks hlm. 185 · SP 4.3.5 · Subtopik 8.5

40. A · India

Buku teks menyenaraikan ketiga-tiga ciri itu sebagai keunikan masjid di India.

Buku teks hlm. 185 · SP 4.3.5 · Subtopik 8.5

Sumber dan skop

Kandungan fakta: Sejarah Tingkatan 1, KSSM, KPM/DBP, cetakan pertama 2016, ISBN 978-983-49-1119-5. Standard dirujuk kepada DSKP KSSM Sejarah Tingkatan 1, KPM, terbitan 2016. Struktur bab disemak dengan Perincian DSKP dan Buku Teks Sejarah Tingkatan 1 pada portal Jabatan Muzium Malaysia.

Buka sumber buku teks KPM · DSKP KPM · Buka pemetaan DSKP

Nota ini ringkasan; gunakan bersama buku teks. Soalan dan penerangan ditulis semula secara asli. Tiada halaman atau latihan buku teks asal disertakan.

© 2026 LauPeh, setakat hak yang boleh dilindungi. Bahan asal untuk pembelajaran percuma.

SEJARAH TINGKATAN 1 · BAB 01

Mengenali Sejarah

Subjektif berstruktur & esei

10 soalan berstruktur · 5 esei · 100 markah latihan

Nama: _____

Kelas: _____ Tarikh: _____

Markah semakan kendiri: _____ / 100

Cuba dahulu. Semak kemudian.

Jawab semua soalan dengan kata-kata sendiri. Soalan bertanda Mudah disediakan untuk membina keyakinan sebelum mencuba Sederhana dan Cabaran. Gunakan kertas tambahan jika perlu.

Subjektif: bahagian (a) 2 markah dan bahagian (b) 4 markah. Esei: 8 markah setiap satu. Agihan ini untuk latihan, bukan format peperiksaan rasmi KPM.

Cara membina jawapan

Nyatakan: beri fakta yang diminta. Jelaskan atau huraikan: beri fakta serta penerangan yang berkaitan. Bandingkan: nyatakan persamaan atau perbezaan mengikut aspek yang diminta.

F = fakta atau isi. H = huraian yang menyokong fakta bernombor sama. Jangan beri dua markah untuk idea yang diulang. Gunakan contoh jawapan sebagai panduan, bukan untuk dihafal bulat-bulat.

Rujukan: buku teks KPM/DBP Sejarah Tingkatan 1, 2016, hlm. 2–23; DSKP KSSM KPM 2016. Untuk murid Tingkatan 1 sesi 2026.

Soalan dan panduan jawapan asli. Bukan soalan rasmi, skema rasmi atau ramalan peperiksaan. Semakan guru bebas belum dibuat.

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B1S01 · Istilah sejarah mempunyai asal usul dalam beberapa bahasa.

B1S01 · Mudah · Buku teks hlm. 4–4 · SP 1.1.1

(a) Nyatakan maksud perkataan syajaratun dan historia. [2 markah]

(b) Jelaskan dua tugas sejarawan dalam menghasilkan pengetahuan sejarah. [4 markah]

B1S02 · Herodotus dan Ibn Khaldun memberikan penekanan yang berlainan dalam pengertian sejarah.

B1S02 · Mudah · Buku teks hlm. 5–5 · SP 1.1.2

(a) Namakan karya terkenal Herodotus dan karya terkenal Ibn Khaldun. [2 markah]

(b) Jelaskan pengertian sejarah menurut kedua-dua tokoh tersebut. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B1S03 · Contoh situasi: Aiden menyusun rekod keluarga yang bertarikh 2020, 1998, 2013 dan 2005. Tahun ini ialah contoh latihan, bukan peristiwa sejarah negara.

B1S03 · Mudah · Buku teks hlm. 6–7 · SP 1.1.3

(a) Satu dekad dan satu abad masing-masing bersamaan berapa tahun? [2 markah]

(b) Susun keempat-empat tahun tersebut mengikut kronologi dari paling awal hingga paling akhir. [4 markah]

B1S04 · Dalam pengelasan buku teks, diari asal dan ensiklopedia mewakili dua jenis sumber yang berlainan.

B1S04 · Mudah · Buku teks hlm. 8–9 · SP 1.1.4

(a) Kelaskan diari asal dan ensiklopedia sebagai sumber primer atau sumber sekunder. [2 markah]

(b) Bandingkan sumber primer dan sumber sekunder dari segi keadaan bahan dan kegunaannya dalam penyelidikan. Berikan empat pernyataan. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B1S05 · Contoh situasi: seorang murid menjalankan kajian sejarah institusi menggunakan kaedah bertulis.

B1S05 · Sederhana · Buku teks hlm. 10–11 · SP 1.1.5

(a) Nyatakan dua contoh bahan yang sesuai dikaji melalui kaedah bertulis. [2 markah]

(b) Jelaskan dua langkah yang perlu dilakukan selepas sumber bertulis dikenal pasti. [4 markah]

B1S06 · Contoh situasi: seorang murid menemu bual orang sumber yang menyaksikan sendiri suatu peristiwa.

B1S06 · Sederhana · Buku teks hlm. 12–12 · SP 1.1.5

(a) Nyatakan dua perkara yang perlu ditentukan pada tahap persediaan kaedah lisan. [2 markah]

(b) Jelaskan dua tindakan semasa memproses rakaman temu bual supaya dapatan dapat dikaji dengan teliti. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B1S07 · Ahli arkeologi menjalankan kerja di tapak penemuan dan di makmal.

B1S07 · Sederhana · Buku teks hlm. 13–15 · SP 1.1.5

(a) Nyatakan dua contoh tinggalan yang boleh ditemukan melalui ekskavasi. [2 markah]

(b) Jelaskan kegunaan grid di tapak ekskavasi dan pengkatalogan di makmal. [4 markah]

B1S08 · Dua sejarawan boleh menghasilkan tafsiran yang berbeza tentang peristiwa yang sama.

B1S08 · Sederhana · Buku teks hlm. 16–16 · SP 1.1.6

(a) Apakah maksud tafsiran dalam sejarah? Nyatakan dua unsur dalam pengertiannya. [2 markah]

(b) Jelaskan dua sebab perbezaan tafsiran sejarah boleh berlaku. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B1S09 · Contoh situasi: Aiden mempunyai sebuah diari asal dan sebuah buku kajian yang diterbitkan kemudian tentang peristiwa yang sama. Kedua-duanya memberikan penjelasan yang tidak sepenuhnya sama.

B1S09 · Cabaran · Buku teks hlm. 8–16 · SP 1.1.4, 1.1.6

(a) Kelaskan kedua-dua bahan tersebut mengikut jenis sumber sejarah. [2 markah]

(b) Jelaskan dua tindakan penyelidikan yang wajar sebelum Aiden membuat tafsiran sendiri. [4 markah]

B1S10 · Contoh situasi: kelab sejarah ingin membantu murid menghargai tinggalan sejarah di kawasan mereka.

B1S10 · Cabaran · Buku teks hlm. 13–19 · SP 1.1.7, K1.1.10

(a) Nyatakan dua kepentingan mempelajari sejarah. [2 markah]

(b) Cadangkan dua tindakan kelab untuk memelihara warisan sejarah. Jelaskan manfaat setiap tindakan. [4 markah]

Bahagian B · Esei

B1E01 · Huraikan pengertian sejarah menurut Herodotus, E.H. Carr, Ibn Khaldun dan Muhd Yusof Ibrahim. Bagi setiap tokoh, berikan satu isi utama dan satu perincian.

B1E01 · Mudah · Buku teks hlm. 5–5 · SP 1.1.2

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Perenggan 1: Herodotus dan E.H. Carr.
2. Perenggan 2: Ibn Khaldun dan Muhd Yusof Ibrahim.
3. Pastikan setiap tokoh dipadankan dengan pandangannya sendiri.

Bahagian B · Esei

B1E02 · Jelaskan empat kepentingan mempelajari sejarah. Sertakan satu huraian bagi setiap kepentingan.

B1E02 · Mudah · Buku teks hlm. 18–19 · SP 1.1.7, K1.1.11

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Pilih empat kepentingan yang berbeza.
2. Tulis satu fakta, kemudian terangkan manfaatnya.
3. Gunakan contoh yang berkaitan dengan isi, bukan slogan umum.

Bahagian B · Esei

B1E03 · Huraikan empat langkah awal kaedah bertulis: mengenal pasti sumber, mendapatkan dan mengesahkan sumber, mengumpulkan serta menyimpan sumber, dan menggunakan peralatan yang sesuai. Jelaskan pelaksanaan atau tujuan setiap langkah.

B1E03 · Sederhana · Buku teks hlm. 10–10 · SP 1.1.5

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Ikut urutan empat langkah yang diberi.
2. Huraikan tindakan khusus bagi setiap langkah.
3. Bezakan mencari sumber, memperoleh sumber dan menyimpan sumber.

Bahagian B · Esei

B1E04 · Huraikan empat peringkat kerja di makmal arkeologi, daripada pemunggahan dan pengisihan hingga penganalisisan. Jelaskan tujuan atau pelaksanaan setiap peringkat.

B1E04 · Sederhana · Buku teks hlm. 14–15 · SP 1.1.5

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Susun empat peringkat: pengisihan, pembersihan, pengkatalogan, penganalisisan.
2. Bagi setiap peringkat, berikan tindakan khusus.
3. Jawapan perlu mengenai kerja makmal, bukan langkah ekskavasi di tapak.

Bahagian B · Esei

B1E05 · Mengapakah dua sejarawan boleh menghasilkan tafsiran berbeza tentang peristiwa yang sama? Jelaskan empat faktor dengan huraian yang berkaitan.

B1E05 · Cabaran · Buku teks hlm. 16–16 · SP 1.1.6

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Kenal pasti empat faktor dalam bab ini.
2. Huraikan bagaimana setiap faktor boleh mengubah penekanan kajian.
3. Perbezaan tafsiran tetap perlu dinilai melalui bukti yang berkaitan.

Panduan jawapan & semakan kendiri

Bandingkan jawapan anda dengan isi penting. Setiap kriteria membawa 1 markah. H hanya diberi jika F yang berkaitan dipenuhi. Jumlah bagi setiap bahagian tidak boleh melebihi markah soalan.

Ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop KPM boleh diterima jika menepati soalan. Senarai ini menunjukkan satu laluan jawapan. Dapatkan pertimbangan guru untuk isi alternatif yang munasabah.

Bahagian A · Subjektif

B1S01 · Istilah sejarah mempunyai asal usul dalam beberapa bahasa.

B1S01 · Mudah · Buku teks hlm. 4–4 · SP 1.1.1

(a) Nyatakan maksud perkataan syajaratun dan historia. [2 markah]

Panduan: Padankan setiap perkataan dengan maksudnya.

Contoh jawapan: Syajaratun bermaksud pokok, manakala historia bermaksud penyelidikan.

F1 Syajaratun bermaksud pokok. [1 markah]

F2 Historia bermaksud penyelidikan. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

(b) Jelaskan dua tugas sejarawan dalam menghasilkan pengetahuan sejarah. [4 markah]

Panduan: Nyatakan tugas, kemudian terangkan perkara yang dilakukan.

Contoh jawapan: Sejarawan menyelidiki peristiwa masa lalu dengan meneliti rekod dan bukti yang berkaitan. Mereka juga menyampaikan dapatan kajian melalui penulisan seperti buku, monograf atau makalah.

F1 Sejarawan menyelidiki peristiwa masa lalu. [1 markah]

H1 Huraian F1: meneliti rekod atau bukti tentang peristiwa tersebut. [1 markah]

F2 Sejarawan menyampaikan dapatan penyelidikan. [1 markah]

H2 Huraian F2: menghasilkan penulisan seperti buku, monograf atau makalah. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B1S02 · Herodotus dan Ibn Khaldun memberikan penekanan yang berlainan dalam pengertian sejarah.

B1S02 · Mudah · Buku teks hlm. 5–5 · SP 1.1.2

(a) Namakan karya terkenal Herodotus dan karya terkenal Ibn Khaldun. [2 markah]

Panduan: Berikan satu judul bagi setiap tokoh.

Contoh jawapan: Karya Herodotus ialah Histories atau Sejarah Perang Parsi. Karya Ibn Khaldun ialah Muqaddimah.

F1 Herodotus: Histories / Sejarah Perang Parsi / The Persian War. [1 markah]

F2 Ibn Khaldun: Muqaddimah. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

(b) Jelaskan pengertian sejarah menurut kedua-dua tokoh tersebut. [4 markah]

Panduan: Berikan fokus utama dan satu perincian bagi setiap tokoh.

Contoh jawapan: Bagi Herodotus, sejarah menceritakan tindakan manusia yang penting dan mengagumkan serta sebab sesuatu peristiwa berlaku. Bagi Ibn Khaldun, sejarah membincangkan masyarakat manusia dan peradaban dunia, termasuk perubahan sifat masyarakat itu.

F1 Herodotus menumpukan penceritaan tindakan manusia yang penting dan mengagumkan. [1 markah]

H1 Huraian F1: beliau turut menerangkan sebab sesuatu peristiwa berlaku. [1 markah]

F2 Ibn Khaldun menumpukan masyarakat manusia dan peradaban dunia. [1 markah]

H2 Huraian F2: beliau membincangkan perubahan sifat masyarakat tersebut. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B1S03 · Contoh situasi: Aiden menyusun rekod keluarga yang bertarikh 2020, 1998, 2013 dan 2005. Tahun ini ialah contoh latihan, bukan peristiwa sejarah negara.

B1S03 · Mudah · Buku teks hlm. 6–7 · SP 1.1.3

(a) Satu dekad dan satu abad masing-masing bersamaan berapa tahun? [2 markah]

Panduan: Bezakan kumpulan sepuluh tahun dengan seratus tahun.

Contoh jawapan: Satu dekad bersamaan 10 tahun dan satu abad bersamaan 100 tahun.

F1 Satu dekad bersamaan 10 tahun. [1 markah]

F2 Satu abad bersamaan 100 tahun. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

(b) Susun keempat-empat tahun tersebut mengikut kronologi dari paling awal hingga paling akhir. [4 markah]

Panduan: Isi empat kedudukan mengikut urutan masa.

Contoh jawapan: Urutan kronologi ialah 1998, 2005, 2013, kemudian 2020.

F1 Kedudukan pertama: 1998. [1 markah]

F2 Kedudukan kedua: 2005. [1 markah]

F3 Kedudukan ketiga: 2013. [1 markah]

F4 Kedudukan keempat: 2020. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B1S04 · Dalam pengelasan buku teks, diari asal dan ensiklopedia mewakili dua jenis sumber yang berlainan.

B1S04 · Mudah · Buku teks hlm. 8–9 · SP 1.1.4

(a) Kelaskan diari asal dan ensiklopedia sebagai sumber primer atau sumber sekunder. [2 markah]

Panduan: Berikan jenis sumber bagi setiap bahan.

Contoh jawapan: Diari asal ialah sumber primer. Ensiklopedia ialah sumber sekunder.

F1 Diari asal ialah sumber primer. [1 markah]

F2 Ensiklopedia ialah sumber sekunder. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

(b) Bandingkan sumber primer dan sumber sekunder dari segi keadaan bahan dan kegunaannya dalam penyelidikan. Berikan empat pernyataan. [4 markah]

Panduan: Satu pernyataan bagi setiap jenis sumber dalam setiap aspek.

Contoh jawapan: Sumber primer bersifat asli dan belum diolah atau ditafsir, manakala sumber sekunder telah diolah serta diterbitkan. Sumber primer membekalkan maklumat dan bukti tentang peristiwa lalu. Sumber sekunder membantu penyelidik membandingkan dapatan dengan kajian yang telah diterbitkan.

F1 Keadaan sumber primer: bersifat asli / belum diolah atau ditafsir. [1 markah]

F2 Keadaan sumber sekunder: telah diolah dan diterbitkan. [1 markah]

F3 Kegunaan sumber primer: mencari maklumat dan bukti tentang peristiwa lalu. [1 markah]

F4 Kegunaan sumber sekunder: membandingkan dapatan dengan penyelidikan yang telah diterbitkan. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B1S05 · Contoh situasi: seorang murid menjalankan kajian sejarah institusi menggunakan kaedah bertulis.

B1S05 · Sederhana · Buku teks hlm. 10–11 · SP 1.1.5

(a) Nyatakan dua contoh bahan yang sesuai dikaji melalui kaedah bertulis. [2 markah]

Panduan: Pilih bahan yang mengandungi tulisan atau catatan.

Contoh jawapan: Dua bahan yang sesuai ialah catatan harian dan fail kerajaan.

F1 Satu jawapan yang tepat daripada: catatan harian/diari, fail kerajaan, catatan pengembaraan, batu bersurat atau manuskrip. [1 markah]

F2 Satu lagi jawapan berbeza daripada senarai F1. Jangan beri markah kedua untuk idea yang sama. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

(b) Jelaskan dua langkah yang perlu dilakukan selepas sumber bertulis dikenal pasti. [4 markah]

Panduan: Pilih dua langkah dan jelaskan cara atau tujuannya.

Contoh jawapan: Penyelidik mendapatkan dan mengesahkan sumber dengan merujuk arkib, muzium atau perpustakaan. Seterusnya, sumber dikumpulkan dan disimpan dengan catatan yang teratur supaya dapat dirujuk semula.

F1 Mendapatkan dan mengesahkan sumber bertulis. [1 markah]

H1 Huraian F1: merujuk tempat simpanan seperti arkib, muzium atau perpustakaan untuk memperoleh sumber tersebut. [1 markah]

F2 Mengumpulkan dan menyimpan sumber yang diperoleh. [1 markah]

H2 Huraian F2: mencatat serta menyusun sumber supaya mudah dirujuk semula. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B1S06 · Contoh situasi: seorang murid menemu bual orang sumber yang menyaksikan sendiri suatu peristiwa.

B1S06 · Sederhana · Buku teks hlm. 12–12 · SP 1.1.5

(a) Nyatakan dua perkara yang perlu ditentukan pada tahap persediaan kaedah lisan. [2 markah]

Panduan: Fikirkan siapa yang ditemu bual dan perkara yang ingin diketahui.

Contoh jawapan: Murid perlu menentukan orang sumber dan skop perkara yang akan ditemu bual.

F1 Satu jawapan yang tepat daripada: tokoh/orang sumber, skop/perkara temu bual atau soalan berpendekatan sejarah. [1 markah]

F2 Satu lagi jawapan berbeza daripada senarai F1. Jangan beri markah kedua untuk idea yang sama. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

(b) Jelaskan dua tindakan semasa memproses rakaman temu bual supaya dapatan dapat dikaji dengan teliti. [4 markah]

Panduan: Satu tindakan membantu membaca maklumat; satu lagi membantu menyemak fakta.

Contoh jawapan: Murid menyalin atau menyunting rakaman supaya kandungannya dapat diteliti semula secara teratur. Fakta temu bual juga dinilai dengan sumber bertulis melalui perbandingan keterangan orang sumber dengan maklumat dalam bahan tersebut.

F1 Menyalin atau menyunting rakaman temu bual. [1 markah]

H1 Huraian F1: kandungan rakaman disusun dalam bentuk yang dapat diteliti semula. [1 markah]

F2 Menilai fakta temu bual dengan sumber bertulis. [1 markah]

H2 Huraian F2: membandingkan keterangan orang sumber dengan maklumat daripada bahan bertulis. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B1S07 · Ahli arkeologi menjalankan kerja di tapak penemuan dan di makmal.

B1S07 · Sederhana · Buku teks hlm. 13–15 · SP 1.1.5

(a) Nyatakan dua contoh tinggalan yang boleh ditemukan melalui ekskavasi. [2 markah]

Panduan: Pilih tinggalan fizikal yang dinyatakan dalam bab ini.

Contoh jawapan: Dua contoh tinggalan ialah fosil dan tembikar.

F1 Satu jawapan yang tepat daripada: fosil, tembikar, bahan logam atau binaan daripada batu. [1 markah]

F2 Satu lagi jawapan berbeza daripada senarai F1. Jangan beri markah kedua untuk idea yang sama. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

(b) Jelaskan kegunaan grid di tapak ekskavasi dan pengkatalogan di makmal. [4 markah]

Panduan: Hubungkan setiap langkah dengan maklumat yang direkodkan.

Contoh jawapan: Grid membahagikan tapak kepada petak bernombor rujukan supaya lokasi hasil penemuan dapat direkodkan dengan tepat. Di makmal, pengkatalogan memberikan nombor pengenalan kepada setiap artifak supaya artifak dapat dikenal pasti dalam rekod kajian.

F1 Grid membahagikan tapak kepada petak bernombor rujukan. [1 markah]

H1 Huraian F1: membantu merekod lokasi hasil penemuan dengan tepat. [1 markah]

F2 Pengkatalogan memberikan nombor pengenalan kepada setiap artifak. [1 markah]

H2 Huraian F2: nombor itu membolehkan artifak dikenal pasti dalam rekod kajian. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B1S08 · Dua sejarawan boleh menghasilkan tafsiran yang berbeza tentang peristiwa yang sama.

B1S08 · Sederhana · Buku teks hlm. 16–16 · SP 1.1.6

(a) Apakah maksud tafsiran dalam sejarah? Nyatakan dua unsur dalam pengertiannya. [2 markah]

Panduan: Apakah yang dilakukan terhadap fakta, dan apakah asasnya?

Contoh jawapan: Tafsiran ialah penerangan atau ulasan terhadap fakta sejarah berdasarkan sumber yang berkaitan.

F1 Menerangkan atau mengulas sesuatu fakta sejarah. [1 markah]

F2 Penerangan itu berasaskan sumber yang berkaitan. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

(b) Jelaskan dua sebab perbezaan tafsiran sejarah boleh berlaku. [4 markah]

Panduan: Pilih dua sebab dan terangkan bagaimana setiap sebab mempengaruhi kajian.

Contoh jawapan: Pemilihan sumber yang pelbagai boleh menghasilkan tafsiran berlainan kerana setiap penyelidik meneliti bahan dan maklumat yang tidak semestinya sama. Tujuan penulisan yang berbeza pula menyebabkan sejarawan menonjolkan aspek peristiwa yang berlainan.

F1 Pemilihan sumber yang pelbagai. [1 markah]

H1 Huraian F1: sejarawan menggunakan bahan berlainan yang memberikan maklumat atau sudut penelitian berlainan. [1 markah]

F2 Tujuan penulisan yang berbeza. [1 markah]

H2 Huraian F2: tujuan berlainan menyebabkan aspek peristiwa yang ditonjolkan juga berbeza. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B1S09 · Contoh situasi: Aiden mempunyai sebuah diari asal dan sebuah buku kajian yang diterbitkan kemudian tentang peristiwa yang sama. Kedua-duanya memberikan penjelasan yang tidak sepenuhnya sama.

B1S09 · Cabaran · Buku teks hlm. 8–16 · SP 1.1.4, 1.1.6

(a) Kelaskan kedua-dua bahan tersebut mengikut jenis sumber sejarah. [2 markah]

Panduan: Masa penerbitan bukan satu-satunya alasan; teliti sifat kedua-dua bahan.

Contoh jawapan: Diari asal ialah sumber primer, manakala buku kajian yang telah diolah dan diterbitkan ialah sumber sekunder.

F1 Diari asal ialah sumber primer. [1 markah]

F2 Buku kajian yang telah diolah dan diterbitkan ialah sumber sekunder. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

(b) Jelaskan dua tindakan penyelidikan yang wajar sebelum Aiden membuat tafsiran sendiri. [4 markah]

Panduan: Cadangkan tindakan berasaskan bukti, bukan memilih sumber semata-mata kerana disukai.

Contoh jawapan: Cadangan jawapan: Aiden perlu menganalisis kedua-dua sumber dengan membandingkan persamaan dan perbezaan faktanya. Dia juga perlu mendapatkan sumber berkaitan yang lain supaya bukti tambahan dapat menyokong tafsiran yang lebih objektif.

F1 Menganalisis maklumat daripada kedua-dua sumber. [1 markah]

H1 Huraian F1: membandingkan persamaan dan perbezaan fakta yang disampaikan. [1 markah]

F2 Mendapatkan sumber berkaitan yang lain. [1 markah]

H2 Huraian F2: menggunakan bukti tambahan bagi menyokong penjelasan yang lebih objektif. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B1S10 · Contoh situasi: kelab sejarah ingin membantu murid menghargai tinggalan sejarah di kawasan mereka.

B1S10 · Cabaran · Buku teks hlm. 13–19 · SP 1.1.7, K1.1.10

(a) Nyatakan dua kepentingan mempelajari sejarah. [2 markah]

Panduan: Pilih dua manfaat yang berlainan dalam bab ini.

Contoh jawapan: Sejarah membantu kita mengenali asal usul dan mengambil iktibar daripada peristiwa lalu.

F1 Satu jawapan yang tepat daripada: mengenali asal usul, mengambil iktibar, memupuk patriotisme, mengukuhkan perpaduan, membangunkan negara dan bangsa atau mengaplikasikan Kemahiran Pemikiran Sejarah. [1 markah]

F2 Satu lagi jawapan berbeza daripada senarai F1. Jangan beri markah kedua untuk idea yang sama. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

(b) Cadangkan dua tindakan kelab untuk memelihara warisan sejarah. Jelaskan manfaat setiap tindakan. [4 markah]

Panduan: Nyatakan tindakan yang boleh dilakukan murid dan manfaatnya kepada warisan.

Contoh jawapan: Cadangan jawapan: kelab boleh mengadakan pameran tentang kepentingan tapak warisan supaya murid sedar akan nilainya. Semasa lawatan, ahli kelab perlu mengelakkan perbuatan merosakkan atau mengambil tinggalan supaya warisan kekal untuk kajian dan generasi seterusnya.

F1 Mengadakan penerangan atau pameran tentang kepentingan tapak warisan. [1 markah]

H1 Huraian F1: membina kesedaran supaya murid menghargai dan melindungi tinggalan tersebut. [1 markah]

F2 Mengamalkan lawatan berhemah dengan tidak merosakkan atau mengambil tinggalan. [1 markah]

H2 Huraian F2: membantu mengekalkan warisan untuk kajian dan generasi seterusnya. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

Bahagian B · Panduan esei

B1E01 · Huraikan pengertian sejarah menurut Herodotus, E.H. Carr, Ibn Khaldun dan Muhd Yusof Ibrahim. Bagi setiap tokoh, berikan satu isi utama dan satu perincian.

B1E01 · Mudah · Buku teks hlm. 5–5 · SP 1.1.2

Contoh jawapan

Herodotus melihat sejarah sebagai penceritaan tentang tindakan manusia yang penting dan mengagumkan. Penelitiannya juga melibatkan sebab sesuatu peristiwa berlaku, bukan hanya tindakan itu sendiri. E.H. Carr pula menekankan hubungan yang berterusan antara sejarawan dengan fakta yang dikajinya. Hubungan ini menjadikan pemahaman masa kini sentiasa berhubung dengan peristiwa masa lampau.

Ibn Khaldun menumpukan sejarah kepada masyarakat manusia dan peradaban dunia. Dalam pengertian ini, perubahan sifat masyarakat turut menjadi perkara yang dibincangkan oleh sejarawan. Muhd Yusof Ibrahim pula merujuk sejarah kepada masa lalu itu sendiri. Beliau juga memasukkan catatan atau rekod tentang peristiwa yang telah berlaku sebagai sebahagian daripada pengertian sejarah. Keempat-empat pandangan membantu murid memahami keluasan bidang kajian sejarah.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Herodotus: sejarah menceritakan tindakan manusia yang penting dan mengagumkan. [1 markah]

H1 Huraian F1: turut meneliti sebab berlakunya peristiwa. [1 markah]

F2 E.H. Carr: sejarah melibatkan interaksi berterusan antara sejarawan dengan fakta. [1 markah]

H2 Huraian F2: menghubungkan pemahaman masa kini dengan peristiwa masa lampau. [1 markah]

F3 Ibn Khaldun: sejarah berkaitan masyarakat manusia dan peradaban dunia. [1 markah]

H3 Huraian F3: meliputi perubahan sifat masyarakat tersebut. [1 markah]

F4 Muhd Yusof Ibrahim: sejarah merujuk masa lalu. [1 markah]

H4 Huraian F4: turut merujuk catatan atau rekod peristiwa yang berlaku pada masa lalu. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B1E02 · Jelaskan empat kepentingan mempelajari sejarah. Sertakan satu huraian bagi setiap kepentingan.

B1E02 · Mudah · Buku teks hlm. 18–19 · SP 1.1.7, K1.1.11

Contoh jawapan

Mempelajari sejarah membantu kita mengenali asal usul keluarga dan negara. Dengan pengetahuan ini, kita lebih memahami adat istiadat, tradisi serta budaya yang diwarisi. Sejarah juga membolehkan kita mengambil iktibar daripada peristiwa lalu. Pengajaran tersebut menjadi panduan supaya kesilapan yang sama tidak diulangi ketika membuat keputusan pada masa kini.

Selain itu, sejarah dapat memupuk patriotisme. Apabila kita menghargai warisan negara dan memahami nilainya, rasa cinta akan negara dapat disemai dalam diri. Sejarah turut mengukuhkan perpaduan masyarakat. Pengetahuan tentang pengalaman masyarakat pada masa lalu membantu generasi kini meneruskan hubungan yang harmoni antara kaum. Oleh itu, pembelajaran sejarah mempunyai kegunaan dalam kehidupan, bukan sekadar mengingat nama tokoh atau tarikh sesuatu peristiwa.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Mengenali asal usul. [1 markah]

H1 Huraian F1: memahami asal usul keluarga atau negara serta adat dan budaya. [1 markah]

F2 Mengambil iktibar. [1 markah]

H2 Huraian F2: mengelakkan kesilapan masa lalu daripada berulang. [1 markah]

F3 Memupuk patriotisme. [1 markah]

H3 Huraian F3: menghargai warisan negara sehingga menimbulkan rasa cinta akan negara. [1 markah]

F4 Mengukuhkan perpaduan. [1 markah]

H4 Huraian F4: membantu meneruskan hubungan harmoni antara kaum. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B1E03 · Huraikan empat langkah awal kaedah bertulis: mengenal pasti sumber, mendapatkan dan mengesahkan sumber, mengumpulkan serta menyimpan sumber, dan menggunakan peralatan yang sesuai. Jelaskan pelaksanaan atau tujuan setiap langkah.

B1E03 · Sederhana · Buku teks hlm. 10–10 · SP 1.1.5

Contoh jawapan

Langkah pertama ialah mengenal pasti sumber yang berkaitan dengan peristiwa, tokoh atau institusi yang hendak dikaji. Penyelidik menentukan bahan dan lokasi sumber yang sesuai supaya pencariannya menepati fokus kajian. Seterusnya, sumber bertulis diperoleh dan disahkan. Penyelidik boleh mengunjungi arkib, muzium atau perpustakaan serta mendapatkan bantuan pakar apabila sumber memerlukan penelitian khusus.

Langkah ketiga ialah mengumpulkan dan menyimpan sumber yang telah diperoleh. Maklumat sumber perlu dicatat dan bahan disusun supaya penyelidik mudah membuat rujukan semula semasa menulis. Langkah keempat ialah menggunakan peralatan yang sesuai. Sebagai contoh, komputer membantu penyelidik menganalisis data, menyunting penulisan dan menyusun bibliografi. Pelaksanaan langkah-langkah ini menyediakan bahan yang teratur sebelum analisis sejarah dikembangkan.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Mengenal pasti sumber yang berkaitan dengan peristiwa, tokoh atau institusi. [1 markah]

H1 Huraian F1: menentukan bahan dan lokasi yang sesuai dengan fokus kajian. [1 markah]

F2 Mendapatkan dan mengesahkan sumber bertulis. [1 markah]

H2 Huraian F2: mengunjungi arkib, muzium atau perpustakaan, dengan bantuan pakar jika diperlukan. [1 markah]

F3 Mengumpulkan dan menyimpan sumber yang diperoleh. [1 markah]

H3 Huraian F3: mencatat serta menyusun bahan supaya mudah dirujuk semula. [1 markah]

F4 Menggunakan peralatan yang sesuai. [1 markah]

H4 Huraian F4: menggunakan komputer untuk menganalisis data, menyunting penulisan atau menyusun bibliografi. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B1E04 · Huraikan empat peringkat kerja di makmal arkeologi, daripada pemunggahan dan pengisihan hingga penganalisisan. Jelaskan tujuan atau pelaksanaan setiap peringkat.

B1E04 · Sederhana · Buku teks hlm. 14–15 · SP 1.1.5

Contoh jawapan

Kerja di makmal arkeologi bermula dengan pemunggahan dan pengisihan bahan yang dibawa dari tapak penemuan. Pengisihan boleh dibuat mengikut jenis artifak atau lapisan tanah tempat artifak itu ditemukan. Selepas itu, bahan menjalani pembersihan. Artifak dibersihkan sebelum kajian dilakukan terhadapnya, jadi pembersihan merupakan peringkat persediaan untuk penelitian bahan.

Peringkat seterusnya ialah pengkatalogan. Setiap artifak diberikan nombor pengenalan supaya bahan tersebut mempunyai pengenalan yang jelas dalam rekod kajian. Akhir sekali, ahli arkeologi menjalankan penganalisisan terhadap artifak. Penelitian ini bertujuan mendapatkan maklumat tentang artifak yang ditemukan. Keempat-empat peringkat merupakan kerja yang saling berkaitan di makmal dan melengkapkan usaha mendapatkan bukti sejarah melalui aktiviti ekskavasi di tapak penemuan.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Pemunggahan dan pengisihan bahan penemuan. [1 markah]

H1 Huraian F1: mengasingkan bahan mengikut jenis artifak atau lapisan tanah tempat ditemukan. [1 markah]

F2 Pembersihan bahan penemuan. [1 markah]

H2 Huraian F2: membersihkan artifak sebelum bahan tersebut dikaji. [1 markah]

F3 Pengkatalogan artifak. [1 markah]

H3 Huraian F3: memberikan nombor pengenalan bagi setiap artifak. [1 markah]

F4 Penganalisisan artifak. [1 markah]

H4 Huraian F4: meneliti artifak untuk memperoleh maklumat tentangnya. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B1E05 · Mengapakah dua sejarawan boleh menghasilkan tafsiran berbeza tentang peristiwa yang sama? Jelaskan empat faktor dengan huraian yang berkaitan.

B1E05 · Cabaran · Buku teks hlm. 16–16 · SP 1.1.6

Contoh jawapan

Perbezaan tafsiran boleh berpunca daripada pemilihan sumber yang pelbagai. Sejarawan yang menggunakan bahan berlainan mungkin memperoleh maklumat atau sudut penelitian yang berbeza tentang peristiwa yang sama. Perbezaan pandangan juga mempengaruhi tafsiran. Ketika menilai sesuatu peristiwa, seseorang sejarawan mungkin memberikan penekanan yang berlainan daripada sejarawan lain.

Selain itu, ideologi yang berbeza boleh mempengaruhi tafsiran sejarah. Pegangan pemikiran seseorang sejarawan boleh mempengaruhi cara beliau menerangkan peristiwa yang dikaji. Tujuan penulisan turut menjadi faktor. Kajian yang mempunyai matlamat berlainan mungkin menonjolkan aspek yang tidak sama walaupun peristiwanya sama. Namun begitu, perbezaan tersebut tidak membolehkan fakta direka sesuka hati. Tafsiran tetap perlu bersandarkan sumber yang berkaitan dan berusaha menghasilkan penerangan yang objektif.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Pemilihan sumber yang pelbagai. [1 markah]

H1 Huraian F1: bahan berlainan boleh memberikan maklumat atau sudut penelitian yang berlainan. [1 markah]

F2 Perbezaan pandangan. [1 markah]

H2 Huraian F2: sejarawan boleh memberikan penekanan yang berlainan ketika menilai peristiwa yang sama. [1 markah]

F3 Perbezaan ideologi. [1 markah]

H3 Huraian F3: pegangan pemikiran yang berbeza boleh mempengaruhi cara peristiwa diterangkan. [1 markah]

F4 Perbezaan tujuan penulisan. [1 markah]

H4 Huraian F4: matlamat kajian yang berlainan boleh menentukan aspek peristiwa yang ditonjolkan. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

Sumber

Sejarah Tingkatan 1, KSSM, KPM/DBP, cetakan pertama 2016, ISBN 978-983-49-1119-5. Standard: DSKP KSSM Sejarah Tingkatan 1, KPM 2016. Halaman dalam rujukan soalan ialah nombor halaman bercetak buku teks.

Buku teks KPM · DSKP KPM

© 2026 LauPeh, setakat hak yang boleh dilindungi. Bahan asal untuk pembelajaran percuma.

SEJARAH TINGKATAN 1 · BAB 02

Zaman Air Batu

Subjektif berstruktur & esei

10 soalan berstruktur · 5 esei · 100 markah latihan

Nama: _____

Kelas: _____ Tarikh: _____

Markah semakan kendiri: _____ / 100

Cuba dahulu. Semak kemudian.

Jawab semua soalan dengan kata-kata sendiri. Soalan bertanda Mudah disediakan untuk membina keyakinan sebelum mencuba Sederhana dan Cabaran. Gunakan kertas tambahan jika perlu.

Subjektif: bahagian (a) 2 markah dan bahagian (b) 4 markah. Esei: 8 markah setiap satu. Agihan ini untuk latihan, bukan format peperiksaan rasmi KPM.

Cara membina jawapan

Nyatakan: beri fakta yang diminta. Jelaskan atau huraikan: beri fakta serta penerangan yang berkaitan. Bandingkan: nyatakan persamaan atau perbezaan mengikut aspek yang diminta.

F = fakta atau isi. H = huraian yang menyokong fakta bernombor sama. Jangan beri dua markah untuk idea yang diulang. Gunakan contoh jawapan sebagai panduan, bukan untuk dihafal bulat-bulat.

Rujukan: buku teks KPM/DBP Sejarah Tingkatan 1, 2016, hlm. 24–43; DSKP KSSM KPM 2016. Untuk murid Tingkatan 1 sesi 2026.

Soalan dan panduan jawapan asli. Bukan soalan rasmi, skema rasmi atau ramalan peperiksaan. Semakan guru bebas belum dibuat.

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B2S01 · Permukaan bumi mempunyai kawasan daratan dan perairan yang pelbagai.

B2S01 · Mudah · Buku teks hlm. 29–29 · SP 2.1.1

(a) Namakan dua lautan di dunia. [2 markah]

(b) Jelaskan perbezaan selat dengan teluk berdasarkan bentuk dan kedudukannya. [4 markah]

B2S02 · Bab ini memperkenalkan Zaman Air Batu dan empat tahap zaman dalam garis masanya.

B2S02 · Mudah · Buku teks hlm. 30–32 · SP 2.1.2, 2.1.3

(a) Nyatakan dua ciri suhu dalam pengertian Zaman Air Batu. [2 markah]

(b) Susun empat tahap zaman dalam bab ini daripada paling awal kepada paling akhir. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B2S03 · Jawab berdasarkan tempoh Zaman Pleistosen dan perkembangan Zaman Holosen yang dinyatakan dalam buku teks KPM.

B2S03 · Mudah · Buku teks hlm. 31–32 · SP 2.1.2, 2.1.3

(a) Nyatakan permulaan dan penghujung tempoh Zaman Pleistosen mengikut buku teks. [2 markah]

(b) Jelaskan dua kemajuan manusia pada Zaman Holosen dari segi sumber makanan dan penciptaan. [4 markah]

B2S04 · Ciri Zaman Air Batu Akhir dapat dilihat pada tumbuhan, manusia dan keadaan persekitaran.

B2S04 · Mudah · Buku teks hlm. 34–35 · SP 2.1.4

(a) Nyatakan dua jenis tumbuhan utama pada zaman tersebut. [2 markah]

(b) Nyatakan satu ciri bagi setiap aspek berikut: tempat tinggal manusia, cara hidup manusia, kegiatan mendapatkan makanan dan aras laut. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B2S05 · Zaman Miosen dan Pliosen mempunyai keadaan alam yang berlainan.

B2S05 · Sederhana · Buku teks hlm. 30–30 · SP 2.1.2

(a) Nyatakan dua ciri keadaan dunia pada Zaman Miosen. [2 markah]

(b) Jelaskan dua perkembangan pada Zaman Pliosen serta kesannya seperti yang dihuraikan dalam buku teks. [4 markah]

B2S06 · Keadaan sejuk dan paras laut rendah mempengaruhi kehidupan pada Zaman Air Batu Akhir.

B2S06 · Sederhana · Buku teks hlm. 34–35 · SP 2.1.4

(a) Nyatakan dua kawasan yang dipenuhi salji menurut penerangan ciri suhu dalam buku teks. [2 markah]

(b) Bandingkan keadaan sebelum dan selepas kecairan air batu melalui empat pernyataan: paras laut dahulu, hubungan daratan dahulu, paras laut selepas kecairan dan keadaan tanah rendah selepas kecairan. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B2S07 · Peningkatan suhu pada penghujung Zaman Air Batu membawa perubahan kepada bentuk fizikal dan hidupan.

B2S07 · Sederhana · Buku teks hlm. 36–37 · SP 2.1.5

(a) Nyatakan dua binatang yang pupus seperti disenaraikan dalam bahagian perubahan Zaman Air Batu Akhir. [2 markah]

(b) Jelaskan dua perubahan bentuk fizikal bumi akibat kecairan air batu. [4 markah]

B2S08 · Pentas Sunda ialah kawasan daratan luas yang menghubungkan kawasan Asia Tenggara sebelum perubahan paras laut.

B2S08 · Sederhana · Buku teks hlm. 38–39 · SP 2.1.6

(a) Namakan dua kepulauan yang terletak di atas Pentas Sunda menurut buku teks. [2 markah]

(b) Jelaskan dua kesan perubahan paras air terhadap rupa bentuk Asia Tenggara. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B2S09 · Contoh situasi: seorang murid berkata, “Oleh sebab Asia Tenggara kini mempunyai banyak pulau, daratannya tentu sentiasa terpisah sejak dahulu.”

B2S09 · Cabaran · Buku teks hlm. 38–39 · SP 2.1.6

(a) Nyatakan dua bukti tentang keadaan Pentas Sunda yang menunjukkan pernyataan itu tidak tepat. [2 markah]

(b) Jelaskan dua perubahan yang perlu diambil kira apabila membandingkan Pentas Sunda dahulu dengan Asia Tenggara hari ini. [4 markah]

B2S10 · Contoh situasi masa kini: sebuah kelab sekolah ingin mengamalkan pengajaran tentang perubahan alam sekitar yang dipelajari dalam Bab 2.

B2S10 · Cabaran · Buku teks hlm. 34–43 · SP 2.1.5, K2.1.8, K2.1.10

(a) Nyatakan dua kegiatan manusia yang dikaitkan dengan peningkatan suhu dunia dalam buku teks. [2 markah]

(b) Cadangkan dua amalan yang boleh dilakukan murid untuk menjaga alam sekitar. Jelaskan kepentingan setiap amalan. [4 markah]

Bahagian B · Esei

B2E01 · Huraikan satu perkembangan bagi setiap tahap zaman yang dipelajari: Miosen, Pliosen, Pleistosen dan Holosen. Susun jawapan mengikut urutan zaman dan jelaskan setiap perkembangan.

B2E01 · Mudah · Buku teks hlm. 30–32 · SP 2.1.2, 2.1.3

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Mulakan dengan Miosen, kemudian Pliosen.
2. Sambung dengan Pleistosen dan Holosen.
3. Bagi setiap zaman, berikan perkembangan dan satu perincian; tarikh tidak diperlukan.

Bahagian B · Esei

B2E02 · Jelaskan empat ciri Zaman Air Batu Akhir dari segi suhu, aras laut, kehidupan manusia dan binatang. Sertakan satu huraian atau contoh bagi setiap ciri.

B2E02 · Mudah · Buku teks hlm. 34–35 · SP 2.1.4

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Gunakan empat aspek dalam soalan sebagai susunan isi.
2. Hubungkan suhu dengan salji dan aras laut dengan daratan.
3. Terangkan cara hidup manusia dan berikan contoh binatang.

Bahagian B · Esei

B2E03 · Huraikan empat perubahan pada akhir Zaman Air Batu dari segi glasier, aras laut, tasik dan binatang. Berikan satu penjelasan atau contoh bagi setiap perubahan.

B2E03 · Sederhana · Buku teks hlm. 36–37 · SP 2.1.5

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Bincangkan glasier dan aras laut dalam perenggan pertama.
2. Bincangkan tasik dan binatang dalam perenggan kedua.
3. Bezakan proses fizikal, hasil perubahan dan contoh hidupan.

Bahagian B · Esei

B2E04 · Bandingkan Pentas Sunda dahulu dengan Asia Tenggara selepas perubahan Zaman Air Batu melalui empat aspek: hubungan daratan, tanah rendah pantai, kawasan perairan dan binatang. Huraikan setiap aspek.

B2E04 · Sederhana · Buku teks hlm. 38–39 · SP 2.1.6

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Terangkan dahulu bagaimana kawasan daratan saling berhubung.
2. Huraikan penenggelaman tanah rendah dan contoh perairan.
3. Akhiri dengan perubahan hidupan menggunakan contoh buku teks.

Bahagian B · Esei

B2E05 · Berdasarkan pengajaran Bab 2, cadangkan empat amalan menjaga alam sekitar yang boleh dilakukan oleh murid dan keluarga. Jelaskan kepentingan setiap amalan. Jawapan ialah cadangan masa kini, bukan penerangan kehidupan manusia Zaman Air Batu.

B2E05 · Cabaran · Buku teks hlm. 34–43 · SP K2.1.8, K2.1.10

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Pilih empat amalan yang berbeza dan boleh dilakukan.
2. Sertakan manfaat yang berkaitan dengan setiap amalan.
3. Gunakan contoh kebersihan, sumber atau tumbuhan yang sesuai dengan bab ini.

Panduan jawapan & semakan kendiri

Bandingkan jawapan anda dengan isi penting. Setiap kriteria membawa 1 markah. H hanya diberi jika F yang berkaitan dipenuhi. Jumlah bagi setiap bahagian tidak boleh melebihi markah soalan.

Ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop KPM boleh diterima jika menepati soalan. Senarai ini menunjukkan satu laluan jawapan. Dapatkan pertimbangan guru untuk isi alternatif yang munasabah.

Bahagian A · Subjektif

B2S01 · Permukaan bumi mempunyai kawasan daratan dan perairan yang pelbagai.

B2S01 · Mudah · Buku teks hlm. 29–29 · SP 2.1.1

(a) Namakan dua lautan di dunia. [2 markah]

Panduan: Pilih dua daripada lima lautan yang dinyatakan dalam buku teks.

Contoh jawapan: Dua lautan ialah Lautan Pasifik dan Lautan Hindi.

F1 Satu lautan yang betul: Lautan Pasifik / Atlantik / Hindi / Selatan / Artik. [1 markah]

F2 Satu lagi lautan yang berbeza daripada senarai tersebut. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

(b) Jelaskan perbezaan selat dengan teluk berdasarkan bentuk dan kedudukannya. [4 markah]

Panduan: Huraikan satu ciri utama dan satu perincian bagi setiap jenis perairan.

Contoh jawapan: Selat ialah kawasan perairan yang sempit dan memisahkan dua kawasan daratan. Teluk pula ialah bahagian perairan laut yang menghala ke daratan dan kawasannya dibatasi oleh daratan.

F1 Selat ialah kawasan perairan yang sempit. [1 markah]

H1 Huraian F1: selat memisahkan dua kawasan daratan. [1 markah]

F2 Teluk ialah bahagian perairan laut yang menghala ke daratan. [1 markah]

H2 Huraian F2: kawasan teluk dibatasi oleh daratan. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B2S02 · Bab ini memperkenalkan Zaman Air Batu dan empat tahap zaman dalam garis masanya.

B2S02 · Mudah · Buku teks hlm. 30–32 · SP 2.1.2, 2.1.3

(a) Nyatakan dua ciri suhu dalam pengertian Zaman Air Batu. [2 markah]

Panduan: Fikirkan tahap suhu dan tempoh keadaan itu berlaku.

Contoh jawapan: Suhu bumi menurun hingga tahap membeku, dan keadaan itu berlaku dalam jangka masa yang lama.

F1 Suhu bumi menurun hingga tahap membeku. [1 markah]

F2 Keadaan sejuk atau membeku itu berlangsung dalam jangka masa yang lama. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

(b) Susun empat tahap zaman dalam bab ini daripada paling awal kepada paling akhir. [4 markah]

Panduan: Tulis empat nama zaman dalam urutan yang betul.

Contoh jawapan: Urutannya ialah Miosen, Pliosen, Pleistosen dan Holosen.

F1 Kedudukan pertama: Miosen. [1 markah]

F2 Kedudukan kedua: Pliosen. [1 markah]

F3 Kedudukan ketiga: Pleistosen. [1 markah]

F4 Kedudukan keempat: Holosen. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B2S03 · Jawab berdasarkan tempoh Zaman Pleistosen dan perkembangan Zaman Holosen yang dinyatakan dalam buku teks KPM.

B2S03 · Mudah · Buku teks hlm. 31–32 · SP 2.1.2, 2.1.3

(a) Nyatakan permulaan dan penghujung tempoh Zaman Pleistosen mengikut buku teks. [2 markah]

Panduan: Kedua-dua jawapan dinyatakan sebagai tahun dahulu.

Contoh jawapan: Menurut buku teks, Zaman Pleistosen berlangsung dari 2.5 juta tahun dahulu hingga 10,000 tahun dahulu.

F1 Permulaan: 2.5 juta tahun dahulu. [1 markah]

F2 Penghujung: 10,000 tahun dahulu. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

(b) Jelaskan dua kemajuan manusia pada Zaman Holosen dari segi sumber makanan dan penciptaan. [4 markah]

Panduan: Nyatakan kemajuan dan satu perincian bagi setiap aspek.

Contoh jawapan: Manusia menjalankan pertanian untuk mendapatkan makanan. Mereka juga menghasilkan ciptaan baharu, termasuk roda dan tulisan kuneiform.

F1 Manusia menjalankan pertanian. [1 markah]

H1 Huraian F1: pertanian menjadi cara mendapatkan makanan. [1 markah]

F2 Manusia menghasilkan ciptaan baharu. [1 markah]

H2 Huraian F2: contohnya roda atau tulisan kuneiform. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B2S04 · Ciri Zaman Air Batu Akhir dapat dilihat pada tumbuhan, manusia dan keadaan persekitaran.

B2S04 · Mudah · Buku teks hlm. 34–35 · SP 2.1.4

(a) Nyatakan dua jenis tumbuhan utama pada zaman tersebut. [2 markah]

Panduan: Satu tumbuhan menutupi tanah; satu lagi tumbuhan rendah yang menjalar.

Contoh jawapan: Tumbuhan utamanya ialah rumput dan tumbuhan renek yang menjalar.

F1 Rumput. [1 markah]

F2 Tumbuhan renek yang menjalar. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

(b) Nyatakan satu ciri bagi setiap aspek berikut: tempat tinggal manusia, cara hidup manusia, kegiatan mendapatkan makanan dan aras laut. [4 markah]

Panduan: Jawab keempat-empat aspek secara berasingan.

Contoh jawapan: Manusia tinggal di kawasan tanah pamah yang sejuk. Mereka hidup secara nomad dan memburu binatang untuk mendapatkan makanan. Aras laut pula rendah.

F1 Tempat tinggal: kawasan tanah pamah yang sejuk. [1 markah]

F2 Cara hidup: nomad / berpindah-randah. [1 markah]

F3 Makanan: memburu binatang. [1 markah]

F4 Aras laut: rendah. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B2S05 · Zaman Miosen dan Pliosen mempunyai keadaan alam yang berlainan.

B2S05 · Sederhana · Buku teks hlm. 30–30 · SP 2.1.2

(a) Nyatakan dua ciri keadaan dunia pada Zaman Miosen. [2 markah]

Panduan: Fokus pada suhu dan keadaan persekitaran.

Contoh jawapan: Pada Zaman Miosen, keadaan dunia panas dan kering.

F1 Suhu dunia panas. [1 markah]

F2 Keadaan dunia kering. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

(b) Jelaskan dua perkembangan pada Zaman Pliosen serta kesannya seperti yang dihuraikan dalam buku teks. [4 markah]

Panduan: Pilih perubahan iklim dan pembentukan jambatan darat.

Contoh jawapan: Penyejukan dan pengeringan alam sekitar global menyumbang kepada penyebaran padang rumput dan savana. Pembentukan jambatan darat Panama pula menghubungkan Amerika Utara dengan Amerika Selatan serta mendorong penghijrahan tumbuhan dan haiwan ke habitat baharu.

F1 Berlaku penyejukan dan pengeringan alam sekitar global. [1 markah]

H1 Huraian F1: keadaan ini menyumbang kepada penyebaran padang rumput dan savana. [1 markah]

F2 Jambatan darat Panama terbentuk. [1 markah]

H2 Huraian F2: hubungan daratan antara Amerika Utara dengan Amerika Selatan mendorong penghijrahan tumbuhan dan haiwan ke habitat baharu. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B2S06 · Keadaan sejuk dan paras laut rendah mempengaruhi kehidupan pada Zaman Air Batu Akhir.

B2S06 · Sederhana · Buku teks hlm. 34–35 · SP 2.1.4

(a) Nyatakan dua kawasan yang dipenuhi salji menurut penerangan ciri suhu dalam buku teks. [2 markah]

Panduan: Satu kawasan merujuk bahagian hujung bumi dan satu lagi sebuah benua.

Contoh jawapan: Kawasan yang dipenuhi salji ialah kawasan kutub dan benua Eropah.

F1 Kawasan kutub. [1 markah]

F2 Benua Eropah. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

(b) Bandingkan keadaan sebelum dan selepas kecairan air batu melalui empat pernyataan: paras laut dahulu, hubungan daratan dahulu, paras laut selepas kecairan dan keadaan tanah rendah selepas kecairan. [4 markah]

Panduan: Berikan satu pernyataan bagi setiap aspek; bezakan keadaan sebelum dengan selepas.

Contoh jawapan: Sebelum kecairan air batu, paras laut rendah dan pulau-pulau bersambung dengan tanah besar. Selepas kecairan, paras laut meningkat dan kawasan tanah rendah ditenggelami air.

F1 Sebelum kecairan: paras air laut rendah. [1 markah]

F2 Sebelum kecairan: pulau-pulau bersambung dengan tanah besar. [1 markah]

F3 Selepas kecairan: paras air laut meningkat. [1 markah]

F4 Selepas kecairan: kawasan tanah rendah ditenggelami air. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B2S07 · Peningkatan suhu pada penghujung Zaman Air Batu membawa perubahan kepada bentuk fizikal dan hidupan.

B2S07 · Sederhana · Buku teks hlm. 36–37 · SP 2.1.5

(a) Nyatakan dua binatang yang pupus seperti disenaraikan dalam bahagian perubahan Zaman Air Batu Akhir. [2 markah]

Panduan: Pilih dua contoh daripada bab ini, bukan haiwan moden secara umum.

Contoh jawapan: Dua contoh ialah mamot dan harimau bertaring.

F1 Satu contoh yang betul: mamot / sloth / harimau bertaring. [1 markah]

F2 Satu lagi contoh yang berbeza daripada senarai tersebut. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

(b) Jelaskan dua perubahan bentuk fizikal bumi akibat kecairan air batu. [4 markah]

Panduan: Hubungkan kecairan dengan perubahan aras laut dan pembentukan tasik.

Contoh jawapan: Kecairan air batu menyebabkan paras laut meningkat apabila lebihan air melimpahi laut. Kecairan itu juga dikaitkan dengan pembentukan tasik air tawar. Buku teks memberikan contoh Great Lakes di Kanada dan Tasik Dayang Bunting di Malaysia.

F1 Paras air laut meningkat. [1 markah]

H1 Huraian F1: air daripada kecairan air batu menambahkan air yang melimpahi laut. [1 markah]

F2 Tasik air tawar terbentuk. [1 markah]

H2 Huraian F2: contohnya Great Lakes di Kanada atau Tasik Dayang Bunting di Malaysia, seperti dinyatakan dalam buku teks. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B2S08 · Pentas Sunda ialah kawasan daratan luas yang menghubungkan kawasan Asia Tenggara sebelum perubahan paras laut.

B2S08 · Sederhana · Buku teks hlm. 38–39 · SP 2.1.6

(a) Namakan dua kepulauan yang terletak di atas Pentas Sunda menurut buku teks. [2 markah]

Panduan: Pilih dua daripada Sumatera, Jawa dan Borneo.

Contoh jawapan: Dua kepulauan tersebut ialah Sumatera dan Borneo.

F1 Satu jawapan yang betul: Sumatera / Jawa / Borneo. [1 markah]

F2 Satu lagi jawapan yang berbeza daripada senarai tersebut. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

(b) Jelaskan dua kesan perubahan paras air terhadap rupa bentuk Asia Tenggara. [4 markah]

Panduan: Terangkan keadaan tanah rendah dan pembentukan kawasan perairan.

Contoh jawapan: Kawasan tanah rendah di sepanjang pantai ditenggelami air apabila paras laut meningkat akibat kecairan air batu. Perubahan itu turut mempengaruhi pembentukan kawasan perairan seperti Selat Melaka, Teluk Siam dan Laut Jawa.

F1 Kawasan tanah rendah di sepanjang pantai ditenggelami air. [1 markah]

H1 Huraian F1: keadaan ini berlaku apabila paras air laut meningkat akibat kecairan air batu. [1 markah]

F2 Kawasan perairan yang memisahkan daratan terbentuk. [1 markah]

H2 Huraian F2: perkembangan ini mempengaruhi pembentukan Selat Melaka, Teluk Siam atau Laut Jawa. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B2S09 · Contoh situasi: seorang murid berkata, "Oleh sebab Asia Tenggara kini mempunyai banyak pulau, daratannya tentu sentiasa terpisah sejak dahulu."

B2S09 · Cabaran · Buku teks hlm. 38–39 · SP 2.1.6

(a) Nyatakan dua bukti tentang keadaan Pentas Sunda yang menunjukkan pernyataan itu tidak tepat. [2 markah]

Panduan: Fokus pada sambungan daratan dan kebolehan manusia bergerak.

Contoh jawapan: Pentas Sunda dahulu menghubungkan kawasan daratan dengan kepulauan. Manusia dapat melalui daratan tersebut dengan berjalan kaki.

F1 Pentas Sunda dahulu menghubungkan kawasan daratan dengan kepulauan. [1 markah]

F2 Daratan itu boleh dilalui manusia dengan berjalan kaki. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

(b) Jelaskan dua perubahan yang perlu diambil kira apabila membandingkan Pentas Sunda dahulu dengan Asia Tenggara hari ini. [4 markah]

Panduan: Satu perubahan melibatkan rupa bumi; satu lagi melibatkan hidupan.

Contoh jawapan: Perbandingan perlu mengambil kira penenggelaman kawasan tanah rendah dan pembentukan perairan seperti Selat Melaka atau Laut Jawa. Hidupan juga berubah kerana sebahagian binatang besar, seperti stegodon dan pachycrocuta, telah pupus.

F1 Kawasan tanah rendah telah ditenggelami air. [1 markah]

H1 Huraian F1: terbentuk kawasan perairan seperti Selat Melaka atau Laut Jawa yang mengubah hubungan daratan. [1 markah]

F2 Sebahagian binatang besar telah pupus. [1 markah]

H2 Huraian F2: contoh dalam buku teks ialah stegodon atau pachycrocuta. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B2S10 · Contoh situasi masa kini: sebuah kelab sekolah ingin mengamalkan pengajaran tentang perubahan alam sekitar yang dipelajari dalam Bab 2.

B2S10 · Cabaran · Buku teks hlm. 34–43 · SP 2.1.5, K2.1.8, K2.1.10

(a) Nyatakan dua kegiatan manusia yang dikaitkan dengan peningkatan suhu dunia dalam buku teks. [2 markah]

Panduan: Berikan kegiatan manusia, bukan perubahan alam yang berlaku dengan sendirinya.

Contoh jawapan: Dua kegiatan ialah pembakaran terbuka dan penebangan pokok.

F1 Satu kegiatan yang betul: pembakaran terbuka / penebangan pokok / perkembangan perindustrian / pembakaran minyak daripada enjin kenderaan. [1 markah]

F2 Satu lagi kegiatan yang berbeza daripada senarai tersebut. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

(b) Cadangkan dua amalan yang boleh dilakukan murid untuk menjaga alam sekitar. Jelaskan kepentingan setiap amalan. [4 markah]

Panduan: Berikan tindakan yang boleh dilakukan, kemudian kesannya. Ini cadangan masa kini.

Contoh jawapan: Cadangan jawapan: murid tidak membuang sampah ke dalam sungai atau kawasan sekolah supaya persekitaran kekal bersih dan selesa. Murid juga boleh menjimatkan air dan elektrik untuk mengelakkan pembaziran sumber yang digunakan setiap hari.

F1 Tidak membuang sampah ke dalam sungai atau kawasan sekolah. [1 markah]

H1 Huraian F1: membantu mengekalkan kebersihan persekitaran untuk kesejahteraan bersama. [1 markah]

F2 Menjimatkan penggunaan air atau elektrik. [1 markah]

H2 Huraian F2: mengelakkan pembaziran sumber yang digunakan dalam kehidupan seharian. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

Bahagian B · Panduan esei

B2E01 · Huraikan satu perkembangan bagi setiap tahap zaman yang dipelajari: Miosen, Pliosen, Pleistosen dan Holosen. Susun jawapan mengikut urutan zaman dan jelaskan setiap perkembangan.

B2E01 · Mudah · Buku teks hlm. 30–32 · SP 2.1.2, 2.1.3

Contoh jawapan

Urutan tahap zaman dalam bab ini bermula dengan Miosen. Pada zaman ini, mamalia telah wujud dan berkembang di bumi. Hidupan di laut dan di air juga berkembang. Selepas itu ialah Pliosen, apabila berlaku penyejukan dan pengeringan alam sekitar global. Keadaan tersebut menyumbang kepada penyebaran padang rumput serta savana yang luas.

Tahap berikutnya ialah Pleistosen. Glasier utama berlaku berulang kali pada zaman ini. Buku teks menyatakan bahawa kejadian glasier utama tersebut berlaku sebanyak 11 kali sepanjang zaman berkenaan. Seterusnya ialah Holosen, yang menyaksikan kemajuan dalam kehidupan manusia. Mereka menjalankan kegiatan pertanian sebagai cara mendapatkan makanan. Susunan ini membantu kita membandingkan perubahan alam serta kehidupan mengikut urutan masa.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Pelbagai hidupan berkembang pada Zaman Miosen. [1 markah]

H1 Huraian F1: contohnya mamalia serta hidupan di laut dan di air. [1 markah]

F2 Pliosen: berlaku penyejukan serta pengeringan alam sekitar global. [1 markah]

H2 Huraian F2: keadaan itu menyumbang kepada penyebaran padang rumput dan savana. [1 markah]

F3 Pleistosen: glasier utama berlaku berulang kali. [1 markah]

H3 Huraian F3: buku teks menyatakan kejadian glasier utama berlaku sebanyak 11 kali pada zaman ini. [1 markah]

F4 Holosen: manusia menjalankan pertanian. [1 markah]

H4 Huraian F4: aktiviti pertanian menjadi cara mendapatkan makanan. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B2E02 · Jelaskan empat ciri Zaman Air Batu Akhir dari segi suhu, aras laut, kehidupan manusia dan binatang. Sertakan satu huraian atau contoh bagi setiap ciri.

B2E02 · Mudah · Buku teks hlm. 34–35 · SP 2.1.4

Contoh jawapan

Suhu dunia pada Zaman Air Batu Akhir sangat sejuk. Salji meliputi banyak kawasan, khususnya kawasan kutub dan benua Eropah. Paras air laut pula rendah. Keadaan ini membolehkan pulau-pulau bersambung dengan tanah besar, lalu memudahkan pergerakan manusia dan binatang melalui daratan yang bersambung.

Dari segi kehidupan, manusia hidup secara nomad atau berpindah-randah. Mereka memburu binatang untuk mendapatkan makanan dan tinggal di kawasan tanah pamah yang sejuk. Binatang turut mendiami kawasan tanah pamah yang sejuk tersebut. Antara contohnya ialah mamot berbulu, badak, kuda dan singa. Gabungan keadaan suhu, aras laut serta cara hidup ini menunjukkan ciri khusus zaman yang diterangkan dalam buku teks. Setiap aspek membantu kita memahami persekitaran kehidupan ketika itu.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Suhu dunia sangat sejuk. [1 markah]

H1 Huraian F1: salji meliputi kawasan kutub dan benua Eropah. [1 markah]

F2 Paras air laut rendah. [1 markah]

H2 Huraian F2: pulau-pulau bersambung dengan tanah besar. [1 markah]

F3 Manusia hidup secara nomad. [1 markah]

H3 Huraian F3: mereka memburu binatang untuk mendapatkan makanan. [1 markah]

F4 Binatang tinggal di kawasan tanah pamah yang sejuk. [1 markah]

H4 Huraian F4: contohnya mamot berbulu, badak, kuda atau singa. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B2E03 · Huraikan empat perubahan pada akhir Zaman Air Batu dari segi glasier, aras laut, tasik dan binatang. Berikan satu penjelasan atau contoh bagi setiap perubahan.

B2E03 · Sederhana · Buku teks hlm. 36–37 · SP 2.1.5

Contoh jawapan

Pada akhir Zaman Air Batu, air batu di kawasan tanah tinggi dan gunung mencair. Aliran yang menuruni kawasan tinggi membawa bersama-sama batu serta tanah, lalu mengubah bentuk fizikal bumi. Paras air laut juga meningkat. Lebihan air daripada kecairan air batu melimpahi laut dan menyumbang kepada perubahan arasnya.

Selain itu, buku teks mengaitkan kecairan air batu dengan pembentukan tasik air tawar. Contoh yang diberikan ialah Great Lakes di Kanada dan Tasik Dayang Bunting di Malaysia. Perubahan turut berlaku kepada hidupan apabila sebahagian binatang yang hidup pada Zaman Pleistosen mengalami kepupusan. Antara contohnya ialah mamot, sloth dan harimau bertaring. Oleh itu, perubahan zaman melibatkan bentuk muka bumi dan juga hidupan yang ada.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Air batu dari kawasan tanah tinggi dan gunung mencair. [1 markah]

H1 Huraian F1: aliran itu membawa batu dan tanah ketika menuruni kawasan tinggi. [1 markah]

F2 Paras air laut meningkat. [1 markah]

H2 Huraian F2: lebihan air kecairan melimpahi laut. [1 markah]

F3 Tasik air tawar terbentuk. [1 markah]

H3 Huraian F3: buku teks memberikan contoh Great Lakes atau Tasik Dayang Bunting. [1 markah]

F4 Berlaku kepupusan sebahagian binatang Zaman Pleistosen. [1 markah]

H4 Huraian F4: contohnya mamot, sloth atau harimau bertaring. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B2E04 · Bandingkan Pentas Sunda dahulu dengan Asia Tenggara selepas perubahan Zaman Air Batu melalui empat aspek: hubungan daratan, tanah rendah pantai, kawasan perairan dan binatang. Huraikan setiap aspek.

B2E04 · Sederhana · Buku teks hlm. 38–39 · SP 2.1.6

Contoh jawapan

Pentas Sunda dahulu merupakan kawasan daratan yang menghubungkan tanah besar dengan kepulauan di Asia Tenggara. Hubungan daratan ini membolehkan manusia bergerak dengan berjalan kaki. Apabila paras air berubah, kawasan tanah rendah di sepanjang pantai ditenggelami air. Penenggelaman kawasan itu mengubah hubungan daratan antara tanah besar dengan kepulauan yang sebelumnya bersambung.

Perubahan tersebut juga mempengaruhi bentuk kawasan perairan di rantau ini. Antara contoh yang disebut dalam buku teks ialah pembentukan Selat Melaka, Teluk Siam dan Laut Jawa. Dari segi hidupan, sebahagian binatang besar mengalami kepupusan. Contoh yang diberikan ialah stegodon dan pachycrocuta. Oleh itu, perbandingan Pentas Sunda dengan Asia Tenggara hari ini perlu mempertimbangkan perubahan rupa bumi dan hidupan, bukan hanya kedudukan pulau sekarang.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Pentas Sunda dahulu menghubungkan kawasan daratan dengan kepulauan. [1 markah]

H1 Huraian F1: manusia boleh melalui daratan itu dengan berjalan kaki. [1 markah]

F2 Tanah rendah di sepanjang pantai ditenggelami air selepas perubahan paras air. [1 markah]

H2 Huraian F2: penenggelaman itu mengubah hubungan daratan antara tanah besar dengan kepulauan. [1 markah]

F3 Bentuk kawasan perairan Asia Tenggara berubah. [1 markah]

H3 Huraian F3: perkembangan itu mempengaruhi pembentukan Selat Melaka, Teluk Siam atau Laut Jawa. [1 markah]

F4 Sebahagian binatang besar telah pupus. [1 markah]

H4 Huraian F4: contohnya stegodon atau pachycrocuta. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

B2E05 · Berdasarkan pengajaran Bab 2, cadangkan empat amalan menjaga alam sekitar yang boleh dilakukan oleh murid dan keluarga. Jelaskan kepentingan setiap amalan. Jawapan ialah cadangan masa kini, bukan penerangan kehidupan manusia Zaman Air Batu.

B2E05 · Cabaran · Buku teks hlm. 34–43 · SP K2.1.8, K2.1.10

Contoh jawapan

Cadangan jawapan: murid dan keluarga boleh menjaga kebersihan sungai dengan tidak membuang sampah ke dalamnya. Sungai yang bersih membantu mewujudkan persekitaran yang selesa untuk masyarakat. Mereka juga boleh menjimatkan penggunaan air dan elektrik di rumah. Amalan seperti menutup paip serta memadamkan lampu yang tidak digunakan membantu mengelakkan pembaziran sumber dalam kehidupan harian.

Selain itu, keluarga perlu mengelakkan pembakaran terbuka. Langkah ini mengurangkan kegiatan yang dikaitkan dalam buku teks dengan peningkatan suhu dunia. Murid juga boleh memelihara pokok dan mengelakkan perbuatan merosakkan tumbuhan. Penjagaan ini membantu mengekalkan alam sekitar supaya generasi akan datang turut dapat menikmatinya. Keempat-empat amalan merupakan tindakan yang boleh dilaksanakan dalam kehidupan masa kini sebagai pengajaran daripada bab ini.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Menjaga kebersihan sungai dengan tidak membuang sampah ke dalamnya. [1 markah]

H1 Huraian F1: membantu mengekalkan sungai yang bersih untuk kesejahteraan masyarakat. [1 markah]

F2 Menjimatkan penggunaan air dan elektrik. [1 markah]

H2 Huraian F2: mengelakkan pembaziran sumber dalam kehidupan harian. [1 markah]

F3 Mengelakkan pembakaran terbuka. [1 markah]

H3 Huraian F3: mengurangkan kegiatan yang dikaitkan oleh buku teks dengan peningkatan suhu dunia. [1 markah]

F4 Memelihara pokok dan tidak merosakkan tumbuhan. [1 markah]

H4 Huraian F4: membantu mengekalkan alam sekitar supaya dapat dinikmati generasi akan datang. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan KPM. Jangan beri markah dua kali bagi isi yang sama. Ini panduan semakan kendiri; pertimbangan guru mengatasi contoh ini.

Sumber

Sejarah Tingkatan 1, KSSM, KPM/DBP, cetakan pertama 2016, ISBN 978-983-49-1119-5. Standard: DSKP KSSM Sejarah Tingkatan 1, KPM 2016. Halaman dalam rujukan soalan ialah nombor halaman bercetak buku teks.

Buku teks KPM · DSKP KPM

© 2026 LauPeh, setakat hak yang boleh dilindungi. Bahan asal untuk pembelajaran percuma.

SEJARAH TINGKATAN 1 · BAB 03

Zaman Prasejarah

Subjektif berstruktur & esei

10 soalan berstruktur · 5 esei · 100 markah latihan

Nama: _____

Kelas: _____ Tarikh: _____

Markah semakan kendiri: _____ / 100

Cuba dahulu. Semak kemudian.

Jawab semua soalan dengan kata-kata sendiri. Soalan bertanda Mudah disediakan untuk membina keyakinan sebelum mencuba Sederhana dan Cabaran. Gunakan kertas tambahan jika perlu.

Subjektif: bahagian (a) 2 markah dan bahagian (b) 4 markah. Esei: 8 markah setiap satu. Agihan ini untuk latihan, bukan format peperiksaan rasmi KPM.

Cara membina jawapan

Nyatakan: beri fakta yang diminta. Jelaskan atau huraikan: beri fakta serta penerangan yang berkaitan. Bandingkan: nyatakan persamaan atau perbezaan mengikut aspek yang diminta.

F = fakta atau isi. H = huraian yang menyokong fakta bernombor sama. Jangan beri dua markah untuk idea yang diulang. Gunakan contoh jawapan sebagai panduan, bukan untuk dihafal bulat-bulat.

Rujukan: buku teks KPM/DBP Sejarah Tingkatan 1, 2016, hlm. 44–73; DSKP KSSM KPM 2016. Untuk murid Tingkatan 1 sesi 2026.

Soalan dan panduan jawapan asli. Bukan soalan rasmi, skema rasmi atau ramalan peperiksaan. Semakan guru bebas belum dibuat.

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B3S01 · Zaman Prasejarah dibahagikan kepada Zaman Batu dan Zaman Logam.

B3S01 · Mudah · Buku teks hlm. 46–47 · SP 3.1.1

(a) Nyatakan maksud Zaman Prasejarah dan satu pembahagian utamanya. [2 markah]

(b) Terangkan Zaman Paleolitik dan Zaman Neolitik dengan memberikan satu ciri bagi setiap tahap. [4 markah]

B3S02 · Perubahan bahan dan teknik pembuatan alat menunjukkan kemajuan manusia.

B3S02 · Mudah · Buku teks hlm. 47–53 · SP 3.1.1, 3.1.3

(a) Namakan dua logam yang menjadi asas teknologi Zaman Logam dalam pembahagian Zaman Prasejarah. [2 markah]

(b) Huraikan dua perbezaan peralatan Zaman Paleolitik dengan peralatan Zaman Logam dari segi bahan dan cara pembuatan. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B3S03 · Tapak prasejarah di dunia mempunyai tinggalan yang berbeza.

B3S03 · Mudah · Buku teks hlm. 48–49 · SP 3.1.2

(a) Nyatakan negara bagi Gua Chauvet dan Zhoukoudian. [2 markah]

(b) Jelaskan satu bukti atau ciri bagi setiap tapak berikut: Gua Chauvet dan Catal Huyuk. [4 markah]

B3S04 · Asia Tenggara turut mempunyai tapak yang memperlihatkan kehidupan manusia prasejarah.

B3S04 · Mudah · Buku teks hlm. 50–51 · SP 3.1.2

(a) Nyatakan negara bagi Ban Chiang dan Lenggong. [2 markah]

(b) Terangkan satu penemuan manusia bagi setiap tapak berikut: Lenggong dan Gua Liang Bua. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B3S05 · Cara mendapatkan makanan berkait dengan perubahan kehidupan manusia.

B3S05 · Sederhana · Buku teks hlm. 52–56 · SP 3.1.3

(a) Nyatakan dua sumber makanan liar yang dikumpulkan oleh manusia Paleolitik. [2 markah]

(b) Jelaskan dua perubahan kehidupan pada Zaman Neolitik dari segi bekalan makanan dan petempatan. [4 markah]

B3S06 · Kepercayaan dan kesenian membantu kita memahami pemikiran masyarakat prasejarah.

B3S06 · Sederhana · Buku teks hlm. 57–58 · SP 3.1.3

(a) Nyatakan maksud animisme dan satu contoh benda atau unsur alam yang dikaitkan dengannya. [2 markah]

(b) Jelaskan satu ciri kepercayaan dan satu ciri kesenian masyarakat Neolitik. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B3S07 · Pertanian dan penternakan terus diamalkan selepas Zaman Prasejarah.

B3S07 · Sederhana · Buku teks hlm. 60–61 · SP 3.1.4

(a) Namakan dua tanaman yang dikaitkan dengan kegiatan pertanian Zaman Neolitik. [2 markah]

(b) Jelaskan kesinambungan pertanian dan penternakan dari Zaman Prasejarah hingga zaman moden. [4 markah]

B3S08 · Sebahagian kemahiran prasejarah masih dapat dilihat dalam kehidupan hari ini.

B3S08 · Sederhana · Buku teks hlm. 62–63 · SP 3.1.4, K3.1.8

(a) Nyatakan dua kegunaan tembikar pada Zaman Prasejarah. [2 markah]

(b) Jelaskan bagaimana peralatan dan tembikar memperlihatkan perubahan serta kesinambungan hingga zaman moden. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B3S09 · Penyelidik meneliti peralatan, lukisan dan barang tinggalan untuk memahami masyarakat prasejarah di Malaysia.

B3S09 · Cabaran · Buku teks hlm. 66–68 · SP 3.1.5

(a) Nyatakan dua lokasi yang menunjukkan kewujudan bengkel membuat alat batu. [2 markah]

(b) Jelaskan bagaimana dua jenis bukti berikut membantu penyelidikan: lukisan gua dan Pisau Tembeling. [4 markah]

B3S10 · Contoh situasi: Sebuah tapak perkuburan prasejarah akan dijadikan tempat lawatan pembelajaran.

B3S10 · Cabaran · Buku teks hlm. 67–69 · SP 3.1.5, K3.1.7

(a) Namakan jenis pengebumian di Gua Cha dan Gua Gunung Runtuh. [2 markah]

(b) Pada pendapat anda, jelaskan dua kepentingan memelihara tapak tersebut. Kaitkan setiap kepentingan dengan bukti atau pembelajaran sejarah. [4 markah]

Bahagian B · Esei

B3E01 · Huraikan empat ciri kehidupan masyarakat Neolitik: petempatan, makanan, organisasi sosial dan kesenian. Berikan satu huraian bagi setiap ciri.

B3E01 · Mudah · Buku teks hlm. 52–58 · SP 3.1.3

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Tulis satu perenggan bagi setiap ciri.
2. Nyatakan fakta, kemudian butiran yang menyokongnya.
3. Gunakan contoh rumah, kegiatan makanan, ketua dan tembikar.

Bahagian B · Esei

B3E02 · Huraikan empat jenis tinggalan prasejarah di Malaysia yang berikut: peralatan batu, tembikar, lukisan gua dan tinggalan pengebumian. Sertakan contoh lokasi atau maklumat yang dapat dipelajari bagi setiap jenis.

B3E02 · Mudah · Buku teks hlm. 66–69 · SP 3.1.5

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Pilih satu jenis tinggalan untuk setiap perenggan.
2. Padankan jenis tinggalan dengan contoh yang tepat.
3. Jelaskan bagaimana contoh itu menyokong isi anda.

Bahagian B · Esei

B3E03 · Bandingkan kehidupan Paleolitik dengan Neolitik dalam empat aspek: kediaman, peralatan, ekonomi dan organisasi sosial. Jelaskan kedua-dua zaman bagi setiap aspek.

B3E03 · Sederhana · Buku teks hlm. 52–58 · SP 3.1.3

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Susun jawapan mengikut empat aspek perbandingan.
2. Setiap perenggan perlu menyebut Paleolitik dan Neolitik.
3. Gunakan kata penghubung seperti manakala untuk menjelaskan perbezaan.

Bahagian B · Esei

B3E04 · Terangkan kesinambungan empat sumbangan prasejarah hingga kehidupan moden: pertanian, penternakan, peralatan dan tembikar. Sokong setiap isi dengan satu perubahan atau contoh.

B3E04 · Sederhana · Buku teks hlm. 60–63 · SP 3.1.4, K3.1.8

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Mulakan dengan kegiatan atau kemahiran prasejarah.
2. Terangkan bentuknya dalam kehidupan moden.
3. Pastikan empat bidang dibincangkan secara berasingan.

Bahagian B · Esei

B3E05 · Terangkan bagaimana tinggalan di empat tapak berikut menunjukkan kepelbagaian kegiatan prasejarah: Gua Chauvet, Catal Huyuk, Stonehenge dan Shahr-i-Sokhta. Nyatakan kegiatan atau fungsi serta bukti sokongan bagi setiap tapak.

B3E05 · Cabaran · Buku teks hlm. 48–49 · SP 3.1.2

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Gunakan satu tapak bagi setiap perenggan.
2. Bezakan kegiatan memburu, pertanian, ritual dan kehidupan tersusun.
3. Jangan membuat kesimpulan di luar bukti yang diterangkan dalam buku teks.

Panduan jawapan & semakan kendiri

Bandingkan jawapan anda dengan isi penting. Setiap kriteria membawa 1 markah. H hanya diberi jika F yang berkaitan dipenuhi. Jumlah bagi setiap bahagian tidak boleh melebihi markah soalan.

Ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop KPM boleh diterima jika menepati soalan. Senarai ini menunjukkan satu laluan jawapan. Dapatkan pertimbangan guru untuk isi alternatif yang munasabah.

Bahagian A · Subjektif

B3S01 · Zaman Prasejarah dibahagikan kepada Zaman Batu dan Zaman Logam.

B3S01 · Mudah · Buku teks hlm. 46–47 · SP 3.1.1

(a) Nyatakan maksud Zaman Prasejarah dan satu pembahagian utamanya. [2 markah]

Panduan: Fikirkan tulisan dan dua pembahagian utama.

Contoh jawapan: Zaman Prasejarah ialah zaman sebelum manusia mengenal tulisan. Salah satu pembahagiannya ialah Zaman Batu.

F1 Zaman sebelum manusia mengenal tulisan. [1 markah]

F2 Zaman Batu atau Zaman Logam. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Terangkan Zaman Paleolitik dan Zaman Neolitik dengan memberikan satu ciri bagi setiap tahap. [4 markah]

Panduan: Padankan nama setiap tahap dengan ciri teknologi atau kegiatan penduduknya.

Contoh jawapan: Zaman Paleolitik menggunakan teknologi batu yang ringkas dalam kehidupan harian. Zaman Neolitik pula mempunyai petempatan yang menjalankan kegiatan pertanian dan penternakan.

F1 Zaman Paleolitik. [1 markah]

H1 Menggunakan teknologi batu yang ringkas. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Zaman Neolitik. [1 markah]

H2 Mempunyai petempatan yang menjalankan pertanian, penternakan atau pembuatan tembikar. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B3S02 · Perubahan bahan dan teknik pembuatan alat menunjukkan kemajuan manusia.

B3S02 · Mudah · Buku teks hlm. 47–53 · SP 3.1.1, 3.1.3

(a) Namakan dua logam yang menjadi asas teknologi Zaman Logam dalam pembahagian Zaman Prasejarah. [2 markah]

Panduan: Rujuk teknologi yang diterangkan dalam maksud Zaman Logam.

Contoh jawapan: Dua logam tersebut ialah gangsa dan besi.

F1 Gangsa. [1 markah]

F2 Besi. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Huraikan dua perbezaan peralatan Zaman Paleolitik dengan peralatan Zaman Logam dari segi bahan dan cara pembuatan. [4 markah]

Panduan: Bagi setiap aspek, terangkan kedua-dua zaman.

Contoh jawapan: Dari segi bahan, alat Paleolitik diperbuat daripada batu, kayu atau tulang haiwan, manakala alat Logam menggunakan gangsa dan besi. Dari segi cara pembuatan, alat Paleolitik ringkas dan kasar, manakala alat Logam dihasilkan dengan pengetahuan peleburan serta acuan.

F1 Paleolitik menggunakan batu, kayu atau tulang haiwan. [1 markah]

H1 Sebaliknya, Logam menggunakan logam seperti gangsa atau besi. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Peralatan Paleolitik ringkas dan kasar atau menggunakan bentuk sedia ada. [1 markah]

H2 Sebaliknya, pembuatan alat Logam melibatkan peleburan dan acuan. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B3S03 · Tapak prasejarah di dunia mempunyai tinggalan yang berbeza.

B3S03 · Mudah · Buku teks hlm. 48–49 · SP 3.1.2

(a) Nyatakan negara bagi Gua Chauvet dan Zhoukoudian. [2 markah]

Panduan: Padankan setiap tapak dengan negaranya.

Contoh jawapan: Gua Chauvet terletak di Perancis, manakala Zhoukoudian terletak di China.

F1 Gua Chauvet di Perancis. [1 markah]

F2 Zhoukoudian di China. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan satu bukti atau ciri bagi setiap tapak berikut: Gua Chauvet dan Catal Huyuk. [4 markah]

Panduan: Hubungkan Chauvet dengan lukisan dan Catal Huyuk dengan kegiatan makanan.

Contoh jawapan: Gua Chauvet mempunyai lukisan gua yang menunjukkan kegiatan memburu binatang. Di Catal Huyuk pula, pertanian merupakan kegiatan utama, khususnya penanaman barli dan gandum.

F1 Gua Chauvet mempunyai lukisan gua. [1 markah]

H1 Lukisan tersebut menunjukkan penglibatan masyarakat dalam kegiatan memburu binatang. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Catal Huyuk menjalankan pertanian. [1 markah]

H2 Antara tanaman utamanya ialah barli dan gandum. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B3S04 · Asia Tenggara turut mempunyai tapak yang memperlihatkan kehidupan manusia prasejarah.

B3S04 · Mudah · Buku teks hlm. 50–51 · SP 3.1.2

(a) Nyatakan negara bagi Ban Chiang dan Lenggong. [2 markah]

Panduan: Satu tapak di Thailand dan satu lagi di Malaysia.

Contoh jawapan: Ban Chiang terletak di Thailand dan Lenggong terletak di Malaysia.

F1 Ban Chiang di Thailand. [1 markah]

F2 Lenggong di Malaysia. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Terangkan satu penemuan manusia bagi setiap tapak berikut: Lenggong dan Gua Liang Bua. [4 markah]

Panduan: Nyatakan nama tinggalan manusia dan jenis buktinya.

Contoh jawapan: Di Lenggong ditemukan Perak Man. Rangka ini menjadi bukti penting kehidupan manusia prasejarah di Malaysia. Di Gua Liang Bua pula, fosil dan sisa tulang yang ditemukan dinamakan Flores Man atau Homo Floresiensis.

F1 Lenggong dikaitkan dengan Perak Man. [1 markah]

H1 Rangka manusia itu menjadi bukti penting kehidupan prasejarah di Malaysia. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Gua Liang Bua dikaitkan dengan Flores Man atau Homo Floresiensis. [1 markah]

H2 Penemuan di tapak itu berupa fosil dan sisa tulang. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B3S05 · Cara mendapatkan makanan berkait dengan perubahan kehidupan manusia.

B3S05 · Sederhana · Buku teks hlm. 52–56 · SP 3.1.3

(a) Nyatakan dua sumber makanan liar yang dikumpulkan oleh manusia Paleolitik. [2 markah]

Panduan: Pilih hasil tumbuhan yang disebut dalam buku teks.

Contoh jawapan: Manusia Paleolitik mengumpulkan buah-buahan dan cendawan.

F1 Satu jawapan yang tepat daripada: buah-buahan, cendawan, bijirin atau pucuk tumbuhan liar. [1 markah]

F2 Satu lagi jawapan berbeza daripada senarai F1. Jangan beri markah kedua untuk idea yang sama. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan dua perubahan kehidupan pada Zaman Neolitik dari segi bekalan makanan dan petempatan. [4 markah]

Panduan: Berikan perubahan dan butiran sokongan bagi setiap aspek.

Contoh jawapan: Pada Zaman Neolitik, manusia menghasilkan makanan melalui pertanian dan penternakan. Keadaan ini mengurangkan kegiatan mengumpulkan makanan liar. Mereka juga tinggal secara menetap dan membina rumah daripada batu, tanah liat atau kayu di kawasan seperti lembah sungai.

F1 Manusia menghasilkan makanan melalui pertanian dan penternakan. [1 markah]

H1 Oleh itu, kegiatan mengumpulkan makanan liar semakin berkurangan. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Manusia tinggal secara menetap. [1 markah]

H2 Mereka membina rumah daripada batu, tanah liat atau kayu, khususnya di lembah sungai atau pesisiran pantai. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B3S06 · Kepercayaan dan kesenian membantu kita memahami pemikiran masyarakat prasejarah.

B3S06 · Sederhana · Buku teks hlm. 57–58 · SP 3.1.3

(a) Nyatakan maksud animisme dan satu contoh benda atau unsur alam yang dikaitkan dengannya. [2 markah]

Panduan: Berikan takrif dan satu contoh yang berbeza daripada takrif.

Contoh jawapan: Animisme ialah kepercayaan bahawa benda mempunyai kuasa dan semangat yang dapat menentukan kehidupan manusia. Contohnya, pokok dipercayai mempunyai kuasa.

F1 Kepercayaan bahawa benda mempunyai kuasa dan semangat yang boleh menentukan kehidupan manusia. [1 markah]

F2 Contoh yang sesuai seperti pokok, batu, sungai, matahari atau petir. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan satu ciri kepercayaan dan satu ciri kesenian masyarakat Neolitik. [4 markah]

Panduan: Hubungkan kepercayaan dengan pengebumian dan kesenian dengan tembikar.

Contoh jawapan: Masyarakat Neolitik mempercayai kehidupan selepas mati. Oleh itu, mayat diurus dengan teliti dan dikebumikan dengan sempurna. Kesenian mereka juga terlihat pada hiasan tembikar, yang menggunakan pola geometri sebagai simbolisme.

F1 Masyarakat Neolitik mempercayai kehidupan selepas mati. [1 markah]

H1 Mayat diurus dengan teliti dan dikebumikan dengan sempurna. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Mereka menghias permukaan tembikar. [1 markah]

H2 Hiasan menggunakan pola geometri yang dikaitkan dengan simbolisme. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B3S07 · Pertanian dan penternakan terus diamalkan selepas Zaman Prasejarah.

B3S07 · Sederhana · Buku teks hlm. 60–61 · SP 3.1.4

(a) Namakan dua tanaman yang dikaitkan dengan kegiatan pertanian Zaman Neolitik. [2 markah]

Panduan: Pilih antara tanaman makanan dalam buku teks.

Contoh jawapan: Dua tanaman tersebut ialah padi dan gandum.

F1 Satu jawapan yang tepat daripada: padi, gandum atau barli. [1 markah]

F2 Satu lagi jawapan berbeza daripada senarai F1. Jangan beri markah kedua untuk idea yang sama. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan kesinambungan pertanian dan penternakan dari Zaman Prasejarah hingga zaman moden. [4 markah]

Panduan: Huraikan satu perubahan atau kesinambungan bagi setiap kegiatan.

Contoh jawapan: Pertanian terus membekalkan makanan. Pada zaman moden, pertanian komersial dijalankan secara besar-besaran untuk menghasilkan tanaman jualan. Penternakan juga terus menyediakan bekalan makanan, dan penternakan komersial membantu memenuhi keperluan daging serta tenusu.

F1 Pertanian diteruskan sebagai kegiatan membekalkan makanan. [1 markah]

H1 Pada zaman moden, pertanian komersial menghasilkan tanaman secara besar-besaran untuk dijual. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Penternakan diteruskan untuk mendapatkan bekalan makanan. [1 markah]

H2 Pada zaman moden, penternakan komersial membantu memenuhi keperluan daging dan tenusu. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B3S08 · Sebahagian kemahiran prasejarah masih dapat dilihat dalam kehidupan hari ini.

B3S08 · Sederhana · Buku teks hlm. 62–63 · SP 3.1.4, K3.1.8

(a) Nyatakan dua kegunaan tembikar pada Zaman Prasejarah. [2 markah]

Panduan: Berikan dua kegunaan yang berlainan.

Contoh jawapan: Tembikar digunakan sebagai bekas makanan dan peralatan masakan.

F1 Satu jawapan yang tepat daripada: bekas makanan, peralatan masakan atau peralatan upacara ritual. [1 markah]

F2 Satu lagi jawapan berbeza daripada senarai F1. Jangan beri markah kedua untuk idea yang sama. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan bagaimana peralatan dan tembikar memperlihatkan perubahan serta kesinambungan hingga zaman moden. [4 markah]

Panduan: Berikan satu isi dan satu contoh bagi setiap bidang.

Contoh jawapan: Pembuatan peralatan terus berkembang mengikut pengetahuan teknologi. Contohnya, mesin digunakan untuk memotong daging dalam kegiatan moden. Kemahiran membuat tembikar juga masih diteruskan, seperti perusahaan labu sayong di Kuala Kangsar.

F1 Pembuatan peralatan terus berkembang mengikut pengetahuan teknologi. [1 markah]

H1 Mesin dan jentera digunakan dalam kegiatan moden, contohnya mesin memotong daging. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Kemahiran membuat tembikar terus diamalkan. [1 markah]

H2 Pembuatan labu sayong di Kuala Kangsar menjadi contoh perusahaan tembikar yang masih diteruskan. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B3S09 · Penyelidik meneliti peralatan, lukisan dan barang tinggalan untuk memahami masyarakat prasejarah di Malaysia.

B3S09 · Cabaran · Buku teks hlm. 66–68 · SP 3.1.5

(a) Nyatakan dua lokasi yang menunjukkan kewujudan bengkel membuat alat batu. [2 markah]

Panduan: Satu lokasi di Perak dan satu di Sabah.

Contoh jawapan: Dua lokasi tersebut ialah Kota Tampan di Perak dan Tingkayu di Sabah.

F1 Kota Tampan, Perak. [1 markah]

F2 Tingkayu, Sabah. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan bagaimana dua jenis bukti berikut membantu penyelidikan: lukisan gua dan Pisau Tembeling. [4 markah]

Panduan: Bagi setiap bukti, nyatakan perkara yang dapat dipelajari dan butiran yang menyokongnya.

Contoh jawapan: Lukisan gua membantu penyelidik memahami kegiatan masyarakat kerana lukisan menggambarkan aktiviti seperti memburu dan ritual. Pisau Tembeling pula dikaitkan dengan penanaman padi kerana alat tersebut dikatakan digunakan ketika menuai padi.

F1 Lukisan gua membantu memahami kegiatan atau amalan masyarakat. [1 markah]

H1 Lukisan menggambarkan kehidupan harian seperti memburu atau ritual. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Pisau Tembeling dikaitkan dengan kegiatan penanaman padi. [1 markah]

H2 Alat itu dikatakan digunakan semasa menuai padi. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B3S10 · Contoh situasi: Sebuah tapak perkuburan prasejarah akan dijadikan tempat lawatan pembelajaran.

B3S10 · Cabaran · Buku teks hlm. 67–69 · SP 3.1.5, K3.1.7

(a) Namakan jenis pengebumian di Gua Cha dan Gua Gunung Runtuh. [2 markah]

Panduan: Padankan kedudukan mayat dengan kedua-dua tapak.

Contoh jawapan: Gua Cha mempunyai pengebumian memanjang, manakala Gua Gunung Runtuh mempunyai pengebumian melentur.

F1 Gua Cha: pengebumian memanjang. [1 markah]

F2 Gua Gunung Runtuh: pengebumian melentur. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Pada pendapat anda, jelaskan dua kepentingan memelihara tapak tersebut. Kaitkan setiap kepentingan dengan bukti atau pembelajaran sejarah. [4 markah]

Panduan: Ini cadangan jawapan nilai; kaitkan alasan dengan tinggalan prasejarah.

Contoh jawapan: Cadangan jawapan: Tapak itu perlu dipelihara supaya bukti kepercayaan tidak hilang. Susunan pengebumian dan ideofak dapat terus dikaji untuk memahami penghormatan kepada orang mati. Tapak juga menjadi sumber pembelajaran generasi seterusnya, supaya murid dapat mengenali kehidupan prasejarah Malaysia melalui tinggalan sebenar.

F1 Memelihara bukti kepercayaan masyarakat prasejarah. [1 markah]

H1 Susunan pengebumian dan ideofak boleh terus dikaji untuk memahami penghormatan kepada orang mati. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Mengekalkan sumber pembelajaran bagi generasi seterusnya. [1 markah]

H2 Murid dapat mengenali kehidupan prasejarah di Malaysia melalui tinggalan sebenar yang terpelihara. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

Bahagian B · Panduan esei

B3E01 · Huraikan empat ciri kehidupan masyarakat Neolitik: petempatan, makanan, organisasi sosial dan kesenian. Berikan satu huraian bagi setiap ciri.

B3E01 · Mudah · Buku teks hlm. 52–58 · SP 3.1.3

Contoh jawapan

Masyarakat Neolitik tinggal secara menetap di kawasan seperti lembah sungai dan pesisiran pantai. Mereka membina rumah menggunakan batu, tanah liat dan kayu. Petempatan tetap menjadi salah satu ciri penting kehidupan mereka.

Mereka menghasilkan makanan melalui kegiatan pertanian dan penternakan. Dengan adanya kegiatan ini, aktiviti mengumpulkan makanan liar semakin berkurangan. Bekalan makanan tidak lagi diperoleh semata-mata dengan mengutip sumber alam.

Organisasi sosial juga menjadi lebih tersusun apabila ketua dipilih daripada kalangan masyarakat. Terdapat pembahagian antara pemimpin dengan golongan bawahan. Organisasi ini membantu membentuk aturan kehidupan yang lebih baik.

Dalam kesenian, mereka menghasilkan hiasan pada permukaan tembikar, selain meneruskan lukisan gua. Pola geometri menjadi bentuk hiasan penting dan dikaitkan dengan simbolisme.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Manusia Neolitik tinggal secara menetap. [1 markah]

H1 Mereka membina rumah daripada batu, tanah liat atau kayu di lembah sungai atau pesisiran pantai. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Manusia menghasilkan makanan melalui pertanian dan penternakan. [1 markah]

H2 Kegiatan mengumpulkan makanan liar semakin berkurangan. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

F3 Masyarakat memilih ketua. [1 markah]

H3 Ketua dan pembahagian sosial membolehkan aturan kehidupan yang lebih baik dibentuk. (Huraian mesti dikaitkan dengan F3.) [1 markah]

F4 Kesenian turut terlihat pada hiasan tembikar. [1 markah]

H4 Pola geometri menghiasi permukaan tembikar dan dikaitkan dengan simbolisme. (Huraian mesti dikaitkan dengan F4.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B3E02 · Huraikan empat jenis tinggalan prasejarah di Malaysia yang berikut: peralatan batu, tembikar, lukisan gua dan tinggalan pengebumian. Sertakan contoh lokasi atau maklumat yang dapat dipelajari bagi setiap jenis.

B3E02 · Mudah · Buku teks hlm. 66–69 · SP 3.1.5

Contoh jawapan

Peralatan batu menunjukkan kemahiran manusia prasejarah menghasilkan alat untuk kehidupan harian. Penemuan di Kota Tampan, Perak, dan Tingkayu, Sabah, menunjukkan kewujudan bengkel membuat peralatan batu di negara kita.

Tembikar pula membuktikan kemahiran pembuatan yang dimiliki masyarakat. Tembikar yang ditemukan di Gua Niah, Sarawak, mempunyai pelbagai bentuk, saiz dan corak hiasan. Perbezaan ini memperlihatkan inovasi mereka dalam pembuatan tembikar.

Lukisan gua merupakan cara menyampaikan maklumat tentang kehidupan. Gambaran seperti kegiatan memburu dan amalan ritual membantu kita memahami kehidupan harian serta kepercayaan masyarakat yang menghasilkan lukisan tersebut.

Tinggalan pengebumian memberikan bukti kepercayaan dan penghormatan kepada orang mati. Contohnya, pengebumian memanjang ditemukan di Gua Cha, Kelantan. Susunan pengebumian itu merupakan antara bukti yang membantu penyelidik memahami cara hidup masyarakat prasejarah.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Peralatan batu membuktikan kemahiran membuat alat. [1 markah]

H1 Kota Tampan atau Tingkayu menunjukkan kewujudan bengkel membuat alat batu. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Tembikar membuktikan kemahiran pembuatan masyarakat. [1 markah]

H2 Penemuan di Gua Niah mempunyai pelbagai bentuk, saiz atau corak hiasan. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

F3 Lukisan gua menjadi cara menyampaikan maklumat tentang kehidupan. [1 markah]

H3 Lukisan menggambarkan kegiatan seperti memburu atau amalan ritual. (Huraian mesti dikaitkan dengan F3.) [1 markah]

F4 Tinggalan pengebumian memberikan bukti kepercayaan dan penghormatan kepada orang mati. [1 markah]

H4 Contoh yang tepat ialah pengebumian memanjang di Gua Cha atau melentur di Gua Gunung Runtuh. (Huraian mesti dikaitkan dengan F4.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B3E03 · Bandingkan kehidupan Paleolitik dengan Neolitik dalam empat aspek: kediaman, peralatan, ekonomi dan organisasi sosial. Jelaskan kedua-dua zaman bagi setiap aspek.

B3E03 · Sederhana · Buku teks hlm. 52–58 · SP 3.1.3

Contoh jawapan

Dari segi kediaman, manusia Paleolitik tinggal di gua, lubang bawah tanah atau tempat perlindungan daripada ranting kayu. Sebaliknya, manusia Neolitik tinggal secara menetap dan membina rumah menggunakan batu, tanah liat serta kayu.

Peralatan Paleolitik mempunyai bentuk yang ringkas dan kasar. Pada Zaman Neolitik, peralatan dibuat dengan lebih halus dan kemas. Perubahan ini memperlihatkan perkembangan kemahiran menghasilkan alat dalam kehidupan manusia.

Ekonomi Paleolitik bergantung pada sumber alam seperti makanan yang dikumpulkan dan binatang buruan. Manusia Neolitik pula menghasilkan makanan melalui pertanian serta penternakan, menyebabkan pengumpulan makanan liar semakin berkurangan.

Dari segi organisasi sosial, masyarakat Paleolitik hidup dalam kelompok kecil dan berpindah-randah. Masyarakat Neolitik memilih ketua daripada kalangan mereka dan membentuk aturan sosial yang lebih baik.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Paleolitik tinggal di gua, lubang bawah tanah atau tempat perlindungan ringkas. [1 markah]

H1 Neolitik tinggal menetap dalam rumah batu, tanah liat atau kayu. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Peralatan Paleolitik ringkas dan kasar. [1 markah]

H2 Peralatan Neolitik lebih halus dan kemas. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

F3 Ekonomi Paleolitik bergantung pada sumber alam dan kegiatan mencari makanan. [1 markah]

H3 Neolitik menghasilkan makanan melalui pertanian dan penternakan. (Huraian mesti dikaitkan dengan F3.) [1 markah]

F4 Paleolitik hidup dalam kelompok kecil serta nomad. [1 markah]

H4 Neolitik mempunyai ketua yang dipilih dan aturan sosial yang lebih baik. (Huraian mesti dikaitkan dengan F4.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B3E04 · Terangkan kesinambungan empat sumbangan prasejarah hingga kehidupan moden: pertanian, penternakan, peralatan dan tembikar. Sokong setiap isi dengan satu perubahan atau contoh.

B3E04 · Sederhana · Buku teks hlm. 60–63 · SP 3.1.4, K3.1.8

Contoh jawapan

Pertanian yang berkembang sejak Zaman Neolitik terus menjadi sumber makanan. Pada zaman moden, pertanian turut dijalankan secara komersial. Hasil tanaman diusahakan secara besar-besaran untuk dijual dengan bantuan peralatan moden.

Penternakan juga diteruskan bagi menyediakan bekalan makanan. Jika kemahiran ini membolehkan manusia prasejarah mendapat makanan secara berterusan, penternakan komersial moden pula membantu memenuhi keperluan daging dan tenusu sesebuah negara.

Pembuatan peralatan terus berkembang mengikut kemajuan pengetahuan. Alat batu, kayu dan logam memperlihatkan perubahan teknologi, manakala kegiatan moden menggunakan mesin serta jentera. Contohnya, mesin digunakan untuk memotong dan menghiris daging.

Kemahiran membuat tembikar masih diamalkan hingga hari ini. Tembikar pernah digunakan sebagai bekas makanan dan peralatan masakan. Kini, perusahaan labu sayong di Kuala Kangsar menunjukkan kesinambungan kemahiran tersebut sebagai kegiatan industri.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Pertanian diteruskan sebagai sumber makanan. [1 markah]

H1 Pertanian komersial moden menghasilkan tanaman untuk dijual secara besar-besaran. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Penternakan diteruskan untuk menyediakan bekalan makanan. [1 markah]

H2 Penternakan moden secara komersial memenuhi keperluan daging dan tenusu. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

F3 Pembuatan peralatan terus berkembang. [1 markah]

H3 Mesin dan jentera digunakan dalam kegiatan moden seperti memotong daging. (Huraian mesti dikaitkan dengan F3.) [1 markah]

F4 Kemahiran membuat tembikar masih diamalkan. [1 markah]

H4 Perusahaan labu sayong di Kuala Kangsar ialah contoh kesinambungan tersebut. (Huraian mesti dikaitkan dengan F4.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B3E05 · Terangkan bagaimana tinggalan di empat tapak berikut menunjukkan kepelbagaian kegiatan prasejarah: Gua Chauvet, Catal Huyuk, Stonehenge dan Shahr-i-Sokhta. Nyatakan kegiatan atau fungsi serta bukti sokongan bagi setiap tapak.

B3E05 · Cabaran · Buku teks hlm. 48–49 · SP 3.1.2

Contoh jawapan

Gua Chauvet di Perancis menunjukkan penglibatan masyarakat prasejarah dalam kegiatan memburu binatang. Lukisan binatang yang ditemukan di dalam gua menjadi bukti kegiatan tersebut dan membantu kita memahami kehidupan masyarakat di tapak itu.

Catal Huyuk di Turki pula menunjukkan kegiatan pertanian. Antara kegiatan utamanya ialah penanaman barli dan gandum. Maklumat ini memperlihatkan satu bentuk kegiatan ekonomi yang berbeza daripada kegiatan memburu di Chauvet.

Stonehenge di Britain dikaitkan dengan upacara ritual serta kegiatan mengkaji bintang. Binaan batu di tapak tersebut dikaitkan dengan fungsi berkenaan. Oleh itu, kajian prasejarah turut merangkumi amalan dan pemikiran masyarakat.

Shahr-i-Sokhta di Iran menunjukkan kehidupan yang lebih tersusun. Tapak ini mempunyai kawasan perumahan, perkuburan dan pembuatan barangan harian. Pembahagian kawasan itu memperlihatkan fungsi yang berlainan dalam kehidupan masyarakat.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Gua Chauvet menunjukkan kegiatan memburu. [1 markah]

H1 Lukisan binatang dalam gua menjadi bukti kegiatan tersebut. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Catal Huyuk menunjukkan kegiatan pertanian. [1 markah]

H2 Penanaman barli dan gandum merupakan antara kegiatan utamanya. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

F3 Stonehenge dikaitkan dengan upacara ritual dan kajian bintang. [1 markah]

H3 Fungsi tersebut dikaitkan dengan binaan batu di tapak itu. (Huraian mesti dikaitkan dengan F3.) [1 markah]

F4 Shahr-i-Sokhta menunjukkan kehidupan masyarakat yang tersusun. [1 markah]

H4 Tapak mempunyai kawasan perumahan, perkuburan dan pembuatan barangan harian. (Huraian mesti dikaitkan dengan F4.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

Sumber

Sejarah Tingkatan 1, KSSM, KPM/DBP, cetakan pertama 2016, ISBN 978-983-49-1119-5. Standard: DSKP KSSM Sejarah Tingkatan 1, KPM 2016. Halaman dalam rujukan soalan ialah nombor halaman bercetak buku teks.

Buku teks KPM · DSKP KPM

© 2026 LauPeh, setakat hak yang boleh dilindungi. Bahan asal untuk pembelajaran percuma.

SEJARAH TINGKATAN 1 · BAB 04

Mengenali Tamadun

Subjektif berstruktur & esei

10 soalan berstruktur · 5 esei · 100 markah latihan

Nama: _____

Kelas: _____ Tarikh: _____

Markah semakan kendiri: _____ / 100

Cuba dahulu. Semak kemudian.

Jawab semua soalan dengan kata-kata sendiri. Soalan bertanda Mudah disediakan untuk membina keyakinan sebelum mencuba Sederhana dan Cabaran. Gunakan kertas tambahan jika perlu.

Subjektif: bahagian (a) 2 markah dan bahagian (b) 4 markah. Esei: 8 markah setiap satu. Agihan ini untuk latihan, bukan format peperiksaan rasmi KPM.

Cara membina jawapan

Nyatakan: beri fakta yang diminta. Jelaskan atau huraikan: beri fakta serta penerangan yang berkaitan. Bandingkan: nyatakan persamaan atau perbezaan mengikut aspek yang diminta.

F = fakta atau isi. H = huraian yang menyokong fakta bernombor sama. Jangan beri dua markah untuk idea yang diulang. Gunakan contoh jawapan sebagai panduan, bukan untuk dihafal bulat-bulat.

Rujukan: buku teks KPM/DBP Sejarah Tingkatan 1, 2016, hlm. 74–89; DSKP KSSM KPM 2016. Untuk murid Tingkatan 1 sesi 2026.

Soalan dan panduan jawapan asli. Bukan soalan rasmi, skema rasmi atau ramalan peperiksaan. Semakan guru bebas belum dibuat.

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B4S01 · Istilah tamadun membantu menerangkan kemajuan kehidupan masyarakat.

B4S01 · Mudah · Buku teks hlm. 76–77 · SP 4.1.1

(a) Nyatakan maksud umum tamadun dan istilahnya dalam bahasa Inggeris. [2 markah]

(b) Terangkan maksud tamadun berdasarkan huraian bahasa Arab dan bahasa Melayu dalam buku teks. [4 markah]

B4S02 · Pandangan Islam menghuraikan tamadun berasaskan Islam sebagai al-Din.

B4S02 · Mudah · Buku teks hlm. 78–79 · SP 4.1.2

(a) Nyatakan dua dimensi pembangunan dalam konsep tamadun Islam. [2 markah]

(b) Jelaskan penekanan tamadun menurut pandangan Islam dan pandangan Barat yang diterangkan dalam buku teks. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B4S03 · Ibn Khaldun dan Syed Muhammad Naquib Al-Attas membincangkan konsep tamadun.

B4S03 · Sederhana · Buku teks hlm. 78–79 · SP 4.1.2

(a) Nyatakan dua konsep yang diperkenalkan oleh Ibn Khaldun dalam perbincangan tamadun. [2 markah]

(b) Jelaskan pandangan Ibn Khaldun tentang hadharah dan pandangan Al-Attas tentang kehidupan bertamadun. [4 markah]

B4S04 · Pertanian dan perdagangan merupakan satu daripada ciri tamadun awal dunia.

B4S04 · Mudah · Buku teks hlm. 80–81 · SP 4.1.3

(a) Nyatakan dua usaha yang menggalakkan pertanian dalam tamadun awal. [2 markah]

(b) Terangkan perdagangan tempatan dan perdagangan jarak jauh dalam tamadun awal. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B4S05 · Perkembangan kota memerlukan pengurusan yang teratur.

B4S05 · Sederhana · Buku teks hlm. 81–82 · SP 4.1.3, K4.1.6

(a) Nyatakan golongan yang memerintah negara-kota pada peringkat awal dan golongan yang kemudian mengambil alih. [2 markah]

(b) Jelaskan dua cara urusan pemerintahan negara-kota dikendalikan dengan lebih teratur. [4 markah]

B4S06 · Kampung boleh berkembang menjadi bandar apabila jumlah penduduk bertambah.

B4S06 · Sederhana · Buku teks hlm. 82–82 · SP 4.1.3

(a) Nyatakan dua fungsi bandar pada peringkat awal tamadun. [2 markah]

(b) Huraikan dua ciri bandar yang menunjukkan kehidupan masyarakat semakin teratur. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B4S07 · Penduduk bandar menjalankan tugas yang berlainan untuk memenuhi pelbagai keperluan.

B4S07 · Mudah · Buku teks hlm. 81–82 · SP 4.1.3

(a) Namakan dua pekerjaan yang wujud dalam tamadun awal selain petani. [2 markah]

(b) Terangkan peranan jurutera dan artisan dalam tamadun awal. [4 markah]

B4S08 · Kemajuan teknologi dan organisasi sosial memperlihatkan dua aspek berbeza dalam tamadun awal.

B4S08 · Cabaran · Buku teks hlm. 83–83 · SP 4.1.3

(a) Nyatakan dua asas pembahagian kelas sosial masyarakat tamadun awal. [2 markah]

(b) Jelaskan bagaimana teknologi membantu kehidupan melalui pembuatan logam dan penciptaan roda. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B4S09 · Tamadun awal mempunyai institusi agama dan sistem tulisan.

B4S09 · Sederhana · Buku teks hlm. 84–84 · SP 4.1.3

(a) Apakah piktograf? Nyatakan satu kegunaan tulisan dalam tamadun awal. [2 markah]

(b) Jelaskan dua ciri agama dan kepercayaan dalam tamadun awal: institusi agama dan kepercayaan kepada tuhan. [4 markah]

B4S10 · Contoh situasi: Murid melihat pameran replika tulisan piktograf dan patung pemerintah tamadun awal.

B4S10 · Cabaran · Buku teks hlm. 84–85 · SP 4.1.3, K4.1.8

(a) Nyatakan dua subjek patung atau lukisan yang dihasilkan oleh artis tamadun awal. [2 markah]

(b) Pada pendapat anda, jelaskan dua sebab sumbangan tulisan dan kesenian tamadun awal perlu dihargai. Berikan satu sebab bagi setiap bidang. [4 markah]

Bahagian B · Esei

B4E01 · Huraikan empat ciri tamadun awal berikut: pertanian dan perdagangan, sistem pemerintahan, pembentukan bandar serta pengkhususan pekerjaan. Berikan satu huraian bagi setiap ciri.

B4E01 · Mudah · Buku teks hlm. 81–82 · SP 4.1.3

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Tulis nama ciri sebagai isi utama.
2. Tambah satu penerangan atau contoh yang tepat.
3. Sediakan empat perenggan pendek.

Bahagian B · Esei

B4E02 · Terangkan konsep tamadun menurut Islam dan Barat seperti yang dihuraikan dalam buku teks. Bincangkan empat perkara: pembangunan Islam, pandangan Al-Attas, penekanan Barat dan pandangan Toynbee.

B4E02 · Mudah · Buku teks hlm. 78–79 · SP 4.1.2

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Bahagikan jawapan kepada empat perkara yang diminta.
2. Berikan satu isi dan satu huraian bagi setiap perkara.
3. Nyatakan nama tokoh dengan tepat apabila menggunakan pandangannya.

Bahagian B · Esei

B4E03 · Jelaskan empat pencapaian budaya dan pemikiran tamadun awal melalui teknologi, agama dan kepercayaan, tulisan serta kesenian. Sokong setiap isi dengan satu contoh atau fungsi.

B4E03 · Sederhana · Buku teks hlm. 83–85 · SP 4.1.3

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Bezakan keempat-empat bidang pencapaian.
2. Pilih contoh yang benar-benar diterangkan dalam Bab 4.
3. Hubungkan contoh kepada isi, bukan sekadar menyenaraikan nama.

Bahagian B · Esei

B4E04 · Huraikan empat peranan pekerjaan dalam tamadun awal: pegawai pemerintah, jurutera, artisan serta saudagar atau pedagang. Jelaskan satu butiran sokongan bagi setiap peranan.

B4E04 · Sederhana · Buku teks hlm. 81–83 · SP 4.1.3

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Mulakan setiap perenggan dengan golongan pekerjaan.
2. Hubungkan tugas mereka dengan urusan tamadun.
3. Elakkan mengulang tugas golongan yang sama.

Bahagian B · Esei

B4E05 · Jelaskan hubungan antara empat perkembangan berikut dalam pembentukan tamadun awal: pertanian, pembentukan bandar, pengkhususan pekerjaan dan sistem pemerintahan. Bina empat isi yang masing-masing disertai sebab atau kesan yang tepat.

B4E05 · Cabaran · Buku teks hlm. 81–82 · SP 4.1.3, K4.1.6

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Mulakan dengan pertanian dan petempatan kekal.
2. Hubungkan pertambahan penduduk dengan bandar serta pekerjaan.
3. Akhiri dengan keperluan mengurus kota melalui pemerintahan.

Panduan jawapan & semakan kendiri

Bandingkan jawapan anda dengan isi penting. Setiap kriteria membawa 1 markah. H hanya diberi jika F yang berkaitan dipenuhi. Jumlah bagi setiap bahagian tidak boleh melebihi markah soalan.

Ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop KPM boleh diterima jika menepati soalan. Senarai ini menunjukkan satu laluan jawapan. Dapatkan pertimbangan guru untuk isi alternatif yang munasabah.

Bahagian A · Subjektif

B4S01 · Istilah tamadun membantu menerangkan kemajuan kehidupan masyarakat.

B4S01 · Mudah · Buku teks hlm. 76–77 · SP 4.1.1

(a) Nyatakan maksud umum tamadun dan istilahnya dalam bahasa Inggeris. [2 markah]

Panduan: Berikan takrif umum dan satu istilah.

Contoh jawapan: Tamadun ialah pencapaian tertinggi masyarakat dalam pelbagai bidang kehidupan. Istilah bahasa Inggerisnya ialah civilisation.

F1 Pencapaian tertinggi masyarakat dalam pelbagai bidang kehidupan. [1 markah]

F2 Civilisation. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Terangkan maksud tamadun berdasarkan huraian bahasa Arab dan bahasa Melayu dalam buku teks. [4 markah]

Panduan: Berikan satu isi utama dan satu butiran bagi setiap bahasa.

Contoh jawapan: Dalam huraian bahasa Arab, tamadun dikaitkan dengan ketinggian budi bahasa serta pembukaan bandar, melalui istilah mudun, madain dan madana. Dalam bahasa Melayu pula, tamadun merujuk kemajuan kebendaan dan perkembangan pemikiran yang meliputi bidang sosial, budaya serta politik.

F1 Dalam huraian bahasa Arab, tamadun dikaitkan dengan tinggi budi bahasa. [1 markah]

H1 Ia turut dikaitkan dengan pembukaan bandar melalui istilah mudun, madain dan madana. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Dalam bahasa Melayu, tamadun merujuk kemajuan kebendaan dan perkembangan pemikiran masyarakat. [1 markah]

H2 Kemajuan itu merangkumi bidang seperti sosial, budaya dan politik. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B4S02 · Pandangan Islam menghuraikan tamadun berasaskan Islam sebagai al-Din.

B4S02 · Mudah · Buku teks hlm. 78–79 · SP 4.1.2

(a) Nyatakan dua dimensi pembangunan dalam konsep tamadun Islam. [2 markah]

Panduan: Fikirkan pembangunan yang dapat dilihat dan pembangunan dalaman manusia.

Contoh jawapan: Dua dimensi tersebut ialah pembangunan lahiriah dan pembangunan rohaniah.

F1 Pembangunan lahiriah. [1 markah]

F2 Pembangunan rohaniah. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan penekanan tamadun menurut pandangan Islam dan pandangan Barat yang diterangkan dalam buku teks. [4 markah]

Panduan: Bagi setiap pandangan, nyatakan penekanan dan satu huraian.

Contoh jawapan: Pandangan Islam menghubungkan pembangunan lahiriah dengan rohaniah berasaskan nilai al-Quran, hadis serta ajaran Nabi Muhammad SAW. Huraian pandangan Barat dalam buku teks pula menekankan pembangunan lahiriah seperti kesenian, penulisan, undang-undang dan perbandaran.

F1 Islam menghubungkan pembangunan lahiriah dan rohaniah. [1 markah]

H1 Pembangunan berasaskan nilai yang disarankan al-Quran, hadis dan ajaran Nabi Muhammad SAW. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Pandangan Barat menekankan pembangunan lahiriah. [1 markah]

H2 Antara bidangnya ialah kesenian, penulisan, undang-undang atau perbandaran. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B4S03 · Ibn Khaldun dan Syed Muhammad Naquib Al-Attas membincangkan konsep tamadun.

B4S03 · Sederhana · Buku teks hlm. 78–79 · SP 4.1.2

(a) Nyatakan dua konsep yang diperkenalkan oleh Ibn Khaldun dalam perbincangan tamadun. [2 markah]

Panduan: Kedua-dua istilah disebut dalam huraian bukunya Muqaddimah.

Contoh jawapan: Dua konsep tersebut ialah umran dan hadharah.

F1 Umran. [1 markah]

F2 Hadharah. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan pandangan Ibn Khaldun tentang hadharah dan pandangan Al-Attas tentang kehidupan bertamadun. [4 markah]

Panduan: Huraikan satu pandangan bagi setiap tokoh.

Contoh jawapan: Bagi Ibn Khaldun, hadharah mengandungi prinsip nilai seperti akidah, syarak dan akhlak. Al-Attas pula mengaitkan tamadun dengan kehidupan bermasyarakat yang mencapai kehalusan tatasusila serta kebudayaan yang luhur.

F1 Hadharah mengandungi prinsip nilai. [1 markah]

H1 Nilai tersebut meliputi akidah, syarak, akhlak, falsafah, kebudayaan atau peradaban. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Al-Attas mengaitkan tamadun dengan kehalusan tatasusila dalam kehidupan bermasyarakat. [1 markah]

H2 Masyarakat turut mencapai kebudayaan yang luhur. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B4S04 · Pertanian dan perdagangan merupakan satu daripada ciri tamadun awal dunia.

B4S04 · Mudah · Buku teks hlm. 80–81 · SP 4.1.3

(a) Nyatakan dua usaha yang menggalakkan pertanian dalam tamadun awal. [2 markah]

Panduan: Pilih usaha berkaitan alat, air atau bentuk tanah.

Contoh jawapan: Dua usaha tersebut ialah pembinaan saliran dan pembinaan teres di tanah tinggi.

F1 Satu jawapan yang tepat daripada: pembinaan saliran, pembinaan teres di tanah tinggi, penciptaan peralatan atau kincir angin. [1 markah]

F2 Satu lagi jawapan berbeza daripada senarai F1. Jangan beri markah kedua untuk idea yang sama. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Terangkan perdagangan tempatan dan perdagangan jarak jauh dalam tamadun awal. [4 markah]

Panduan: Jelaskan pihak atau kawasan yang terlibat dan barang yang dipertukarkan.

Contoh jawapan: Dalam perdagangan tempatan, masyarakat kota mendapatkan makanan dan hasil pertanian dengan menukarkan kraf tangan atau perkhidmatan. Perdagangan jarak jauh pula melibatkan kawasan tamadun yang berbeza, dengan pertukaran barangan untuk mendapatkan bahan mentah seperti logam, emas dan besi.

F1 Perdagangan tempatan melibatkan masyarakat kota mendapatkan makanan atau hasil pertanian. [1 markah]

H1 Mereka menukarkannya dengan barangan kraf tangan atau perkhidmatan. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Perdagangan jarak jauh melibatkan masyarakat daripada kawasan tamadun yang berbeza. [1 markah]

H2 Mereka bertukar barangan dengan penduduk yang mempunyai bahan mentah seperti logam, emas atau besi. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B4S05 · Perkembangan kota memerlukan pengurusan yang teratur.

B4S05 · Sederhana · Buku teks hlm. 81–82 · SP 4.1.3, K4.1.6

(a) Nyatakan golongan yang memerintah negara-kota pada peringkat awal dan golongan yang kemudian mengambil alih. [2 markah]

Panduan: Susun dua golongan mengikut perubahan pemerintahan.

Contoh jawapan: Pada peringkat awal, negara-kota diketuai pendeta. Kemudian, raja mengambil alih peranan sebagai pemerintah.

F1 Pada peringkat awal, pendeta memerintah negara-kota. [1 markah]

F2 Kemudian raja mengambil alih pemerintahan. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan dua cara urusan pemerintahan negara-kota dikendalikan dengan lebih teratur. [4 markah]

Panduan: Hubungkan pentadbiran dengan pembantu pemerintah dan undang-undang.

Contoh jawapan: Raja dibantu oleh pegawai daripada golongan bangsawan dan pendeta untuk memerintah negara-kota. Selain itu, undang-undang dibentuk bagi melicinkan urusan pentadbiran negara.

F1 Raja dibantu oleh pegawai. [1 markah]

H1 Pegawai terdiri daripada golongan bangsawan dan pendeta yang membantu pemerintahan. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Undang-undang dibentuk. [1 markah]

H2 Undang-undang melicinkan urusan pentadbiran negara. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B4S06 · Kampung boleh berkembang menjadi bandar apabila jumlah penduduk bertambah.

B4S06 · Sederhana · Buku teks hlm. 82–82 · SP 4.1.3

(a) Nyatakan dua fungsi bandar pada peringkat awal tamadun. [2 markah]

Panduan: Pilih fungsi pusat kegiatan yang berbeza.

Contoh jawapan: Bandar menjadi pusat kegiatan politik dan ekonomi.

F1 Satu jawapan yang tepat daripada: pusat kegiatan politik, ekonomi atau kebudayaan. [1 markah]

F2 Satu lagi jawapan berbeza daripada senarai F1. Jangan beri markah kedua untuk idea yang sama. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Huraikan dua ciri bandar yang menunjukkan kehidupan masyarakat semakin teratur. [4 markah]

Panduan: Bagi setiap ciri, berikan satu butiran kemudahan atau tujuan.

Contoh jawapan: Bandar mempunyai pelan bangunan dan petempatan yang tersusun. Rumah kediaman dilengkapi kemudahan seperti perigi, bilik mandi dan tandas. Prasarana bandar juga diatur secara sistematik, termasuk pasar, rumah ibadat serta kawasan kediaman.

F1 Pelan bangunan dan petempatan disusun dengan teratur. [1 markah]

H1 Rumah mempunyai kemudahan seperti perigi, bilik mandi atau tandas. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Prasarana bandar diatur secara sistematik. [1 markah]

H2 Terdapat kemudahan seperti pasar, rumah ibadat atau kawasan kediaman yang tersusun. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B4S07 · Penduduk bandar menjalankan tugas yang berlainan untuk memenuhi pelbagai keperluan.

B4S07 · Mudah · Buku teks hlm. 81–82 · SP 4.1.3

(a) Namakan dua pekerjaan yang wujud dalam tamadun awal selain petani. [2 markah]

Panduan: Fikirkan urusan cukai, pengairan, keselamatan atau pertukangan.

Contoh jawapan: Dua pekerjaan tersebut ialah pengutip cukai dan jurutera.

F1 Satu jawapan yang tepat daripada: pengutip cukai, jurutera, tentera, artisan, saudagar atau pekerjaan pentadbiran. [1 markah]

F2 Satu lagi jawapan berbeza daripada senarai F1. Jangan beri markah kedua untuk idea yang sama. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Terangkan peranan jurutera dan artisan dalam tamadun awal. [4 markah]

Panduan: Nyatakan tugas utama serta satu butiran bagi setiap pekerjaan.

Contoh jawapan: Jurutera mengawal sistem pengairan sungai. Pengurusan pengairan ini menyokong pertanian yang menggunakan saliran. Artisan pula menghasilkan barangan pertukangan melalui kerja mengukir, menempa besi dan membuat tembikar.

F1 Jurutera mengawal sistem pengairan sungai. [1 markah]

H1 Pengurusan pengairan menyokong kegiatan pertanian yang menggunakan saliran. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Artisan menghasilkan barangan pertukangan. [1 markah]

H2 Mereka menjalankan kerja mengukir, menempa besi atau membuat tembikar. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B4S08 · Kemajuan teknologi dan organisasi sosial memperlihatkan dua aspek berbeza dalam tamadun awal.

B4S08 · Cabaran · Buku teks hlm. 83–83 · SP 4.1.3

(a) Nyatakan dua asas pembahagian kelas sosial masyarakat tamadun awal. [2 markah]

Panduan: Fikirkan pekerjaan, harta dan pengaruh.

Contoh jawapan: Kelas sosial dibahagikan berdasarkan jenis pekerjaan dan kekayaan.

F1 Satu jawapan yang tepat daripada: jenis pekerjaan, kekayaan atau pengaruh. [1 markah]

F2 Satu lagi jawapan berbeza daripada senarai F1. Jangan beri markah kedua untuk idea yang sama. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan bagaimana teknologi membantu kehidupan melalui pembuatan logam dan penciptaan roda. [4 markah]

Panduan: Sokong setiap kemajuan dengan kegunaan alat yang dihasilkan.

Contoh jawapan: Teknologi pembuatan logam menghasilkan peralatan seperti bajak yang digunakan dalam pertanian. Penciptaan roda pula membolehkan penggunaan kereta kuda dan kereta lembu untuk mengangkut hasil pertanian serta membantu perhubungan penduduk.

F1 Teknologi pembuatan logam menghasilkan peralatan. [1 markah]

H1 Contohnya, bajak digunakan dalam kegiatan pertanian. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Roda membolehkan penggunaan kereta kuda atau kereta lembu. [1 markah]

H2 Kenderaan tersebut mengangkut hasil pertanian atau membantu perhubungan penduduk. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B4S09 · Tamadun awal mempunyai institusi agama dan sistem tulisan.

B4S09 · Sederhana · Buku teks hlm. 84–84 · SP 4.1.3

(a) Apakah piktograf? Nyatakan satu kegunaan tulisan dalam tamadun awal. [2 markah]

Panduan: Berikan maksud bentuk tulisan dan satu fungsi.

Contoh jawapan: Piktograf ialah tulisan menggunakan simbol gambar. Tulisan digunakan untuk menyimpan rekod tentang masyarakat.

F1 Piktograf ialah sistem tulisan menggunakan simbol gambar. [1 markah]

F2 Tulisan digunakan untuk menyimpan rekod atau perkara penting tentang masyarakat dan diri. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan dua ciri agama dan kepercayaan dalam tamadun awal: institusi agama dan kepercayaan kepada tuhan. [4 markah]

Panduan: Huraikan tugas institusi agama dan bentuk kepercayaan masyarakat.

Contoh jawapan: Institusi agama mengurus upacara seperti korban binatang dan persembahan makanan kepada kuasa roh. Masyarakat tamadun awal juga mempercayai banyak tuhan, antaranya tuhan bulan, matahari, ibu dan sungai.

F1 Institusi agama mengurus upacara keagamaan. [1 markah]

H1 Contohnya, upacara korban binatang atau persembahan makanan kepada kuasa roh. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Masyarakat tamadun awal mempercayai banyak tuhan. [1 markah]

H2 Antara tuhan yang disembah ialah tuhan bulan, matahari, ibu atau sungai. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B4S10 · Contoh situasi: Murid melihat pameran replika tulisan piktograf dan patung pemerintah tamadun awal.

B4S10 · Cabaran · Buku teks hlm. 84–85 · SP 4.1.3, K4.1.8

(a) Nyatakan dua subjek patung atau lukisan yang dihasilkan oleh artis tamadun awal. [2 markah]

Panduan: Pilih dua subjek yang berlainan.

Contoh jawapan: Artis menghasilkan patung dan lukisan tuhan atau dewa serta pemerintah.

F1 Satu jawapan yang tepat daripada: tuhan/dewa, pahlawan atau pemerintah. [1 markah]

F2 Satu lagi jawapan berbeza daripada senarai F1. Jangan beri markah kedua untuk idea yang sama. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Pada pendapat anda, jelaskan dua sebab sumbangan tulisan dan kesenian tamadun awal perlu dihargai. Berikan satu sebab bagi setiap bidang. [4 markah]

Panduan: Kaitkan alasan dengan rekod dan gambaran budaya. Ini cadangan jawapan nilai.

Contoh jawapan: Cadangan jawapan: Tulisan perlu dihargai kerana menyimpan maklumat masyarakat. Rekod membolehkan perkara penting tentang kehidupan mereka terus diketahui. Kesenian pula menggambarkan budaya sesuatu tamadun. Gaya, teknik, patung dan lukisan membantu kita mengenali budaya masyarakat yang menghasilkannya.

F1 Tulisan perlu dihargai sebagai cara menyimpan maklumat masyarakat. [1 markah]

H1 Rekod membolehkan perkara penting tentang kehidupan masyarakat terus diketahui. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Kesenian perlu dihargai kerana menggambarkan budaya masyarakat. [1 markah]

H2 Gaya, teknik, patung atau lukisan membantu kita mengenali budaya tamadun yang menghasilkannya. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

Bahagian B · Panduan esei

B4E01 · Huraikan empat ciri tamadun awal berikut: pertanian dan perdagangan, sistem pemerintahan, pembentukan bandar serta pengkhususan pekerjaan. Berikan satu huraian bagi setiap ciri.

B4E01 · Mudah · Buku teks hlm. 81–82 · SP 4.1.3

Contoh jawapan

Pertanian dan perdagangan berkembang dalam masyarakat tamadun awal. Dalam perdagangan tempatan, penduduk kota mendapatkan makanan dan hasil pertanian dengan menukarkan barangan kraf tangan serta perkhidmatan. Kegiatan ini memperlihatkan pertukaran antara penduduk.

Sistem pemerintahan diwujudkan untuk mengurus kota yang berkembang. Pada peringkat pemerintahan raja, baginda dibantu oleh pegawai daripada golongan bangsawan dan pendeta. Pembantu ini terlibat dalam urusan pemerintahan negara-kota.

Pembentukan bandar bermula daripada perkembangan petempatan. Apabila jumlah penduduk bertambah, kampung berkembang dan disatukan menjadi bandar. Bandar mempunyai penduduk yang lebih ramai serta pelbagai latar belakang.

Pengkhususan pekerjaan pula muncul apabila bandar berkembang pesat. Penduduk menjalankan tugas yang berlainan, seperti pengutip cukai, jurutera dan artisan. Artisan menumpukan kerja seperti mengukir, menempa besi serta membuat tembikar.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Pertanian dan perdagangan berkembang dalam masyarakat tamadun awal. [1 markah]

H1 Hasil pertanian ditukar dengan kraf tangan atau perkhidmatan dalam perdagangan tempatan. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Kerajaan mengurus pemerintahan kota. [1 markah]

H2 Raja dibantu pegawai daripada golongan bangsawan dan pendeta. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

F3 Petempatan berkembang menjadi bandar. [1 markah]

H3 Pertambahan penduduk menyebabkan kampung berkembang dan disatukan menjadi bandar. (Huraian mesti dikaitkan dengan F3.) [1 markah]

F4 Pengkhususan pekerjaan muncul. [1 markah]

H4 Penduduk menjalankan tugas berlainan seperti pengutip cukai, jurutera atau artisan. (Huraian mesti dikaitkan dengan F4.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B4E02 · Terangkan konsep tamadun menurut Islam dan Barat seperti yang dihuraikan dalam buku teks. Bincangkan empat perkara: pembangunan Islam, pandangan Al-Attas, penekanan Barat dan pandangan Toynbee.

B4E02 · Mudah · Buku teks hlm. 78–79 · SP 4.1.2

Contoh jawapan

Menurut pandangan Islam, tamadun merangkumi pembangunan lahiriah dan rohaniah. Pembangunan tersebut berasaskan nilai yang disarankan oleh al-Quran, hadis serta ajaran Nabi Muhammad SAW. Islam dilihat sebagai al-Din, iaitu cara hidup.

Syed Muhammad Naquib Al-Attas menekankan kehidupan bermasyarakat yang mencapai kehalusan tatasusila. Beliau turut mengaitkannya dengan kebudayaan yang luhur bagi seluruh masyarakat. Pandangan ini memberikan perhatian kepada mutu kehidupan masyarakat.

Huraian pandangan Barat dalam buku teks menekankan pembangunan lahiriah. Antara bidang yang diberikan perhatian ialah kesenian, penulisan, undang-undang dan perbandaran. Pencapaian tersebut membantu menggambarkan tahap kemajuan masyarakat.

Arnold J. Toynbee pula menjelaskan tamadun sebagai suatu sistem masyarakat yang diperkasakan. Sistem ini merangkumi politik, ekonomi, sosial, kesenian dan kebudayaan. Oleh itu, pandangannya melibatkan beberapa bidang kehidupan yang saling berkaitan.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Islam merangkumi pembangunan lahiriah dan rohaniah. [1 markah]

H1 Pembangunan berasaskan nilai al-Quran, hadis serta ajaran Nabi Muhammad SAW. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Al-Attas menekankan kehalusan tatasusila masyarakat. [1 markah]

H2 Beliau turut menekankan kebudayaan yang luhur dalam kehidupan bermasyarakat. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

F3 Pandangan Barat menekankan pembangunan lahiriah. [1 markah]

H3 Contohnya kesenian, penulisan, undang-undang dan perbandaran. (Huraian mesti dikaitkan dengan F3.) [1 markah]

F4 Toynbee melihat tamadun sebagai sistem masyarakat yang diperkasakan. [1 markah]

H4 Sistem tersebut meliputi politik, ekonomi, sosial, kesenian dan kebudayaan. (Huraian mesti dikaitkan dengan F4.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B4E03 · Jelaskan empat pencapaian budaya dan pemikiran tamadun awal melalui teknologi, agama dan kepercayaan, tulisan serta kesenian. Sokong setiap isi dengan satu contoh atau fungsi.

B4E03 · Sederhana · Buku teks hlm. 83–85 · SP 4.1.3

Contoh jawapan

Dalam bidang teknologi, masyarakat tamadun awal menghasilkan peralatan untuk kegunaan harian. Pembuatan logam membolehkan alat seperti bajak digunakan dalam pertanian. Penciptaan roda turut membantu penggunaan kenderaan bagi mengangkut hasil pertanian.

Agama dan kepercayaan pula mempunyai institusi yang mengurus upacara keagamaan. Antara upacara tersebut ialah korban binatang dan persembahan makanan kepada kuasa roh. Peranan institusi ini memperlihatkan pengurusan kegiatan keagamaan dalam masyarakat.

Penciptaan tulisan membolehkan manusia menyimpan rekod. Rekod tersebut mengandungi perkara penting tentang masyarakat dan diri mereka. Bentuk tulisan awal menggunakan piktograf, iaitu simbol gambar, sebelum perkembangan sistem tulisan yang lebih baik.

Dalam bidang kesenian, artis menghasilkan patung dan lukisan. Antara subjek hasil seni itu ialah tuhan, dewa, pahlawan serta pemerintah. Gaya dan teknik penghasilannya menggambarkan budaya setiap tamadun.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Teknologi menghasilkan peralatan untuk kegunaan masyarakat. [1 markah]

H1 Contohnya, alat logam seperti bajak membantu pertanian atau roda membantu pengangkutan. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Agama dan kepercayaan mempunyai institusi yang tersendiri. [1 markah]

H2 Institusi agama mengurus upacara seperti korban binatang atau persembahan makanan. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

F3 Tulisan membolehkan penyimpanan rekod. [1 markah]

H3 Rekod menyimpan perkara penting tentang masyarakat dan diri mereka. (Huraian mesti dikaitkan dengan F3.) [1 markah]

F4 Kesenian menghasilkan patung dan lukisan. [1 markah]

H4 Antara subjeknya ialah tuhan, dewa, pahlawan atau pemerintah. (Huraian mesti dikaitkan dengan F4.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B4E04 · Huraikan empat peranan pekerjaan dalam tamadun awal: pegawai pemerintah, jurutera, artisan serta saudagar atau pedagang. Jelaskan satu butiran sokongan bagi setiap peranan.

B4E04 · Sederhana · Buku teks hlm. 81–83 · SP 4.1.3

Contoh jawapan

Pegawai pemerintah membantu raja mengurus negara-kota. Golongan bangsawan dan pendeta menjadi antara pegawai yang membantu urusan pemerintahan. Peranan mereka perlu difahami bersama perkembangan kota yang mempunyai penduduk dan kegiatan yang semakin banyak.

Jurutera mengawal sistem pengairan sungai. Pengairan menyokong kegiatan pertanian yang menggunakan saliran. Tugas khusus ini merupakan antara pekerjaan baharu yang wujud dalam masyarakat apabila perkembangan bandar meningkatkan keperluan terhadap pekerjaan yang berlainan.

Artisan pula menumpukan masa kepada penghasilan barangan pertukangan. Mereka melakukan kerja mengukir, menempa besi dan membuat tembikar. Contoh tersebut menunjukkan bahawa kemahiran artisan berbeza daripada tugas pentadbiran dan pengairan.

Saudagar serta pedagang menjalankan kegiatan pertukaran barang. Mereka bertukar-tukar barangan yang dihasilkan oleh artisan. Oleh itu, kegiatan pertukangan dan perdagangan mempunyai hubungan melalui barangan yang dihasilkan dan dipertukarkan.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Pegawai pemerintah membantu raja mengurus negara-kota. [1 markah]

H1 Pegawai daripada golongan bangsawan dan pendeta membantu urusan pemerintahan. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Jurutera mengawal sistem pengairan sungai. [1 markah]

H2 Pengairan menyokong kegiatan pertanian yang menggunakan saliran. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

F3 Artisan menghasilkan barangan pertukangan. [1 markah]

H3 Mereka melakukan kerja mengukir, menempa besi atau membuat tembikar. (Huraian mesti dikaitkan dengan F3.) [1 markah]

F4 Saudagar atau pedagang menjalankan pertukaran barang. [1 markah]

H4 Mereka menukarkan barangan yang dihasilkan oleh golongan artisan. (Huraian mesti dikaitkan dengan F4.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B4E05 · Jelaskan hubungan antara empat perkembangan berikut dalam pembentukan tamadun awal: pertanian, pembentukan bandar, pengkhususan pekerjaan dan sistem pemerintahan. Bina empat isi yang masing-masing disertai sebab atau kesan yang tepat.

B4E05 · Cabaran · Buku teks hlm. 81–82 · SP 4.1.3, K4.1.6

Contoh jawapan

Perkembangan pertanian menggalakkan manusia membina petempatan kekal. Petempatan ini bermula dengan kampung. Hubungan tersebut menunjukkan bahawa kegiatan mendapatkan makanan berkait dengan perubahan tempat tinggal masyarakat dalam tamadun awal.

Apabila bilangan penduduk bertambah, kampung berkembang dan disatukan sehingga membentuk bandar. Bandar mempunyai penduduk yang lebih ramai dengan pelbagai latar belakang. Oleh itu, pembentukan bandar merupakan perkembangan daripada petempatan yang semakin besar.

Perkembangan bandar turut menggalakkan pengkhususan pekerjaan. Pelbagai tugas dijalankan oleh golongan seperti pengutip cukai, jurutera dan artisan. Setiap golongan menumpukan kerja berlainan dalam masyarakat yang semakin berkembang.

Kota yang berkembang memerlukan sistem pemerintahan untuk mengurus kegiatannya. Kerajaan dibentuk bagi tujuan tersebut. Undang-undang juga diwujudkan untuk melicinkan pentadbiran. Perkembangan ini memperlihatkan hubungan antara pertumbuhan kota dengan pengurusan masyarakat yang lebih teratur.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Perkembangan pertanian menggalakkan petempatan kekal. [1 markah]

H1 Manusia membina petempatan yang bermula sebagai kampung. (Huraian mesti dikaitkan dengan F1.) [1 markah]

F2 Pertambahan penduduk mendorong pembentukan bandar. [1 markah]

H2 Kampung berkembang dan disatukan membentuk bandar yang lebih ramai penduduknya. (Huraian mesti dikaitkan dengan F2.) [1 markah]

F3 Perkembangan bandar menggalakkan pengkhususan pekerjaan. [1 markah]

H3 Muncul pekerjaan seperti pengutip cukai, jurutera atau artisan bagi memenuhi pelbagai tugas. (Huraian mesti dikaitkan dengan F3.) [1 markah]

F4 Kota yang berkembang memerlukan sistem pemerintahan. [1 markah]

H4 Kerajaan dibentuk untuk mengurus kota dan undang-undang membantu melicinkan pentadbiran. (Huraian mesti dikaitkan dengan F4.) [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat berdasarkan sukatan KPM serta menepati soalan. Jangan gandakan markah bagi idea yang sama. Panduan ini untuk semakan kendiri; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

Sumber

Sejarah Tingkatan 1, KSSM, KPM/DBP, cetakan pertama 2016, ISBN 978-983-49-1119-5. Standard: DSKP KSSM Sejarah Tingkatan 1, KPM 2016. Halaman dalam rujukan soalan ialah nombor halaman bercetak buku teks.

Buku teks KPM · DSKP KPM

© 2026 LauPeh, setakat hak yang boleh dilindungi. Bahan asal untuk pembelajaran percuma.

SEJARAH TINGKATAN 1 · BAB 05

Tamadun Awal Dunia

Subjektif berstruktur & esei

10 soalan berstruktur · 5 esei · 100 markah latihan

Nama: _____

Kelas: _____ Tarikh: _____

Markah semakan kendiri: _____ / 100

Cuba dahulu. Semak kemudian.

Jawab semua soalan dengan kata-kata sendiri. Soalan bertanda Mudah disediakan untuk membina keyakinan sebelum mencuba Sederhana dan Cabaran. Gunakan kertas tambahan jika perlu.

Subjektif: bahagian (a) 2 markah dan bahagian (b) 4 markah. Esei: 8 markah setiap satu. Agihan ini untuk latihan, bukan format peperiksaan rasmi KPM.

Cara membina jawapan

Nyatakan: beri fakta yang diminta. Jelaskan atau huraikan: beri fakta serta penerangan yang berkaitan. Bandingkan: nyatakan persamaan atau perbezaan mengikut aspek yang diminta.

F = fakta atau isi. H = huraian yang menyokong fakta bernombor sama. Jangan beri dua markah untuk idea yang diulang. Gunakan contoh jawapan sebagai panduan, bukan untuk dihafal bulat-bulat.

Rujukan: buku teks KPM/DBP Sejarah Tingkatan 1, 2016, hlm. 90–115; DSKP KSSM KPM 2016. Untuk murid Tingkatan 1 sesi 2026.

Soalan dan panduan jawapan asli. Bukan soalan rasmi, skema rasmi atau ramalan peperiksaan. Semakan guru bebas belum dibuat.

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B5S01 · Tamadun awal berkembang berhampiran sungai.

B5S01 · Mudah · Buku teks hlm. 92–94 · SP 4.1.4

(a) Namakan dua sungai yang mengapit kawasan Tamadun Mesopotamia. [2 markah]

(b) Jelaskan dua kepentingan sungai kepada pembentukan tamadun awal. [4 markah]

B5S02 · Petempatan orang Sumeria berkembang menjadi bandar dan negara-kota.

B5S02 · Mudah · Buku teks hlm. 94–97 · SP 4.1.4

(a) Nyatakan dua ciri utama Kerajaan Sumer. [2 markah]

(b) Jelaskan fungsi zigurat dan dinding besar dalam bandar Mesopotamia. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B5S03 · Sungai Nil mempengaruhi perkembangan Tamadun Mesir Purba.

B5S03 · Mudah · Buku teks hlm. 98–99 · SP 4.1.4

(a) Namakan ibu kota Kerajaan Purba dan ibu kota Kerajaan Pertengahan Mesir. [2 markah]

(b) Jelaskan dua manfaat Sungai Nil kepada sumber makanan penduduk Mesir Purba. [4 markah]

B5S04 · Tamadun Indus membina bandar walaupun menghadapi cabaran alam.

B5S04 · Mudah · Buku teks hlm. 100–101 · SP 4.1.4

(a) Namakan dua bandar terancang dalam Tamadun Indus. [2 markah]

(b) Jelaskan dua cabaran musim yang dihadapi oleh penduduk Lembah Sungai Indus. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B5S05 · Tamadun Huang He mengalami perkembangan kerajaan dan kegiatan ekonomi.

B5S05 · Sederhana · Buku teks hlm. 102–103 · SP 4.1.4

(a) Namakan dua dinasti awal dalam Tamadun Huang He. [2 markah]

(b) Jelaskan satu manfaat dan satu ancaman Sungai Huang He kepada penduduk. [4 markah]

B5S06 · Pemerintahan tamadun awal mempunyai ciri yang berbeza.

B5S06 · Sederhana · Buku teks hlm. 104–108 · SP 4.1.5

(a) Nyatakan gelaran raja Mesir Purba dan golongan yang menerajui pemerintahan Indus menurut buku teks. [2 markah]

(b) Jelaskan peranan Hammurabi dan Firaun dalam mengurus masyarakat atau ekonomi tamadun masing-masing. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B5S07 · Kegiatan ekonomi berkembang melampaui aktiviti pertanian.

B5S07 · Sederhana · Buku teks hlm. 109–109 · SP 4.1.5

(a) Nyatakan dua hasil eksport utama Mesir Purba. [2 markah]

(b) Jelaskan dua perkembangan ekonomi Mesopotamia yang berpunca daripada lebihan hasil pertanian dan pertambahan penduduk. [4 markah]

B5S08 · Kemajuan teknologi dapat dilihat dalam ukuran, tulisan dan pengiraan.

B5S08 · Sederhana · Buku teks hlm. 110–110 · SP 4.1.5

(a) Nyatakan dua bahan yang dihasilkan oleh Mesir Purba untuk kegiatan penulisan. [2 markah]

(b) Jelaskan satu pencapaian pengiraan Mesopotamia dan satu pencapaian ukuran Indus. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B5S09 · Seorang murid menyamakan semua hasil seni tamadun awal sebagai tulisan semata-mata.

B5S09 · Cabaran · Buku teks hlm. 106–111 · SP 4.1.5

(a) Berikan satu contoh hasil seni Mesir Purba dan satu contoh hasil seni Indus yang menunjukkan pernyataan itu tidak lengkap. [2 markah]

(b) Jelaskan bukti bahawa Mesopotamia dan Huang He mempunyai bentuk kesenian atau kesusasteraan yang berbeza. Berikan satu bukti bagi setiap tamadun. [4 markah]

B5S10 · Binaan dan kepercayaan membantu menjelaskan kehidupan tamadun awal.

B5S10 · Cabaran · Buku teks hlm. 103–108 · SP 4.1.5

(a) Nyatakan fungsi piramid Mesir Purba dan kedudukan istana dalam bandar Dinasti Shang. [2 markah]

(b) Jelaskan dua aspek sistem pemerintahan Huang He, iaitu asas sistemnya dan kepercayaan tentang kuasa raja. [4 markah]

Bahagian B · Esei

B5E01 · Huraikan empat ciri bandar Tamadun Indus: susunan grid, sistem pembentungan, dinding Harappa dan kemudahan penyimpanan hasil. Sertakan butiran atau fungsi bagi setiap ciri.

B5E01 · Mudah · Buku teks hlm. 101–107 · SP 4.1.5

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Mulakan dengan susunan bandar dan saliran.
2. Terangkan tujuan dinding Harappa.
3. Akhiri dengan kemudahan menyimpan hasil.

Bahagian B · Esei

B5E02 · Huraikan satu pencapaian teknologi daripada setiap tamadun berikut: Mesopotamia, Mesir Purba, Indus dan Huang He. Jelaskan kegunaan atau contoh pencapaian tersebut.

B5E02 · Mudah · Buku teks hlm. 110–110 · SP 4.1.5

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Gunakan satu perenggan untuk dua tamadun pertama.
2. Bagi setiap tamadun, namakan pencapaian dan berikan kegunaan atau contoh.
3. Lengkapkan keempat-empat tamadun tanpa mengulang isi.

Bahagian B · Esei

B5E03 · Bandingkan pemerintahan Mesopotamia, Mesir Purba, Indus dan Huang He. Huraikan satu ciri utama berserta penjelasan bagi setiap tamadun.

B5E03 · Sederhana · Buku teks hlm. 104–108 · SP 4.1.5

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Susun jawapan mengikut empat tamadun.
2. Gunakan contoh pemerintah, tugas atau kepercayaan yang sesuai.
3. Nyatakan kepercayaan sebagai kepercayaan masyarakat, bukan fakta sejagat.

Bahagian B · Esei

B5E04 · Huraikan perkembangan ekonomi empat tamadun awal. Gunakan satu contoh utama bagi Mesopotamia, Mesir Purba, Indus dan Huang He serta jelaskan contoh tersebut.

B5E04 · Sederhana · Buku teks hlm. 109–109 · SP 4.1.5

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Fikirkan pengkhususan pekerjaan di Mesopotamia.
2. Masukkan perdagangan Mesir dan Indus.
3. Terangkan usaha pertanian Huang He.

Bahagian B · Esei

B5E05 · Bandingkan fungsi empat binaan atau kemudahan berikut: zigurat Mesopotamia, piramid Mesir Purba, pembentungan Indus dan dinding bandar Harappa. Huraikan bagaimana setiap binaan atau kemudahan memenuhi keperluan masyarakatnya.

B5E05 · Cabaran · Buku teks hlm. 95–107 · SP 4.1.5

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Kenal pasti keperluan agama dan pengebumian.
2. Bezakan pengaliran air mandian dengan perlindungan banjir.
3. Berikan empat pasangan binaan dengan fungsi atau butiran yang tepat.

Panduan jawapan & semakan kendiri

Bandingkan jawapan anda dengan isi penting. Setiap kriteria membawa 1 markah. H hanya diberi jika F yang berkaitan dipenuhi. Jumlah bagi setiap bahagian tidak boleh melebihi markah soalan.

Ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop KPM boleh diterima jika menepati soalan. Senarai ini menunjukkan satu laluan jawapan. Dapatkan pertimbangan guru untuk isi alternatif yang munasabah.

Bahagian A · Subjektif

B5S01 · Tamadun awal berkembang berhampiran sungai.

B5S01 · Mudah · Buku teks hlm. 92–94 · SP 4.1.4

(a) Namakan dua sungai yang mengapit kawasan Tamadun Mesopotamia. [2 markah]

Panduan: Ingat maksud Mesopotamia sebagai tanah di antara dua sungai.

Contoh jawapan: Dua sungai tersebut ialah Sungai Tigris dan Sungai Euphrates.

F1 Sungai Tigris. [1 markah]

F2 Sungai Euphrates. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan dua kepentingan sungai kepada pembentukan tamadun awal. [4 markah]

Panduan: Berikan satu kegunaan dan satu penjelasan bagi setiap isi.

Contoh jawapan: Sungai membekalkan air untuk pertanian supaya penduduk dapat mengusahakan tanaman di kawasan petempatan. Sungai juga menjadi laluan perhubungan yang membolehkan penduduk bergerak atau mengangkut barangan antara kawasan.

F1 Sungai membekalkan air untuk pertanian. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: air membantu penduduk mengusahakan tanaman di kawasan petempatan. [1 markah]

F2 Sungai menjadi laluan perhubungan. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: penduduk dapat bergerak atau mengangkut barangan antara kawasan. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B5S02 · Petempatan orang Sumeria berkembang menjadi bandar dan negara-kota.

B5S02 · Mudah · Buku teks hlm. 94–97 · SP 4.1.4

(a) Nyatakan dua ciri utama Kerajaan Sumer. [2 markah]

Panduan: Pilih dua ciri daripada aspek bandar, pekerjaan, institusi, simpan kira atau teknologi.

Contoh jawapan: Dua ciri ialah bandar yang maju dan pengkhususan pekerjaan.

F1 Satu jawapan yang tepat daripada: bandar yang maju, pengkhususan pekerjaan, peningkatan teknologi, pengurusan simpan kira atau institusi kompleks. [1 markah]

F2 Satu lagi jawapan berbeza daripada senarai F1. Jangan beri markah kedua untuk idea yang sama. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan fungsi zigurat dan dinding besar dalam bandar Mesopotamia. [4 markah]

Panduan: Satu fungsi serta satu penjelasan bagi setiap binaan.

Contoh jawapan: Zigurat ialah tempat ibadat yang dibina di pusat bandar. Dinding besar pula berfungsi untuk pertahanan dengan mengelilingi bandar bagi melindunginya daripada serangan.

F1 Zigurat berfungsi sebagai tempat ibadat. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: binaan keagamaan ini ditempatkan di pusat bandar. [1 markah]

F2 Dinding besar berfungsi untuk pertahanan. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: dinding mengelilingi bandar untuk melindunginya daripada serangan. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B5S03 · Sungai Nil mempengaruhi perkembangan Tamadun Mesir Purba.

B5S03 · Mudah · Buku teks hlm. 98–99 · SP 4.1.4

(a) Namakan ibu kota Kerajaan Purba dan ibu kota Kerajaan Pertengahan Mesir. [2 markah]

Panduan: Padankan satu ibu kota dengan satu tahap kerajaan.

Contoh jawapan: Ibu kota Kerajaan Purba ialah Memphis, manakala ibu kota Kerajaan Pertengahan ialah Thebes.

F1 Kerajaan Purba: Memphis. [1 markah]

F2 Kerajaan Pertengahan: Thebes. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan dua manfaat Sungai Nil kepada sumber makanan penduduk Mesir Purba. [4 markah]

Panduan: Fikirkan tanaman dan hasil sungai.

Contoh jawapan: Banjir Sungai Nil menyuburkan tanah kerana membawa lumpur hitam yang sesuai untuk pertanian. Sungai Nil juga membekalkan ikan yang menjadi sumber makanan penduduk.

F1 Banjir Sungai Nil menyuburkan tanah. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: lumpur hitam yang dibawa banjir sesuai untuk pertanian. [1 markah]

F2 Sungai Nil membekalkan ikan. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: ikan menjadi sumber makanan penduduk. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B5S04 · Tamadun Indus membina bandar walaupun menghadapi cabaran alam.

B5S04 · Mudah · Buku teks hlm. 100–101 · SP 4.1.4

(a) Namakan dua bandar terancang dalam Tamadun Indus. [2 markah]

Panduan: Kedua-dua bandar ini dibincangkan dalam perkembangan Tamadun Indus.

Contoh jawapan: Dua bandar tersebut ialah Mohenjo-Daro dan Harappa.

F1 Mohenjo-Daro. [1 markah]

F2 Harappa. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan dua cabaran musim yang dihadapi oleh penduduk Lembah Sungai Indus. [4 markah]

Panduan: Nyatakan jenis musim dan kesannya.

Contoh jawapan: Musim hujan membawa banjir apabila hujan lebat berterusan, lalu memusnahkan petempatan atau tanaman. Musim kering pula membawa kemarau yang menyebabkan tanaman musnah.

F1 Musim hujan membawa banjir. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: hujan lebat berterusan boleh memusnahkan petempatan atau tanaman. [1 markah]

F2 Musim kering membawa kemarau. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: keadaan kemarau menyebabkan kemusnahan tanaman. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B5S05 · Tamadun Huang He mengalami perkembangan kerajaan dan kegiatan ekonomi.

B5S05 · Sederhana · Buku teks hlm. 102–103 · SP 4.1.4

(a) Namakan dua dinasti awal dalam Tamadun Huang He. [2 markah]

Panduan: Pilih dua daripada tiga kerajaan awal yang dipelajari.

Contoh jawapan: Dua dinasti awal ialah Dinasti Xia dan Dinasti Shang.

F1 Satu jawapan yang tepat daripada: Xia, Shang atau Zhou. [1 markah]

F2 Satu lagi jawapan berbeza daripada senarai F1. Jangan beri markah kedua untuk idea yang sama. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan satu manfaat dan satu ancaman Sungai Huang He kepada penduduk. [4 markah]

Panduan: Bezakan tanah subur daripada limpahan air.

Contoh jawapan: Sungai membawa lumpur kekuningan yang subur untuk menyokong pertanian di sepanjang sungai. Namun, limpahan airnya menyebabkan banjir yang boleh menenggelamkan keseluruhan kampung.

F1 Sungai membawa lumpur kekuningan yang subur. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: kesuburan menyokong aktiviti pertanian di sepanjang sungai. [1 markah]

F2 Limpahan air sungai menyebabkan banjir. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: banjir boleh menenggelamkan keseluruhan kampung. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B5S06 · Pemerintahan tamadun awal mempunyai ciri yang berbeza.

B5S06 · Sederhana · Buku teks hlm. 104–108 · SP 4.1.5

(a) Nyatakan gelaran raja Mesir Purba dan golongan yang menerajui pemerintahan Indus menurut buku teks. [2 markah]

Panduan: Jawapan merujuk dua tamadun yang berbeza.

Contoh jawapan: Raja Mesir Purba dikenali sebagai Firaun. Pemerintahan Indus diterajui golongan pendeta menurut huraian buku teks.

F1 Raja Mesir Purba dikenali sebagai Firaun. [1 markah]

F2 Pemerintahan Indus diterajui golongan pendeta. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan peranan Hammurabi dan Firaun dalam mengurus masyarakat atau ekonomi tamadun masing-masing. [4 markah]

Panduan: Berikan satu usaha serta butiran yang menyokong bagi setiap pemerintah.

Contoh jawapan: Hammurabi mewujudkan Kod Undang-undang Hammurabi yang meliputi perkara seperti perdagangan, kecurian, denda dan hukuman. Firaun pula melindungi kegiatan perdagangan dengan menghantar tentera untuk menjaga pedagang daripada ancaman penjahat.

F1 Hammurabi mewujudkan Kod Undang-undang Hammurabi. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: kod merangkumi perkara seperti perdagangan, kecurian, denda atau hukuman. [1 markah]

F2 Firaun melindungi kegiatan perdagangan. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: tentera dihantar untuk melindungi pedagang daripada ancaman penjahat. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B5S07 · Kegiatan ekonomi berkembang melampaui aktiviti pertanian.

B5S07 · Sederhana · Buku teks hlm. 109–109 · SP 4.1.5

(a) Nyatakan dua hasil eksport utama Mesir Purba. [2 markah]

Panduan: Kedua-duanya berkaitan kegiatan pembuatan.

Contoh jawapan: Dua hasil eksport utama ialah tekstil dan kertas.

F1 Tekstil. [1 markah]

F2 Kertas. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan dua perkembangan ekonomi Mesopotamia yang berpunca daripada lebihan hasil pertanian dan pertambahan penduduk. [4 markah]

Panduan: Hubungkan satu perubahan ekonomi dengan satu puncanya.

Contoh jawapan: Pengkhususan pekerjaan berkembang apabila lebihan hasil pertanian membolehkan sebahagian petani menjadi pedagang atau artisan. Permintaan terhadap tukang rumah juga meningkat kerana pertambahan penduduk menambahkan keperluan pembinaan rumah.

F1 Pengkhususan pekerjaan berkembang. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: lebihan hasil pertanian membolehkan sebahagian petani menjadi pedagang atau artisan. [1 markah]

F2 Permintaan terhadap tukang rumah meningkat. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: pertambahan penduduk meningkatkan keperluan pembinaan rumah. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B5S08 · Kemajuan teknologi dapat dilihat dalam ukuran, tulisan dan pengiraan.

B5S08 · Sederhana · Buku teks hlm. 110–110 · SP 4.1.5

(a) Nyatakan dua bahan yang dihasilkan oleh Mesir Purba untuk kegiatan penulisan. [2 markah]

Panduan: Fikirkan bahan untuk ditulis dan bahan yang menghasilkan tulisan.

Contoh jawapan: Mesir Purba menghasilkan kertas papirus dan dakwat hitam.

F1 Kertas papirus. [1 markah]

F2 Dakwat hitam. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan satu pencapaian pengiraan Mesopotamia dan satu pencapaian ukuran Indus. [4 markah]

Panduan: Sertakan contoh bagi setiap pencapaian.

Contoh jawapan: Mesopotamia menggunakan sistem nombor berasaskan 60, contohnya dalam pembahagian satu jam kepada 60 minit. Indus pula mempunyai kebolehan mengukur panjang dengan tepat, seperti yang ditunjukkan oleh batu-bata yang dibuat mengikut ukuran saiz yang tepat.

F1 Mesopotamia menggunakan sistem nombor berasaskan 60. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: sistem ini digunakan dalam pembahagian satu jam kepada 60 minit atau bulatan kepada 360 darjah. [1 markah]

F2 Indus mempunyai kebolehan mengukur panjang dengan tepat. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: batu-bata dibuat mengikut ukuran saiz yang tepat. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B5S09 · Seorang murid menyamakan semua hasil seni tamadun awal sebagai tulisan semata-mata.

B5S09 · Cabaran · Buku teks hlm. 106–111 · SP 4.1.5

(a) Berikan satu contoh hasil seni Mesir Purba dan satu contoh hasil seni Indus yang menunjukkan pernyataan itu tidak lengkap. [2 markah]

Panduan: Pilih satu hasil visual bagi setiap tamadun.

Contoh jawapan: Mesir Purba menghasilkan lukisan dinding. Seniman Indus pula menghasilkan patung daripada batu atau logam.

F1 Mesir Purba: lukisan dinding. [1 markah]

F2 Indus: patung daripada batu atau logam. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan bukti bahawa Mesopotamia dan Huang He mempunyai bentuk kesenian atau kesusasteraan yang berbeza. Berikan satu bukti bagi setiap tamadun. [4 markah]

Panduan: Nyatakan hasil dan terangkan kandungan atau bentuknya.

Contoh jawapan: Mesopotamia menghasilkan ukiran pada batu untuk merakamkan peristiwa. Huang He pula menghasilkan puisi romantik serta lirik yang diolah mengikut pelbagai bentuk tradisi masyarakat.

F1 Mesopotamia menghasilkan ukiran pada batu. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: ukiran digunakan untuk merakamkan peristiwa. [1 markah]

F2 Huang He menghasilkan puisi dan lirik. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: puisi bersifat romantik atau lirik diolah mengikut pelbagai bentuk tradisi masyarakat. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B5S10 · Binaan dan kepercayaan membantu menjelaskan kehidupan tamadun awal.

B5S10 · Cabaran · Buku teks hlm. 103–108 · SP 4.1.5

(a) Nyatakan fungsi piramid Mesir Purba dan kedudukan istana dalam bandar Dinasti Shang. [2 markah]

Panduan: Bezakan soalan fungsi dengan soalan kedudukan.

Contoh jawapan: Piramid digunakan sebagai kawasan perkuburan raja Mesir. Istana pula dibina di tengah-tengah bandar Dinasti Shang.

F1 Piramid digunakan sebagai kawasan perkuburan raja. [1 markah]

F2 Istana dibina di tengah-tengah bandar Dinasti Shang. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan dua aspek sistem pemerintahan Huang He, iaitu asas sistemnya dan kepercayaan tentang kuasa raja. [4 markah]

Panduan: Satu isi tentang dinasti dan satu isi tentang mandat.

Contoh jawapan: Pemerintahan Huang He berasaskan dinasti, seperti Xia, Shang dan Zhou. Raja dipercayai membawa mandat daripada syurga. Dalam kepercayaan masyarakatnya, pemerintah perlu mendapat kebenaran daripada tuhan untuk memerintah.

F1 Sistem pemerintahan berasaskan dinasti. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: kerajaan berkembang melalui dinasti seperti Xia, Shang dan Zhou. [1 markah]

F2 Raja dipercayai membawa mandat daripada syurga. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: masyarakat percaya pemerintah perlu mendapat kebenaran daripada tuhan untuk memerintah. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

Bahagian B · Panduan esei

B5E01 · Huraikan empat ciri bandar Tamadun Indus: susunan grid, sistem pembentungan, dinding Harappa dan kemudahan penyimpanan hasil. Sertakan butiran atau fungsi bagi setiap ciri.

B5E01 · Mudah · Buku teks hlm. 101–107 · SP 4.1.5

Contoh jawapan

Bandar dalam Tamadun Indus dibina mengikut grid yang tepat. Mohenjo-Daro dan Harappa merupakan contoh bandar terancang dalam tamadun ini, memperlihatkan pembinaan yang teratur. Bandar tersebut juga mempunyai sistem pembentungan. Air yang digunakan untuk mandi disalirkan ke dalam longkang batu-bata yang terletak di bawah jalan raya, bukannya dibiarkan tanpa laluan saliran.

Selain itu, bandar Harappa dikelilingi dinding bata yang tebal. Dinding tersebut dibina bagi mengelakkan banjir yang mengancam kawasan petempatan. Kemudahan lain ialah jelapang yang menyediakan tempat menyimpan hasil pertanian penduduk. Gabungan susunan bandar, pengaliran air, perlindungan daripada banjir dan penyimpanan hasil memperlihatkan keupayaan masyarakat Indus mengurus keperluan kehidupan bandar. Setiap ciri dapat diterangkan melalui fungsi atau butiran binaannya.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Bandar Indus dibina mengikut grid yang tepat. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: Mohenjo-Daro dan Harappa ialah contoh bandar terancang dalam tamadun ini. [1 markah]

F2 Bandar mempunyai sistem pembentungan. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: air mandian disalirkan ke longkang batu-bata di bawah jalan raya. [1 markah]

F3 Harappa dikelilingi dinding bata yang tebal. [1 markah]

H3 Huraian berkaitan F3: dinding dibina bagi mengelakkan banjir. [1 markah]

F4 Bandar mempunyai jelapang. [1 markah]

H4 Huraian berkaitan F4: jelapang menyediakan tempat menyimpan hasil pertanian. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B5E02 · Huraikan satu pencapaian teknologi daripada setiap tamadun berikut: Mesopotamia, Mesir Purba, Indus dan Huang He. Jelaskan kegunaan atau contoh pencapaian tersebut.

B5E02 · Mudah · Buku teks hlm. 110–110 · SP 4.1.5

Contoh jawapan

Mesopotamia menggunakan sistem nombor berasaskan 60. Pencapaian ini ditunjukkan melalui pembahagian satu jam kepada 60 minit serta pembahagian bulatan kepada 360 darjah. Mesir Purba pula menghasilkan kertas papirus. Bahan tersebut digunakan untuk menulis teks agama dan dokumen penting, lalu menyediakan medium bagi penulisan serta penyimpanan rekod.

Masyarakat Indus menguasai ukuran yang tepat. Sebagai contoh, batu-bata untuk pembinaan dihasilkan mengikut ukuran saiz yang tepat. Ketelitian ini dapat dikaitkan dengan pencapaian mereka dalam pembinaan bandar terancang. Sementara itu, masyarakat Huang He mencipta alat pertanian daripada kayu dan besi. Alat tersebut membantu petani menjalankan kegiatan pertanian, khususnya penanaman padi. Keempat-empat contoh ini memperlihatkan bidang teknologi yang berbeza dalam tamadun awal dunia.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Mesopotamia menggunakan sistem nombor berasaskan 60. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: masa dibahagikan kepada 60 minit atau bulatan kepada 360 darjah. [1 markah]

F2 Mesir Purba menghasilkan papirus. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: papirus digunakan untuk menulis teks agama atau dokumen penting. [1 markah]

F3 Indus menguasai ukuran yang tepat. [1 markah]

H3 Huraian berkaitan F3: batu-bata dibina mengikut ukuran saiz yang tepat. [1 markah]

F4 Huang He mencipta alat pertanian daripada kayu dan besi. [1 markah]

H4 Huraian berkaitan F4: alat tersebut membantu petani, khususnya dalam penanaman padi. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B5E03 · Bandingkan pemerintahan Mesopotamia, Mesir Purba, Indus dan Huang He. Huraikan satu ciri utama berserta penjelasan bagi setiap tamadun.

B5E03 · Sederhana · Buku teks hlm. 104–108 · SP 4.1.5

Contoh jawapan

Di Mesopotamia, pemerintahan Hammurabi dikaitkan dengan pembentukan Kod Undang-undang Hammurabi. Kod ini merangkumi perkara seperti perdagangan, kecurian, denda dan hukuman. Mesir Purba pula diperintah oleh Firaun. Antara peranannya ialah menghantar tentera untuk melindungi pedagang daripada ancaman penjahat, sekali gus menyokong kestabilan dan kegiatan ekonomi.

Menurut huraian buku teks, pemerintahan Indus diterajui golongan pendeta. Golongan ini mempunyai pengaruh dalam bidang keagamaan dan pentadbiran, menunjukkan hubungan antara kedua-dua bidang tersebut. Dalam Tamadun Huang He pula, raja dipercayai mempunyai mandat daripada syurga. Masyarakatnya percaya bahawa raja perlu mendapat kebenaran daripada tuhan untuk memerintah. Perbandingan ini menunjukkan bahawa undang-undang, perlindungan ekonomi, pengaruh pendeta dan kepercayaan tentang mandat mempunyai peranan dalam pemerintahan tamadun awal.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Mesopotamia mempunyai Kod Undang-undang Hammurabi. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: kod meliputi perdagangan, kecurian, denda atau hukuman. [1 markah]

F2 Mesir Purba diperintah Firaun. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: Firaun menghantar tentera melindungi pedagang untuk menyokong kestabilan dan ekonomi. [1 markah]

F3 Indus diterajui golongan pendeta menurut buku teks. [1 markah]

H3 Huraian berkaitan F3: pendeta berpengaruh dalam bidang keagamaan dan pentadbiran. [1 markah]

F4 Huang He diperintah raja yang dipercayai mempunyai mandat daripada syurga. [1 markah]

H4 Huraian berkaitan F4: masyarakat percaya raja perlu mendapat kebenaran daripada tuhan untuk memerintah. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B5E04 · Huraikan perkembangan ekonomi empat tamadun awal. Gunakan satu contoh utama bagi Mesopotamia, Mesir Purba, Indus dan Huang He serta jelaskan contoh tersebut.

B5E04 · Sederhana · Buku teks hlm. 109–109 · SP 4.1.5

Contoh jawapan

Di Mesopotamia, pengkhususan pekerjaan berlaku apabila wujud lebihan hasil pertanian. Sebahagian penduduk yang sebelumnya bekerja sebagai petani dapat menjadi pedagang atau artisan. Mesir Purba pula mengembangkan perdagangan melalui Sungai Nil. Keadaan sungai yang lebar dan dalam membolehkan kapal dagang menyusurinya dan berlabuh di pelabuhan seperti Thebes serta Memphis.

Masyarakat Indus menjalankan perdagangan dengan pedagang Mesopotamia. Antara barang yang diperdagangkan termasuk emas, gading gajah, manik dan hasil pertanian. Dalam Tamadun Huang He, masyarakat memberikan perhatian kepada pembangunan pertanian dengan membina terusan. Terusan membekalkan air ke kawasan tanaman. Contoh-contoh tersebut menunjukkan bahawa ekonomi tamadun awal melibatkan pekerjaan yang khusus, pengangkutan barangan, hubungan perdagangan dan usaha mengairi tanah pertanian.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Mesopotamia mengalami pengkhususan pekerjaan. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: lebihan hasil pertanian membolehkan petani bertukar menjadi pedagang atau artisan. [1 markah]

F2 Mesir Purba mengembangkan perdagangan melalui Sungai Nil. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: sungai yang lebar dan dalam membolehkan kapal dagang menyusuri sungai dan berlabuh di pelabuhan. [1 markah]

F3 Indus menjalankan perdagangan dengan Mesopotamia. [1 markah]

H3 Huraian berkaitan F3: barang dagangan termasuk emas, gading gajah, manik atau hasil pertanian. [1 markah]

F4 Huang He membangunkan pertanian dengan membina terusan. [1 markah]

H4 Huraian berkaitan F4: terusan mengairi kawasan pertanian. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B5E05 · Bandingkan fungsi empat binaan atau kemudahan berikut: zigurat Mesopotamia, piramid Mesir Purba, pembentungan Indus dan dinding bandar Harappa. Huraikan bagaimana setiap binaan atau kemudahan memenuhi keperluan masyarakatnya.

B5E05 · Cabaran · Buku teks hlm. 95–107 · SP 4.1.5

Contoh jawapan

Zigurat di Mesopotamia berfungsi sebagai tempat ibadat. Binaan ini memenuhi keperluan keagamaan melalui penyediaan rumah ibadat di pusat bandar. Piramid Mesir Purba pula digunakan sebagai kawasan perkuburan raja. Fungsinya berkaitan dengan amalan pengebumian dan pandangan masyarakat Mesir tentang kehidupan selepas mati.

Kemudahan Indus menunjukkan perhatian terhadap keperluan bandar. Sistem pembentungannya mengalirkan air yang telah digunakan, dengan air mandian disalurkan ke longkang batu-bata di bawah jalan raya. Harappa pula mempunyai dinding bata yang tebal untuk melindungi petempatan daripada banjir. Oleh itu, pembentungan mengurus air yang digunakan, manakala dinding menangani ancaman banjir. Perbezaan fungsi ini menunjukkan bahawa binaan tamadun awal tidak semuanya mempunyai tujuan yang sama.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Zigurat menjadi tempat ibadat. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: keperluan keagamaan dipenuhi melalui rumah ibadat di pusat bandar Mesopotamia. [1 markah]

F2 Piramid digunakan sebagai kawasan perkuburan raja Mesir. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: binaan berkaitan amalan pengebumian dan pandangan kehidupan selepas mati. [1 markah]

F3 Sistem pembentungan Indus mengalirkan air yang digunakan. [1 markah]

H3 Huraian berkaitan F3: air mandian disalurkan ke longkang batu-bata di bawah jalan raya. [1 markah]

F4 Dinding bata Harappa memberikan perlindungan kepada petempatan. [1 markah]

H4 Huraian berkaitan F4: dinding yang tebal dibina bagi mengelakkan banjir. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

Sumber

Sejarah Tingkatan 1, KSSM, KPM/DBP, cetakan pertama 2016, ISBN 978-983-49-1119-5. Standard: DSKP KSSM Sejarah Tingkatan 1, KPM 2016. Halaman dalam rujukan soalan ialah nombor halaman bercetak buku teks.

Buku teks KPM · DSKP KPM

© 2026 LauPeh, setakat hak yang boleh dilindungi. Bahan asal untuk pembelajaran percuma.

SEJARAH TINGKATAN 1 · BAB 06

Peningkatan Tamadun Yunani dan Rom

Subjektif berstruktur & esei

10 soalan berstruktur · 5 esei · 100 markah latihan

Nama: _____

Kelas: _____ Tarikh: _____

Markah semakan kendiri: _____ / 100

Cuba dahulu. Semak kemudian.

Jawab semua soalan dengan kata-kata sendiri. Soalan bertanda Mudah disediakan untuk membina keyakinan sebelum mencuba Sederhana dan Cabaran. Gunakan kertas tambahan jika perlu.

Subjektif: bahagian (a) 2 markah dan bahagian (b) 4 markah. Esei: 8 markah setiap satu. Agihan ini untuk latihan, bukan format peperiksaan rasmi KPM.

Cara membina jawapan

Nyatakan: beri fakta yang diminta. Jelaskan atau huraikan: beri fakta serta penerangan yang berkaitan. Bandingkan: nyatakan persamaan atau perbezaan mengikut aspek yang diminta.

F = fakta atau isi. H = huraian yang menyokong fakta bernombor sama. Jangan beri dua markah untuk idea yang diulang. Gunakan contoh jawapan sebagai panduan, bukan untuk dihafal bulat-bulat.

Rujukan: buku teks KPM/DBP Sejarah Tingkatan 1, 2016, hlm. 116–137; DSKP KSSM KPM 2016. Untuk murid Tingkatan 1 sesi 2026.

Soalan dan panduan jawapan asli. Bukan soalan rasmi, skema rasmi atau ramalan peperiksaan. Semakan guru bebas belum dibuat.

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B6S01 · Lokasi dan cuaca mempengaruhi kegiatan penduduk Yunani.

B6S01 · Mudah · Buku teks hlm. 118–119 · SP 4.2.1

(a) Namakan dua polis yang terkenal dalam Tamadun Yunani. [2 markah]

(b) Jelaskan pengaruh cuaca sederhana dan kedudukan berhampiran laut terhadap masyarakat Yunani. [4 markah]

B6S02 · Polis ialah pusat kehidupan masyarakat Yunani.

B6S02 · Mudah · Buku teks hlm. 118–119 · SP 4.2.1

(a) Nyatakan dua daripada tiga komponen yang membentuk polis. [2 markah]

(b) Jelaskan perbezaan acropolis dengan agora dari segi bentuk kawasan dan kegunaannya. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B6S03 · Athens melalui beberapa sistem pemerintahan sebelum mengamalkan demokrasi.

B6S03 · Mudah · Buku teks hlm. 120–120 · SP 4.2.2

(a) Nyatakan nama sistem pemerintahan yang dikuasai golongan bangsawan dan sistem yang dikuasai sebahagian kecil golongan berkuasa. [2 markah]

(b) Jelaskan perbezaan monarki dengan demokrasi langsung di Athens. [4 markah]

B6S04 · Dewan Perhimpunan merupakan badan tertinggi dalam pentadbiran Athens.

B6S04 · Mudah · Buku teks hlm. 121–123 · SP 4.2.2

(a) Nyatakan siapa yang menjadi anggota Dewan Perhimpunan dan kekerapan minimum persidangannya setiap bulan. [2 markah]

(b) Jelaskan dua fungsi Dewan Perhimpunan yang berkaitan dengan undang-undang dan peperangan. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B6S05 · Majlis dan Majistret mempunyai tugas dalam pentadbiran Athens.

B6S05 · Sederhana · Buku teks hlm. 124–124 · SP 4.2.2

(a) Nyatakan bilangan ahli Majlis dan pihak yang melantik mereka. [2 markah]

(b) Jelaskan satu tugas Majlis dan satu tugas Majistret dengan butiran pelaksanaannya. [4 markah]

B6S06 · Athens menyediakan badan pengadilan bagi mengendalikan kes.

B6S06 · Sederhana · Buku teks hlm. 125–125 · SP 4.2.2

(a) Namakan badan pengadilan tersebut dan pihak yang mengetuai perbicaraannya. [2 markah]

(b) Jelaskan dua ciri pengadilan melalui Juri di Athens dari segi keanggotaan dan peranan warganegara. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B6S07 · Sparta mengamalkan monarki terhad dan menekankan disiplin ketenteraan.

B6S07 · Sederhana · Buku teks hlm. 125–126 · SP 4.2.2

(a) Nyatakan bilangan raja yang memerintah bersama-sama dan bilangan pegawai ephors di Sparta. [2 markah]

(b) Jelaskan satu cara mengehadkan kuasa raja dan satu bukti penekanan terhadap ketenteraan di Sparta. [4 markah]

B6S08 · Tamadun Rom berkembang daripada petempatan di sebuah lembah.

B6S08 · Sederhana · Buku teks hlm. 127–127 · SP 4.2.1

(a) Namakan lembah dan sungai yang berkaitan dengan lokasi awal Tamadun Rom. [2 markah]

(b) Jelaskan dua kelebihan lokasi tersebut kepada perkembangan petempatan Rom. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B6S09 · Reka bentuk bangunan Rom perlu difahami bersama kegunaannya.

B6S09 · Cabaran · Buku teks hlm. 130–131 · SP 4.2.3

(a) Namakan binaan Rom yang menjadi tempat pertandingan besar seperti gladiator dan binaan yang menjadi tempat penyembahan dewa-dewi. [2 markah]

(b) Jelaskan bagaimana satu ciri Colosseum dan satu ciri Pantheon menyokong penggunaan bangunan tersebut. [4 markah]

B6S10 · Kemudahan awam Rom menggabungkan reka bentuk dengan penyelesaian keperluan harian.

B6S10 · Cabaran · Buku teks hlm. 131–133 · SP 4.2.3

(a) Namakan kemudahan yang menyalurkan air ke bandar dan contoh tembok pertahanan Rom di Britain. [2 markah]

(b) Jelaskan dua ciri pembinaan jalan raya Rom yang membantu ketahanan dan pengaliran air. [4 markah]

Bahagian B · Esei

B6E01 · Huraikan peranan empat badan pemerintahan Athens: Dewan Perhimpunan, Majlis, Majistret dan Juri. Berikan satu fungsi serta satu butiran berkaitan bagi setiap badan.

B6E01 · Mudah · Buku teks hlm. 122–125 · SP 4.2.2

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Susun empat badan mengikut nama.
2. Padankan fungsi dengan badan yang betul.
3. Terangkan hubungan atau cara pelaksanaan fungsi.

Bahagian B · Esei

B6E02 · Huraikan fungsi amfiteater, akueduk, tembok pertahanan dan tempat mandi awam dalam kehidupan masyarakat Rom. Sertakan butiran yang sesuai bagi setiap binaan.

B6E02 · Mudah · Buku teks hlm. 131–133 · SP 4.2.3

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Gunakan satu isi bagi setiap binaan yang dinamakan.
2. Sertakan bentuk, pengguna atau kemudahan yang berkaitan.
3. Bezakan hiburan, bekalan air, pertahanan dan kebersihan.

Bahagian B · Esei

B6E03 · Jelaskan empat faktor kemajuan seni bina Rom: kepakaran, pendidikan, sokongan pemerintah dan teknologi. Berikan huraian atau contoh bagi setiap faktor.

B6E03 · Sederhana · Buku teks hlm. 128–129 · SP 4.2.3

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Mulakan dengan ilmu dan latihan manusia.
2. Terangkan peranan kerajaan dalam pembinaan.
3. Akhiri dengan gabungan teknik dan bahan binaan.

Bahagian B · Esei

B6E04 · Huraikan empat ciri Sparta berdasarkan pemerintahan dua raja, ephors, latihan kanak-kanak dan peranan ketenteraan wanita. Jelaskan butiran atau tujuan setiap ciri.

B6E04 · Sederhana · Buku teks hlm. 125–126 · SP 4.2.2

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Terangkan bagaimana kuasa raja dikawal.
2. Berikan bukti latihan ketenteraan bermula awal.
3. Bezakan peranan wanita dalam pertahanan daripada pentadbiran.

Bahagian B · Esei

B6E05 · Buktikan bahawa reka bentuk seni bina Rom mengambil kira kegunaan binaan. Huraikan empat contoh: pintu masuk Colosseum, Oculus Pantheon, pembinaan berlapis jalan raya dan kubu kecil pada tembok pertahanan.

B6E05 · Cabaran · Buku teks hlm. 130–133 · SP 4.2.3

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Nyatakan satu ciri reka bentuk bagi setiap contoh.
2. Hubungkan ciri itu dengan fungsi yang tepat.
3. Elakkan jawapan umum seperti cantik tanpa penjelasan.

Panduan jawapan & semakan kendiri

Bandingkan jawapan anda dengan isi penting. Setiap kriteria membawa 1 markah. H hanya diberi jika F yang berkaitan dipenuhi. Jumlah bagi setiap bahagian tidak boleh melebihi markah soalan.

Ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop KPM boleh diterima jika menepati soalan. Senarai ini menunjukkan satu laluan jawapan. Dapatkan pertimbangan guru untuk isi alternatif yang munasabah.

Bahagian A · Subjektif

B6S01 · Lokasi dan cuaca mempengaruhi kegiatan penduduk Yunani.

B6S01 · Mudah · Buku teks hlm. 118–119 · SP 4.2.1

(a) Namakan dua polis yang terkenal dalam Tamadun Yunani. [2 markah]

Panduan: Pilih dua negara-kota, bukan nama laut.

Contoh jawapan: Dua polis terkenal ialah Athens dan Sparta.

F1 Satu jawapan yang tepat daripada: Athens, Sparta atau Corinth. [1 markah]

F2 Satu lagi jawapan berbeza daripada senarai F1. Jangan beri markah kedua untuk idea yang sama. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan pengaruh cuaca sederhana dan kedudukan berhampiran laut terhadap masyarakat Yunani. [4 markah]

Panduan: Hubungkan setiap keadaan alam dengan satu kegiatan.

Contoh jawapan: Cuaca sederhana menggalakkan kegiatan di luar rumah seperti perdebatan dan sukan. Kedudukan berhampiran laut pula menggalakkan pelayaran sehingga orang Yunani dikenali sebagai pelayar yang handal.

F1 Cuaca sederhana menggalakkan kegiatan di luar rumah. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: kegiatan seperti perdebatan atau sukan dapat dijalankan. [1 markah]

F2 Kedudukan berhampiran laut menggalakkan pelayaran. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: orang Yunani terkenal sebagai pelayar yang handal. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B6S02 · Polis ialah pusat kehidupan masyarakat Yunani.

B6S02 · Mudah · Buku teks hlm. 118–119 · SP 4.2.1

(a) Nyatakan dua daripada tiga komponen yang membentuk polis. [2 markah]

Panduan: Komponen merujuk jenis kawasan petempatan.

Contoh jawapan: Dua komponen tersebut ialah bandar utama dan bandar kecil.

F1 Satu jawapan yang tepat daripada: bandar utama, bandar kecil atau kawasan kampung. [1 markah]

F2 Satu lagi jawapan berbeza daripada senarai F1. Jangan beri markah kedua untuk idea yang sama. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan perbezaan acropolis dengan agora dari segi bentuk kawasan dan kegunaannya. [4 markah]

Panduan: Satu pasangan bentuk dan kegunaan bagi setiap kawasan.

Contoh jawapan: Acropolis ialah pusat komuniti berkubu yang menempatkan bangunan kerajaan atau rumah ibadat. Agora pula ialah kawasan lapang yang digunakan sebagai tempat pertemuan dan pasar awam.

F1 Acropolis ialah pusat komuniti yang dilindungi kubu. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: kawasan strategik ini menempatkan bangunan kerajaan atau rumah ibadat. [1 markah]

F2 Agora ialah kawasan lapang. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: kawasan ini digunakan untuk pertemuan dan pasar awam. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B6S03 · Athens melalui beberapa sistem pemerintahan sebelum mengamalkan demokrasi.

B6S03 · Mudah · Buku teks hlm. 120–120 · SP 4.2.2

(a) Nyatakan nama sistem pemerintahan yang dikuasai golongan bangsawan dan sistem yang dikuasai sebahagian kecil golongan berkuasa. [2 markah]

Panduan: Padankan setiap takrif dengan istilah yang tepat.

Contoh jawapan: Pemerintahan golongan bangsawan ialah aristokrasi, manakala pemerintahan sebahagian kecil golongan berkuasa ialah oligarki.

F1 Golongan bangsawan: aristokrasi. [1 markah]

F2 Sebahagian kecil golongan berkuasa: oligarki. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan perbezaan monarki dengan demokrasi langsung di Athens. [4 markah]

Panduan: Bezakan sumber kedudukan pemerintah dengan cara penglibatan warganegara.

Contoh jawapan: Monarki ialah pemerintahan beraja yang berasaskan keturunan. Dalam demokrasi langsung Athens, warganegara terlibat sendiri dalam perbincangan dan perdebatan bagi menentukan dasar atau peraturan.

F1 Monarki ialah pemerintahan beraja. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: kedudukan raja berasaskan keturunan. [1 markah]

F2 Demokrasi langsung melibatkan warganegara secara langsung. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: mereka berbincang dan berdebat bagi menentukan dasar atau peraturan Athens. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B6S04 · Dewan Perhimpunan merupakan badan tertinggi dalam pentadbiran Athens.

B6S04 · Mudah · Buku teks hlm. 121–123 · SP 4.2.2

(a) Nyatakan siapa yang menjadi anggota Dewan Perhimpunan dan kekerapan minimum persidangannya setiap bulan. [2 markah]

Panduan: Perhatikan syarat keanggotaan dan bilangan persidangan.

Contoh jawapan: Dewan Perhimpunan dianggotai warganegara lelaki Athens dan bersidang sekurang-kurangnya tiga kali sebulan.

F1 Warganegara lelaki Athens. [1 markah]

F2 Sekurang-kurangnya tiga kali sebulan. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan dua fungsi Dewan Perhimpunan yang berkaitan dengan undang-undang dan peperangan. [4 markah]

Panduan: Berikan fungsi serta tujuan atau syaratnya.

Contoh jawapan: Dewan Perhimpunan menggubal undang-undang untuk memastikan keadilan dilaksanakan di Athens. Dewan ini juga membuat deklarasi peperangan; tanpa deklarasi tersebut, Athens tidak akan terlibat dalam peperangan.

F1 Dewan Perhimpunan menggubal undang-undang. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: undang-undang bertujuan memastikan keadilan dilaksanakan di Athens. [1 markah]

F2 Dewan Perhimpunan membuat deklarasi peperangan. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: Athens tidak terlibat dalam peperangan tanpa deklarasi tersebut. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B6S05 · Majlis dan Majistret mempunyai tugas dalam pentadbiran Athens.

B6S05 · Sederhana · Buku teks hlm. 124–124 · SP 4.2.2

(a) Nyatakan bilangan ahli Majlis dan pihak yang melantik mereka. [2 markah]

Panduan: Majlis juga dikenali dengan satu nama yang menyebut bilangannya.

Contoh jawapan: Majlis mempunyai 500 orang ahli yang dilantik oleh Dewan Perhimpunan.

F1 500 orang ahli. [1 markah]

F2 Dilantik oleh Dewan Perhimpunan. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan satu tugas Majlis dan satu tugas Majistret dengan butiran pelaksanaannya. [4 markah]

Panduan: Bezakan pelaksanaan keputusan dewan dengan pengurusan perkhidmatan.

Contoh jawapan: Majlis melaksanakan keputusan Dewan Perhimpunan dan kuasanya tidak mengatasi dewan tersebut. Majistret pula melaksanakan dasar pentadbiran, termasuk mengurus hal pendidikan dan percukaian.

F1 Majlis melaksanakan keputusan Dewan Perhimpunan. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: kuasa Majlis tidak mengatasi kuasa Dewan Perhimpunan. [1 markah]

F2 Majistret melaksanakan dasar pentadbiran. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: pelaksanaannya termasuk urusan pendidikan atau percukaian. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B6S06 · Athens menyediakan badan pengadilan bagi mengendalikan kes.

B6S06 · Sederhana · Buku teks hlm. 125–125 · SP 4.2.2

(a) Namakan badan pengadilan tersebut dan pihak yang mengetuai perbicaraannya. [2 markah]

Panduan: Jawapan pertama ialah badan, jawapan kedua ialah jawatan.

Contoh jawapan: Badan tersebut ialah Juri dan perbicaraannya diketuai oleh pengerusi.

F1 Juri. [1 markah]

F2 Pengerusi. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan dua ciri pengadilan melalui Juri di Athens dari segi keanggotaan dan peranan warganegara. [4 markah]

Panduan: Satu isi tentang bilangan ahli dan satu isi tentang kuasa pengadilan.

Contoh jawapan: Juri dianggotai antara 101 hingga 1001 orang, bergantung pada keseriusan kes yang dibicarakan. Kuasa pengadilan terletak dalam tangan warganegara, dan pesalah merayu terus kepada mereka.

F1 Bilangan Juri antara 101 hingga 1001 orang. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: bilangannya bergantung pada keseriusan kes yang dibicarakan. [1 markah]

F2 Kuasa pengadilan terletak dalam tangan warganegara. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: pesalah merayu terus kepada warganegara. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B6S07 · Sparta mengamalkan monarki terhad dan menekankan disiplin ketenteraan.

B6S07 · Sederhana · Buku teks hlm. 125–126 · SP 4.2.2

(a) Nyatakan bilangan raja yang memerintah bersama-sama dan bilangan pegawai ephors di Sparta. [2 markah]

Panduan: Kedua-dua jawapan memerlukan bilangan.

Contoh jawapan: Sparta diperintah bersama-sama oleh dua orang raja dan mempunyai lima orang ephors.

F1 Dua orang raja. [1 markah]

F2 Lima orang ephors. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan satu cara mengehadkan kuasa raja dan satu bukti penekanan terhadap ketenteraan di Sparta. [4 markah]

Panduan: Gunakan ephors bagi isi pertama dan latihan bagi isi kedua.

Contoh jawapan: Ephors mengawasi pemerintahan supaya raja tidak memerintah secara mutlak. Penekanan terhadap ketenteraan pula ditunjukkan melalui latihan yang bermula sejak kanak-kanak, iaitu seawal usia tujuh tahun.

F1 Ephors mengawasi pemerintahan raja. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: mereka memastikan raja tidak memerintah secara mutlak. [1 markah]

F2 Latihan ketenteraan bermula sejak kanak-kanak. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: kanak-kanak dilatih seawal usia tujuh tahun. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B6S08 · Tamadun Rom berkembang daripada petempatan di sebuah lembah.

B6S08 · Sederhana · Buku teks hlm. 127–127 · SP 4.2.1

(a) Namakan lembah dan sungai yang berkaitan dengan lokasi awal Tamadun Rom. [2 markah]

Panduan: Jawapan perlu satu lembah dan satu sungai.

Contoh jawapan: Lokasi awal Rom ialah Lembah Latium berhampiran Sungai Tiber.

F1 Lembah Latium. [1 markah]

F2 Sungai Tiber. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan dua kelebihan lokasi tersebut kepada perkembangan petempatan Rom. [4 markah]

Panduan: Hubungkan tanah dengan makanan, dan sungai dengan kehidupan atau perhubungan.

Contoh jawapan: Tanah Lembah Latium yang subur sesuai untuk aktiviti pertanian. Sungai Tiber pula menyediakan laluan perhubungan yang menjadi laluan utama untuk berlayar ke laut.

F1 Lembah Latium mempunyai tanah yang subur. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: kesuburan tanah sesuai untuk aktiviti pertanian. [1 markah]

F2 Sungai Tiber menyediakan laluan perhubungan. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: sungai menjadi laluan utama untuk berlayar ke laut. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B6S09 · Reka bentuk bangunan Rom perlu difahami bersama kegunaannya.

B6S09 · Cabaran · Buku teks hlm. 130–131 · SP 4.2.3

(a) Namakan binaan Rom yang menjadi tempat pertandingan besar seperti gladiator dan binaan yang menjadi tempat penyembahan dewa-dewi. [2 markah]

Panduan: Padankan satu binaan dengan satu fungsi.

Contoh jawapan: Colosseum digunakan untuk pertandingan besar seperti gladiator, manakala Pantheon digunakan untuk penyembahan dewa-dewi.

F1 Pertandingan besar: Colosseum. [1 markah]

F2 Penyembahan dewa-dewi: Pantheon. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan bagaimana satu ciri Colosseum dan satu ciri Pantheon menyokong penggunaan bangunan tersebut. [4 markah]

Panduan: Fikirkan pergerakan penonton dan kemasukan cahaya.

Contoh jawapan: Colosseum mempunyai 80 pintu masuk yang membantu pengurusan kemasukan penonton yang ramai. Pantheon pula mempunyai bukaan Oculus di puncak kubahnya yang membolehkan cahaya menyinari ruang dalam bangunan.

F1 Colosseum mempunyai 80 pintu masuk. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: banyak pintu menyokong pengurusan kemasukan penonton yang ramai. [1 markah]

F2 Pantheon mempunyai bukaan Oculus di puncaknya. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: bukaan membolehkan cahaya menyinari ruang dalam bangunan. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B6S10 · Kemudahan awam Rom menggabungkan reka bentuk dengan penyelesaian keperluan harian.

B6S10 · Cabaran · Buku teks hlm. 131–133 · SP 4.2.3

(a) Namakan kemudahan yang menyalurkan air ke bandar dan contoh tembok pertahanan Rom di Britain. [2 markah]

Panduan: Satu jawapan ialah jenis kemudahan dan satu lagi ialah nama tembok.

Contoh jawapan: Kemudahan bekalan air ialah akueduk, manakala contoh tembok pertahanan di Britain ialah Tembok Hadrian.

F1 Akueduk. [1 markah]

F2 Tembok Hadrian. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

(b) Jelaskan dua ciri pembinaan jalan raya Rom yang membantu ketahanan dan pengaliran air. [4 markah]

Panduan: Hubungkan lapisan batu dengan kekuatan serta longkang dengan air.

Contoh jawapan: Jalan raya dibina berlapis-lapis menggunakan batu besar, batu kecil dan kerikil supaya kuat menahan beban serta pergerakan tentera. Longkang di tepi jalan mengalirkan air supaya tidak bertakung di atas jalan.

F1 Jalan raya dibina berlapis-lapis menggunakan batu besar, batu kecil dan kerikil. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: lapisan menjadikan jalan kuat untuk menahan beban serta pergerakan tentera. [1 markah]

F2 Longkang dibina di tepi jalan raya. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: longkang mengalirkan air supaya tidak bertakung di atas jalan. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

Bahagian B · Panduan esei

B6E01 · Huraikan peranan empat badan pemerintahan Athens: Dewan Perhimpunan, Majlis, Majistret dan Juri. Berikan satu fungsi serta satu butiran berkaitan bagi setiap badan.

B6E01 · Mudah · Buku teks hlm. 122–125 · SP 4.2.2

Contoh jawapan

Dewan Perhimpunan merupakan badan tertinggi dalam pentadbiran Athens. Antara fungsinya ialah menggubal undang-undang untuk memastikan keadilan dilaksanakan dalam masyarakat. Majlis pula melaksanakan keputusan Dewan Perhimpunan. Kuasa Majlis tidak mengatasi kuasa dewan tersebut, menunjukkan bahawa pelaksanaan keputusannya berada dalam susunan pentadbiran yang tertentu.

Majistret bertanggungjawab melaksanakan dasar pentadbiran. Tugas ini termasuk mengurus hal pendidikan dan percukaian, seperti peranan kakitangan kerajaan dalam perkhidmatan awam. Juri pula menjadi pemutus dalam sesuatu kes. Pesalah merayu terus kepada warganegara kerana kuasa pengadilan terletak dalam tangan mereka. Keempat-empat badan ini mempunyai tugas yang berbeza tetapi berkaitan dalam pengurusan Athens. Pembahagian tersebut merangkumi pembuatan undang-undang, pelaksanaan keputusan, urusan perkhidmatan dan pengadilan.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Dewan Perhimpunan menggubal undang-undang. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: undang-undang bertujuan melaksanakan keadilan di Athens. [1 markah]

F2 Majlis melaksanakan keputusan Dewan Perhimpunan. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: kuasanya tidak mengatasi kuasa Dewan Perhimpunan. [1 markah]

F3 Majistret melaksanakan dasar pentadbiran. [1 markah]

H3 Huraian berkaitan F3: tugasnya termasuk mengurus pendidikan atau percukaian. [1 markah]

F4 Juri menjadi pemutus sesuatu kes. [1 markah]

H4 Huraian berkaitan F4: pesalah merayu terus kepada warganegara yang memegang kuasa pengadilan. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B6E02 · Huraikan fungsi amfiteater, akueduk, tembok pertahanan dan tempat mandi awam dalam kehidupan masyarakat Rom. Sertakan butiran yang sesuai bagi setiap binaan.

B6E02 · Mudah · Buku teks hlm. 131–133 · SP 4.2.3

Contoh jawapan

Amfiteater digunakan sebagai tempat persembahan dan pertunjukan. Binaannya berupa gelanggang terbuka berbentuk lingkaran yang membolehkan aktiviti seperti persembahan seni dan gladiator diadakan. Akueduk pula membekalkan air ke bandar. Bekalan tersebut disalurkan kepada rumah kediaman dan tempat mandi awam untuk kegunaan masyarakat.

Tembok pertahanan dibina untuk melindungi wilayah Rom daripada serangan musuh. Kubu-kubu kecil yang disediakan menempatkan tentera untuk mengawal tembok tersebut. Tempat mandi awam pula memenuhi keperluan kebersihan penduduk. Terdapat ruang mandian berasingan yang menyediakan air panas, air sejuk, air suam serta wap. Oleh itu, binaan Rom merangkumi hiburan, bekalan air, keselamatan dan kebersihan. Setiap binaan mempunyai kegunaan khusus yang dapat dikenal pasti melalui reka bentuk dan kemudahannya.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Amfiteater menyediakan tempat persembahan atau pertunjukan. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: gelanggang terbuka berbentuk lingkaran digunakan untuk persembahan seni atau gladiator. [1 markah]

F2 Akueduk membekalkan air ke bandar. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: air disalurkan ke rumah kediaman atau tempat mandi awam. [1 markah]

F3 Tembok pertahanan melindungi wilayah daripada serangan musuh. [1 markah]

H3 Huraian berkaitan F3: kubu kecil menempatkan tentera yang mengawal tembok. [1 markah]

F4 Tempat mandi awam menyediakan kemudahan kebersihan. [1 markah]

H4 Huraian berkaitan F4: ruang mandian berasingan menyediakan air panas, sejuk, suam atau wap. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B6E03 · Jelaskan empat faktor kemajuan seni bina Rom: kepakaran, pendidikan, sokongan pemerintah dan teknologi. Berikan huraian atau contoh bagi setiap faktor.

B6E03 · Sederhana · Buku teks hlm. 128–129 · SP 4.2.3

Contoh jawapan

Kemajuan seni bina Rom dibantu oleh kepakaran arkitek. Sebagai contoh, Marco Vitruvius menghasilkan karya On Architecture yang membincangkan bidang seni bina. Pendidikan juga menjadi faktor penting. Sistem pendidikan yang bersifat praktikal melahirkan warganegara yang mempunyai kemahiran dalam pelbagai bidang, termasuk pembinaan.

Selain itu, pemerintah memberikan sokongan kepada projek seni bina. Kerajaan menyediakan bantuan kewangan supaya projek yang dirancang dapat dijalankan dengan lancar. Kemajuan teknologi turut menyumbang kepada pencapaian tersebut. Teknik yang diwarisi daripada Yunani digabungkan dengan inovasi Rom, termasuk penggunaan simen dalam binaan. Gabungan pengetahuan, latihan, pembiayaan dan teknologi membolehkan orang Rom menghasilkan bangunan yang besar, tahan serta mempunyai nilai estetika dan kegunaan tertentu.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Kepakaran arkitek membantu perkembangan seni bina. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: Marco Vitruvius menghasilkan karya On Architecture. [1 markah]

F2 Sistem pendidikan praktikal menyediakan kemahiran. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: pendidikan melahirkan warganegara mahir dalam bidang seperti seni bina. [1 markah]

F3 Pemerintah menyokong projek pembinaan. [1 markah]

H3 Huraian berkaitan F3: kerajaan memberikan bantuan kewangan supaya projek berjalan lancar. [1 markah]

F4 Teknologi mendorong kemajuan binaan. [1 markah]

H4 Huraian berkaitan F4: teknik warisan Yunani digabungkan dengan inovasi Rom seperti penggunaan simen. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B6E04 · Huraikan empat ciri Sparta berdasarkan pemerintahan dua raja, ephors, latihan kanak-kanak dan peranan ketenteraan wanita. Jelaskan butiran atau tujuan setiap ciri.

B6E04 · Sederhana · Buku teks hlm. 125–126 · SP 4.2.2

Contoh jawapan

Sparta diperintah oleh dua orang raja secara bersama-sama. Susunan tersebut bertujuan mengelakkan salah seorang raja daripada bertindak kejam. Selain itu, ephors mengawasi kuasa raja. Lima orang pegawai ini memastikan raja tidak memerintah secara mutlak, selaras dengan sifat monarki terhad di Sparta.

Dalam kehidupan masyarakatnya, latihan ketenteraan diberikan kepada kanak-kanak. Latihan bermula seawal usia tujuh tahun, menunjukkan penekanan terhadap disiplin sejak kecil. Wanita juga menjalani latihan fizikal dan memainkan peranan dalam pertahanan. Mereka tidak dikecualikan daripada tugas mempertahankan negara walaupun tidak terlibat dalam pentadbiran dan pemerintahan. Oleh itu, peranan wanita dalam pertahanan perlu dibezakan daripada hak pentadbiran. Pemerintahan yang terkawal serta latihan yang meluas menjadi ciri penting Sparta.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Sparta diperintah dua orang raja bersama-sama. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: susunan ini bertujuan mengelakkan seorang raja bertindak kejam. [1 markah]

F2 Ephors berperanan mengawasi kuasa raja. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: lima ephors memastikan raja tidak memerintah secara mutlak. [1 markah]

F3 Kanak-kanak menjalani latihan ketenteraan. [1 markah]

H3 Huraian berkaitan F3: latihan bermula seawal umur tujuh tahun. [1 markah]

F4 Wanita turut menjalani latihan fizikal dan tugas pertahanan. [1 markah]

H4 Huraian berkaitan F4: mereka tidak dikecualikan daripada mempertahankan negara walaupun tidak terlibat dalam pentadbiran. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

B6E05 · Buktikan bahawa reka bentuk seni bina Rom mengambil kira kegunaan binaan. Huraikan empat contoh: pintu masuk Colosseum, Oculus Pantheon, pembinaan berlapis jalan raya dan kubu kecil pada tembok pertahanan.

B6E05 · Cabaran · Buku teks hlm. 130–133 · SP 4.2.3

Contoh jawapan

Colosseum mempunyai 80 pintu masuk. Bilangan pintu yang banyak membantu pengurusan kemasukan penonton yang ramai untuk menyaksikan persembahan dan pertandingan. Pantheon pula mempunyai bukaan Oculus di puncak kubahnya. Bukaan ini membolehkan cahaya masuk dan menyinari ruang dalaman bangunan yang digunakan sebagai tempat penyembahan.

Jalan raya Rom dibina secara berlapis dengan menggunakan batu besar, batu kecil dan kerikil. Lapisan tersebut menjadikan jalan kuat untuk menahan beban serta pergerakan tentera. Tembok pertahanan pula dilengkapi kubu kecil. Kubu itu menempatkan tentera yang mengawal tembok dan membantu melindungi wilayah daripada ancaman musuh. Keempat-empat contoh ini menunjukkan bahawa ciri binaan mempunyai hubungan dengan keperluan pengguna, pencahayaan, ketahanan atau pertahanan.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Colosseum mempunyai banyak pintu masuk, iaitu 80 pintu. [1 markah]

H1 Huraian berkaitan F1: pintu membantu pengurusan kemasukan penonton yang ramai. [1 markah]

F2 Pantheon mempunyai bukaan Oculus di puncaknya. [1 markah]

H2 Huraian berkaitan F2: bukaan membenarkan cahaya menyinari ruang dalaman. [1 markah]

F3 Jalan raya dibina berlapis dengan batu besar, batu kecil dan kerikil. [1 markah]

H3 Huraian berkaitan F3: lapisan menjadikannya kuat menahan beban dan pergerakan tentera. [1 markah]

F4 Tembok pertahanan dilengkapi kubu kecil. [1 markah]

H4 Huraian berkaitan F4: kubu menempatkan tentera untuk mengawal tembok daripada ancaman musuh. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang sah berdasarkan sukatan serta kehendak soalan. Jangan kira idea berulang dua kali. Ini panduan semak kendiri contoh; pertimbangan guru menentukan penerimaan jawapan.

Sumber

Sejarah Tingkatan 1, KSSM, KPM/DBP, cetakan pertama 2016, ISBN 978-983-49-1119-5. Standard: DSKP KSSM Sejarah Tingkatan 1, KPM 2016. Halaman dalam rujukan soalan ialah nombor halaman bercetak buku teks.

Buku teks KPM · DSKP KPM

© 2026 LauPeh, setakat hak yang boleh dilindungi. Bahan asal untuk pembelajaran percuma.

SEJARAH TINGKATAN 1 · BAB 07

Peningkatan Tamadun India dan China

Subjektif berstruktur & esei

10 soalan berstruktur · 5 esei · 100 markah latihan

Nama: _____

Kelas: _____ Tarikh: _____

Markah semakan kendiri: _____ / 100

Cuba dahulu. Semak kemudian.

Jawab semua soalan dengan kata-kata sendiri. Soalan bertanda Mudah disediakan untuk membina keyakinan sebelum mencuba Sederhana dan Cabaran. Gunakan kertas tambahan jika perlu.

Subjektif: bahagian (a) 2 markah dan bahagian (b) 4 markah. Esei: 8 markah setiap satu. Agihan ini untuk latihan, bukan format peperiksaan rasmi KPM.

Cara membina jawapan

Nyatakan: beri fakta yang diminta. Jelaskan atau huraikan: beri fakta serta penerangan yang berkaitan. Bandingkan: nyatakan persamaan atau perbezaan mengikut aspek yang diminta.

F = fakta atau isi. H = huraian yang menyokong fakta bernombor sama. Jangan beri dua markah untuk idea yang diulang. Gunakan contoh jawapan sebagai panduan, bukan untuk dihafal bulat-bulat.

Rujukan: buku teks KPM/DBP Sejarah Tingkatan 1, 2016, hlm. 138–157; DSKP KSSM KPM 2016. Untuk murid Tingkatan 1 sesi 2026.

Soalan dan panduan jawapan asli. Bukan soalan rasmi, skema rasmi atau ramalan peperiksaan. Semakan guru bebas belum dibuat.

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B7S01 · Pusat perkembangan Tamadun India berubah selepas berakhirnya Tamadun Indus.

B7S01 · Mudah · Buku teks hlm. 140–140 · SP 4.2.1, 4.2.4

(a) Nyatakan lembah pusat tamadun yang terdahulu dan lembah pusat perkembangan yang baharu. [2 markah]

(b) Jelaskan dua perkembangan politik di sekitar Lembah Ganges, iaitu pembentukan kerajaan kecil dan kemunculan Magadha. [4 markah]

B7S02 · Usaha perluasan kuasa memerlukan pelbagai faktor yang saling menyokong.

B7S02 · Mudah · Buku teks hlm. 141–141 · SP 4.2.4

(a) Nyatakan dua faktor perluasan kuasa selain sumber manusia dan diplomasi keagamaan. [2 markah]

(b) Jelaskan peranan sumber manusia dan diplomasi keagamaan dalam perluasan kuasa. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B7S03 · Dinasti Nanda dan Gupta menggunakan kekuatan ketenteraan untuk memperluas kuasa.

B7S03 · Mudah · Buku teks hlm. 142–144 · SP 4.2.4

(a) Apakah maksud infantri dan kavalri? [2 markah]

(b) Jelaskan satu bukti perluasan kuasa oleh Dinasti Nanda dan satu bukti oleh Dinasti Gupta. [4 markah]

B7S04 · Asoka mengubah pendekatan perluasan kuasanya selepas menyaksikan kesan peperangan.

B7S04 · Mudah · Buku teks hlm. 143–144 · SP 4.2.4

(a) Namakan peperangan yang membawa perubahan tersebut dan agama yang dikembangkan oleh Asoka selepasnya. [2 markah]

(b) Jelaskan dua cara Asoka mengukuhkan pemerintahannya atau mengembangkan pengaruh melalui peraturan dan misi keagamaan. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B7S05 · Pengaruh kerajaan India berkembang melalui kaedah fizikal dan keagamaan.

B7S05 · Sederhana · Buku teks hlm. 142–145 · SP 4.2.4

(a) Nyatakan dua ciri perluasan kuasa secara fizikal. [2 markah]

(b) Jelaskan perbezaan penekanan keagamaan pada zaman Asoka dengan zaman Gupta. [4 markah]

B7S06 · Dinasti Qin dan Han memainkan peranan penting dalam peningkatan Tamadun China.

B7S06 · Sederhana · Buku teks hlm. 146–148 · SP 4.2.1, 4.2.5

(a) Namakan lembah sungai pusat perkembangan Tamadun China dan pusat pemerintahan Dinasti Qin. [2 markah]

(b) Jelaskan satu usaha Qin dan satu usaha Han yang menyusun atau mengembangkan pendidikan. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B7S07 · Sistem pendidikan China mempunyai peringkat rendah, menengah dan tinggi.

B7S07 · Sederhana · Buku teks hlm. 149–149 · SP 4.2.5

(a) Nyatakan tumpuan utama pendidikan rendah dan pendidikan menengah. [2 markah]

(b) Jelaskan dua aspek pembelajaran pada peringkat pendidikan tinggi. [4 markah]

B7S08 · Peperiksaan perkhidmatan awam China dilaksanakan pada tiga tahap.

B7S08 · Sederhana · Buku teks hlm. 152–152 · SP 4.2.5

(a) Namakan peperiksaan tahap pertama dan tahap ketiga. [2 markah]

(b) Bandingkan Xiucai dengan Jinshi dari segi lokasi dan tempoh peperiksaan. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B7S09 · Sistem peperiksaan China dikawal ketat dan kandungannya berasaskan Sembilan Buku Suci.

B7S09 · Cabaran · Buku teks hlm. 151–152 · SP 4.2.5

(a) Nyatakan dua kumpulan buku yang membentuk Sembilan Buku Suci. [2 markah]

(b) Jelaskan satu langkah menghalang penipuan sebelum peperiksaan dan satu syarat pencapaian untuk dipilih ke perkhidmatan kerajaan. [4 markah]

B7S10 · Pencapaian pendidikan berkait dengan pekerjaan dan kedudukan sosial dalam Tamadun China.

B7S10 · Cabaran · Buku teks hlm. 149–152 · SP 4.2.5

(a) Nyatakan dua matlamat sistem pendidikan selain memupuk nilai moral dan etika. [2 markah]

(b) Gunakan kelulusan tahap pertama dan tahap ketiga untuk menjelaskan hubungan pencapaian peperiksaan dengan kedudukan dalam kerajaan. [4 markah]

Bahagian B · Esei

B7E01 · Huraikan empat faktor perluasan kuasa dalam Tamadun India, iaitu ketenteraan, dasar pemerintahan, sumber manusia dan kewangan.

B7E01 · Mudah · Buku teks hlm. 141–142 · SP 4.2.4

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Sediakan satu perenggan pendek bagi setiap faktor.
2. Nyatakan peranan faktor itu sebelum menghuraikannya.
3. Kekalkan fokus pada perluasan kuasa dalam Tamadun India.

Bahagian B · Esei

B7E02 · Huraikan tiga peringkat pendidikan dalam Tamadun China dan satu sumbangan teknologi kertas kepada pendidikan.

B7E02 · Mudah · Buku teks hlm. 148–149 · SP 4.2.5

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Perenggan pertama boleh merangkumi pendidikan rendah dan menengah.
2. Bezakan pembelajaran peringkat tinggi daripada hafalan peringkat rendah.
3. Akhiri dengan peranan kertas yang dihasilkan oleh Cai Lun.

Bahagian B · Esei

B7E03 · Huraikan empat tindakan Asoka selepas Perang Kalinga berkaitan perubahan dasar, pengembangan agama, peraturan negara dan misi ke luar wilayah.

B7E03 · Sederhana · Buku teks hlm. 143–145 · SP 4.2.4

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Mulakan dengan kesan peperangan terhadap pendekatan pemerintahannya.
2. Bezakan perubahan dasar dengan penggunaan Tiang Asoka.
3. Sertakan satu contoh misi keagamaan yang mempunyai pemimpin dan destinasi.

Bahagian B · Esei

B7E04 · Huraikan empat ciri peperiksaan perkhidmatan awam China dari segi peluang menduduki peperiksaan, keseragaman, kawalan penipuan dan pemilihan pegawai kerajaan.

B7E04 · Sederhana · Buku teks hlm. 150–152 · SP 4.2.5

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Gunakan empat aspek yang disebut dalam soalan sebagai isi.
2. Jelaskan bahawa peluang terbuka itu tetap terhad kepada lelaki.
3. Berikan bukti kawalan dan kaitkan kelulusan dengan perkhidmatan kerajaan.

Bahagian B · Esei

B7E05 · Bandingkan empat penekanan pemerintah dalam peningkatan tamadun: agama pada zaman Asoka dan Gupta di India, serta pendidikan pada zaman Qin dan Han di China.

B7E05 · Cabaran · Buku teks hlm. 144–148 · SP 4.2.4, 4.2.5

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Tulis satu isi tentang setiap pemerintahan yang dinamakan.
2. Bagi India, nyatakan agama dan contoh pengembangannya.
3. Bagi China, nyatakan bidang pembelajaran dan usaha pemerintah.

Panduan jawapan & semakan kendiri

Bandingkan jawapan anda dengan isi penting. Setiap kriteria membawa 1 markah. H hanya diberi jika F yang berkaitan dipenuhi. Jumlah bagi setiap bahagian tidak boleh melebihi markah soalan.

Ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop KPM boleh diterima jika menepati soalan. Senarai ini menunjukkan satu laluan jawapan. Dapatkan pertimbangan guru untuk isi alternatif yang munasabah.

Bahagian A · Subjektif

B7S01 · Pusat perkembangan Tamadun India berubah selepas berakhirnya Tamadun Indus.

B7S01 · Mudah · Buku teks hlm. 140–140 · SP 4.2.1, 4.2.4

(a) Nyatakan lembah pusat tamadun yang terdahulu dan lembah pusat perkembangan yang baharu. [2 markah]

Panduan: Fikirkan dua sungai yang berkaitan dengan perkembangan India.

Contoh jawapan: Pusat terdahulu ialah Lembah Indus, manakala pusat perkembangan baharu ialah Lembah Ganges.

F1 Pusat terdahulu ialah Lembah Indus. [1 markah]

F2 Pusat baharu ialah Lembah Ganges. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan dua perkembangan politik di sekitar Lembah Ganges, iaitu pembentukan kerajaan kecil dan kemunculan Magadha. [4 markah]

Panduan: Hubungkan janapada dengan mahajanapada dan kedudukan Magadha dengan perdagangan.

Contoh jawapan: Kerajaan kecil yang dinamakan janapada muncul sebelum berkembang menjadi kerajaan lebih besar, iaitu mahajanapada. Magadha pula muncul sebagai kuasa penting di timur laut India kerana kedudukannya membolehkan laluan perdagangan utama Sungai Ganges dikawal.

F1 Kerajaan kecil yang dikenali sebagai janapada muncul. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Janapada berkembang membentuk kerajaan lebih besar yang dikenali sebagai mahajanapada. [1 markah]

F2 Magadha muncul sebagai kuasa penting di timur laut India. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Kedudukannya yang strategik membolehkannya mengawal laluan perdagangan utama di Sungai Ganges. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B7S02 · Usaha perluasan kuasa memerlukan pelbagai faktor yang saling menyokong.

B7S02 · Mudah · Buku teks hlm. 141–141 · SP 4.2.4

(a) Nyatakan dua faktor perluasan kuasa selain sumber manusia dan diplomasi keagamaan. [2 markah]

Panduan: Fikirkan pasukan pertahanan, raja atau perbendaharaan.

Contoh jawapan: Dua faktor ialah kekuatan ketenteraan dan kewangan. Dasar pemerintahan juga boleh diterima sebagai faktor yang berbeza.

F1 Mana-mana satu faktor: kekuatan ketenteraan, dasar pemerintahan atau kewangan. [1 markah]

F2 Satu lagi faktor yang berbeza daripada ketenteraan, dasar pemerintahan atau kewangan; jangan mengulang faktor pertama. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan peranan sumber manusia dan diplomasi keagamaan dalam perluasan kuasa. [4 markah]

Panduan: Berikan satu peranan dan satu huraian bagi setiap faktor.

Contoh jawapan: Sumber manusia yang mencukupi menyediakan tenaga untuk mengurus kerajaan supaya pentadbirannya berkesan. Diplomasi keagamaan pula meluaskan pengaruh melalui agama dan kemanusiaan, jadi pemerintah tidak bergantung sepenuhnya pada ketenteraan.

F1 Sumber manusia yang mencukupi menyokong urusan kerajaan. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Tenaga manusia tersebut membolehkan pentadbiran dijalankan dengan baik dan berkesan. [1 markah]

F2 Diplomasi keagamaan membantu mengembangkan pengaruh kerajaan. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Pendekatan agama dan kemanusiaan membolehkan pemerintah tidak bergantung pada ketenteraan semata-mata. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B7S03 · Dinasti Nanda dan Gupta menggunakan kekuatan ketenteraan untuk memperluas kuasa.

B7S03 · Mudah · Buku teks hlm. 142–144 · SP 4.2.4

(a) Apakah maksud infantri dan kavalri? [2 markah]

Panduan: Bezakan cara dua pasukan tentera itu bergerak.

Contoh jawapan: Infantri ialah tentera berjalan kaki. Kavalri ialah tentera berkuda.

F1 Infantri ialah tentera berjalan kaki. [1 markah]

F2 Kavalri ialah tentera berkuda. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan satu bukti perluasan kuasa oleh Dinasti Nanda dan satu bukti oleh Dinasti Gupta. [4 markah]

Panduan: Nyatakan kaedah atau pemerintah, kemudian jelaskan wilayah yang dikuasai.

Contoh jawapan: Dinasti Nanda menggunakan ketenteraan sehingga empayarnya meliputi Bengal, Punjab dan Deccan. Dalam Dinasti Gupta, Chandragupta I juga menggunakan ketenteraan sehingga menguasai kawasan dari Punjab hingga Bengal.

F1 Dinasti Nanda memperluas kuasa melalui ketenteraan. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Empayarnya merangkumi Bengal, Punjab dan wilayah Deccan. [1 markah]

F2 Chandragupta I menggunakan ketenteraan untuk memperluas kuasa Gupta. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Penguasaannya meliputi kawasan dari Punjab hingga Bengal. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B7S04 · Asoka mengubah pendekatan perluasan kuasanya selepas menyaksikan kesan peperangan.

B7S04 · Mudah · Buku teks hlm. 143–144 · SP 4.2.4

(a) Namakan peperangan yang membawa perubahan tersebut dan agama yang dikembangkan oleh Asoka selepasnya. [2 markah]

Panduan: Cari nama wilayah yang ditakluki dan agama yang disebarkan.

Contoh jawapan: Peristiwa itu ialah Perang Kalinga. Selepasnya, Asoka menumpukan pengembangan agama Buddha.

F1 Perang Kalinga. [1 markah]

F2 Agama Buddha. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan dua cara Asoka mengukuhkan pemerintahannya atau mengembangkan pengaruh melalui peraturan dan misi keagamaan. [4 markah]

Panduan: Gunakan Tiang Asoka dan misi ke Sri Lanka sebagai contoh.

Contoh jawapan: Peraturan dan undang-undang dipahat pada Tiang Asoka yang diletakkan di kawasan strategik bagi mengukuhkan pembinaan negara. Asoka juga menaungi misi agama Buddha, termasuk misi ke Sri Lanka yang dipimpin Mahendra.

F1 Peraturan dan undang-undang dipahat pada Tiang Asoka. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Tiang batu itu ditempatkan di kawasan strategik untuk mengukuhkan pembinaan negara. [1 markah]

F2 Asoka menaungi penghantaran misi agama Buddha. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Misi ke Sri Lanka diketuai oleh Mahendra. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B7S05 · Pengaruh kerajaan India berkembang melalui kaedah fizikal dan keagamaan.

B7S05 · Sederhana · Buku teks hlm. 142–145 · SP 4.2.4

(a) Nyatakan dua ciri perluasan kuasa secara fizikal. [2 markah]

Panduan: Fikirkan penguasaan wilayah dan hubungan antara kerajaan yang menang dengan kerajaan yang kalah.

Contoh jawapan: Perluasan fizikal melibatkan penguasaan wilayah lain. Kerajaan yang mengakui takluk pula mematuhi peraturan kerajaan yang menang.

F1 Kerajaan menguasai wilayah atau kerajaan lain. [1 markah]

F2 Kerajaan yang mengakui takluk mematuhi peraturan kerajaan yang menang. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan perbezaan penekanan keagamaan pada zaman Asoka dengan zaman Gupta. [4 markah]

Panduan: Nyatakan agama dan satu bentuk pengembangannya bagi setiap zaman.

Contoh jawapan: Asoka menumpukan agama Buddha dengan menghantar misi ke luar wilayah, termasuk ke Sri Lanka di bawah Mahendra. Pemerintah Gupta pula menekankan agama Hindu sebagai asas kebudayaan, kesusasteraan, seni bina dan pemerintahan.

F1 Asoka menumpukan pengembangan agama Buddha. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Misi Buddha dihantar ke luar wilayah, seperti Sri Lanka di bawah Mahendra. [1 markah]

F2 Pemerintah Gupta menekankan agama Hindu. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Kebudayaan, kesusasteraan, seni bina dan pemerintahan dikembangkan berasaskan agama Hindu. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B7S06 · Dinasti Qin dan Han memainkan peranan penting dalam peningkatan Tamadun China.

B7S06 · Sederhana · Buku teks hlm. 146–148 · SP 4.2.1, 4.2.5

(a) Namakan lembah sungai pusat perkembangan Tamadun China dan pusat pemerintahan Dinasti Qin. [2 markah]

Panduan: Bezakan lokasi lembah dengan nama kota pusat kerajaan.

Contoh jawapan: Pusat perkembangan tamadun ialah Lembah Sungai Huang He. Pusat pemerintahan Qin ialah Xianyang.

F1 Lembah Sungai Huang He. [1 markah]

F2 Xianyang. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan satu usaha Qin dan satu usaha Han yang menyusun atau mengembangkan pendidikan. [4 markah]

Panduan: Fikirkan tulisan pada zaman Qin dan sekolah pada zaman Han.

Contoh jawapan: Pada zaman Qin, Shi Huangdi menyeragamkan tulisan sehingga pendidikan menjadi lebih tersusun. Pada zaman Han, sekolah tinggi ditubuhkan di Chang’an, diikuti sekolah di daerah dan wilayah yang menekankan ajaran Konfusianisme.

F1 Shi Huangdi menyeragamkan sistem tulisan pada zaman Qin. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Penyeragaman itu menjadikan sistem pendidikan lebih tersusun. [1 markah]

F2 Dinasti Han menubuhkan sekolah tinggi di Chang’an. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Sekolah yang sama turut ditubuhkan di peringkat daerah dan wilayah dengan penekanan ajaran Konfusianisme. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B7S07 · Sistem pendidikan China mempunyai peringkat rendah, menengah dan tinggi.

B7S07 · Sederhana · Buku teks hlm. 149–149 · SP 4.2.5

(a) Nyatakan tumpuan utama pendidikan rendah dan pendidikan menengah. [2 markah]

Panduan: Bezakan hafalan dengan penulisan.

Contoh jawapan: Pendidikan rendah menumpukan hafalan tulisan dan buku suci tanpa perlu memahami makna. Pendidikan menengah pula menumpukan penulisan karangan dan sajak.

F1 Pendidikan rendah menumpukan hafalan tulisan dan buku suci tanpa perlu memahami maknanya. [1 markah]

F2 Pendidikan menengah menumpukan penulisan karangan dan sajak. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan dua aspek pembelajaran pada peringkat pendidikan tinggi. [4 markah]

Panduan: Bezakan kajian buku suci dengan pembelajaran etika dan tanggungjawab.

Contoh jawapan: Pada peringkat tinggi, pelajar mendalami buku suci dengan menterjemah dan menginterpretasikan kandungannya. Mereka juga mempelajari etika, upacara dan adat istiadat, termasuk tanggungjawab rakyat kepada raja dan negara.

F1 Pelajar mempelajari buku suci pada tahap yang lebih mendalam. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Mereka menterjemah dan menginterpretasikan kandungan buku tersebut. [1 markah]

F2 Pelajar mempelajari etika, upacara dan adat istiadat. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Pembelajaran turut merangkumi tanggungjawab rakyat kepada raja dan negara. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B7S08 · Peperiksaan perkhidmatan awam China dilaksanakan pada tiga tahap.

B7S08 · Sederhana · Buku teks hlm. 152–152 · SP 4.2.5

(a) Namakan peperiksaan tahap pertama dan tahap ketiga. [2 markah]

Panduan: Lengkapkan urutan Xiucai, Juren dan Jinshi.

Contoh jawapan: Peperiksaan tahap pertama ialah Xiucai, manakala tahap ketiga ialah Jinshi.

F1 Tahap pertama ialah Xiucai. [1 markah]

F2 Tahap ketiga ialah Jinshi. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Bandingkan Xiucai dengan Jinshi dari segi lokasi dan tempoh peperiksaan. [4 markah]

Panduan: Tulis lokasi dan tempoh bagi kedua-dua tahap.

Contoh jawapan: Xiucai diadakan pada peringkat daerah dan berlangsung sehari. Jinshi pula diadakan di ibu kota kerajaan dan berlangsung selama 13 hari.

F1 Xiucai dijalankan pada peringkat daerah. [1 markah]

F2 Jinshi dijalankan di ibu kota kerajaan. [1 markah]

F3 Tempoh Xiucai ialah sehari. [1 markah]

F4 Tempoh Jinshi ialah 13 hari. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B7S09 · Sistem peperiksaan China dikawal ketat dan kandungannya berasaskan Sembilan Buku Suci.

B7S09 · Cabaran · Buku teks hlm. 151–152 · SP 4.2.5

(a) Nyatakan dua kumpulan buku yang membentuk Sembilan Buku Suci. [2 markah]

Panduan: Jumlahnya terdiri daripada satu kumpulan empat buku dan satu kumpulan lima kitab.

Contoh jawapan: Sembilan Buku Suci terdiri daripada Empat Buku dan Lima Kitab.

F1 Empat Buku atau The Four Books. [1 markah]

F2 Lima Kitab atau The Five Classics. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan satu langkah menghalang penipuan sebelum peperiksaan dan satu syarat pencapaian untuk dipilih ke perkhidmatan kerajaan. [4 markah]

Panduan: Bezakan kawalan sebelum peperiksaan dengan pencapaian yang diperlukan selepas peperiksaan.

Contoh jawapan: Calon dikurung sebelum peperiksaan untuk mengelakkan penipuan. Dari segi pencapaian, calon perlu lulus dengan cemerlang; hanya calon yang mencapai kelulusan itu diserapkan ke dalam perkhidmatan kerajaan.

F1 Calon dikurung sebelum peperiksaan berlangsung. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Langkah ini bertujuan mengelakkan penipuan sebelum peperiksaan. [1 markah]

F2 Calon perlu lulus dengan cemerlang. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Hanya calon yang mencapai kelulusan itu diserapkan ke dalam perkhidmatan kerajaan. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B7S10 · Pencapaian pendidikan berkait dengan pekerjaan dan kedudukan sosial dalam Tamadun China.

B7S10 · Cabaran · Buku teks hlm. 149–152 · SP 4.2.5

(a) Nyatakan dua matlamat sistem pendidikan selain memupuk nilai moral dan etika. [2 markah]

Panduan: Fikirkan pekerjaan kerajaan dan ajaran yang dikekalkan.

Contoh jawapan: Matlamatnya termasuk memilih pegawai kerajaan dan mengekalkan ajaran Konfusianisme. Lulus peperiksaan perkhidmatan awam atau membezakan golongan elit dengan rakyat juga boleh diterima sebagai idea lain.

F1 Mana-mana satu: memilih pegawai kerajaan, mengekalkan Konfusianisme, lulus peperiksaan perkhidmatan awam atau membezakan golongan elit dengan rakyat. [1 markah]

F2 Satu lagi matlamat yang berbeza daripada senarai yang diterima bagi F1; jangan mengulang idea pertama. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Gunakan kelulusan tahap pertama dan tahap ketiga untuk menjelaskan hubungan pencapaian peperiksaan dengan kedudukan dalam kerajaan. [4 markah]

Panduan: Berikan satu kelulusan dan satu bentuk kedudukan bagi setiap tahap.

Contoh jawapan: Kelulusan tahap pertama membolehkan calon memasuki perkhidmatan kerajaan sebagai kakitangan peringkat rendah. Kelulusan tahap ketiga pula memberikan kedudukan dan pangkat tinggi bersama keistimewaan yang turut dinikmati keluarga serta kampung calon.

F1 Calon yang lulus tahap pertama diterima dalam perkhidmatan kerajaan. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Mereka menjadi kakitangan kerajaan peringkat rendah. [1 markah]

F2 Calon yang lulus tahap ketiga memperoleh jawatan kerajaan yang lebih tinggi. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Mereka menerima kedudukan dan pangkat tinggi serta keistimewaan yang turut melibatkan keluarga dan kampung. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

Bahagian B · Panduan esei

B7E01 · Huraikan empat faktor perluasan kuasa dalam Tamadun India, iaitu ketenteraan, dasar pemerintahan, sumber manusia dan kewangan.

B7E01 · Mudah · Buku teks hlm. 141–142 · SP 4.2.4

Contoh jawapan

Kekuatan ketenteraan membantu kerajaan memperluas kuasanya. Pasukan yang kuat dapat digunakan untuk menguasai wilayah lain, di samping mempertahankan kerajaan daripada serangan musuh. Disiplin tentera turut penting dalam perluasan fizikal.
Raja pula menentukan dasar pemerintahan. Keputusan pemerintah menetapkan hala tuju perluasan kuasa, maka tindakan kerajaan dalam memperbesar pengaruhnya berkait rapat dengan dasar yang dipilih oleh raja.
Sumber manusia yang mencukupi membekalkan tenaga untuk mengurus kerajaan. Pentadbiran yang baik dan berkesan diperlukan, bukan hanya pasukan yang berperang, supaya urusan kerajaan dapat dijalankan.
Akhirnya, kewangan yang kukuh membolehkan usaha perluasan kuasa dibiayai. Perbendaharaan perlu menyediakan wang secukupnya kerana kekurangan pembiayaan akan menyukarkan pelaksanaan usaha tersebut.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Kekuatan ketenteraan merupakan faktor perluasan kuasa. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Tentera yang kuat membantu menguasai wilayah dan mempertahankan kerajaan daripada musuh. [1 markah]

F2 Raja menentukan dasar pemerintahan. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Dasar raja menentukan hala tuju perluasan kuasa yang dijalankan kerajaan. [1 markah]

F3 Sumber manusia yang mencukupi diperlukan. [1 markah]

H3 Huraian bagi F3: Tenaga manusia membolehkan urusan pentadbiran kerajaan dijalankan dengan baik dan berkesan. [1 markah]

F4 Kerajaan memerlukan kewangan yang kukuh. [1 markah]

H4 Huraian bagi F4: Perbendaharaan menyediakan pembiayaan secukupnya untuk usaha perluasan kuasa. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B7E02 · Huraikan tiga peringkat pendidikan dalam Tamadun China dan satu sumbangan teknologi kertas kepada pendidikan.

B7E02 · Mudah · Buku teks hlm. 148–149 · SP 4.2.5

Contoh jawapan

Pada peringkat rendah, sistem pendidikan China memberikan tumpuan kepada hafalan. Pelajar menghafal tulisan serta buku suci tanpa perlu memahami maknanya. Pada peringkat menengah pula, tumpuan beralih kepada penulisan karangan dan sajak.
Pendidikan tinggi melibatkan kajian buku suci yang lebih mendalam. Pelajar menterjemah dan menginterpretasikan kandungannya. Mereka turut mempelajari etika upacara, adat istiadat serta tanggungjawab rakyat kepada raja dan negara. Oleh itu, tumpuan ketiga-tiga peringkat ini berbeza walaupun semuanya berada dalam sistem pendidikan yang sama.
Cai Lun membantu perkembangan pendidikan melalui teknologi pembuatan kertas. Bahan seperti kulit pokok, serpihan rami kain dan jaring digunakan dalam penghasilannya. Penggunaan kertas secara meluas di sekolah meningkatkan perkembangan pendidikan dan menyokong kegiatan pembelajaran.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Pendidikan rendah memberikan tumpuan kepada hafalan. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Pelajar menghafal tulisan dan buku suci tanpa perlu memahami maknanya. [1 markah]

F2 Pendidikan menengah memberikan tumpuan kepada penulisan. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Pelajar menulis karangan dan sajak. [1 markah]

F3 Pendidikan tinggi mendalami buku suci serta etika. [1 markah]

H3 Huraian bagi F3: Pelajar menterjemah dan menginterpretasikan buku suci serta mempelajari tanggungjawab kepada raja dan negara. [1 markah]

F4 Teknologi pembuatan kertas Cai Lun membantu pendidikan. [1 markah]

H4 Huraian bagi F4: Penggunaan kertas secara meluas meningkatkan pembelajaran di sekolah. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B7E03 · Huraikan empat tindakan Asoka selepas Perang Kalinga berkaitan perubahan dasar, pengembangan agama, peraturan negara dan misi ke luar wilayah.

B7E03 · Sederhana · Buku teks hlm. 143–145 · SP 4.2.4

Contoh jawapan

Selepas Perang Kalinga, Asoka menghentikan usaha perluasan kuasa secara fizikal. Korban nyawa dan kehilangan harta yang besar memberikan kesedaran kepadanya sehingga pemerintahannya menjadi lebih toleran dan bertanggungjawab terhadap kesejahteraan rakyat.
Asoka kemudian menumpukan pengembangan agama Buddha. Kaedah keagamaan mengembangkan pengaruh merentas sempadan dan tidak bergantung pada penguasaan wilayah dengan sempadan tetap seperti perluasan fizikal. Perubahan ini memperlihatkan pendekatan baharu pemerintahannya selepas peperangan.
Untuk mengukuhkan pembinaan negara, peraturan dan undang-undang pemerintahannya dipahat pada tiang batu. Tiang yang dikenali sebagai Tiang Asoka itu diletakkan di kawasan strategik.
Asoka turut menaungi penghantaran misi Buddha ke luar wilayah. Mahendra mengetuai misi ke Sri Lanka, manakala Sona dan Uttara membawa misi ke Asia Tenggara.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Asoka menghentikan perluasan kuasa secara fizikal. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Kesedaran daripada korban dan kemusnahan Kalinga mendorong pendekatan lebih toleran dan bertanggungjawab. [1 markah]

F2 Asoka menumpukan pengembangan agama Buddha. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Pendekatan keagamaan mengembangkan pengaruh merentas sempadan tanpa bergantung pada sempadan wilayah tetap. [1 markah]

F3 Peraturan dan undang-undang dipahat pada Tiang Asoka. [1 markah]

H3 Huraian bagi F3: Tiang ditempatkan di kawasan strategik bagi mengukuhkan pembinaan negara. [1 markah]

F4 Asoka menaungi misi penyebaran Buddha ke luar wilayah. [1 markah]

H4 Huraian bagi F4: Contohnya Mahendra mengetuai misi ke Sri Lanka, atau Sona dan Uttara ke Asia Tenggara. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B7E04 · Huraikan empat ciri peperiksaan perkhidmatan awam China dari segi peluang menduduki peperiksaan, keseragaman, kawalan penipuan dan pemilihan pegawai kerajaan.

B7E04 · Sederhana · Buku teks hlm. 150–152 · SP 4.2.5

Contoh jawapan

Peperiksaan perkhidmatan awam China hanya boleh diduduki oleh lelaki. Namun, dalam kalangan lelaki, latar belakang dan status sosial tidak menjadi penghalang untuk menduduki peperiksaan. Peluang ini tetap perlu dibezakan daripada penyertaan semua penduduk tanpa batasan.
Sistem yang sama dilaksanakan di seluruh empayar dan dikawal dengan ketat. Kandungan peperiksaan berasaskan Sembilan Buku Suci, iaitu Empat Buku dan Lima Kitab, yang mengekalkan tradisi pembelajaran China.
Penipuan dikawal melalui tindakan khusus. Calon dikurung sebelum peperiksaan berlangsung untuk mengelakkan penipuan, manakala mereka yang didapati meniru dikenakan hukuman.
Hanya calon yang lulus dengan cemerlang diserapkan ke dalam perkhidmatan kerajaan. Tahap kelulusan mempengaruhi kedudukan mereka: tahap pertama membawa jawatan peringkat rendah, sementara tahap ketiga memberikan pangkat tinggi dan pelbagai keistimewaan.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Hanya lelaki dibenarkan menduduki peperiksaan. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Dalam kalangan lelaki, penyertaan tidak ditentukan oleh latar belakang atau status sosial. [1 markah]

F2 Sistem peperiksaan yang sama digunakan di seluruh empayar. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Keseragaman ini melibatkan pelaksanaan sistem yang dikawal ketat, dengan kandungan berasaskan Sembilan Buku Suci. [1 markah]

F3 Langkah menghalang penipuan dilaksanakan. [1 markah]

H3 Huraian bagi F3: Calon dikurung sebelum peperiksaan atau calon yang meniru dikenakan hukuman. [1 markah]

F4 Kelulusan cemerlang digunakan untuk memilih kakitangan kerajaan. [1 markah]

H4 Huraian bagi F4: Jawatan dan keistimewaan yang diperoleh berbeza mengikut tahap kelulusan, seperti tahap pertama berjawatan rendah dan tahap ketiga berpangkat tinggi. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B7E05 · Bandingkan empat penekanan pemerintah dalam peningkatan tamadun: agama pada zaman Asoka dan Gupta di India, serta pendidikan pada zaman Qin dan Han di China.

B7E05 · Cabaran · Buku teks hlm. 144–148 · SP 4.2.4, 4.2.5

Contoh jawapan

Di India, Asoka menumpukan pengembangan agama Buddha selepas Perang Kalinga. Pengaruh ini disebarkan melalui misi keagamaan merentas sempadan, misalnya misi yang dipimpin oleh Mahendra ke Sri Lanka, tanpa meneruskan perluasan kuasa secara fizikal.
Pemerintah Gupta pula menekankan agama Hindu. Perkembangannya melibatkan kebudayaan, kesusasteraan, seni bina dan pemerintahan yang berasaskan agama tersebut. Penekanan ini berbeza daripada pengembangan Buddha yang dinaungi oleh Asoka.
Di China, pendidikan zaman Qin menekankan pemahaman perundangan. Ajaran Han Fei Zi mengutamakan ketegasan undang-undang sebagai cara mengawal tingkah laku manusia dalam masyarakat.
Pendidikan zaman Han pula menekankan ajaran Konfusianisme. Sekolah tinggi ditubuhkan di Chang’an, diikuti sekolah pada peringkat daerah dan wilayah. Oleh itu, dasar pemerintah mempengaruhi bentuk pembelajaran yang dikembangkan.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Asoka menekankan agama Buddha. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Pengaruh dikembangkan melalui misi seperti Mahendra ke Sri Lanka. [1 markah]

F2 Pemerintah Gupta menekankan agama Hindu. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Kebudayaan, kesusasteraan, seni bina dan pemerintahan berasaskan agama Hindu berkembang. [1 markah]

F3 Pendidikan Qin menekankan pemahaman perundangan. [1 markah]

H3 Huraian bagi F3: Ajaran Han Fei Zi mengutamakan undang-undang yang tegas untuk mengawal tingkah laku manusia. [1 markah]

F4 Pendidikan Han menekankan ajaran Konfusianisme. [1 markah]

H4 Huraian bagi F4: Sekolah tinggi di Chang’an dan sekolah daerah serta wilayah mengembangkan pembelajaran tersebut. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

Sumber

Sejarah Tingkatan 1, KSSM, KPM/DBP, cetakan pertama 2016, ISBN 978-983-49-1119-5. Standard: DSKP KSSM Sejarah Tingkatan 1, KPM 2016. Halaman dalam rujukan soalan ialah nombor halaman bercetak buku teks.

Buku teks KPM · DSKP KPM

© 2026 LauPeh, setakat hak yang boleh dilindungi. Bahan asal untuk pembelajaran percuma.

SEJARAH TINGKATAN 1 · BAB 08

Tamadun Islam dan Sumbangannya

Subjektif berstruktur & esei

10 soalan berstruktur · 5 esei · 100 markah latihan

Nama: _____

Kelas: _____ Tarikh: _____

Markah semakan kendiri: _____ / 100

Cuba dahulu. Semak kemudian.

Jawab semua soalan dengan kata-kata sendiri. Soalan bertanda Mudah disediakan untuk membina keyakinan sebelum mencuba Sederhana dan Cabaran. Gunakan kertas tambahan jika perlu.

Subjektif: bahagian (a) 2 markah dan bahagian (b) 4 markah. Esei: 8 markah setiap satu. Agihan ini untuk latihan, bukan format peperiksaan rasmi KPM.

Cara membina jawapan

Nyatakan: beri fakta yang diminta. Jelaskan atau huraikan: beri fakta serta penerangan yang berkaitan. Bandingkan: nyatakan persamaan atau perbezaan mengikut aspek yang diminta.

F = fakta atau isi. H = huraian yang menyokong fakta bernombor sama. Jangan beri dua markah untuk idea yang diulang. Gunakan contoh jawapan sebagai panduan, bukan untuk dihafal bulat-bulat.

Rujukan: buku teks KPM/DBP Sejarah Tingkatan 1, 2016, hlm. 158–189; DSKP KSSM KPM 2016. Untuk murid Tingkatan 1 sesi 2026.

Soalan dan panduan jawapan asli. Bukan soalan rasmi, skema rasmi atau ramalan peperiksaan. Semakan guru bebas belum dibuat.

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B8S01 · Masyarakat Arab sebelum kedatangan Islam terdiri daripada kelompok Hadhari dan Badwi.

B8S01 · Mudah · Buku teks hlm. 161–162 · SP 4.3.1

(a) Namakan ketua kabilah dan nyatakan satu sifat yang diperlukan untuk memegang jawatan itu. [2 markah]

(b) Jelaskan perbezaan cara hidup Hadhari dengan Badwi berdasarkan tempat tinggal dan kegiatan mereka. [4 markah]

B8S02 · Masyarakat Arab Jahiliah mempunyai pelbagai kepercayaan serta adat kehidupan.

B8S02 · Mudah · Buku teks hlm. 163–164 · SP 4.3.1

(a) Namakan kepercayaan menyembah berhala dan kepercayaan menyembah api yang disebut dalam buku teks. [2 markah]

(b) Jelaskan dua sikap positif masyarakat Arab Jahiliah berkaitan tetamu dan pengembara yang memerlukan bantuan. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B8S03 · Penerimaan wahyu pertama diikuti usaha menyampaikan ajaran Islam.

B8S03 · Mudah · Buku teks hlm. 165–166 · SP 4.3.2

(a) Namakan tempat Nabi Muhammad SAW menerima wahyu pertama dan surah wahyu tersebut. [2 markah]

(b) Jelaskan dua peringkat dakwah Nabi Muhammad SAW dengan satu contoh bagi setiap peringkat. [4 markah]

B8S04 · Penyebaran Islam diteruskan selepas kewafatan Nabi Muhammad SAW oleh Khulafa al-Rasyidin dan kerajaan Islam berikutnya.

B8S04 · Mudah · Buku teks hlm. 167–168 · SP 4.3.2

(a) Namakan dua khalifah dalam pemerintahan Khulafa al-Rasyidin. [2 markah]

(b) Jelaskan satu perkembangan pada zaman Bani Umaiyah dan satu perkembangan pada zaman Bani Abbasiyah. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B8S05 · Penyebaran Islam dipengaruhi oleh prinsip ajarannya serta hubungan dengan masyarakat lain.

B8S05 · Sederhana · Buku teks hlm. 169–169 · SP 4.3.2

(a) Nyatakan dua prinsip yang membantu penerimaan Islam selain kesyumulan. [2 markah]

(b) Jelaskan bagaimana hubungan diplomatik dan perdagangan membantu penyebaran Islam. [4 markah]

B8S06 · Kepimpinan Nabi Muhammad SAW merangkumi pentadbiran masyarakat dan pembangunan ekonomi Madinah.

B8S06 · Sederhana · Buku teks hlm. 170–171 · SP 4.3.3

(a) Namakan perlembagaan yang dirangka di Madinah dan dua kaum Islam yang dipersaudarakan sebagai satu pasangan jawapan. [2 markah]

(b) Jelaskan dua usaha pembangunan ekonomi baginda dalam pengurusan tanah dan pembinaan pasar. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B8S07 · Sumbangan politik Tamadun Islam merangkumi ummah, keadilan dan syura.

B8S07 · Sederhana · Buku teks hlm. 174–175 · SP 4.3.4

(a) Apakah maksud ummah dan syura dalam konteks bab ini? [2 markah]

(b) Jelaskan bagaimana keadilan dan konsep ummah menyumbang kepada kehidupan bernegara. [4 markah]

B8S08 · Tamadun Islam membangunkan institusi kewangan dan amalan ekonomi yang menjaga kebajikan masyarakat.

B8S08 · Sederhana · Buku teks hlm. 176–177 · SP 4.3.4

(a) Namakan institusi yang berfungsi seperti perbendaharaan negara dan nyatakan satu sumber hartanya. [2 markah]

(b) Jelaskan dua sumbangan ekonomi melalui pengurusan Baitulmal dan penyediaan kemudahan pengairan. [4 markah]

Bahagian A · Subjektif berstruktur

Jawab kedua-dua bahagian bagi setiap soalan.

B8S09 · Kegiatan intelektual berkembang melalui pusat pendidikan dan hasil karya ilmuan.

B8S09 · Cabaran · Buku teks hlm. 179–181 · SP 4.3.5

(a) Namakan dua pusat intelektual di Sepanyol yang menerima pelajar dari Eropah. [2 markah]

(b) Jelaskan sumbangan Ibn Sina dan al-Khawarizmi dengan menghubungkan bidang masing-masing kepada satu karya. [4 markah]

B8S10 · Seni bina Islam menggabungkan fungsi beribadat, keselesaan dan unsur keindahan.

B8S10 · Cabaran · Buku teks hlm. 182–184 · SP 4.3.5

(a) Nyatakan fungsi mihrab dan fungsi mimbar. [2 markah]

(b) Jelaskan hubungan reka bentuk tingkap dan hiasan bangunan dengan keselesaan pengguna dalam seni bina Islam. [4 markah]

Bahagian B · Esei

B8E01 · Huraikan empat aspek kehidupan masyarakat Arab sebelum Islam: Hadhari, Badwi, kepimpinan kabilah dan sikap memuliakan tetamu.

B8E01 · Mudah · Buku teks hlm. 161–164 · SP 4.3.1

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Nyatakan tempat tinggal dan kegiatan Hadhari serta Badwi.
2. Bagi kabilah, kenal pasti gelaran pemimpin dan sifatnya.
3. Akhiri dengan contoh sikap positif terhadap tetamu.

Bahagian B · Esei

B8E02 · Huraikan empat faktor penyebaran Islam: dakwah, hubungan diplomatik, perdagangan dan pembukaan wilayah baharu.

B8E02 · Mudah · Buku teks hlm. 167–169 · SP 4.3.2

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Gunakan empat faktor yang diberi sebagai empat isi.
2. Huraikan cara setiap faktor membantu penyebaran.
3. Sertakan contoh kawasan hanya apabila disokong buku teks.

Bahagian B · Esei

B8E03 · Jelaskan ketokohan Nabi Muhammad SAW melalui empat peranan: pemimpin negara, pemimpin masyarakat, pembangun ekonomi dan pemimpin tentera.

B8E03 · Sederhana · Buku teks hlm. 170–172 · SP 4.3.3

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Beri satu bukti khusus bagi setiap peranan.
2. Bezakan perlembagaan negara daripada usaha mempersaudarakan masyarakat.
3. Bagi ketenteraan, gunakan akhlak atau perundingan yang dinyatakan dalam buku teks.

Bahagian B · Esei

B8E04 · Huraikan perkembangan ilmu dalam Tamadun Islam melalui empat aspek: institusi masjid, pusat intelektual Sepanyol, penterjemahan ilmu Yunani dan karya al-Khawarizmi.

B8E04 · Sederhana · Buku teks hlm. 179–181 · SP 4.3.5

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Nyatakan satu tempat atau contoh bagi setiap aspek yang sesuai.
2. Bezakan tempat pembelajaran daripada kegiatan penterjemahan.
3. Hubungkan karya al-Khawarizmi dengan penyebaran ilmu matematik.

Bahagian B · Esei

B8E05 · Seni bina Islam mempunyai hubungan antara reka bentuk dengan fungsi. Huraikan hubungan itu bagi menara, mihrab, mimbar dan tingkap dalam iklim Nusantara.

B8E05 · Cabaran · Buku teks hlm. 182–184 · SP 4.3.5

8 markah · Gunakan isi dan huraian yang berkaitan.

Rangka bantuan

1. Bina empat pasangan: satu elemen dan satu fungsi atau huraian.
2. Jangan tertukar antara fungsi mihrab dengan mimbar.
3. Hubungkan tingkap dengan iklim, penyejukan dan pengudaraan.

Panduan jawapan & semakan kendiri

Bandingkan jawapan anda dengan isi penting. Setiap kriteria membawa 1 markah. H hanya diberi jika F yang berkaitan dipenuhi. Jumlah bagi setiap bahagian tidak boleh melebihi markah soalan.

Ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop KPM boleh diterima jika menepati soalan. Senarai ini menunjukkan satu laluan jawapan. Dapatkan pertimbangan guru untuk isi alternatif yang munasabah.

Bahagian A · Subjektif

B8S01 · Masyarakat Arab sebelum kedatangan Islam terdiri daripada kelompok Hadhari dan Badwi.

B8S01 · Mudah · Buku teks hlm. 161–162 · SP 4.3.1

(a) Namakan ketua kabilah dan nyatakan satu sifat yang diperlukan untuk memegang jawatan itu. [2 markah]

Panduan: Fikirkan pemimpin yang diterima ahli kabilah dan mampu mempertahankan mereka.

Contoh jawapan: Ketua kabilah ialah syeikh. Beliau perlu berani. Sifat matang, disukai ahli kabilah, pandai berpidato atau sanggup mempertahankan puaknya juga diterima sebagai satu sifat.

F1 Ketua kabilah ialah syeikh. [1 markah]

F2 Mana-mana satu sifat syeikh: berani, matang, disukai ahli kabilah, pandai berpidato atau sanggup mempertahankan puaknya. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan perbezaan cara hidup Hadhari dengan Badwi berdasarkan tempat tinggal dan kegiatan mereka. [4 markah]

Panduan: Berikan satu cara hidup dan satu kegiatan bagi setiap kelompok.

Contoh jawapan: Kaum Hadhari tinggal di kota dengan menjalankan perniagaan dan memiliki ternakan. Kaum Badwi pula hidup secara nomad, berpindah untuk mendapatkan rumput dan air bagi ternakan mereka.

F1 Kaum Hadhari tinggal di kota. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Mereka menjalankan perniagaan dan memiliki binatang ternakan. [1 markah]

F2 Kaum Badwi hidup secara nomad atau berpindah-randah. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Mereka memelihara ternakan dan berpindah untuk mencari rumput serta air. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8S02 · Masyarakat Arab Jahiliah mempunyai pelbagai kepercayaan serta adat kehidupan.

B8S02 · Mudah · Buku teks hlm. 163–164 · SP 4.3.1

(a) Namakan kepercayaan menyembah berhala dan kepercayaan menyembah api yang disebut dalam buku teks. [2 markah]

Panduan: Bezakan Wathani dengan Majusi.

Contoh jawapan: Wathani merujuk penyembahan berhala. Majusi pula merujuk penyembahan api.

F1 Kepercayaan menyembah berhala ialah Wathani. [1 markah]

F2 Kepercayaan menyembah api ialah Majusi. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan dua sikap positif masyarakat Arab Jahiliah berkaitan tetamu dan pengembara yang memerlukan bantuan. [4 markah]

Panduan: Gunakan pengorbanan untuk tetamu dan api di tempat tinggi sebagai contoh.

Contoh jawapan: Mereka memuliakan tetamu sehingga sanggup mengorbankan kepentingan sendiri. Mereka juga membantu pengembara yang sesat dengan memasang api di tempat tinggi sebagai panduan.

F1 Mereka memuliakan tetamu. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Mereka sanggup mengorbankan kepentingan diri untuk melayani tetamu. [1 markah]

F2 Mereka membantu pengembara yang sesat. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Mereka memasang api di tempat tinggi sebagai panduan kepada pengembara tersebut. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8S03 · Penerimaan wahyu pertama diikuti usaha menyampaikan ajaran Islam.

B8S03 · Mudah · Buku teks hlm. 165–166 · SP 4.3.2

(a) Namakan tempat Nabi Muhammad SAW menerima wahyu pertama dan surah wahyu tersebut. [2 markah]

Panduan: Jawapan memerlukan nama gua dan nama surah.

Contoh jawapan: Wahyu pertama diterima di Gua Hira’ daripada Surah al-Alaq.

F1 Gua Hira’. [1 markah]

F2 Surah al-Alaq. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan dua peringkat dakwah Nabi Muhammad SAW dengan satu contoh bagi setiap peringkat. [4 markah]

Panduan: Bezakan peringkat rahsia dengan peringkat terang-terangan.

Contoh jawapan: Pada peringkat awal, dakwah dilakukan secara rahsia, termasuk di rumah al-Arqam bin Abi al-Arqam. Seterusnya, baginda berdakwah secara terang-terangan dengan mengadakan pertemuan kaum keluarga di Bukit Safa.

F1 Dakwah dilakukan secara rahsia pada peringkat awal. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Dakwah berlangsung di rumah al-Arqam bin Abi al-Arqam, atau melalui sahabat baginda. [1 markah]

F2 Dakwah kemudian dilakukan secara terang-terangan. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Baginda mengadakan pertemuan dengan kaum keluarga di Bukit Safa. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8S04 · Penyebaran Islam diteruskan selepas kewafatan Nabi Muhammad SAW oleh Khulafa al-Rasyidin dan kerajaan Islam berikutnya.

B8S04 · Mudah · Buku teks hlm. 167–168 · SP 4.3.2

(a) Namakan dua khalifah dalam pemerintahan Khulafa al-Rasyidin. [2 markah]

Panduan: Pilih dua daripada empat khalifah yang dipelajari.

Contoh jawapan: Dua khalifah ialah Abu Bakar al-Siddiq dan Umar bin al-Khattab. Uthman bin Affan serta Ali bin Abi Talib juga diterima sebagai pilihan yang berbeza.

F1 Mana-mana satu khalifah: Abu Bakar al-Siddiq, Umar bin al-Khattab, Uthman bin Affan atau Ali bin Abi Talib. [1 markah]

F2 Satu lagi khalifah yang berbeza daripada senarai yang diterima bagi F1; jangan mengulang nama pertama. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan satu perkembangan pada zaman Bani Umaiyah dan satu perkembangan pada zaman Bani Abbasiyah. [4 markah]

Panduan: Kaitkan Umaiyah dengan Sepanyol dan Abbasiyah dengan ilmu pengetahuan.

Contoh jawapan: Pada zaman Bani Umaiyah, Islam tersebar ke Eropah melalui Andalusia atau Sepanyol. Kerajaan Bani Abbasiyah pula mengembangkan ilmu pengetahuan dengan pesat sehingga perkembangan tersebut sampai ke Eropah.

F1 Islam tersebar ke Eropah pada zaman Bani Umaiyah. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Andalusia atau Sepanyol menjadi pintu masuk penyebaran ke benua Eropah. [1 markah]

F2 Bani Abbasiyah meneruskan perkembangan ilmu pengetahuan dengan pesat. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Perkembangan ilmu itu meluas hingga ke Eropah. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8S05 · Penyebaran Islam dipengaruhi oleh prinsip ajarannya serta hubungan dengan masyarakat lain.

B8S05 · Sederhana · Buku teks hlm. 169–169 · SP 4.3.2

(a) Nyatakan dua prinsip yang membantu penerimaan Islam selain kesyumulan. [2 markah]

Panduan: Satu berkaitan toleransi, satu lagi berkaitan keadilan.

Contoh jawapan: Dua prinsip tersebut ialah keterbukaan dan kesaksamaan.

F1 Prinsip keterbukaan. [1 markah]

F2 Prinsip kesaksamaan. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan bagaimana hubungan diplomatik dan perdagangan membantu penyebaran Islam. [4 markah]

Panduan: Berikan satu hubungan dan kesannya bagi setiap faktor.

Contoh jawapan: Hubungan diplomatik kerajaan Islam dengan negara Eropah menarik minat masyarakat di sana terhadap perkembangan Islam. Hubungan baik pedagang Arab dengan pedagang Asia dan Afrika pula membantu penerimaan Islam melalui kegiatan perdagangan.

F1 Kerajaan Islam menjalin hubungan diplomatik dengan negara lain. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Hubungan dengan negara Eropah menarik minat masyarakat Eropah terhadap perkembangan Islam. [1 markah]

F2 Pedagang Arab menjalinkan hubungan perdagangan yang baik dengan pedagang luar. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Hubungan dengan pedagang Asia dan Afrika memudahkan penerimaan Islam di kawasan tersebut. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8S06 · Kepimpinan Nabi Muhammad SAW merangkumi pentadbiran masyarakat dan pembangunan ekonomi Madinah.

B8S06 · Sederhana · Buku teks hlm. 170–171 · SP 4.3.3

(a) Namakan perlembagaan yang dirangka di Madinah dan dua kaum Islam yang dipersaudarakan sebagai satu pasangan jawapan. [2 markah]

Panduan: Jawapan kedua memerlukan kedua-dua nama kaum.

Contoh jawapan: Perlembagaan tersebut ialah Piagam Madinah. Dua kaum yang dipersaudarakan ialah Muhajirin dan Ansar.

F1 Piagam Madinah. [1 markah]

F2 Muhajirin dan Ansar. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan dua usaha pembangunan ekonomi baginda dalam pengurusan tanah dan pembinaan pasar. [4 markah]

Panduan: Gunakan tanah terbiar dan Pasar Suq al-Ansar.

Contoh jawapan: Baginda menggalakkan pembangunan semula tanah terbiar dan penebusan tanah yang tergadai. Baginda juga mencadangkan agar Abdul Rahman bin Auf membangunkan tempat berjual beli. Pasar Suq al-Ansar kemudian memajukan ekonomi umat Islam tanpa menyisihkan pesaing Yahudi.

F1 Baginda menggalakkan pembangunan semula tanah terbiar. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Usaha pengurusan tanah turut melibatkan penebusan semula tanah yang tergadai. [1 markah]

F2 Baginda mencadangkan pembangunan tempat berjual beli oleh Abdul Rahman bin Auf. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Pasar Suq al-Ansar membantu ekonomi umat Islam tanpa menyisihkan pesaing Yahudi. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8S07 · Sumbangan politik Tamadun Islam merangkumi ummah, keadilan dan syura.

B8S07 · Sederhana · Buku teks hlm. 174–175 · SP 4.3.4

(a) Apakah maksud ummah dan syura dalam konteks bab ini? [2 markah]

Panduan: Satu ialah konsep masyarakat, satu lagi proses bermesyuarat.

Contoh jawapan: Ummah ialah konsep masyarakat dalam Tamadun Islam. Syura ialah mesyuarat untuk mencapai keputusan atau muafakat.

F1 Ummah ialah konsep masyarakat dalam Tamadun Islam. [1 markah]

F2 Syura ialah mesyuarat untuk mencapai keputusan atau muafakat. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan bagaimana keadilan dan konsep ummah menyumbang kepada kehidupan bernegara. [4 markah]

Panduan: Hubungkan layanan adil dengan kedamaian, serta penyatuan masyarakat dengan tanggungjawab bersama.

Contoh jawapan: Keadilan diberikan kepada penduduk walaupun berlainan agama dan keturunan. Bersama toleransi, amalan itu membawa kedamaian. Konsep ummah pula menyatukan masyarakat supaya setiap anggota bekerjasama memajukan negara.

F1 Pemerintahan memberikan keadilan kepada penduduk berbeza agama dan keturunan. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Keadilan dan toleransi antara kaum membawa kedamaian kepada negara. [1 markah]

F2 Konsep ummah menyatukan masyarakat tanpa mengira agama dan keturunan. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Setiap anggota bekerjasama memajukan negara sebagai tanggungjawab bersama. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8S08 · Tamadun Islam membangunkan institusi kewangan dan amalan ekonomi yang menjaga kebajikan masyarakat.

B8S08 · Sederhana · Buku teks hlm. 176–177 · SP 4.3.4

(a) Namakan institusi yang berfungsi seperti perbendaharaan negara dan nyatakan satu sumber hartanya. [2 markah]

Panduan: Fikirkan Baitulmal serta zakat, wakaf atau sumber yang disebut dalam buku teks.

Contoh jawapan: Institusi tersebut ialah Baitulmal. Salah satu sumber hartanya ialah zakat masyarakat. Wakaf, sedekah atau sumber lain yang dinyatakan dalam buku teks juga boleh diterima.

F1 Baitulmal. [1 markah]

F2 Mana-mana satu sumber Baitulmal yang dinyatakan dalam buku teks, seperti zakat, wakaf atau sedekah. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan dua sumbangan ekonomi melalui pengurusan Baitulmal dan penyediaan kemudahan pengairan. [4 markah]

Panduan: Bezakan pengurusan kewangan dengan usaha meningkatkan pertanian.

Contoh jawapan: Baitulmal mengurus kewangan bagi pembangunan negara. Selain itu, sistem saliran dan pengairan diperluas serta diperbaik untuk meningkatkan hasil pertanian, seperti sistem Naurah di Syria.

F1 Baitulmal mengurus kewangan negara. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Kewangan itu digunakan untuk pembangunan negara. [1 markah]

F2 Sistem saliran dan pengairan diperluas atau diperbaik. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Kemudahan itu meningkatkan hasil pertanian, seperti sistem pengairan Naurah di Syria. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8S09 · Kegiatan intelektual berkembang melalui pusat pendidikan dan hasil karya ilmuan.

B8S09 · Cabaran · Buku teks hlm. 179–181 · SP 4.3.5

(a) Namakan dua pusat intelektual di Sepanyol yang menerima pelajar dari Eropah. [2 markah]

Panduan: Kedua-duanya ialah nama kota.

Contoh jawapan: Pusat intelektual tersebut ialah Cordoba dan Toledo.

F1 Cordoba. [1 markah]

F2 Toledo. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan sumbangan Ibn Sina dan al-Khawarizmi dengan menghubungkan bidang masing-masing kepada satu karya. [4 markah]

Panduan: Tulis bidang, nama karya dan kaitannya bagi setiap tokoh.

Contoh jawapan: Ibn Sina menyumbang dalam perubatan melalui al-Qanun fi al-Tib. Al-Khawarizmi pula mengasaskan ilmu algebra dan menghasilkan Hisab al-Jabr wa al-Muqabalah, yang diterjemahkan serta digunakan sebagai teks asas di universiti Barat.

F1 Ibn Sina merupakan tokoh perubatan. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Karya perubatannya ialah al-Qanun fi al-Tib. [1 markah]

F2 Al-Khawarizmi merupakan tokoh matematik dan pengasas ilmu algebra. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Kitab Hisab al-Jabr wa al-Muqabalah menjadi karya pentingnya yang diterjemahkan dan digunakan sebagai teks asas di universiti Barat. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8S10 · Seni bina Islam menggabungkan fungsi beribadat, keselesaan dan unsur keindahan.

B8S10 · Cabaran · Buku teks hlm. 182–184 · SP 4.3.5

(a) Nyatakan fungsi mihrab dan fungsi mimbar. [2 markah]

Panduan: Bezakan penanda arah dengan tempat penyampaian khutbah.

Contoh jawapan: Mihrab menandakan arah kiblat. Mimbar digunakan oleh imam untuk membaca khutbah atau menyampaikan syarahan.

F1 Mihrab menandakan arah kiblat. [1 markah]

F2 Mimbar digunakan oleh imam untuk membaca khutbah atau menyampaikan syarahan. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

(b) Jelaskan hubungan reka bentuk tingkap dan hiasan bangunan dengan keselesaan pengguna dalam seni bina Islam. [4 markah]

Panduan: Gunakan contoh iklim Nusantara dan hiasan kaligrafi atau geometri.

Contoh jawapan: Dalam iklim Nusantara yang panas dan lembap, tingkap yang banyak membantu penyejukan serta pengudaraan. Hiasan seperti kaligrafi dan motif geometri pula memperindah bangunan sambil memberikan keselesaan dan ketenangan.

F1 Bangunan di Nusantara mempunyai tingkap tersusun dalam jumlah yang banyak. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Tingkap membantu penyejukan dan pengudaraan dalam iklim panas dan lembap. [1 markah]

F2 Bangunan diperindah dengan hiasan seperti kaligrafi, arabes atau geometri. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Hiasan tersebut menimbulkan keselesaan dan ketenangan kepada pengguna. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

Bahagian B · Panduan esei

B8E01 · Huraikan empat aspek kehidupan masyarakat Arab sebelum Islam: Hadhari, Badwi, kepimpinan kabilah dan sikap memuliakan tetamu.

B8E01 · Mudah · Buku teks hlm. 161–164 · SP 4.3.1

Contoh jawapan

Kaum Hadhari tinggal di kota. Mereka menjalankan kegiatan perniagaan dan turut memiliki binatang ternakan. Cara hidup ini berbeza daripada kelompok yang sentiasa berpindah dari satu tempat ke tempat lain.
Kaum Badwi pula hidup secara nomad sambil memelihara ternakan, seperti unta, kambing dan biri-biri. Mereka berpindah-randah untuk mendapatkan rumput dan air yang diperlukan oleh ternakan mereka.
Dalam politik, masyarakat hidup berasaskan sistem kabilah yang diketuai seorang syeikh. Ketua ini perlu disukai ahli kabilah, matang, berani serta sanggup mempertahankan puaknya. Kebolehan berpidato juga merupakan sifat yang diperlukan.
Di samping amalan negatif yang dipelajari, terdapat sikap positif dalam masyarakat tersebut. Mereka memuliakan tetamu dan sanggup mengorbankan kepentingan diri sendiri demi tetamu yang memerlukan layanan.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Kaum Hadhari tinggal di kota. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Mereka menjalankan perniagaan dan memiliki binatang ternakan. [1 markah]

F2 Kaum Badwi hidup secara nomad. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Mereka berpindah mencari rumput dan air untuk ternakan. [1 markah]

F3 Kabilah diketuai oleh seorang syeikh. [1 markah]

H3 Huraian bagi F3: Syeikh perlu mempunyai sifat seperti matang, berani, disukai ahli atau sanggup mempertahankan puak. [1 markah]

F4 Masyarakat Arab Jahiliah mempunyai sikap memuliakan tetamu. [1 markah]

H4 Huraian bagi F4: Mereka sanggup mengorbankan kepentingan diri untuk tetamu. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8E02 · Huraikan empat faktor penyebaran Islam: dakwah, hubungan diplomatik, perdagangan dan pembukaan wilayah baharu.

B8E02 · Mudah · Buku teks hlm. 167–169 · SP 4.3.2

Contoh jawapan

Dakwah merupakan faktor penting dalam penyebaran Islam. Pendekatan yang bijaksana dan berdiplomasi berjaya menarik masyarakat lain untuk memeluk Islam. Cara penyampaian yang baik membantu perkembangan ajaran tersebut kepada masyarakat di luar kelompok asalnya.
Hubungan diplomatik pula menghubungkan kerajaan Islam dengan negara-negara lain. Contohnya, hubungan dengan negara di Eropah telah menimbulkan minat masyarakat Eropah untuk mengikuti perkembangan Islam.
Kegiatan perdagangan turut membantu penyebaran. Pedagang Arab mempunyai hubungan baik dengan pedagang luar di Asia dan Afrika. Hubungan ini memudahkan penerimaan Islam di kawasan perdagangan tersebut.
Selain itu, pembukaan wilayah baharu meluaskan kawasan penyebaran. Sejak zaman Khulafa al-Rasyidin, perkembangan Islam berlaku di wilayah seperti Iraq, Syam dan Mesir. Faktor-faktor ini bersama-sama menerangkan perkembangan Islam.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Dakwah membantu penyebaran Islam. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Pendekatan bijaksana dan berdiplomasi menarik masyarakat lain untuk memeluk Islam. [1 markah]

F2 Hubungan diplomatik dijalin dengan negara luar. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Hubungan kerajaan Islam dengan negara Eropah menarik minat masyarakat Eropah terhadap perkembangan Islam. [1 markah]

F3 Perdagangan membantu penerimaan Islam. [1 markah]

H3 Huraian bagi F3: Hubungan baik pedagang Arab dengan pedagang Asia dan Afrika memudahkan penerimaan di kawasan tersebut. [1 markah]

F4 Pembukaan wilayah baharu meluaskan penyebaran Islam. [1 markah]

H4 Huraian bagi F4: Sejak zaman Khulafa al-Rasyidin, perkembangan berlaku di wilayah seperti Iraq, Syam dan Mesir. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8E03 · Jelaskan ketokohan Nabi Muhammad SAW melalui empat peranan: pemimpin negara, pemimpin masyarakat, pembangun ekonomi dan pemimpin tentera.

B8E03 · Sederhana · Buku teks hlm. 170–172 · SP 4.3.3

Contoh jawapan

Sebagai pemimpin negara, Nabi Muhammad SAW merangka Piagam Madinah. Perlembagaan itu memberikan kebebasan kepada orang bukan Islam untuk mengamalkan agama dan adat masing-masing, di samping menyusun kehidupan negara.
Sebagai pemimpin masyarakat, baginda menyatukan Muhajirin dan Ansar. Baginda juga menerapkan nilai toleransi, hormat-menghormati serta keadilan supaya kehidupan masyarakat berasaskan hubungan yang baik antara anggotanya.
Dalam pembangunan ekonomi, baginda mencadangkan agar Abdul Rahman bin Auf membangunkan tempat berjual beli. Pasar Suq al-Ansar yang didirikan membantu memajukan ekonomi umat Islam tanpa menyisihkan pesaing mereka, iaitu orang Yahudi.
Sebagai pemimpin tentera, baginda menekankan akhlak ketika peperangan. Tentera dilarang membunuh sesuka hati dan memusnahkan tumbuhan atau tanaman. Oleh itu, kepimpinan tentera turut melibatkan kawalan terhadap tindakan pasukan.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Sebagai pemimpin negara, baginda merangka Piagam Madinah. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Piagam memberikan kebebasan kepada orang bukan Islam untuk mengamalkan agama dan adat mereka. [1 markah]

F2 Sebagai pemimpin masyarakat, baginda menyatukan Muhajirin dan Ansar. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Baginda menerapkan toleransi, hormat-menghormati dan keadilan dalam masyarakat. [1 markah]

F3 Sebagai pembangun ekonomi, baginda menggalakkan pembangunan tempat berjual beli. [1 markah]

H3 Huraian bagi F3: Pasar Suq al-Ansar memajukan ekonomi umat Islam tanpa menyisihkan pesaing Yahudi. [1 markah]

F4 Sebagai pemimpin tentera, baginda menjaga akhlak ketika berperang. [1 markah]

H4 Huraian bagi F4: Tentera dilarang membunuh sesuka hati atau memusnahkan tumbuhan dan tanaman. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8E04 · Huraikan perkembangan ilmu dalam Tamadun Islam melalui empat aspek: institusi masjid, pusat intelektual Sepanyol, penterjemahan ilmu Yunani dan karya al-Khawarizmi.

B8E04 · Sederhana · Buku teks hlm. 179–181 · SP 4.3.5

Contoh jawapan

Pada zaman Bani Umaiyah, banyak masjid dijadikan institusi pendidikan. Antara contohnya ialah masjid di Damsyik, Kufah dan Basrah. Hal ini menunjukkan bahawa tempat tersebut turut digunakan untuk mengembangkan kegiatan pembelajaran masyarakat.
Cordoba dan Toledo pula menjadi pusat intelektual di Sepanyol. Pelajar dari pelbagai kawasan Eropah datang ke universiti Islam di sana untuk mendalami bidang sains dan falsafah.
Kegiatan penterjemahan turut mengembangkan pengetahuan. Sarjana Islam menterjemahkan ilmu dari zaman Yunani dan meningkatkan lagi pengetahuan tentang falsafah serta sains melalui usaha tersebut.
Dalam matematik, al-Khawarizmi menghasilkan Hisab al-Jabr wa al-Muqabalah. Karya ini diterjemahkan ke pelbagai bahasa. Terjemahan Latinnya digunakan sebagai teks asas di universiti Barat, menunjukkan penyebaran ilmu melampaui tempat asal penghasilannya.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Masjid digunakan sebagai institusi pendidikan pada zaman Bani Umaiyah. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Contohnya masjid di Damsyik, Kufah atau Basrah. [1 markah]

F2 Cordoba dan Toledo menjadi pusat intelektual di Sepanyol. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Pelajar dari Eropah datang mempelajari sains dan falsafah di universiti Islam di sana. [1 markah]

F3 Sarjana Islam melakukan penterjemahan ilmu dari zaman Yunani. [1 markah]

H3 Huraian bagi F3: Penterjemahan meningkatkan lagi pengetahuan tentang falsafah dan sains. [1 markah]

F4 Al-Khawarizmi menghasilkan Hisab al-Jabr wa al-Muqabalah. [1 markah]

H4 Huraian bagi F4: Terjemahan karyanya ke bahasa Latin digunakan sebagai teks asas di universiti Barat. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

B8E05 · Seni bina Islam mempunyai hubungan antara reka bentuk dengan fungsi. Huraikan hubungan itu bagi menara, mihrab, mimbar dan tingkap dalam iklim Nusantara.

B8E05 · Cabaran · Buku teks hlm. 182–184 · SP 4.3.5

Contoh jawapan

Menara dalam seni bina Islam dibina dengan bentuk tirus dan memuncak tinggi. Bentuk ini berkait dengan fungsinya supaya laungan azan dapat didengari dari jarak yang jauh, seperti yang diterangkan dalam buku teks.
Mihrab pula menjadi salah satu elemen penting di dalam masjid. Fungsinya ialah menandakan arah kiblat. Mihrab perlu dibezakan daripada mimbar, yang digunakan oleh imam untuk membaca khutbah atau menyampaikan syarahan kepada jemaah.
Reka bentuk juga disesuaikan dengan iklim setempat. Dalam seni bina Nusantara, tingkap disusun dengan jumlah yang banyak kerana iklimnya panas dan lembap serta kerap hujan. Tingkap membantu penyejukan dan pengudaraan. Contohnya ialah Masjid Tengkera di Melaka. Oleh itu, ciri bangunan mempunyai tujuan penggunaan yang tertentu.

Isi penting · maksimum 8 markah

F1 Menara dibina dalam bentuk tirus dan tinggi. [1 markah]

H1 Huraian bagi F1: Bentuk itu bertujuan membantu laungan azan didengari dari jauh. [1 markah]

F2 Mihrab merupakan elemen penting dalam masjid. [1 markah]

H2 Huraian bagi F2: Mihrab berfungsi sebagai penanda arah kiblat. [1 markah]

F3 Mimbar disediakan untuk imam. [1 markah]

H3 Huraian bagi F3: Imam menggunakannya untuk membaca khutbah atau menyampaikan syarahan. [1 markah]

F4 Tingkap disusun dalam jumlah banyak dalam seni bina Nusantara. [1 markah]

H4 Huraian bagi F4: Tingkap membantu penyejukan dan pengudaraan yang sesuai dengan iklim panas dan lembap. [1 markah]

Terima ungkapan setara dan jawapan lain yang tepat dalam skop buku teks KPM. Setiap idea diberi markah sekali sahaja. Huraian mesti berkaitan dengan fakta yang dinyatakan. Panduan semakan kendiri ini bukan skema rasmi; pertimbangan guru diutamakan.

Sumber

Sejarah Tingkatan 1, KSSM, KPM/DBP, cetakan pertama 2016, ISBN 978-983-49-1119-5. Standard: DSKP KSSM Sejarah Tingkatan 1, KPM 2016. Halaman dalam rujukan soalan ialah nombor halaman bercetak buku teks.

Buku teks KPM · DSKP KPM

© 2026 LauPeh, setakat hak yang boleh dilindungi. Bahan asal untuk pembelajaran percuma.